

RUBICON

A MAGYAR
FUTBALL
HŐS
KORA

CSAPATOK

NÉZŐK

STADIONOK

BOMBÁZÓK

GÓLOK

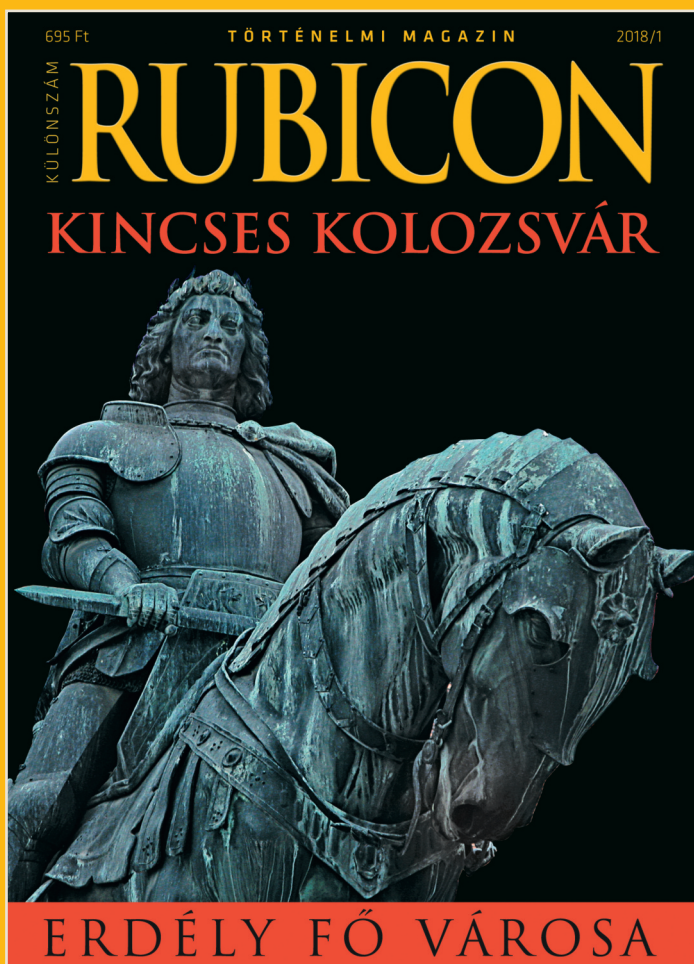
MEGKEZDÖDÖTT
A FUTBALLSZEZON
DR. SÁROSI GYÖRGY

KÜLÖNSZÁM

KINCSES KOLOZSVÁR

Különszámunk a 2005/2-3. szám újraserkesztett,
átalakított változata.

Előfizetőink figyelmébe:

Különszámunk NEM része az előfizetésnek, így ők is
az újságárusoknál vásárolhatják meg.

KERESSE A NAGYOBB ÚJSÁGÁRUSOKNÁL

a Relay-, Inmedio-, Auchan-hálózatban,
valamint a nagyobb Tescókban, Intersparokban,
Shell-, Mol- és OMV-kutaknál

Honlapunk:

RUBICONLINE

TÖRTÉNELMI MAGAZIN
ALAPÍTVA 1989

nyitólap | kapcsolat | előfizetés | mesterkurzus | hírfévté | kereső | címkék | RSS

TARTALOM

Egyed Ákos – Kántor Lajos:

Erdély fő városa. *Kincses Kolozsvár*

Lupescu Radu: Mátyás király szülőháza

Csetri Elek: Kolozsvár népessége

Asztalos Lajos: Kolozsmonostor

Sipos Gábor: A reformáció Kolozsvárott

Muradin Jenő: A Szent György-szobor
Kolozsváron

Jeney-Tóth Annamária: A gyarapodó Kolozsvár.
Kézművesek a 16-17. századi kincses városban

Kovács Kiss Gyöngy: Pletyka, pletykálkodás.
*Becsületsértés, rágalmozás
a fejedelemség kori Kolozsváron*

Pakó László: Igazságszolgáltatás Kolozsvárt.
*Kolozsvár joghatóságának fejlődése
a 16. század végéig*

Kiss András: Legenda vagy történelmi tény?
Bocskai és a kolozsvári hóstátiak

Mihály Melinda: Kolozsvár főtere

Lupescu Radu: A Mátyás-szobor

Egyed Ákos: A modern Kolozsvár születése

Gaal György: Egyetem Kolozsvárt

Hámori Péter: Trianon után.
A megfélemlített Kolozsvár

Szabó Dezső: Búcsú Kolozsvártól

Gaal György: Házsongárdi évszázadok.
Kis kolozsvári művelődéstörténet

Stefano Bottoni: Az elveszett centrum.
Kolozsvár a második világháború után

www.rubicon.hu

ALAPÍTVÁ 1989

RUBICON

TÖRTÉNELMI MAGAZIN

XXIX. ÉVFOLYAM 321. SZÁM
LEKTORÁLT FOLYÓIRAT

Főszerkesztő:

Rácz Árpád

Szerkesztőbizottság:

Bertényi Iván, Csorba László,
Gyarmati György, Hahner Péter,
Hermann Róbert, Magyarics Tamás,
Mezey Barna, Németh György, Oborni
Teréz, Orosz István, Rainer M. János,
Rácz György, Romsics Gergely,
Szakály Sándor, Ujváry Gábor

Olvasószerkesztő:

Potencsik Erika

Képszerkesztő:

Vajda László

Fotó:

Kardos Judit,
Mudrák Attila

Térkép:

Nagy Béla, Sebők László

Tervezőszerkesztő:

Czeizel Balázs

Kiadja a Rubicon-Ház Kft.

Felelős kiadó: Rácz Árpád

A szerkesztőség címe:

1161 Budapest, Sándor u. 60.

Telefon: 402-1848

e-mail: rubicon@rubicon.hu

honlap: www.rubicon.hu

Megjelenik évente 12 szám

Nyomtatás: Ipress Center Central Europe Zrt.

2600 Vác, Nadas utca 8.

Felelős vezető: Borbás Gábor

Terjeszti a Lapker Zrt.

Előfizethető a RUBICON-HÁZ Kft.-nél

(Bankszámlaszám: Budapest Bank Zrt.,

10102237-77185300-00000001),

valamint Budapesten a Magyar Posta Zrt.

Levél- és Hírlapüzletági Igazgatóságán

(XIII., Lehel u. 10/A,

levélcím: LHI, Budapest 1900),

illetve kerületi ügyfélszolgálati irodáiban,

vidéken a postahivatalokban.

Külföldön terjeszti a COLOR Interpress Kft.

1039 Budapest, Hatvany Lajos u. 14.

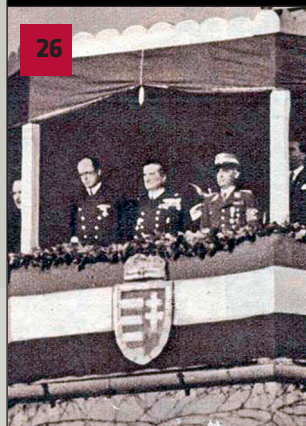
Tel.: +36 1 243 9232

www.colorinterpress.hu

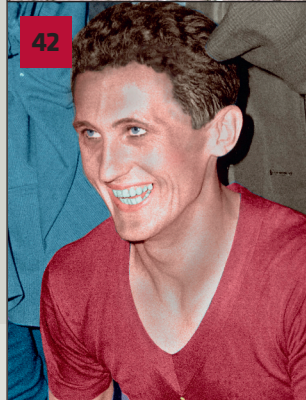
HU ISSN 0865-6347

4

26

42

56

92

TARTALOM 2018/6

A MAGYAR FUTBALL HŐS KORA

MITIKUS HŐSKOR

4 L. Pap István: Emlékezzünk a régiekre!
Korszakos futballcsapataink

14 Szegedi Péter: Erőszak a lelátókon.
A futball fékezhetetlen Rózsa Sándorai

24 Szegedi Péter: Stadionok, nézők, jegyárak

26 Csillag Péter: Horthy Miklós meccsei.
Magyarország kormányzója és a labdarúgás

HŐSÖK KORA

32 Dénes Tamás: A nemzet bombázói.
A magyar futball gólkirályai

42 Hegyi Iván: Flóri, Flóri, halleluja.
Albert, az egyetlen magyar aranylabdás

50 Malonyai Péter: Kubala László.
A 20. század legjobb Barcelona-játékosa

56 Szabó Lajos: Három arany.
A magyar labdarúgás szereplése az olimpiai játékokon

64 Csillag Péter: 6:3. Az évszázad mérkőzésének
politikai háttere

MÍTOSZTALANÍTÁS

74 Takács Tibor: Vörös kontra zöld-fehér.
A Fradi a kommunista korszakban

80 Csillag Péter: Kádár János és a futball

88 Dénes Tamás: 1938. Vereség „Mussolini fiaitól”.
Az olasz-magyar világbajnoki döntő politikai háttere

92 Szöllösi György: Miért veszítettünk?
*A futballtörténelem legnagyobb meglepetésének
valódi okai*

Képek: Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Fotótár és Magyar
Történelmi Képcsarnok · Magyar Távirati Iroda Fotóbank · Magyar Olimpiai
és Sportmúzeum · Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Budapest Gyűjtemény ·
A Ferencvárosi Torna Club archívuma · MTK archívum · PUSKAS.COM ·
FC Barcelona archívum · Photocon

www.rubicon.hu

L. PAP ISTVÁN

EMLÉKEZZÜNK A RÉGIEKRE!

KORSZAKOS FUTBALLCSAPATAINK

A magyar labdarúgás gazdag múltja egyben a nagy klubok hegemoniájának története is. Mindkét világbajnoki ezüstérmünk (1938, 1954) mögött ott álltak a korszakos egyesületek, minden évtizedben volt, akinek a hátát nézze a mezőny, és aki mellett csak alamizsna jutott a többieknek. De ahogyan minden birodalom elbukik egyszer, a mi futballunkban sem tartott semmi örökké – miért is tartott volna, amikor maga a világverő magyar labdarúgás is már rég a múlté. De legalább van mire emlékeznünk.

FERENCVÁROS 1903–1913

A legrégebbi alapítású magyar klub, a legnépszerűbb, a legtöbbszörös bajnok (29) és kupagyőztes (23), a „Fradí”, amely mindmáig egyedülként lenne az első, 1901-ben kiírt Nemzeti Bajnokságtól kezdődően folyamatosan első osztályú, ha Kisteleki István MLSZ-elnöksége alatt 2006-ban meglehetősen mondvacsinált okokból nem zárják ki az élvonalból.

Az alapító elnök, Springer Ferenc ügyvéd 1899. május 3-tól egészen 1920. október 31-én bekövetkezett haláláig állt a Ferencvárosi Torna Club élén. Nem véletlen, hogy 1923-ban felavatott szobra az 1974-ben átadott új stadionban is ott állt a klubház felőli kapu mögött, és ma is – Albert Flórián egész alakos alkotásával egyetemben – a főbejáratot vigyázza. Másfél évvel az egyesület megalakítása után, 1900. december 3-án jegyezték be az egyesület labdarúgó-szakosztályát. 1901. február

10-én már bajnoki mérkőzést rendeztek a BTC ellen, ám ezt az MLSZ nem ismerte el hivatalosnak – az első ilyenre végül április 21-ig kellett várni.

Bronzzal zárult az első, ezüsttel a második idény – értelemszerűen arannyal a harmadik. Az utolsó, 14. fordulóban az egy pont előnnyel álló Fradi az MTK ellen a Millenárison játszott a bajnoki címért, amelyet végül 3:0-ás győzelmükkel a zöld-fehérek nyertek el. Bár a következő kiírást az MTK-val szemben elbukták, ezt követően – 1908-at leszámítva – egészen 1913-ig minden évben a Fradi lett a bajnok (időközben 1909. június 6-án az FTC végleg megnyerte az első magyar labdarúgó-vándordíjat is, miután ötöd-ször hódította el az Ezüstlabdát), 1913-ban pedig a negyedszer megrendezett Magyar Kupa is az Üllői útra költözött, s természetesen a válogatott is a zöld-fehérekre épült.

Sőt, a Fradi volt az első magyar csapat, amely 1912-ben Angliában vert meg egy angol klubot (Working FC), és ennek a társaságnak a nevéhez fűződik az első magyar bajnoki mesternyolcas is. Ezt – ki más? – Schlosser Imre szerezte a III. Kerület elleni 11:3 alkalmával. A karikalábú csatár 1909-től kibérelte magának a gólkirályi trónt, 1914-ig sorozatban hatszor ült fel rá, és a vi-

lágháború alatti különböző hadi- és amatőr bajnokságokban is ő volt a legeredményesebb – bár 1915 őszétől – a magyar sport első igazi botrányának főszereplőjeként – a legnagyobb rivális, az MTK csatáraként ontotta a gólokat.

A csatár elképesztő hatékonysággal termelt, az 1910–1911-es idényben például 18 meccsen 38-szor talált be, mindössze három meccsen maradt gólképtelen, rúgott hatot, ötöt és négyet is – rettegtek tőle a kapusok. Még nem volt tizenhét éves, amikor 1906 szeptemberében bemutatkozott az élvonalban, és már elmúlt 38, amikor a Budai „33” színeiben az utolsó NB I-es mérkőzését játszotta. Közben Ausztriában és Lengyelországban már edzősködött is, idehaza mindössze három olyan bajnoki év volt, amikor nem az a csapat lett a bajnok, amelyikben ő ontotta a gólokat.

A Fradi eleinte a Soroksári úton rendezte a mérkőzéseit, ám az amúgy is kisméretű pálya körül mindössze 1500-an fértek el, és erős közönségigény mutatkozott egy nagyobb stadion megépítésére – no meg persze a megnövekedett számú nézősereg által generált bevételre. Végül a sikerek csúcán, 1911. február 12-én, alig fél éves építkezés eredményeként avatták fel az első, felfelátós Üllői úti stadiont, amelyet Matytyók Aladár építész álmodott meg.

Ő később alelnöke és ügyvezető elnöke is volt az egyesületnek, elkötelezett fradista, szívvel-lélekkel és elsőrangú kapcsolatrendszerrel. (A hős korban a Millenáris betonteknője és a BEAC-stadion is az ő tervezői munkáját dicsérte.) Az Üllői úton – ahol a sorozatos bővítések nyomán a '30-as évekre már 40 ezren fértek el a lelátókon – a stadionavató mérkőzést az MTK ellen játszotta a Ferencváros, és Schlosser két góljával 2:1-re nyert is.

A történelem 1914-ben természetesen a sportnak és a sportolóknak is keresztbe tett, a stadionok helyett a harctereken csapott össze Európa ifjúsága, és nem volt ezalól kivétel a Ferencváros sem, amelynek alig akadt olyan játékosa, aki valamilyen formában ne vette volna ki a részét a „nagy háborúból”.

Fritz Alajos kapus – Schlosser sógora – megjárta a frontot, Medgyessy Jenő fedezetet repesztalálathoz érte, Koródy Károly középcsatár pedig a harctéren halt hősi halált. De a hadifogságban két korszakos klasszis, a 33-szoros válogatott, később iparművészként és karikatúristaként is ismert nagyszerű hátvéd, Rumbold Gyula és a 24-szeres válo-

Ferencváros–Újpest bajnoki rangadó, 1934. Sárosi elöl Hóri, az Újpest kapusa elfogja a labdát

FTC-csapatkép az első bajnoki címért járó Ezüstlabdával, 1903. (A kupa mögött a klub támogatói, középen dr. Springer Ferenc)

gatott (21 gól) Pataki Mihály pályafutása is megtört – Rumboldé végleg, sebesülései és a fogság már nem tették lehetővé számára a folytatást. Patakinak három év maradt ki a karrieréből, de ő legalább visszatért, és tizenhét évvel első aranya, az 1910-es után még az 1927-es bajnoksapatnak is tagja volt!

Közben azonban már egy másik óriás, a Schlosserrel feltuningolt nagy rivális, az MTK évei következtek.

MTK 1916–1925

Tagadhatatlanul van bája annak, hogy a tradicionálisan arisztokratikus elveket valló, keresztény alapokon szerveződő Magyar Athletikai Club (MAC) ellenpontjaként, tisztán magyar névvel (Magyar Testgyakorlók Köre) éppen a jó-részt zsidó származású fiatalokra építő MTK alakult meg – élén a magyar nemesi származású, széles társadalmi körben elismert és elfogadott Szekrényessy Kálmánnal, akit „az úszás apostolaként” szokás emle-

getni. (Ő úszta át elsőként a Balatont, az ő tanítványa volt athéni bajnokunk, Hajós Alfréd, amúgy pedig 1882-ben ő alapította az első sportlapot, és még kerékpár szavunkat is ő alkotta meg az angol bicycle-ből.)

Tegyük hozzá: a klub neve a századforduló korhangulatában a ki nem mondott zsidó háttér ellentételezéséül szolgált. Az első, 1901-es labdarúgó-

bajnokság rajtlistáján még nem, de az 1903-asén már ott díszelgett az MTK neve is, az 1904-est pedig már meg is nyerték a kék-fehérek. A Ferencvárossal azonban ekkortájt csak tisztességtől tartották a lépést, igaz, a leg-ritkább esetben szorultak le a dobogóról. Az igazi áttörésre a világháborúig, pontosabban az 1916-ban újrainduló bajnokságig kellett várni.

Ekkortól viszont majd egy évtizeden át senki sem tudta megszorítani az MTK-t, ami sok egyéb mellett három korszakos alaknak volt köszönhető. Mindenekelőtt Brüll Alfrédnek, a dúsgazdag mecénásnak, aki a magyar sport egészségért is rengeteget tett, az MTK-nak viszont 1905-től egészen 1940-es feloszlataáig elnöke volt, aki 150 ezer koronányi részvénnyel támogatta a Hungária körüli stadion építését, ott bábáskodott Közép-Európa egyik legerősebb csapatának kialakításánál, és mindenekelőtt a kék-fehérekhez csábította Schlosser Imrét.

A közfelháborodás természetesen nem ismert határt, Schlosser a magyar futball és az FTC első számú játékosa volt, hihetetlenül népszerű, ráadásul fradista, akinek a háború zivatarában Brüll jó érzékkel tett ajánlatot, amelynek kétségtelenül része volt az is, hogy így „Slózi” távol maradhatott a frontszolgálattól.

Jimmy Hogan, az MTK edzője
1914–1921, majd 1925–1927

Ha Brüll és Schlosser sokat jelentett az MTK-nak, mit mondjunk Jimmy Hoganre? Az ír származású angol edző kalandos úton került Magyarországra, amely eleve hadban állt hazájával. A szarajevói merénylet idején éppen Bécsben igyekezett meghonosítani azt a rövid passzos, furcsa játékmódot, amely aztán forradalmasította a sportágot. De az osztrákok nem nézték olyan jó szemmel a különös angolt, mint például később Brüll Alfréd: állampolgársága miatt börtönbe csukták, szerződését felbontották, és csak 1000 fontos váltásdíj ellenében engedték szabadon. Nem tudni, Brüllnek volt-e köze ehhez az összeghez (hivatalosan két angol fizette be a bécsi bíróságon), de amíg családja hazatért Angliába, Hogan Budapest – azon belül is a Hungária körút – felé vette az irányt.

Az MTK-nak persze nemcsak Brüll, Hogan, Schlosser „belső hármasa”, de Schaffer „Spéci” Alfrédja, majd Orth Györgye is volt, a széleken Braun „Csibi” és Opatá Zoltán száguldozott, miközben hátul olyan legendák tartották távol az ellenfeleket a kék-fehér kaputól, mint Mándi Gyula vagy Kertész II Vilmos, és balfedeztként feltűnt a csapatban a későbbi idők talán legeredményesebb magyar edzője, Guttmann Béla is – aki soha nem is tagadta, hogy Hogan adta neki a muníciót az edzői pályához.

Jimmy Hogan hét idényt töltött az MTK-nál, amely ez idő alatt hat bajnoki címet szerzett. A sorozatban megnyert tíz aranyérem azóta is példa nélküli a magyar futballban, a '20-as évekre a kék-fehérek már Európa egyik legerősebb klubcsapatának számítottak. Az osztrák szakíró, Willy Meisl (a Wundermannschaft legendás kapitánya, Hugo Meisl öccse) 1922-ben egy cikkében az FC Barcelona és a prágai Sparta mellett az MTK-t nevezte meg a kontinens legjobbjának. A magyar bajnok rendszeresen túrázott a határokon túl – egyebek mellett legyőzte a Bayernt vagy a Real Madridot és szinte mindenkit –, ezzel egyszersmind rengeteget tett hazánk Trianon utáni nemzetközi elfogadottságáért, és számos játékosa került nyugat-európai klubokhoz.

A csapat a pályán a technikás játékra és az improvizációra épített, a kontinensszerte meghonosodott „kick-and-run” (rúgd és fuss) angol stílus helyett épp egy írből angollá lett edzőnek köszönhető, hogy a skót ideát, a lapos és rövid átadásokra épülő formulát preferálta. Az 1917–18-as idényben úgy szerzett 147(!) gólt 10 ellenében, hogy abból a Schaffer–Schlosser-duó 87-et vállalt.

Az MTK páratlan hegemoniájának tulajdonképpen egy osztrák hátvéd, Hans Tandler vetett véget, aki a bécsi Amateure színeiben 1925 szeptembe-

Az MTK–VII. kerület mérkőzésen Schlosser „Slózi” az MTK második gólját lövi, 1920. december 12.

rében brutálisan szétrúgta az első számú fazonszabász, Orth György térdét, és ezzel kivette a legfontosabb fogaskereket a Hogan-gépezetből. Így ezt a kiírást hosszú évek böjtje után ismét a Fradi nyerte meg, az addig összesen 12-szeres bajnok MTK pedig 1925-től mostanáig csupán 11 aranyat volt képes felmutatni.

FERENCVÁROS 1925–1941

Az induló évszám szimbolikus, hiszen ekkor sérült meg Orth, ezt használta ki a Ferencváros, ám valójában az 1926-ban, hosszú évek már-már vég nélküli vitája után bevezetett profi bajnokság uralkodójáról beszélünk.

A Ferencvárosi Torna Club profi csapata 1926. július 26-án alakult meg – az MTK-ból is ekkor lett Hungária (ismét a nemzeti hovatartozást szimbolizáló névvel) –, és a magyar labdarúgás történetének első professzionális bajnokságát 1927 nyarán hétpontos előnnyel a zöld-fehérek nyerték meg.

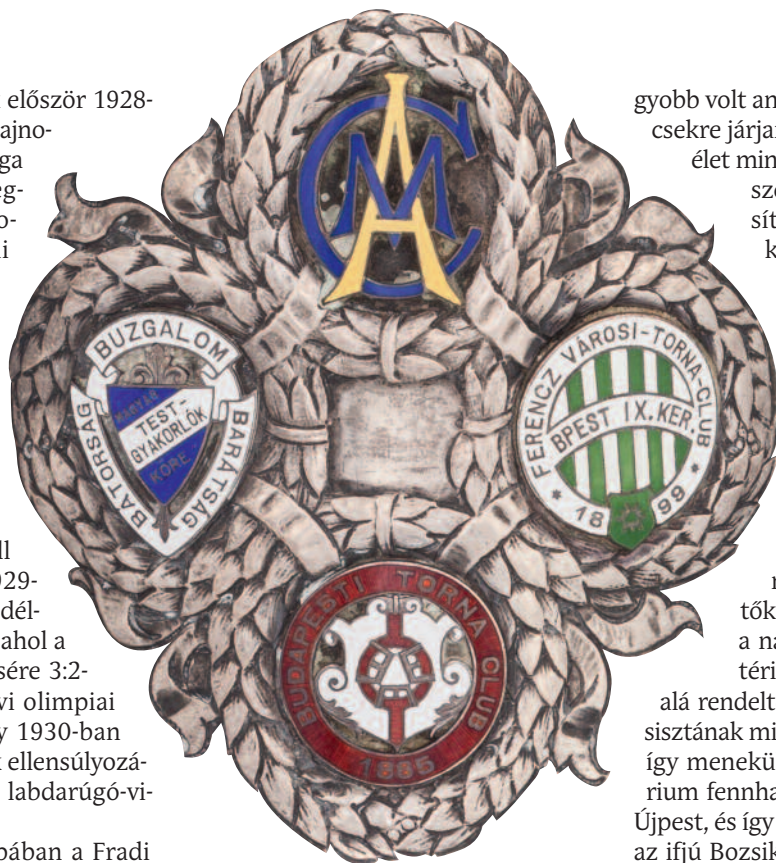
A hivatásos korszak nyitányának két nemzetközi szenzációja is a Fradi nevé-

hez fűződik. Takács II-ék először 1928-ban hódították el a mai Bajnokok Ligája vagy Európa-liga elődjének tekinthető leg-rangosabb európai sorozat, a Közép-európai Kupa trófeáját. (A KK az UEFA '50-es években elindított összeurópai kupáinak előképeként, különösen a második világháborút megelőző évtizedben, a maga olasz–magyar–osztrák–cseh résztvevői körével vitán felül a klubfutball csúcsát jelentette.) 1929-ben pedig a Ferencváros dél-amerikai túrára utazott, ahol a világ általános elképedésére 3:2-re megverte az 1928. évi olimpiai bajnok Uruguayt, amely 1930-ban megnyerte az – olimpiák ellensúlyozására életre hívott – első labdarúgó-világbajnokságot is.

A Közép-európai Kupában a Fradi volt az első magyar győztes (a döntő oda-vissza vágós párharcában 10:6-os összesítéssel múlta felül a bécsi Rapidot), és 1937-ben ismételnie is sikerült (ekkor az olasz Lazio volt az áldozat), miközben kétszer (1929 és 1939) az Újpest is eljutott a csúcsra. A Fradi pedig 1935-ben, 1938-ban és az Újpest ellen 1939-ben további háromszor játszott döntőt, és 1940-ben is eljutott az aranycsatáig, de a bukaresti Rapid elleni finálét már elfújta a második világháború...

Idehaza eközben 1932-ben mindmáig egyedülként százszázalékos teljesítménnyel, 22 meccsből 22 győzelemmel lett bajnok, a legendás T betűs csatársor (Táncos Mihály, Takács II József, Turay József, Toldi Géza és Kohut Vilmos – akit tréfásan Tohutnak hívtak) minden védelmet megbolondított.

A korszak ikonja mégsem a „négy és fél” T, hanem egy jóképű és intelligens fiatal ember, a jogi végzettségű dr. Sárosi György volt, aki eleinte középfedezetként, majd középcsatárként nemcsak sármos volt, de gólérzékeny is. Egyrészt 646 hivatalos mérkőzésen 636-szor talált be – az 1938-as vb-n ezüstcipős lett öt góllal –, másrészt 1937-ben egy magyar–cseh találkozón (8:3) hét gólt vágott a kor legnagyobb kapusának, a cseh Frantisek Plánickának. Közben háromszor lett gólkirály (majd negyedszer az 1944 őszen félbeszakított idényben is), holott olyan klasszis riválisai voltak, mint az újpesti Zsengellér vagy a hungáriás Cseh II.

Az 1908-ban rendezett Húsvéti Tornán részt vevő csapatok (MTK, FTC, BTC és a bécsi Amateure) klubjelvényei és a torna serlege

De a Ferencváros és a magyar labdarúgás újabb nagy korszakának, mint szinte mindennek ezen a földön, véget vetetett a második világhégés.

BP. HONVÉD 1949–1956

Minden forrongott Magyarországon 1945 után. A futball persze az első között támadt fel tetszhalálából, ám az embereknek kisebb gondjuk is na-

gyobb volt annál, hogy labdarúgómeccsekre járjanak. A lassú újjáépítést az élet minden területén a megszálló szovjet hadsereg által biztosított kommunista terjeszkedés szötte be, amely az 1947-es kékcédulás választással gyorsan totálissá vált, és mivel az imperializmus felett a sport által is látványos győzelmet akart aratni, nem kerülhették el sorsukat a futballklubok sem.

A mindenható tulajdonosok-elnökök-klubvezetők helyét az állam vette át és a nagy egyesületeket minisztériumok és szakszervezetek alá rendelték. Így tették tönkre a fasisztának minősített Ferencvárost, ám így menekült meg a Belügyminisztérium fennhatósága alatt Dózsává lett Újpest, és így nőtt ki szinte a semmiből az ifjú Bozsik József és Puskás Ferenc személyében két leendő világsztárt felvonultató Kispest.

A honvédelmi tárca pártfoglaltjaként 1950 nyarán a szovjet mintára (hogy miért kellett a labdarúgásban szovjet mintát követni, rejtély) bevezetett tavaszi–ősz rendszerű lebonyolítás előtti félidényes bajnokságra Budapesti Honvéd lett a neve. Már az előző írást is a kispestiek nyerték meg, a 23 éves Puskás 31 góllal gólkirály lett, holott ekkor még csak a későbbi nagy csapat perememberei (Babolcsay György, Bányai Nándor, Rákóczi László, Patyi György) álltak id. Puskás (Purczeld) Ferenc vezetőedző rendelkezésére. No meg a fia és Öcsi gyerekkori cimborája, Bozsik József.

Idősebb Puskást még két évig hagyták a posztján, majd 1952 elején a Hungária egykori nagyszerű fedezetével, azzal a játékosként francia klubokban is villogó Kalmár Jenővel váltották fel, aki a csapattal egyetemben maga mögött tudhatta a Rákosi-éra egyik legbefolyásosabb politikusát, a Puskással is kitüntetten jó viszonyt ápoló Farkas Mihály honvédelmi minisztert.

Így aztán a Honvéd 1950-től rendeltileg a MATEOSZ-ból érkező Grosics Gyulával, továbbá a ferencvárosi Budai II Lászlóval és Kocsis Sándorral erősített, majd csepeli kitérője után 1953-ban (már Helsinki olimpiai bajnokaként) megérkezett a harmadik volt fradista klasszis, a kommunista elhajlással igazán nem vádolható, rebellis Czibor

Zoltán is. A Grosics – Rákóczi, Lóránt, Palicskó – Bozsik, Bányai – Budai II, Kocsis, Babolcsay, Puskás, Czibor tizenegy minimum az elődöntőre jó lett volna az 1954-es svájci vb-n, de Hidegkutiékkel, az akkor épp Bp. Vörös Lobogó-s (MTK-s) különítménnyel megerősítve kétségtelenül a világ legmasszívabb válogatottját alkotta. Más kérdés, hogy aztán '54-ben ezt a háború romjai alól talpra álló Németország másképp gondolta...

Addig azonban még sok víz lefolyt a Dunán, a kispesti szupercsapat halmozta a rekordokat, 1952-ben például 16 év, a Hungária 1936-os diadala után először – és mindmáig utoljára – nyert veretlenül bajnoki címet, 1954-ben pedig 100 szerzett góllal lett bajnok. Bár kétszer (1951, 1953) a soknevű MTK megtrefálta, a gólkirályi cím sorozatban hétszer honvédos játékos lett, háromszor-háromszor Puskás és Kocsis, egyszer holtversenyben Czibor és az ifjú Machos volt a legeredményesebb. A nyári világbajnokság miatt 1955 januárjára átcsúszó 1954-es idény utolsó meccsén például úgy verte meg a hazai klubtörténet egyik legemlékezetesebb meccsén 9:7-re az Üllői úti (!) jégen-havon a Vörös Lobogót, hogy Puskás négyet, Kocsis hármát, Tichy kettőt vállalt, de még az ellenfélnél is akadt mesternégyes, Hidegkutié.

A kispesztiek 1953-ban az Auszriát és a Rapidot legyőzve nyerték meg a Hűsvéti Tornát (vajon ez az elnevezés hogyan ment át az akkori hivatalos szűrőn?), majd augusztus 20-án a Szpar-

tak Moszkva 3:2-es legyőzésével avatták fel Európa egyik legnagyobb új arénáját, a Népstadiont. Mindeközben már döntés született a mai stadion helyén 1938-ban épült kispesti pálya felújításáról. A sors iróniája, hogy 1957 nyarán az ünnepelni vágyó 30 ezer néző már azt láthatta, amint a legjobbjait ekkor már elvesztett Honvéd 2:1-re kikap a Tatabányától.

Kispesten Puskásék mögött már ott kopogtatott a következő évtized két klasszisjelöltje, Tichy Lajos és Machos Ferenc is, a magyar labdarúgás kincsbányája 1956 előtt kimeríthetetlennek tűnt. És még úgy is jó ideig „termelt”, hogy a forradalom alatt és után a legóvatosabb becslések szerint is tízezer igazolt játékos választotta az emigrációt. Köztük a három leghíresebb, Puskás, Kocsis és Czibor – de két év erejéig, 1958-as hazatéréig Grosics is. (Továbbá szinte a komplett ifiválogatott, amelynek hipertehetséges keretéből fél Európa szemezgetett kedvére.)

A Honvéd először éppen 1956-ban indult a Bajnokcsapatok Európa-kupájában. (Annak is a második kiírásában, az elsőt az év júniusában a Real Madrid nyerte meg, Magyarországot bajnokként a Vörös Lobogó képviselte és kapott ki a negyedöntőben a későbbi finalista francia Reimstől.) A magyar futball biztosan más utat jár be, de a nemzetközi labdarúgásban sem feltétlenül így húzódnak az erővonalak, ha a spanyol Athletic Bilbao elleni BEK-párharc nem úgy alakul, ahogy. Puskásék eleve

Takács II József, a Ferencváros legendás T betűs csatársorának tagja a levegőben

nem októberben, hanem csak november 20-án játszották le a bilbaói első mérkőzést (3:2-es vereség lett a vége), az otthonról szállingózó hírek miatt pedig már haza sem utaztak a szovjet megszállást nyögő Budapestre, hanem Nyugat-Európában bemutató fellépések bevételeiből tartották fenn magukat, és készültek a visszavágóra. Az UEFA természetesen nem járult hozzá, hogy a romokban álló magyar főváros legyen a rendező, így a brüsszeli Heysel Stadionban állt ki, játszott 3:3-at és búcsúzott a BEK-től a Honvéd úgy, hogy a fejbe rúgott Faragó kapus helyett jó negyedóráig Czibor védett és kapott be két gólt.

Idehaza eközben a bajnokság félbeszakadt, hiába állt a Honvéd az élen, ezért nem járt aranyérem. Ellenben a csapat nagy része (kiegészülve más csapatok olyan klasszisaival, mint az akkor már tatabányai Grosics, az MTK-s Lantos és Sándor vagy az újpesti Szusza) a határozott budapesti tiltás ellenére Östreicher Emil technikai vezető szervezésében Dél-Amerikába utazott, Brazíliában egyebek mellett a Botafogót (4:2) és a Flamengót (6:4) is legyőzte, miközben Magyarországon addig sosem látott büntetéseket szabtak ki a renitenszerekre, és a Nemzetközi Labdarúgó-szövetség, a FIFA is súlyos retorziókkal fenyegetőzött.

Puskás lövőhelyzetben a Bp. Honvéd–Bp. Vörös Lobogó mérkőzésen (9:7), 1955. január 9.

A fiatalabbak (Tichy, Machos, Solti és Palicskó) mentesültek a szankciók alól, mert nem utaztak el Puskásékkal, a korábban hazatérő Töröcsik I és Dudás megúsza három hónapos eltiltással, a később, de Magyarországot választó Bozsik, Bányai, Rákóczi, Faragó, Budai II és Kotász június 7-ig nem játszhatott, de május 1-jén valamennyien amnesztiában részesültek. Azonban a sztárjait elvesztett kispesti csapat csak 11. lett a bajnokságban, és ha nem emelik fel a létszámot 14-re, szégyenszemre kiesett volna.

Mideközben az UEFA által az MLSZ erőteljes követelésére két évre eltiltott Puskás, Kocsis és Czibor várta sorsa jobbra fordulását. 1958-ban Puskás Ferenc a Real Madrid, Kocsis Sándor és Czibor Zoltán pedig a Barcelona játékosa lett, a tragikusan korán távozó Kocsis súlyos betegen 1976-ban, Puskás 1981-ben járt itthon először, Czibor pedig a rendszerváltozásig nem is mert hazajönni Magyarországra.

FERENCVÁROS 1963–1968

Amikor a legjobbjait (Henni, Budai II, Kocsis, Deák, Czibor) elvesztett Ferencvárost még a nevétől is megfosztották, és csak az igazi ősfradisták (Dalnoki Jenő, Rudas Ferenc, Lakat Károly, Dé-

kány Ferenc, Kispéter Mihály) tartották a lelket a már-már illegalitásban élő szurkolókban, s egy lelátói „Hajrá, Fradi!”-ért könnyen elvihették a delikvenst a hivatalos szervek, kevesen hittek, hogy újra bekövetkezik: 1963-ban bajnok lett a Fradi, amely 1957-ben visszakapta nevét, zöld-fehér klubszíneit, sőt máig megmagyarázhatatlan módon az év nyarán egy ausztráliai túrára is engedélyt kapott. Ennél már csak az a furcsább, hogy a teljes küldöttség haza is tért, amin még a pusztá hazaérkezést is megünneplő mérvadó magyar sajtó sem győzött csodálkozni.

Aztán 1958 októberében a Diósgyőr ellen (3:1) a felnőtteknél is bemutatkozott és azonnal két gólt szerzett egy nyurga hercegszántói fiatalember, és innentől kezdve az Üllői úton már mindenki tudta, hogy új korszak kezdődött. Albert Flóriáné.

A magyar labdarúgás egyetlen aranylabdása (tegyük hozzá, ha az elsőt a *France Football* nem 1956-ban ítéli oda Stanley Matthewsnek, Albertnek bizonyosan lettek volna elődjei, és Puskást még így is csak a szovjet blokk újságírói fosztották meg 1960-ban a legrangosabb egyéni díjtól) labdarúgóként 1967-ben ért fel a csúcra, csapataival azonban mai ésszel felfoghatatlan sikerek fűződnek a nevéhez. Ezek közül a két legjelentősebb a Ferencvárossal 1965-ben elnyert Vásárvárosok Kupája, az egyetlen magyar európai kupasiker, illetve a brazilok elleni 1966-os világbajnoki csoda (3:1), amelynek során a Császár virtuóz játéka még a többi remekelő magyaré közül is kiemelkedett.

A Fradi nem a honvédséghez vagy a határőrséghez történő bevonultatásnak, nem felsőbb parancsnak, avagy hatalmi szónak köszönhetette a játékerőt, amely a többiek fölé emelte, hanem a még a '60-as években is remekül működő vidéki megfigyelői hálózatának, no meg a toborzókra a klub mindörökké jól csengő nevére ezrével érkező sráctömegeknek. Így aztán a korai Kádár-korban nemcsak versenyképes maradt, de a Vasassal párban – ugyanakkor a VVK-sikerek miatt egy szinttel riválisa előtt – az 1956-ot követő évtized legjelentősebb magyar klubja lett.

Albert ugyebár Hercegszántóról, Fenyvesi Máté Jánoshalmáról, Mátrai Sándor Nagyszénásról, Orosz Pál Szentestéről, Novák Dezső Jákról, Páncsics Miklós Garáról indult, Rákosi Gyula, Géczy István kapus, Juhász István, a zseniális Varga Zoltán vagy Szőke István már az FTC saját utánpótlásából emelkedett ki. És visszahozták a mindent elsöprő fradizmust. Még úgy is, hogy ez az a generáció, amelynek sokáig nem volt saját stadionja. A régi Üllői útít ugyanis előbb bezárták, majd 1971-ben lebontották, az újat pedig csak 1974-ben adták át. Sebj, így 1964-től a Népstadionban általában 30 ezer, a legendás kettős rangadókon nemritkán 60-70 ezer néző előtt játszhatták Alberték a bajnoki összecsapásaikat. A '63-as, Szeged elleni bajnokavatót (3:0) például 50 ezren látták az akkor tízéves legnagyobb magyarországi arénában. Ebből az időszakból a nézőrekord egy Újpest elleni, egyébként vesztes (2:4) mérkőzése: 85 ezer fő.

A klub legnagyobb sikere a Vásárvárosok Kupája 1964–1965-ös kiírásának megnyerése. Ráadásul ma is csillogó, nagy csapatok testén keresztül jutott el a tróféáig a Fradi, amely sorban a csehszlovák Zbrojovka Brnót, az osztrák Wiener SC-t, az AS Romát, az Athletic Bilbaót, az elődöntőben a Manchester Unitedet, majd az egymecses torinói fináléban Fenyvesi Máté góljával a Juventust győzte le saját stadionjában a kupáig vezető rögzös, ám csodálatra méltó úton. És a Ferencváros 1968-ban majdnem ismételni tudott, ekkor azonban a Leeds United elleni kétmeccses döntőben összesítésben 1:0-ra alulmaradt.

Az évtized négy bajnoki aranyérmet hozott a zöld-fehéreknek, akik 1963-ban, 14 évvel Deák Bambáék 1949-es sikere után állhattak fel a dobogó legfelső fokára, 1964-ben ismételtek, 1967-ben pedig már a klub 20. aranyérmét ünnepelethették, és 1968-ban meg is védték a címüket. Ráadásul a köztes években is mindig dobogón álltak, és többször is csak hajszállal csúsztak le az aranyról.

Az 1964-es Európa-bajnokságon bronz-, az 1964-es és az 1968-as olimpián aranyérmet nyert a magyar labdarúgó-válogatott, az 1962-es és az 1966-os vb-n pedig a négy közé jutásért kapott ki Csehszlovákia, valamint a Szovjetunió legjobbjaiktól. Valamennyi tornán a Fradi adta a csapat vázát, Géczi, Mátrai, Novák, Páncsics, Szűcs, Rákosi, Albert, Varga és Fenyvesi nemcsak a zöld-fehér,

hanem a piros-fehér-zöld színekért is rengeteget tett – még úgy is, hogy az egybehangzóan a legtehetségesebb hazai játékosnak tartott, ám Albert árnyékával és a rendszerrel folyamatos, reménytelen küzdelmet folytató Varga Zoltán 1968-ban a mexikóvárosi olimpia helyszínén lelépett a csapat szállásáról, és „disszidált”.

Ez év tavaszán vehette át Albert az 1967-es Aranylabdát, a cseh Josef Masopust és a szovjet Lev Jasin kapus után harmadik kelet-európaiként, ám nem Párizsban, ahová a győzteseket várta a szavazást kiíró *France Football* szerkesztősége, főleg nem egy montecarlói gálán, ahogyan manapság dukál, hanem fél év csúszással, május 4-én – legalább Flórián-napon – a Gundel Étteremben.

ÚJPESTI DÓZSA 1969–1979

Tulajdonképpen mindmáig utolsóként az Újpesti Dózsa tudott hosszú évekre kimagasodni a magyar mezőnyből. Kellett ehhez egy csodálatos edző (Baróti Lajos), öt ellenállhatatlan csatár (Fazekas László, Göröcs János, Bene Ferenc, Dunai II Antal és Zámbo Sándor), no meg az átalakulóban lévő, így kevésbé versenyképes riválisok (Ferencváros, Vasas, Bp. Honvéd).

Az aranykor 1969-ben kezdődött, de már egy évvel korábban sem sokon

múlt, hogy véget érjen a ferencvárosi hegemonia. Ha áprilisban (1970 előtt tavasztól ősziig tartott az idény) előbb a Csepel, majd az MTK nem mér enyhén szólva is meglepő vereséget az Újpestre, vagy augusztusban Fenyvesi nem egyenlíti ki Fazekas vezető találát, már 1968-ban a lilák lettek volna a bajnokok – de egy pont végül megmaradt a Fradi előnyéből.

Holott már ekkor olyan mindent elsöprő támadó futballt mutatott a Dózsa, hogy a riválisok szurkolói közül is ezrek jártak a Megyeri útra meccsre. A Szeged például 11 gólt kapott, összesen 11 mérkőzés ért véget úgy, hogy minimum 5 gól állt az Ú. Dózsa felirat mellett az eredményjelzőn, és a gólkirály Dunai Antal kapta meg az európai Bronzicipőt. Baróti fiai 102 szerzett góllal lettek ezüstérmesek, a bajnok Ferencváros 65-ig jutott.

Ráadásul éppen a lilák megnyerték a Magyar Népköztársasági Kupát és döntőt játszottak a Vásárvárosok Kupájában is – ezt az angol Newcastle United ellen kettős vereséggel (0:3, 2:3) elbuk-

A Ferencváros 1965. évi bajnoksapata.

Mészáros József vezetőedző kezében a bajnoki serleg. Mellette Albert Flórián az ugyanebben az évben elnyert Vásárvárosok Kupája serlegét tartja a kezében.

A VVK-győzelem a magyar klubfutball legnagyobb sikerének számít.

Az Újpest bajnokcsapata, 1974

ták, holott a visszavágó szünetében már 2:0-ra vezettek. 1967-ben a Közép-európai Kupa fináléját is a Dózsa vívta, itt is második lett 5:4-es összesítéssel a csehszlovák Spartak Trnava mögött.

Baróti Lajos edző 1967-ben, fél évvel az angliai világbajnokság után írt alá a Megyeri útra, és gyorsan szembesülhetett a nem kis mértékben éppen általa generált „Göröcs-problémával”. Minden lila-fehérek legnagyobbját, a vezért ugyanis éppen ő mellőzte az 1966-os vb-keret összeállításánál, az NB I-ben azonban már hálát adhatott a sorsnak, hogy Titi is ott van a csapatában.

Na persze, akinek a virtuóz Bene vagy a gólszerzésre termett Dunai II állt a csatársora élén, annak olyan nagy gondja azért nem lehetett, Göröcs hátulról, Fazekas és Zámbo (vagy az ifjú Nagy László) a két szélről rohamozta az ellenfelek kapuját. Nem véletlen, hogy a következő években mindig legalább 70 gólt szereztek a lilák, még 1978-ban is elképesztő 95-öt. Folyamatos volt a véfrissítés, hiszen Göröcs (1972), Dunai II (1976), majd Bene (1978) távozása után sem maradt a csapat életveszélyes csatárok nélkül, elég,

ha csak a hetvenes évek két ifjú titánja, Töröcsik András és Fekete László nevét említjük.

Sorozatban hét bajnoki aranyérem került újpesti nyakba, ez idő alatt mindössze négy mérkőzést bukott el hazai pályán a csapat, és kerek 500-szor talált be a riválisok kapujába. A Peruba szövetségi kapitánynak távozó Baróti Lajost nagy nevek követték a posztján: 1971-ben Kovács Imre (az MTK egykori olimpiai bajnoka), 1973 nyarán Szűcs Gyula (1960-ban ő nyert először bajnokságot a klubbal Újpesti Dózsa néven). Az 1973–74-es idény felénél, néhány nem várt vereség után megérkezett egy másik helsinki olimpiai bajnok, az őújpesti Várhidi Pál. Közben azonban semmit sem romlott az összkép, valamennyien megállták a helyüket, így az egykori dózsás legenda is.

1975-ig bezárólag összegyűlt a hét trófea, és csak Dalnoki Jenő ifjú Fradija tudta a nem mindennapos sorozatot megtörni. (De 1978-ban és 1979-ben még egy bajnoki duplázás azért sikerült.) A magyar futball történetében a Dózsáé a második leghosszabb sorozat, normális körülmények között pedig az első. Az MTK ugyanis 1913 és 1925 között úgy nyert egymás után tízet, hogy az 1914–15-ös idény félbeszakadt, a következőt a háború miatt ki sem írták,

1919-ig pedig úgynevezett hadibajnokságot játszottak, csökkentett létszámmal, tartalékos csapatokkal. Vagyis az a tíz tulajdonképpen hat.

Máig tartó vita, hogy a Dózsának nemzetközi szinten miért nem jött össze az igazi áttörés. Na nem mintha 1974-ben nem játszott volna BEK-elődöntőt a csapat az Európát uraló Bayern ellen (0–3, 1–1), és ne verte volna meg a kor nagy csapatai közül egyebek mellett a Leeds Unitedot, a Celticet vagy a Benficát, de az igazán visszhangos európai siker mégsem jött össze. A csatársor kvalitásaitól elmaradó védelmet szokás a fő oknak tekinteni, szó se róla, Szűcs Lajos vagy Páncsics Miklós, az akkori legjobb hátvédek nem lila-fehérben futballoztak, és ezt se feledjük, hogy a hátsó alakzatból az egyaránt válogatott Horváth József és Harsányi László 1974 decemberében – az akkori törvényeket áthágva – együtt távozott Svájcba, majd Amerikába.

BP. HONVÉD 1983–1993

Bár 1980-ban, negyedszázad után Tichy Lajossal bajnoki címet ünnepelhetett a Kispest, ezt a győzelmet nem

követte újabb, a Ferencváros, majd a Verebes-féle Rába ETO évei következtek. 1982 nyarától viszont már nem volt vita: egy évtizeden át a Bp. Honvéd uralta a magyar futballt, még akkor is, ha sorozatban három aranyéremnél többet nem nyert, ha a Videoton játszott UEFA-kupa-döntőt, és ha nagyritkán az MTK, az Újpest vagy a Fradi azért meg is előzte a piros-fehéreket.

Az egykori csupaszív kispesti Komora Imre állt a csapat élén, aki stabilan építhetett a Czinege Lajos vezette Honvédelmi Minisztériumra, azaz a magyar szinten irigylésre méltó feltételekre. Ekkor vált alapemberré, válogatottá, gólkirályá, majd világklasszissá – no meg Komora vejévé – a magyar labdarúgás mindmáig utolsó zsenije, Détári Lajos. Mezey György válogatottjában az egy szem Siksesdit kivéve a teljes honvédos kezdőnek jutott szerep, Andrusch, Gyimesi és Bodonyi eleinte, Sallai, Nagy, Garaba, Varga, Détári, Dajka, Esterházy végig, majd a finisben már Kovács is élvezte a Mexikóba vezető úton a kapitány (és későbbi Honvéd-edző) bizalmát.

A mexikói összeomlás a Kispestet is megrázta, de hiába szerződött külföldre, aki csak tudott (Esterházy, majd Varga, Nagy és Garaba, végül 1987-ben a nyugatnémet Eintracht Frankfurthoz Détári is), az évtized végére ismét meghatározó csapattá nőtte ki magát a Bp. Honvéd. A Bicskei Bertalannal kivívott 1988-as és az 1989-es aranyérem is az 1986-tól Bozsik-stadionnak hívott arénába költözött – ahol hiába fektettek le Magyarországon első ízben pályafutásra alkalmas csőrendszert, az már a beépítéskor eltört, és sohasem sikerült használni.

A rendszerváltozás zűrzavarában a Honvéd először is Kispeszt-Honvéd lett, klubszínei visszaváltak piros-feketévé, ám a belga Louis De Vries vezette klubirányítók annyi pénzügyi potenciállal még rendelkeztek, hogy mindenki Kispestre szerződjön, aki a magyar futballban számít (a teljesség igénye nélkül: Illés Béla, Vincze István, Sallói István, Orosz Ferenc, Duró József vagy Halmai Gábor). Volt idény, amikor tíznél is több válogatott játékos futballozott a Bozsik-stadionban.

Az 1991-es bajnoki címet a Bajnokság-csapatok Európa-kupája utolsó kiírásában (egy évvel később indult az első Bajnokok Ligája) majdnem a nyolc közé jutás kapta, de a későbbi döntős olasz Sampdoria otthonában a román Adrian Negrau fejesét az utolsó

pillanatban hártotta a későbbi vb-ezüstérmes Pagliuca kapus, így a Honvéd kiesett – és soha többé a közelébe sem jutott annak a nivónak, amit Európa jelent.

MAJDNEM URALKODÓK

Sokszor csak egészen kevés hiányzott ahhoz, hogy korszakot meghatározó klub szülessen. Esetleg a még erősebb rivális, egy győztes meccs, egy vagányabb edző, egy-egy nagy egyéniség vagy szimplán a szerencse.

Hiszen ha nincs az Aranycsapat bázisát jelentő nagy Honvéd, az MTK (1950-ben Textiles, egy év múlva már az Államvédelmi Hatóság alá rendelt Bp. Bástya, 1953-tól pedig Bp. Vörös Lobogó – ahogy éppen hívták, 1956-ig ráadásul nem kék-fehérben, hanem piros-fehérben) hasonló karriervonalat mutathatott volna fel. Bukovi Márton személyében nemcsak egykori Fradi-legenda, de a válogatott egyik agytrösztje, Sebes Gusztáv másodedzője, majd utódja ült a padon, Gellér Sándor, Lantos Mihály, Zakariás József, Börzsei János, Kovács I Imre, Sándor Károly, Palotás Péter vagy Hidegkuti Nándor a világ bármely más bajnokságát évtizedekig uralta volna – csak személyes pechjük, hogy éppen Magyarországon rúgták a labdát, és éppen az '50-es években. Olyan nagyon azért nem kell őket sajnálni, így is nyertek két bajnokságot (1951 és 1953) és egy Magyar Népköztársasági Kupát (1952), többségük az Aranycsapat sikereiből, a helsinki aranyból, a 6:3-ból és a 7:1-ből is vastagon kivette a részét – igaz, 1954-ben a berni kudarcból is.

De igazából a harmincas évek profi futballjában feltörő Újpesttel illet volna kezdeni, hiszen a lilák a Közép-európai Kupában (1929-ben és 1939-ben is megnyerték), a Húsvéti Tornákon, az NB I-ben és a Magyar Kupában is állták a sarat a Fradival és az MTK-val. Az 1938-as világbajnoki keretben öt játékosukra számított Dietz Károly kapitány, a döntőben is négyen képviselték a lila-fehér klubot, köztük a vb-góllövőlistán öt találattal holtversenyben második Zsengellér Gyula.

A kommunista hatalomátvitel idején a Ferencvárosnak nézett ki hosszabb hegemonia, ám Rákosiéknak a „minden fradista fasiszta” jelmondat elég is volt ahhoz, hogy szisztematikusan szétverjék a klubot, előbb a játékosait (Budai II László és Kocsis Sándor

a Honvédba, Czibor Zoltán előbb Csepelre, majd ugyancsak Kispestre, Henni Géza és az 1949-ben 59 góllal gólkirály Deák Ferenc felsőbb utasításra Újpestre távozott), majd a nevét (Kinizsi és ÉDOSZ), továbbá a klubszíneit (piros-fehér) is eltüntették, és csak az '56 utáni konszolidáció kevés jótékony hatásának egyikeként sikerült legalább az FTC-t és a zöld-fehéret megtartani(t)ni.

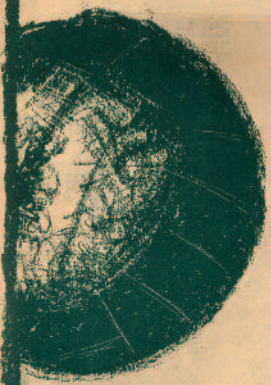
Az Ihász–Mészöly–Farkas-trió vezette Vasas csak hajszállal maradt el az éppen az előbbi folyamatból kinövő Fradi mögött. Ez is elég volt ahhoz, hogy a számos emigráns labdarúgót nélkülöző rivális előtt 1957-ben, majd a fenti hármas vezérletével 1961-ben, 1962-ben, 1965-ben és 1966-ban is bajnoki címet ünnepeljenek (1961-től már a Fáy utcában, a most épülő stadion elődjében), hogy megnyerjék Pelé Santosa és a Világkupa-győztes uruguayi Penarol előtt a chilei Hexagonal-tornát, és az 1967–1968-as BEK-ben is csak a Benfica elleni negyedöntő jelentse számukra a végállomást.

Dalnoki Jenővel a Ferencváros a KEK-ben (1975, 0–3 az az évi aranylabdás, Oleg Blohin Dinamo Kijevje ellen), Kovács Ferencsel a Videoton az UEFA-kupában (40 ezer néző előtt hazai 0–3 és madridi 1–0 a Reallal szembeni párharcban) játszott döntőt, ám egyik klubnak sem volt esélye arra, hogy idehaza évekre kibérelje a trónt, sőt a fehérváriaknak igazából az aranyéremre sem.

Viszont a Videoton a Rába ETO-val párban felvillantott valamit abból, hogy milyen az, amikor egy szocialista nagyvállalat vezére (Győrben Horváth Ede, Székesfehérváron Papp István) úgy istenigazából támogatja a sportot. Itt már szó sem volt Budapest-komplexusról, az ETO két bajnoki címe (1982, 1983) után a fővárosi válogatottnak is szívesen öltöztek volna Rábamezbe. De a harmadik bajnoki arany már nem jött össze, ahogyan a mágiákkal lenni szokott, Verebes mesteré sem tartott örökké.

És persze a Ferencváros 1995-ös és a Debrecen 2009-es BL-főtáblája (továbbá néhány kisebb korosztályos válogatott és olimpiai siker, no meg mindenekelőtt a két évvel ezelőtti Eb-indulás) is megérne néhány mondatot, ha nem éppen azt bizonyítanák, amivel a cikk kezdődött: a leépülés folyamatos, ma már nem a győzelmeknek örülünk, hanem a ritka részvételekkel kell beérnünk. ♦

Manno Mihály
1920

KELLNER ÉS
MOHRLÜDER,
MŰINTÉZETEK,
BUDAPEST.

MOVE ^{Bp.} LUDOVIKA AKADÉMIA

BAJNOKI MÉRKŐZÉSE
A MARGITSZIGETI MAC. PÁLYÁN
MÁRCIUS HÓ 12-ÉN
1/2 ÓRAKOR

Helyárak: Páholyülés 30 kor. Tribünülés 15 kor. Kat. jegy/leg. állrészre/2k.
Jegyek kaphatók: MOVE. Podmaniczky-utca. 45 és a helyszínen.

A FUTBALLERŐSZAK HŐSKORA

A 19. század utolsó éveiben Magyarországon meghonosodó és gyors ütemben híveket szerző labdarúgást a kortársak meglehetősen erőszakosnak látták. A *Sport-Világ* publicistája 1897 elején így írt: „A football játék egyik rejtélye athletikai sportjainknak. [...] A laikus

azt valami jó matematikus tudná csak összeszámolni”.

A sportág (kis)polgári gyökereivel magyarázható, hogy a századforduló labdarúgó-mérkőzésein a játékosok ugyan keményen játszottak, de nem durván, így nem okoztak szándékosan sérülést ellenfelüknek, és arra sem volt példa, hogy a nézők beavatkozzanak a játékba. A növekvő népszerűséggel

1913/14-es bajnoki idényt: „A határutcai pályáról egy tekintélyes kódarab fogja a mérkőzés vezető bíróját emlékeztetni, hogy nem az otthoni csapat nyerte meg a mérkőzést, az újpesti pályán csak a bíró erélyes fellépése akadályozta meg a nagyobb botrány kitörését, a halomutcai pályán pedig a jobb csapat működését és érvényesülését tette lehetetlenné a közönség terrorja.”

SZEGEDI PÉTER

ERŐSZAK A LELÁTÓKON

A FUTBALL FÉKEZHETETLEN RÓZSA SÁNDORAI

Míg napjainkban a labdarúgás és erőszak kapcsolata szinte kizárólag az egyes szurkolói csoportok közötti összecsapásokra koncentrálódik, addig az 1945 előtti futballerőszak jóval változatosabb volt. Sok kritika érte a játékosokat, hogy „túl erélyesen” játszanak, s idővel a szurkolók is az erőszakos cselekmények egyre aktívabb résztvevőivé váltak: hol az ellenfél játékosait, hol a bírót támadták meg. Arra viszont nagyon ritkán volt példa, hogy a szurkolók összeverekedjenek egymással. Ez a korabeli futballerőszak maitól gyökeresen különböző szerepéből következik: az erőszak sohasem volt véletlenszerű, „önmagáért való” és ok nélküli, a közönség minden esetben valamilyen vélt vagy valós jogtalanságot torolt meg, erre pedig a legritkább esetben „szolgáltak rá” más klubok szurkolói.

világban még mindig el van terjedve az a nézet, hogy durva és veszedelmes valami.” A korabeli beszámolók szerint a futball ekkoriban valóban erőszakos sportnak számított. Ez részben a kezdő játékosok ügyetlenségével magyarázható, másrészt a kemény játék hoztá tartozott a kor futballjához. Így például első bajnokcsapatunk, a BTC taktikai repertoárjának kedvelt eleme volt a rempli, amit játékosuk, Klebersberg Géza visszaemlékezésében így definiált: „testtel-mellel bele, a labdát elvinni, az embert lefektetni”. Iszer Károlyról, a BTC egyik erősségéről jegyezték fel, hogy csapatának a bécsi Cricketers ellen játszott első nemzetközi mérkőzésén „goalt keveset rúgott, de hogy az angol Cricketers-játékosok közül hányat replizett fel hatalmas erejével,

azonban a futball a külvárosok nem polgári „köreit” is meghódította, az 1910-es évekre a „kültelki pálya” széles körben ismert, rosszul csengő fogalomná vált. Beszédese, hogy a *Sport-hírlap* 1913 augusztusában *A kültelki pályák terrorja* cikkel köszöntötte az

Ebben a szezonban már egymást érték a botrányok, többször a rendőröknek kellett a rendbontásokba beavatkozniuk. Sosem látott jelenetek tarkították a mérkőzéseket, például 1913 novemberében a másodosztályú KAOE-BTK-találkozón „a BTK közön-

↳ Manno Miltiades bajnoki mérkőzésre invitáló plakátja, 1921 (balra)

↳ Éljen a bíró! Vagy ne éljen? Karikatúra a *Sport-hírlapban*, 1926. január 4. (jobbra)

Szabálytalan akció. *Sport hírlap*, 1926. január 18.

sége égő rakétákat dobált a pályára, hogy a KAOE-t akadályozza a játékban". Sőt, már bírót is ért támadás, a TTC-

A Budapest–Berlin találkozó állóhelyi közönsége az Üllői úton, 1913

a szövetség elnöksége részletes figyelemztetést adott ki. Ezúttal is arra intették a játékosokat, hogy ne veszélyeztessék ellenfelük testi épségét, ugyanakkor az MLSZ a közönséget is figyelmeztette, hogy „magatartásával ne izgassa fel a játékosokat és ne biztassa őket egymás ellen, mert ezen viselkedésük esetleg súlyos következményekkel járhat arra az egyletre nézve, amelynek érdekeit szolgálni akarják”.

NORMASZEGÉS ÉS AZ ERŐSZAKKONTROLL HIÁNYA

ESC mérkőzésen a hazaiak harmadik gólja után egy néző beszaladt a pályára, s botjával fejbe verte a játékvezetőt.

A labdarúgó-szövetség egy évvel korábban már figyelmeztette a játékosokat, hogy szigorúbban fogják szankcionálni a szabálytalanságokat. 1913 novemberében – mivel „a viszonyok részben már annyira elfajultak, hogy veszéllyel fenyegetik eddig oly szép sikerrel dicsekedhető football-sportunk további fennmaradását és fejlődését” –

A háború alatt is folytak a bajnoki küzdelmek, s a híradások szerint csak ritkán történtek erőszakos esetek. 1918 decemberében viszont a *Sport hírlap* már így írt: „A fővárosban alig múlik el hét, hogy egyik-másik kültelki pályán a bírót ne vernék meg.” Herczog Ede bíró egy élvonalbeli mérkőzés után adott interjújában elmondta: „Megdöbbenéssel azt tapasztaltam, hogy csak úgy, mint az élet minden megnyilatkozásában, a footballban is, az erkölcsök teljesen meglazultak. Teljességgel megszűnt a bíró tekintélye, ítélezéseit útszéli korcsmai hangon kritizálják a játékosok, nemkülönben a közönség is.”

Az elharapózó, egyre nagyobb méreteket öltő erőszakot több tényezővel magyarázhatjuk. Egyrészt a játék professzionalizációjával: a hivatalosan amatőr játékosok a tízes évek elejétől – a szabályokat megkerülve – kisebb-nagyobb juttatásokat kaptak. Az álamtársaság terjedésével a futballmérkőzéseknek már nemcsak szimbolikus, hanem az egzisztenciára ható tétje is volt. A futballisták egy vereséggel bevételüket kockáztatták, így a vesztesre álló csapatok játékosai sokszor elvesztették a fejüket s durvaságra ragadtatták magukat. Másrészt több botrány kapcsán arról számoltak be a lapok, hogy a drukkerék fogadásokat kötöttek a meccsre, és ha azt látták, hogy csapatuk vereséget szenved, az ellenfélen vagy a bírón akartak bosszút állni.

Az erőszaknak kedvező társadalmi klímát a háború és a forradalmak is jelentősen befolyásolták. Az első világháború után a rendbontások résztvevői között minden bizonnyal sokan voltak olyanok, akik harcoltak a háborúban, és a fronton kiélhették azokat az erőszakos késztetéseiket, amelyeket békeidőben a civilizációs normák kordában tartottak. A háború kísérőjelenségei – az önuralom hiánya, a feszélyezettség-

küszöb átlépése, az affektusok szabad kiélése – a civilizált viselkedési normák erejét csökkentették.

A korszak egyébként is telítve volt erőszakkal. Némileg leegyszerűsítve,

Fehérvároft.

— Hogyan, hiszen kollega úr sem szokott botot hordani?

— Ja, kérem én is a meccsre megyek.

—
Az FTC–MTK mérkőzés közönsége az FTC Üllői úti stadionjában, 1913
—

a futballpályákon is az folyt, ami a hétköznapiakban. A balról és jobbról egyaránt jelentkező erőszak nem maradt hatástalan a pályák névtelen harcosainak cselekedeteire. Nem meglepő az sem, hogy számos incidensnek volt ekkoriban antiszemita háttere. Nem ez volt ugyan a rendbontások fő mozgatórugója, de bizonyos csapatok – mint például a MAC, a rákospalotai URAK, a debreceni DEAC – meccseiről szóló tudósításokban rendre beszámoltak zsidóellenes provokációkról.

Am a durvaságnak teret adó álamtársaság és a normahiányos társadalmi klíma ellenére az erőszakos szenvedélyeket aligha lehetett volna olyan szabadon kiélni, ha kellő erővel léptek volna fel a rendbontókkal szemben. Az erőszakot azonban senki sem kontrollálta megfelelően. A labdarúgó-szövetség tehetetlen volt, nem rendelkezett megfelelő eszközökkel, hogy megelőzze a rendbontásokat. Bár 1918-ban Dietz Károly, Budapest rendőrfőkapitánya (az 1938-ban világbajnoki ezüst-

érmes magyar válogatott szövetségi kapitánya) felvetette, hogy „bizonyos körülmények és események szükségessé tehetik a rendőrség közbelépését a pályákon lejátszódó botrányok megakadályozására”, a rendőrség komolyabb beavatkozására még évekig kellett várni.

KI CSINÁL RENDET?

1918 végétől eleinte a kültelki pályákon durvultak el a futballmeccsek, később viszont egyre gyakrabban szóltak a híradások élvonalbeli találkozókra történt rendbontásokról. 1921 tavaszán még csak két jelentősebb incidens történt, szeptembertől viszont jóformán minden élvonalbeli fordulóra jutott valamilyen komolyabb botrány.

Ami 1921 őszén történt, azt tekintethetjük az általános „rendteremtés”, az ország konszolidációja részének. Szeptember 27-én a Belügyminisztérium körrendeletet adott ki a törvényhatóságok számára „A football-mérkőzése-

ken tapasztalt durva játékmód megszüntetése érdekében”. A rendelet az egyesületek felelősségévé tette, hogy játékosaikat a „leggondosabban válogassák meg”, akik ennek nem tesznek eleget, azokat a belügyminiszter „alapszabály-ellenesnek fogja tekinteni”.

Az MLSZ számára a rendelet előírta, hogy utasítsa a bírákat a durván játszó labdarúgók azonnali kiállítására. Nagy vihart kavart azonban a rendelet azon passzusa, amely a rendőrt a mérkőzés bírójá fölé helyezte: „A mérkőzéseket vezető bíró köteles a mérkőzésre kirendelt ügyeletes rendőrtisztviselőnek a mérkőzés zavartalan menetére, illetőleg a rend fenntartására vonatkozó utasításait minden ellenkezés nélkül pontosan teljesíteni. Ellenkező esetben az ügyeletes rendőrtisztviselő jogosult a mérkőzés további folytatását azonnal beszüntetni.” A BM-rendelettel párhuzamosan a Budapesti Rendőr-főkapitányság átiratot intézett az MLSZ-hez, melynek lényegi mondanivalója megegyezett a belügyminiszteri rendelettel.

A szövetség vezetői elfogadták, hogy az egyesületeknek minden nyilvános futballmérkőzésre előzetes engedélyt kell kérniük a rendőrségtől. Ennek a rendelkezésnek ugyanis az volt a célja, hogy a rendőrségnek módja legyen kar-

hatalom kiküldéséről hivatalból intézkedni. Az MLSZ azonban úgy vélte, a rendbontásokért elsősorban a közönség a felelős, ezért kérte, hogy polgári ruhás rendőröket küldjenek a nézők közé, akik megfékezhetnék a „durva és sértően hangos rendbontó egyéneket”. Tiltakozott viszont az ellen, hogy a rendőrség beleavatkozzon a játékba, utasításokat adjon a bírónak, és megszüntethesse a mérkőzéseket, ugyanis „perdöntő szándékosság megállapítására egyedül a mérkőzést vezető és a szövetség részéről kiküldött játékbíró lehet hivatott”.

KITILTOTT DRUKKEREK

A rendőrség és a belügyminiszter intézkedéseinek nem volt jelentős fogantatja. A *Nemzeti Sport* 1921. október 10-én szalagcímben hozta a hétfői forduló termését: *Rendőri beavatkozás az UTE-BTC meccsen. – A löversenyteren is volt botrány. Két Erzsébetfalvai Törekvés játékost igazoltatott a rendőrség. – Verekedésbe fúlt a TLK-FIAK mérkőzés. Véresre verték a FIAK játékosait.* Egy hét elteltével ismét az első osztályban, az MTK-BTC mérkőzésen volt botrány, egy olyan meccsen, ami

Botrány a Megyeri úton, az Újpest-Ausztria Közép-európai Kupa-mérkőzésen, 1936

korábban a legbékésebbek közé tartozott. „A nézők soraiban hangos szidalmak röpködtek a bíró ellen, akit a levonuló játékosok öveztek körül, hogy esetleges inzultusoktól megóvják. Mégis, amint a közönség sorfala közt vonultak a bíróval a játékosok, nemcsak dörgő pfuj hangzott fel, de néhány bot is felemelkedett s Ivancsics bírót meg is ütötték!” – írta a *Nemzeti Sport*.

November közepén ismét a BTC találkozóján jegyezték fel egy incidenst, ezúttal sajátos szereposztásban: az egyik játékos támadt rá az őt folyamatosan provokáló nézőkre. Két hét múlva a harmadosztályban, az I. ker. Rákospalotai AC találkozó után is a játékosok voltak főszereplők, de ezúttal nemcsak a nézőtéren verekedtek, hanem az ellenfél öltözőjében is. Az őszi utolsó fordulóban az 1., 2., 3. osztályban 36 mérkőzésen 33 játékost állítottak ki. Az egyik mérkőzésen hat, négy mérkőzésen pedig öt kiállítás volt. A statisztikát közlő *Sportlap* levonta a konzekvenciákat: „Befejezéséhez közeledik az őszi szezon, és a temperamentum-túltengésben szenvedő játékosok sietnek magukat még a téli pihenő előtt kitombolni. [...] A futball fékezhetetlen Rózsa Sándorai vígan folytatják tovább üzelmeiket.”

A fordulóban a legsúlyosabb incidens a Hungária körúton, az MTK–KAC mérkőzés után történt. A vendég kispestiek 1:0-s vezetésénél, a lefújás előtt egy perccel szabadrúgáshoz ju-

Az Üllői úti pályán a közönséget figyelmeztetik a sportszerű szurkolásra, 1931. április 8. (fent) Karikatúra. *Sporthírlap*, 1938. október 30. (lent)

AZ UTCÁRA SZORÍTOTT ERŐSZAK

A rendőrség hathatós fellépésének köszönhetően az 1920-as évek második felétől látványosan csökkent a futballerőszak. Az incidensek lényegében eltűntek az élvonalbeli csapatok pályáiról, a szurkolói támadások kikerültek a stadionok környékére, és sokszor kísérleti szakaszban maradtak. A rendbontásokról szóló tudósítások így gyakran arról szóltak, hogy hány rendőrből állt az a kordon, amely a kövekkel felfegyverzett, bíróra váró, tettere kész tömeget visszazorította.

Jelentősebb atrocitások főként a vidéki nagyvárosokban fordultak elő, a fővárosi klubok debreceni, miskolci, szegedi, szombathelyi fellépéseit gyakran kísérték indulatok. Az 1932. június 12-én Debrecenben rendezett Bocskai-III. ker. FC mérkőzésről beszámoló *Nemzeti Sport* cikke valóságos csata képét festi elének.

„A Bocskai-III. ker. FC mérkőzés után a mérkőzésről távozó Boronkay bírót és a III. ker. FC csapatát a közönség éretlenebb része súlyos támadásban részesítette. Boronkay bírót a mérkőzés után felöltöztet és taxit keresett, hogy az állomásra hajtson. Már a taxisok közül egyik se akarta vállalni a fuvarát, mert a sofőrök látták a fenyegetően gyülekező rajokat és féltették ablakaikat a közáportól. Végül is az itt vendégszereplő Salamon Béla protezsálta be Boronkayt az egyik taxiba, amelyeknek

lépcsőjére egy rendőr is felállt. Ez sem segített azonban, mert mihelyt megindult a kocsi, nyomban nekizúdult a közápor is. Boronkay előrántotta revolverét, majd még egy rendőr ugrott a kocsi másik lépcsőjére. Végül is csak az segített, hogy a sofőr teljes sebességgel kirohant a tömegeből. A bírót után jöttek a III. ker. FC játékosainak kocsijai. Ezeken is hiába állott jobbról balról két rendőr, szitkok zuhataga és közápor zúdult ezekre az autókra is. A pályától fél kilométernyire egy idegen kocsiiban ülők támadtak rá az egyik autóra, amelyben óbudai játékosok ültek. A támadás rövidesen közelharcban kulminált, végül a taxi sofőre rávezette az autót a kocsira és így sikerült elmenekülnie. Közben a repülő kövektől több óbudai játékos meg is sebesült. Beretvás és Győri vérző homlokokkal szállt ki a városban a taxiból.”

AMIKOR AZ URAK NEM VOLTAK URAK

Az 1902-ben alapított Újpest-rákospalotai Atletikai Klub (URAK) otthona már az 1910-es években is az egyik legrosszszababb hírű kültelki pálya volt. A *Sport hírlap* 1911-ben *A rákospalotai harctérről* című vezércikkben mutatta be az URAK közönségét. „*Kilenc órákor rendszerint minden eseménye a vasárnapnak együtt van már, s megkezdődik a revízió, nem maradt-e mégis ki valami? Erre a kérdésre hirtelen a rákospalotai pálya jut mindenkinek az eszébe. [...] Mert azzal tisztában van már mindenki, hogy ami kilenc óra után a Mező utcai pályáról jön, az nem sporthír, nem is versenyeredmény, hanem harctéri tudósítás.*”

A csapat hamarosan új otthonba, a rákospalotai erdőbe költözött, de az új pályán sem lohadt le a palotai szurkolók harci kedve, majd a Tanácsköztársaság bukása után az ő nevéhez fűződött az első antiszemita incidensek egyike. 1919 októberében a cionista VAC vendégeskedett Rákospalotán, a találkozó után Fiedler Konrád bíró nyilatkozott: „Az URAK közönsége az egész játékidő alatt a legdurvább kifejezésekkel illette a VAC játékosait. Wesselák, az URAK többszörösen kitiltott, izgága játékosa a nézőtérre tüzelte az embereket. »Előre, ébredő csatársor! Ma pogrom lesz!« kiáltással vadította a kedélyeket. A mérkőzés végeztével az URAK közönsége a kijárat körül husángokkal felfegyverkezve foglalt állást.”

Balassa Jenő, a VAC intézője „elmondotta, hogy Braunt, a csapat középfedeztét már a mérkőzés alatt egy taccsdobás alkalmával szemközt köpték, a pályáról lejövet pedig az öltözőig ütlegettek. De ez csak bevezetés volt. A mérkőzés után, amidőn a pályát a VAC közönsége el akarta hagyni, a kijáratoknál botokkal felfegyverkezett URAK-tagok várták őket és a keresztlevelüket követelték. [...] Dr. Jakobovics fejét több helyen bevették, Rónát ott ütötték, ahol hozzáfértek. A támadókat az URAK egyik tagja vezette, akit Balassa régebről ismer a szövetségből, de a nevére nem emlékezett. A véresre vert VAC-tagok visszaszaladtak be a pályára, ahol az URAK tagjai mosolyogva nézték a történeteket. Az ugyanazon napon megtartott káposztásmegyéri löversenyről odavetődő Futót, a III. ker. TVE volt középfedeztét, akinek mülába van, a megvadult csőcselék szintén VAC-tagnak nézte, megtámadta és bántalmazta.”

„A mérkőzésen kiállítottam: 1. Berczel György (SZNSE) játékost azért, mert egy összecsapás alkalmával ellenfelét ököllel szándékosan arcúütötte. 2. Füzér Ferenc (SZNSE) játékost, aki előzetes figyelmeztetés dacára ellenfele hasába szándékosan beletalpalt. 3. Izsák Istvánt (SZNSE), aki az ellenfél második gólja után oldalról torkonragadott, fojtogatott és mellemről a bőrt leharapta. Veszedélyes helyzetemben öltözőmben kerestem menedéket, miután előzően a mérkőzést megszüntettem.

Jelentem, hogy Izsák öltözőm oldalát, mialatt öltözőköttem, betörte, ököllel fenyegetett, többször leköpött, letegezett és csirkéfogó gazembernek, továbbá zsidóbérencnek nevezett. Öltözőkötés közben egy néző, akit személyesen ismerek, nevét azonban nem tudom, öltözőm ablakát fessegette abból a célból, hogy engem meg-

BÍRÓVERÉS, 1927

Az erőszakos cselekményeket többnyire a korabeli sajtóból ismerhetjük, néhány esetben a lapok az atrocitásokat elszenvedő bírók jelentéseit is közzölték. Az 1927 szeptemberében játszott Szentlőrinci NSE-KEAC amatőr harmadosztályú mérkőzésen történt súlyos rendbontásról beszámoló *Sport hírlap* Brünner Nándor bíró jelentését is ismertette.

támadjon. Ugyanakkor a klub állítólag Barabás nevű elnökének vezetésével a tömeg megrohanta az öltözőt. Barabás agyonveréssel, meggyilkolással fenyegetett, a közönséget pedig ellenem lázította.

Amidőn a pályát elhagyva a villamoshoz igyekeztem, csak a kivont karddal és töltött revolverrel védekező négy rendőr és néhány fegyőr kíséretében tudtam a Barabás által ellenem vezetett tömeg inzultálásai elől megmenekülni. A rendőrök az Üllői úti laktanyáig kísérték. Tudomásomra jutott, hogy a Szentlőrinci NSE a

győzelmet lefogadta 50 liter borba, azonkívül nagyobb összegre s minthogy veregségükért engem okoltak, ily módon vélték rajtam bosszút állani.”

A Bírói Testület a mérkőzés után kimondta, hogy az SZNSE pályájára bíró további intézkedésig nem küld, a Budapesti Labdarúgóok Alsóvárosi Szövetsége pedig a pályát ideiglenesen bezáratta. Később a labdarúgó-szövetség fegyelmi bizottsága Izsák Istvánt örökre eltiltotta, Barabás László ügyvezető alelnököt egyévi kizárással büntették.

FUTBALLSZTÁR RÁCS MÖGÖTT

Az 1890-ben született Kertész II Vilmos 47 alkalommal szerepelt a válogatottban, kilenc bajnoki aranyat és négy Magyar Kupát nyert az MTK-val. Már játékos korában megnyitotta népszerű, jól jövedelmező sportszerárboltját, mely előbb a Nagymező utcában, később az Andrásy úton működött, a sportújságok olvasói éveken át találkozhattak hirdetéseivel.

vonat mellett. Ennek ellenére Soós Antal rendőrfelügyelő felszólította a számára teljesen ismeretlen Kertészt, hogy hagyja el a pálya szélét.

Kertész arra hivatkozott, hogy ő az edző, de a rendőr ezzel nem foglalkozott, átkísérte a tribünhöz. Kertész közben sértegette Soóst, aki ezért felszólította, hogy igazolja magát. „Maga részeg, paraszt, dísznő!” – hangzott az ingerült válasz, majd elmondta, hogy ő Kertész II, s üzlete van az Andrásy úton. Soósnak ez kevés volt, és a rendőrkapitányhoz akarta kíséreni az edzőt, mire az először gyomron vágta, azután öklével kétszer egymás után „az orrára sújtott” úgy, hogy a rendőr „orrán, száján eleredt a vér és a pálya földjére esett”.

Kertészt előállították a főkapitányságra, és őrizetbe vették. Természetesen a szélsőjobb oldali sajtó számára igazi csemegét jelentett az ügy, a Szózat például *Izomzsido és hatóság* című hírdőben Kertész származását kiemelve kelt ki ellene, meg sem említve, hogy az egyik legismertebb válogatott labdarúgó egyébként jogszerűen tartózkodott az oldalvonal mellett.

„Kertész-Kohn Vilmos azok közé a sporttitanok közé tartozott, akiket Budapest verítékezett ki magából. Egyetlen jogcíme ahhoz, hogy észre vegyék és hogy országos hírűvé fejlődjék, az, hogy véletlenül fejlettebb és nagyobb izommennyiség állott rendelkezésére abból a célból, hogy egy bőrrel behúzott gummi galacsint bizonyos fix pontokra továbbbítson. [...] Nincsen városa a világnak, ahol az izom jogcímén valaki olyan hamar hírré vergődött volna, mint ezek a dribliző, foultoló és passzoló izomfenomének, akik úgy mellékesen sportban való kiválóságukat részben rejtett professzionizmus, részben pe-

dig egyéb melléktermékek útján hasznosítani is tudták.

Nem vetjük szemére az öreg sportfenomének azt, hogy világhírű, azt sem, hogy intenzíven érzi saját világhírét, de azt már igenis kifogásoljuk, hogy e világhírt húszezer ember szemeláttára egy kötelességét teljesítő rendőrön gyakorolja. Aztán meg bizonyos faji vonatkozások is belejátszanak az ügybe, valahogyan kellemtelenül érint bennünket az a tény, hogy egy izomzsido egy keresztény rendőrt inzultálni merjen. [...]

Kertész-Kohn úr nagyranövésztésében és bátorságának feltrágyázásában feltétlenül oroszlánrész illeti meg a forradalmi sajtót, amely nem szűnik meg himnusokat nyögni azokról az urakról, akiknek lábikrái és agyvelősejtjei bizonyos díszharmóniában fejlődtek a ruganyizmok javára s az agyvelősejtek rováására. Ez a sajtó csinált nagy férfit néhány ruganyjardánból [sic!], aki most európai híresség kön-

ját, hogy fertőtlenítsék, és egy rongyos darócruhába bújtatták. Az első napokban nem engedték meg, hogy önmagát élvezze és a családja kosztot vigyen neki, rabkosztra fogták.”

Pártfogói jelentős kauciót ajánlottak szabadlábra helyezésért, ám a Vádtanács ezt elutasította, arra is hivatkozva, hogy hasonló bűncselekmény miatt felfüggesztett ítélet alatt áll. Végül az Ítéletábla hatvanmillió korona óvadék ellenében helyezte szabadlábra. A 47-szeres válogatott, kilencszeres bajnok labdarúgó három hetet töltött előzetes le tartóztatásban.

A kalauz- majd a rendőrvetés ügyére 1926 őszén került pont. A Terézváros-Ékszerész találkozón történt incidensben a Budapesti Büntetőtörvényszék Kertész Vilmost hatósági közeg elleni erőszak vétségében bűnösnek mondta ki, egymillió korona pénz- és háromheti fogházbüntetésre ítélte – utóbbit a vizsgálati fogsággal kitöltöttnek vette. Néhány nappal később pedig a Királyi

Ítéletábla a villamoskalauz elleni támadás kapcsán kirótt határhelyi fogházbüntetés ötmillió korona pénzbüntetésre módosította.

tőségében még rendőrt is megmer pofozni.”

Másnap Kertészt hetvenrab társaságában szállították át a Markó utcából a rossz hírű pestvidéki törvényszéki fogházba. Itt kereste fel ügyvédje, aki „megütközéssel látta, hogy úgy bántak el védencével, aki amellet, hogy közismert futballtréner, fővárosi kereskedő is, mintha egy szokásos elítélt bűnöző lenne. A fogházban nagy fekete, fölfelé fésült haját egy milliméteres géppel kopaszra nyírták, levették róla négymillió korona értékű ruhá-

A futballpályákra esetről-esetre kivezényelt rendőri kirendeltség esetleges intézkedéseinek irányítására a következőket rendelem el:

1. Az egyes mérkőzésekre kivezényelt rendőrtisztviselő, tisztviselő hiányában pedig a kivezényelt rendőrfelügyelő, vagy annak hiányában a kivezényelt altiszt a mérkőzés megkezdése előtt a pályavezetőséggel tartozik érintkezésbe lépni a rendfőntartás és a kirendeltség elhelyezésének megbeszélésére.
2. A játék menetébe a rendőri kirendeltség csak akkor avatkozzék bele, ha a mérkőzés vezetésével megbízott bírótól erre felszólítást kap, vagy pedig oly tettelegességet tapasztal, melynek megakadályozására vagy teljes megszüntetésére a bíró képtelen.
3. Minden egyes helyen az MLSZ-nek bejelentett rendezők segítkeznek a rend főntartásában, akik a gomblyukban viselendő rendezői jelvénnel vannak ellátva, azonkívül a pályavezetőség által kiállított igazolvánnyal bírnak.
4. Magán a pályán a huszonnégy játékoson, egy bírón, két határbíron kívül más nem tartózkodhat. A pálya közelében a játékot vezető bíró engedélyével legfeljebb csak az érdekelt egyesületek orvosai, intézői, trénerai tartózkodhatnak, ha ennek szüksége fölmerül.
5. A pályákon botrányt okozó, sértő kifejezéseket használó vagy pedig durva játékra uszító egyéneket a rendezőség, játékbírák vagy pedig az MLSZ igazolvánnyal ellátott funkcionáriusai felszólítására

az oda kivezényelt közegek kötelesek leigazoltatni, illetőleg szabályszerű igazoltatásuknál a szokásos módon eljárni.

6. Az egyes mérkőzések után a közönség tartozik a nézőteret elhagyni. Ebből az alkalomból különös figyelem fordítandó arra, hogy a nézőközönség be ne hatoljon a játéktérre. Nagy súly helyezendő még arra is, különösen a kültelki pályákon, hogy a pályákat elhagyó nézőközönség azon célból, hogy a bírakat vagy a játékosokat inzultálja, nagyobb tömegekben ne csoportosuljon.
7. A játék vége előtt a játéktérről az öltöző irányába bevonuló bírák és játékosok részére az út megfelelően biztosítandó. Ugyanez eljárás követendő akkor is, amikor a bíró által bármely oknál fogva kiállított játékos az öltözőbe távozik.
8. A nagyobb mérkőzésekre kivezényelt detektívek a nézőközönség között a lehetőség szerint úgy osztandók szét, hogy minden egyes detektívre egyforma nagyságú megfigyelő körzet essék.
9. Az egyes pályák befogadóképessége tekintetében később fogok intézkedni.
10. Az itt fel nem sorolt minden más rendőri beavatkozást igénylő esetben a fennálló szabályok az irányadók.

Marinovich Jenő dr.
főkapitány-helyettes

tott az MTK, a lövés a büntetőterületen belül egy kispesti karját érte, a bíró 11-est ítél, amit az MTK értékesített. Az elúszott győzelemért a kispesti

szurkolók a bírón akartak elégtételt venni. Schissler József, miután lefújta a meccset, „indult az öltözőbe, és miközben a pálya közepén tartott, az állóhely közönsége már szintén betört a pályára és egy pillanat alatt körülfogta. És ekkor az elülső kijárat felé igyekezett, ahelyett, hogy az öltöző felé tartott volna, ahol a rendőrség készenlétbe he-

lyezkedett. Így módja volt a csőcseléknek reátámadni és ütlegelni, amire a rendőrség kivont karddal sietett segítségére és a nagy tumultusban az öltöző felé igyekezett utat törni. Egyik brutális csirkefogót épp abban a pillanatban sikerült ártalmatlanná tenni, amikor nyitott bicskával akart a bírónak menni. [...] Így csak pár rúgás és boxerütés

Budapest–Berlin városok közötti labdarúgó-mérkőzés az Üllői úti FTC-pályán, 1914

árán szabadult, amelyek azonban szintén olyan súlyosak voltak, hogy a kabinban eszméletlenül esett össze és az MTK orvosának kellett magához téríteni.”

A hatóság őszi intézkedései azért sem vezethettek eredményre, mert elsősorban a játékosokat akarták megfékezni, de az MTK–KAC mérkőzésen történekből is látható, hogy a rendbontók tekintélyes hányada nem a labdarúgók, hanem a nézők közül került ki. Egyébként is sok incidensről jegyezték fel, hogy a „klubsovén” közönség tüzezi fel a labdarúgókat. Újra az első osztályban történt súlyos rendbontás, ráadásul bicska és boxer is előkerült, így a budapesti rendőrkapitányság még szigorúbban lépett fel az erőszak ellen. Egyetlen eszközük maradt: a nézők teljes kitiltása.

Az első hírek még arról szóltak, hogy a rendőrség fél évig semmilyen nyilvános labdarúgó-mérkőzést nem fog engedélyezni a fővárosban. Az élvonalban egyébként is befejeződtek a küzdelmek, az MLSZ kérésére az alsóbb osztályokban még lejátszhatták az utolsó fordulót, de a mérkőzéseket a rendőrség csak úgy engedélyezte, ha azokat zárt kapuk mögött tartják meg. Januárban a csapatok zárt kapus mérkőzéseken kezdhették meg felkészülésüket a tavaszi szezonra, és nem tudták, mikor engedhetnek be újra nézőket a lelátókra. Jelentős bevételkieséstől tarthattak, különösen a két nagy pályatulajdonos, az FTC és az MTK számára volt fontos a tilalom feloldása. Állítólag az MTK vezetői győzték meg a

rendőrséget, s a főkapitányság 1922. február 12-re engedélyezte, hogy a mérkőzéseket ismét közönség előtt tarthassák meg.

ÁLLANDÓ RENDŐRI JELENLÉT

A nézőket tehát szűk két hónapra tiltották ki a lelátókról, s ettől kezdve a rendőrség központi szerepet játszott abban, hogy a futballpályák rendezett terekké váljanak. Még a tilalom feloldása előtt ankétot szerveztek a Belügyminisztériumban, a minisztérium, a rendőrség és az MLSZ részvételével. Az MLSZ vállalta, hogy a bajnoki fordulót megelőzően jelzi a rendőrségnek, milyen mérkőzéseket rendeznek, s ezek közül melyek azok, amelyek „különleges figyelmet igényelnek”. A klubok számára előírták, hogy karszalagos rendezőgárdát szervezzenek. A rendőrség pedig ígéretet tett arra, hogy a meccseken „detektíveket helyeznek el a közönség soraiban, akik izgató, provokáló és sértő kiabálások elkövetőit azonnal igazoltatni fogják”.

A mérkőzéseken szolgálatot teljesítő rendőrök tevékenységét az 1922 márciusában kiadott főkapitányi napi-parancs szabályozta. A rendőrség álláspontja ekkorra sokat finomodott: „A játék menetébe a rendőri kirendeltség csak akkor avatkozzék bele, ha a mérkőzés vezetésével megbízott bírótól erre felszólítást kap, vagy pedig oly tettlegeséget tapasztal, melynek megakadályo-

Zsák Károly a Budai 11 kapusa ment a MAC támadói elől, 1920. március 1.

zására vagy teljes megszüntetésére a bíró képtelen.” Míg az 1921. szeptemberi miniszteri rendelet a bírót kötelezte, hogy kövesse az ügyeletes rendőr utasításait, ezúttal már a bíró kérhetett a rendőrtől segítséget.

A rendőrök állandó szereplői lettek a futballmérkőzéseknek. Az élvonalbeli találkozók legalább 15-20 rendőr ügyelt a rendre, a nagyobb rangadókat és a válogatott mérkőzéseket fokozottan biztosították, például 1925 októberében a magyar–spanyol mérkőzés 40 ezer nézőjére 245 rendőr vigyázott. Ilyen körülmények között alig nyílt lehetőség arra, hogy a szurkolók botrányt robbantsanak ki, hisz a karhatalom kemény eszközökkel tartott rendet. Gyakran kardlappal verték szét a renitenseket, de előfordult (például 1923-ban Erzsébetfalván), hogy figyelmeztető lövésekkel oszlatták szét a bíróra lincshangulatban váró drukkereket. Az 1920-as évek közepétől első osztályú mérkőzéseken már nem fordult elő, hogy a nézők berohanjanak a pályára. Az erőszak kiszorult a stadionból az utcára, de ott is egyre ritkábban fordultak elő verekedések. A legvérmesebb drukkereknek meg kellett elégedniük azzal, hogy a távozó ellenfelet vagy bírót megdobálják, bár a rendőrség sokszor már csírájában elfojtotta a támadást. ♦

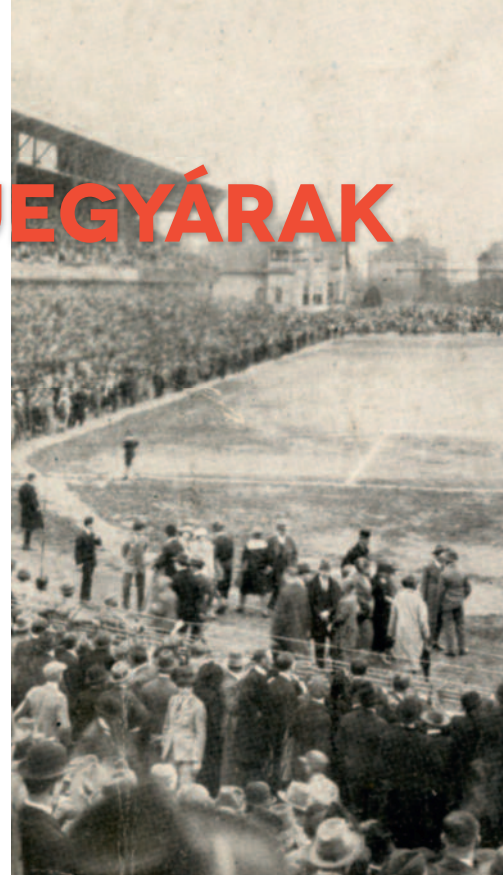
STADIONOK, NÉZŐK, JEGYÁRAK

A labdarúgó-szövetség 1901-ben írta ki az első labdarúgó-bajnokságot, a század első évtizedében mintegy tucatnyi helyen játszottak élvonalbeli találkozokat, de ezek közül csak néhányat lehetett stadionnak nevezni. A legjelentősebb a Millenáris volt, amely 1896-ban „*az ezredéves országos kiállítás tartama alatt rendezendő különféle sportversenyek céljaira*” épült. Eredetileg le is akarták bontani az ideiglenesnek szánt létesítményt, de több sportegyesület összefogásának köszönhetően a főváros megkegyelmezett a – ma is álló – stadionnak. A Millenáris a BTC és az MTK labdarúgócsapatának otthona volt, egy 1903-as margitszigeti mérkőzést kivéve 1911 őszén itt játszotta találkozóit a válogatott is.

A futball gyors terjedésének köszönhetően a századelőn sorra épültek pályák a fővárosban. 1900-ban adták át az FTC Soroksári úti pályáját, 1901-ben a MAC sporttelepét a Margitszigeten, a BEAC-ét pedig Lágymányoson. A Bertalan utca végén, a Duna-parton 1922-ben átadott MAFC-pályával egy időben építették ki a BEAC stadionját is, melyet a budai Skála építése miatt bontottak le 1973-ban. Az UTE 1903-tól az első világháború kitöréséig a Népszigeten, az újpesti kikötő mellett fekvő pályán játszott, 1922-ben adták át Megyeri úti stadionjukat. A Törekvés 1903-tól a Kőbányai Hölgy utcában rendezte mérkőzéseit, 1912-ben költöztek át a szomszédos Halom utcába, majd az 1920-as években a Bihari útra. A III. ker. TVE 1901-ben a Határ úton (a mai Nagyszombat utcán) lelt otthonra, Óbuda

másik klubja, az ÓTE pedig a Vörösvári úton (később Hévizi út néven a III. ker. TVE pályája lett). Több csapat is használta a századfordulón a BAK által létrehozott, később a vasutas Testvériség otthonaként ismert Amerikai úti és vele átellenben a TLK Erzsébet királyné úti pályáját, valamint a Lehel úti Ecclesia-pályát is.

1909-re a futball lényegében kinőtte a Millenárist, ekkor már minden meccset telt ház előtt játszott a válogatott, és a klubcsapatok nemzetközi találkozóit is hatalmas érdeklődés kísérte. Az FTC és az MTK rivalizálásának köszönhetjük első modern stadionjainkat, melyek akkoriban a kontinens legnagyobb befogadóképességű sportlétesítményei voltak. Először az FTC kezdett építkezésbe, az Üllői úti stadiont 1911-ben adták át. Az MTK sem maradt el vetélytársától, a Hungária körúton fekvő pá-

lyájukat 1912-ben avatták fel. Mindkét stadion 20 ezer fő befogadására volt alkalmas, ám hamarosan bővítették azokat, így a két létesítményben 40 ezer ember figyelhette kedvenceit. Az 1920-as évek elején adták át a Postás, majd az Újpest Megyeri úti stadionját, így az 1920-as évek közepére már nyolc budapesti stadion befogadóképessége érte el a 10 ezer főt, de ezek mellett több tucat kisebb pálya volt a fővárosban.

A századfordulón a pesti futball – bár a klubok tagságáról csak szórványos ismereteink vannak – a polgárság, főleg annak alsóbb rétegeinek sportja volt. Erre utalnak a klubok magas tagsági díjai, illetve hogy a futballt erős szálak fűzték a kávéházakhoz. Több klub kávéházban alakult meg: például 1900-ban a 33 FC az Erzsébet híd, 1912-ben a Csepeli TK a Beck Kávéházban, 1899-ben az FTC a Gutgessel Vendéglőben. Később létrejöttek a klubok törzshelyei: az 1920-as évek elején az FTC a Széchenyi, az MTK és a VAC az Edison (Sorrento) Kávéházat részesítette előnyben. Az 1920-as évek közepén a VAC, az MTK és az Ékszerész tagjai is rendszerint a Westend Kávéházban tűntek fel.

A játékosokról is csak hézagosszerű ismereteink vannak, de a források a századfordulón még egyértelműen polgári háttérre utalnak. A *Sport hírlap* 1912. karácsonyi számából tudjuk, hogyan alakult a századforduló 31 kiemelkedő

BUDAPESTI PÁLYÁK 1926-BAN

Pályatulajdonos/ bérlet	Hely	Befogadóképesség	Átadás éve
FTC	Üllői út	40 000	1911
MTK	Hungária krt.	40 000	1912
UTE	Újpest, Megyeri út	25 000	1922
Postás	Verseny utca / Dózsa György út	15 000	1921
BEAC	Lágymányos	12 000	1901
BSE	Millenáris	12 000	1897
MÁVAG	Kőbányai út	10 000	1924
Testvériség	Amerikai út	10 000	1905?
MAC	Margitsziget	8 000	1901
III. ker.	Határ utca	8 000	1912
Kispesti AC	Kispest, Sárkány utca	6 000	1912
ÓTE	Vörösvári út	5 000	?
MAFC	Bertalan utca	5 000	1922
URAK	Rákospalotai erdő	5 000	?
Törekvés	Halom utca	4 000	1912
ETC	Erzsébetfalva, Erzsébet utca	4 000	1912

Az Üllői úti FTC-stadion, 1910-es évek

futballistájának civil pályafutása: mindannyian legalább érettségizettek voltak, többségük hivatalnokként vagy mérnökként dolgozott.

Az egyre népszerűbb futball hamarosan a középosztály alatti rétegek kedvenc játéka lett. Az 1945 előtti korszakból a legpontosabb képet a futballisták társadalmi státuszáról az 1943/44-es bajnokságból ismerjük. A *Nemzeti Sport* 1944 januárjában hatrészes sorozatban ismertette az élvonal 279 játékosának pályafutását, születési helyét és idejét, illetve foglalkozását. Utóbbiakból csoportokat képezve láthatjuk, hogy az élvonalban szereplő labdarúgók között két jelentős foglalkozási csoportot azonosíthatunk. A különféle szakmunkások aránya összesen 37%-ot tett ki, a magán- vagy köztisztviselők aránya pedig 31%-ot (természetesen utóbbiakat iskolai végzettség szempontjából sokszínűség jellemezte).

Az altisztek, művezetők, írnokok, továbbá vasúti tisztek, altisztek jelentős, összesen 15 százalékos hányada a vasutas- és gyári egyesületek nagy számával magyarázható. Bár a státuszt meghatározó változók (iskolázottság, jövedelem, foglalkozás stb.) közül csak néhány ismert, az adatokból annyi megállapítható, hogy 1941-ben az élvonalban futballozó játékosok között a felsőbb és a legelső osztályok alulreprezentáltak voltak, vagyis a labdarúgás nem volt sem „elit”, sem „proli” sport.

Még kevesebbet tudunk a labdarúgó-szurkolók társadalmi háttéréről, de valószínű, hogy a játék népszerűségével párhuzamosan éppúgy szélesedett a társadalmi bázisuk, mint a játékosoké. Vagyis a huszadik század elején a polgárság, különösen a kispolgárság körében lehetett kedvelt szabadidős tevékenység a mérkőzések látogatása, majd a külvárosi klubok felbukkanásával lett népszerű a kisegzisztenciák körében is.

A szórványosan ismert jegyárakból kitűnik, hogy a belépődíjakban szekto-

ronként jelentős különbségek voltak, vagyis a lelátók társadalmát – a páholytól az állóhelyig – éles határok választották el egymástól. A válogatott és élvonalbeli mérkőzésekre a szerény anyagi helyzetű szurkolók aligha járhattak rendszeresen, az 1930-as években bajnoki mérkőzésre 50 fillér, válogatott mérkőzésre 1,5 pengő alatt nem lehetett bejutni. Hipotézisként megfogalmazható, hogy e találkozókat szurkolói bázisának gerincét vélhetően a szakmunkások, kiskereskedők, kisiparosok, hivatalnokok teheték ki. ♦

JEGYÁRAK

MAGYARORSZÁG–AUSZTRIA, 1929. OKTÓBER 6. | 32 EZER NÉZŐ

	elővételben	helyszínen
A TRIBÜN		
I. rendű páholyülés	8 pengő	8 pengő
II. rendű páholyülés	7 pengő	7 pengő
I. rendű számozott ülés	6 pengő	6 pengő
II. rendű számozott ülés	5,5 pengő	5,5 pengő
Korzópáholy	5,1 pengő	5,5 pengő
I. rendű korzóülés	4,4 pengő	4,8 pengő
II. rendű korzóülés	3,6 pengő	4 pengő
B TRIBÜN		
I. rendű páholyülés	7 pengő	7 pengő
II. rendű páholyülés	6 pengő	6 pengő
Számozott ülés	4,4 pengő	4,4 pengő
Állóhely	1,6 pengő	2 pengő
Gyermekjegy	–	0,8 pengő
Tanulójegy	–	0,8 pengő

Horthy Miklóst köszöntik
a Magyarország–Németország
válogatott mérkőzésen (3:2)
a Hungária körüti MTK-pályán,
1936. március 15.

CSILLAG PÉTER

HORTHY MIKLÓS MECCSEI

MAGYARORSZÁG KORMÁNYZÓJA
ÉS A LABDARÚGÁS

Horthy Miklós állította magáról, hogy ő volt az első magyar ember, aki komolyan futballozott. Kormányzóként ugyanakkor hűvös távolságtartással viseltetett a sportág iránt, igaz, az 1924-es magyar–olasz mérkőzésre tervezett merénylet napján talán jobban is tette, hogy nem jelent meg az MTK-stadionban. A nemzeti válogatott fellépéseiben alkalmat látott a nemzetközi kapcsolatok ápolására, a korabeli sajtóbeszámolók alapján azonban néha kibújt belőle a szurkoló: „Maga a kormányzó, amikor a magyar csapat berúgta az első gólját, felugrott és lelkesen lengette ellentengernagyi sapkáját.”

Meghökkenítő történetet adott elő Horthy Miklós kormányzó 1934 májusában az Üllői úti stadion dísztribünjén, miközben Huszár Aladár, Budapest főpolgármestere, Usetty Béla, a Magyar Labdarúgó Szövetség elnöke, valamint három magyar miniszter és több brit előkelőség társaságában figyelte a Magyarország–Anglia (2:1) válogatott mérkőzést. „Azt hiszem, én voltam az első magyar ember, aki komolyan futballozott. Én ugyanis már 1895-ben meccsen játszottam. Akkoriban Pólában voltam a haditengerészetenél, s egy ízben összemértük az erőnket az angol haditengerészekkel” – idézte szavait a másnapi *Nemzeti Sport*. Tekintettel arra, hogy magyar földön az első nagypályás mérkőzést csupán 1897. május 9-én vívta egymással a BTC piros-fehér és kék-fehér csíkos csapata, az államférfi 27 éves korából őrzött emléke sporttörténeti jelentőséggel bír.

Az Osztrák–Magyar Monarchia haditengerészetének ellentengernagya az első világháború idején az SMS Novara gyorscirkáló parancsnokaként szemtanúja volt beosztottjai meccsének a – harmadik otrantói csatában, 1917. május 15-én az SMS Novara felmentőjeként kulcsszerepet játszó – SMS Sankt Georg páncélos cirkáló legénysége ellen. Az esetet maga a kormányzó elevenítette fel, amikor 1921. november 11-én a királyi palotában meghallgatáson fogadta a svéd labdarúgó-válogatott tagjait, és a csapat néhány nappal korábbi, Magyarországtól elszenvedett, 4:2-es veresége kapcsán egy svéd újságíró a hazai közönség viselkedéséről kérdezett. „Hutgren nagy elismeréssel emlékezett meg a magyar publikum példásan sportszerű viselkedéséről, amiről örömmel vett tudomást a kormányzó, és elmondta a Szt. György és Novara cirkálók legénységének futballmérkőzését, ahol a kormányzó hajójának legénysége magyar fiúkból állott, míg az ellenfél főként csehekből. Milyen jólesett hallania, mikor a közönség viharos ovációkkal ismerte el a magyar csapat képességeit és fair játékát.”

MERÉNYLET AZ MTK-PÁLYÁN

Futballmérkőzéshez kötődik egy Horthy Miklós elleni, kevéssé ismert 1924-es gyilkossági kísérlet is. Budapesten az a hír járta, hogy a kormányzó személyesen tekinti meg az MTK-pályán április 6-án a Magyarország–Olaszor-

szág válogatott mérkőzést. Erre az értesülésre alapozta tervét Sztáron Sándor, a támadás kiötlője. Távolaradásával az államfő talán a haláltól menekült meg.

„Nálam volt állandóan az öt tőltényre töltött, s felhúzott ravaszú Frommer pisztolyom, melyet kabátomban, könnyen hozzáférhető helyen tartottam. Néztem az újságokat azt kutatva bennük, nem-e találok fel bennük oly közleményt, amely elárulná, merre halad majd a kormányzó úr – idézi a mérnyölő bírósági vallomását Varga Krisztián az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárának internetes folyóiratában, a *betekinto.hu*-n. – Április 6-án úgy értesültem, hogy Horthy Ő-főméltósága feltétlenül megjelenik a kérdéses mérkőzésen. Dacára annak, hogy rossz anyagi viszonyok között álltam, mégis váltottam 10 000 koronáért egy tribünjegyet az MTK-pályára, oda pisztolyommal felszerelve elmentem és állást foglaltam a klubház közelében, a kőlépcsőkönél, ahol nézetem szerint a kormányzó úrnak kellett volna helyet foglalnia. Vártam őt, s ha kijött volna, s a közelébe fértem volna, feltétlenül agyonlőttem volna. Sajnálatomra azonban nem jött meg. Csalódottan távoztam el innen. Hazamentem, meguzonnáztam, lefeküdtem aludni. Jól és mélyen aludtam.”

Nem szervezett csoport állt a terv mögött, a 23 éves budapesti vasesztergályos inkább afféle magányos örültnek tűnik, aki elárulta ötletét néhány bizalmasának (ezért is bukott le), a megvalósításba viszont nem vont be mást. Fűtötte a szarajevói szerb diák, Gavrilo Princip példája, aki a Ferenc Ferdinánd trónörökös elleni merényletével kirobbantotta az első világháborút, ideológiai alapot pedig az 1919-es kommunizmus idejéből benne ragadt kommunista jelszavak és az anarchizmus szellemének zavaros ötvözete kínált cselekedetéhez. Tízévi fegyházbüntetést kapott, a váci börtönben halt meg 1929-ben. A városban a kommunista hatalomátvételt követően utcát neveztek el róla, és egy időben az ő nevét viselte a mai Madách Imre Gimnázium Vácon.

A korabeli forrásokból kitűnik, hogy ifjúkori futballélménye dacára Horthy Miklós a labdarúgásra elsősorban mint reprezentációs fórumra és diplomáciai eszközre tekintett, mérkőzéslátogatásait többnyire a hűvös távolságtartás jellemezte. A *Sport hírlap* rögzítette Horthy Miklós első dokumentált kormányzói mérkőzésélményét 1921 no-

vemberében, amikor Magyarország vidéki válogatottja 4000 néző előtt 6:2-es vereséget szenvedett Svédország nagyválogatottjától:

„Hétköznapra esvén a mérkőzés napja, csak mérsékeltebb számban egybegyűlt közönség előtt került sor a vidéki válogatottak vizsgájára. Esős, hűvös idő is tartózkodásra készítette a közönséget, a gyöngébb látogatásért kárpótolt ellenben Horthy Miklós kormányzónak a megjelenése. Az ország kormányzója fiával jelent meg a meccsen, és miután Usetty Ferenc dr., az FTC elnöke az MLSZ vezetőségének az élén néhány szóban üdvözölte, a klubház nyitott terraszán helyezkedett el és élvezettel szemlélte a pálya mozgalmas képét. A félidőben a klubház külön termében megteázott a kormányzó, majd ismét elfoglalta a helyét és csak közvetlenül a befejezés előtt távozott.”

A kormányzó másfél évvel később, 1923 pünkösdjén az FTC–MTK vegyes csapat West Ham United elleni, Üllői úti mérkőzésén tette tiszteletét családjával. A szünetben az angol csapat vezetőit fogadta páholyában, és a kellemes tavaszi időben már nem is távozott idő előtt. Érkezését azonban az utolsó pillanatra hagyta, így – a magyar válogatott mérkőzések történetének ritka epizódjaként – kétszer játszották el a Himnuszt.

„Aztán megjelennek az FTC–MTK kombinált csapatának játékosai zöld dresszben – rögzítette a *Nemzeti Sport* 1923. május 22-i száma az ünnepi pillanatokat. – *Fereteges taps [...]* Felzúg a magyar Himnusz egeket ostromló dala. A kalapok újra lekerülnek a fejekről s a játékosok – úgy az angolok, mint a magyarok – földbe gyökerezett lábakkal hallgatják. Katonák, rendőrök tisztelegve állnak. Aztán ennek is vége. A játék még mindig nem kezdődik. Mi a baj? Mire várnak? Egyszerre megjelenik Horthy kormányzó és felesége a klubház szőnyeggel díszített terraszán. Vele van József kir. herceg a családjával és Hohler angol követ az angol kolónia tagjaival. Megint felharsan a Himnusz s mintha itt-ott egy-egy könnycsepp is csillogna szégyenkezve a szempillákon.”

A patetikus hangulat a másnapi vizsatekintést is áthatotta: „Rég hallottuk a magyar himnuszt sportpályáinkon. Az angol himnuszt még régebben. Pünkösöd hétfőjén hallottuk mindkettőt. Ültünk felállva, kalaplevéve hallgattuk. A játékosok mereven álltak a mezőnyben, a katonák feszes vigyázállásban, tisztelegve s a magyar kormányzó

fent a klubház erkélyén, sapkájához emelt kézzel a távolba merengve. És a közönség elnémult e percekben, pisszés sem hallott a nagytribünön. Szinte paradoxonszerűen hangzik, bár valóság, hogy füleinkkel láttuk, szemünkkel hallottuk, mint lép be Magyarország a művelt világ kultúrközösségébe, amelyből oly méltatlanul ráncigálta ki a... vak Sors galád szeszélye. Feledhetetlen percei lesznek az Üllői-uti pálya pünkösd hétfőjének az Ur 1923. évében.”

AZ ÚJJÁSZÜLETÉS ZÁLOGA

Hol kimondva, hol utalások szintjén, a húszas években rendre visszaköszön a Horthy jelenlétében vívott mérkőzések tudósításában a trianoni sérelem és még inkább a kitörési szándék a sportban is tapasztalt nemzetközi elszigeteltségből. Amikor 1923 októberében ismét a kormányzó előtt lépett pályára az Üllői úton a svéd válogatott (2:1-re a magyarok nyertek), az újságíró a diplomáciai gesztusokra összpontosítva kiemelte a vendégdelegáció egyik tagja, a korábbi tüzérparancsnok jelvényét. „Most tekintetünk Rubensson nyakendőtűjére téved s a szemünk könnybe lábad: a szétdarabolt és keresztre feszített Magyarország képét látjuk kis jelvény alakjában a nemes tiszt nyakendőtűjében.”

Horthy Miklós részvétele olyannyira meghatározta a mérkőzés forgatókönyvét, hogy a második féldíő 10. percében a játékvezető megállította a játékot, a stadionból távozó méltóság tiszteletére ugyanis illett vigyázzba állnia a huszonkét játékosnak, a lelátón helyet foglaló 35 ezer nézőnek pedig újra élénekelnie a *Himnusz*t.

A kormányzó legközelebb 1926. augusztus 20-án a Lengyelország elleni mérkőzésen tekintette meg a magyar válogatottat. A Hungária úton (a mai MTK-pályán) háromszoros hip-hip-hurrával köszöntötte a két csapat a jeles nézőt. A látogatás jelentőségét itt vélhetően nem a magyar–lengyel kapcsolatok dimenziójában kell keresnünk, sokkal inkább a labdarúgás jelképes szerepének felismerését, a sportágban rejlő nemzeti identitásformáló erő megragadását olvashatjuk ki az államfő érdeklődéséből.

Nem nehéz az óvatos szemléletváltást kitapintanunk a *Nemzeti Sport* korabeli beszámolójában: „Magyarország kormányzója látogatásával tisztelte meg a mérkőzést, de végig jelen volt a

mérkőzésen Vass József három és Pesthy Pál két miniszteri tárca képviselőjében, azonkívül Ripka Ferenc, Budapest főpolgármestere is. Ilyen magas személyiségek érdeklődése mutatja, hogy a magyar labdarúgást új utain élénk figyelemmel kísérik legfelsőbb helyeken is és ez a körülmény záloga annak, hogy a támogatás sem fog elmaradni, ahol arra szükség lesz. Dréhr Imrében végre megtalálta az MLSZ azt az elnököt, akire szüksége volt, és így a mérkőzésről az volt a benyomásunk – ha elfordítottuk tekintetünket a zöld gyepről –, hogy az a magyar futball újjászületésének volt kiinduló pontja.”

Nem véletlen a bizakodás: az (ál)amatőrizmus addigi zavaros viszonyait megszüntetendő éppen ebben az év-

HORTHY LEVELE A TESTNEVELÉSI ALAP LÉTREHOZÁSÁRÓL

KEDVES GRÓF KLEBELSBERG!

Hazánk súlyos helyzetéből folyó anyagi bajaink és az elharapódzott tömegbetegségek a nemzet testi egészségét is megtámadták. A magyar jövőnek tartozunk azzal, hogy minden erőnk megfeszítésével kiemelkedjünk ebből az állapotból, és testileg is epebb és erősebb nemzeteket neveljünk.

Ehhez elsősorban a testnevelés ügyének felkarolása vezet, amely eként most legfontosabb nemzeti ügyeink egyikévé vált. Ennek tudatában ma, midőn a testnevelésről szóló 1921. évi LIII. törvénycikk végrehajtási rendeletének megjelenésével e nagy fontosságú törvény életbe lép és Ön felhatalmazásommal beterjeszti a testnevelési alap visszaállításáról szóló törvényjavaslatot s ezzel az állam a mostoha pénzügyi helyzetében tőle telő áldozatot meghozza, szükségesnek látom, hogy az egész magyar társadalom is tette és áldozatra kész érdeklődést tanúsítson a testnevelés iránt, mely csak az esetben vehet igazi lendületet, ha a hivatalos tényezők támogatását megértő társadalmi tevékenység egészíti ki.

Felhívom önt ennél fogva, hogy az ez iránt szükséges lépéseket haladéktalanul megtegye.

Kelt Budapesten, 1924. évi január hó 31. napján. Horthy, s. k.
(Hivatalos Közlöny, 1924. február 1.)

ben, 1926-ban vezették be Magyarországon a professzionalizmust, s az új rendtől sokan tisztulást vártak.

AZ ÖRÖKSÉG: A FUTBALL NÉPSZERŰSÉGE

A korszak sportpolitikájának alapveetően az 1921. évi LIII. törvény (az úgynevezett testnevelési törvény) szabott irányt, amely a trianoni békediktátummal drasztikusan korlátozott magyar katonai védekezőerőt ígerezett ellensúlyozni a sport és a testnevelés eszközével. A szándékot Klebelsberg Kuno vallás- és közoktatási miniszter tette világossá a *Nemzeti Sport* olvasóinak egy 1928-as interjújában: „Trianonban azt is megparancsolták nekünk, hogy helyezzük hatályon kívül több mint fél-százados általános védkötelezettségünket, amivel nemcsak katonai téren gyengítettek bennünket, hanem a nevelés terén is. Gondoskodnunk kell arról, hogy azt a testedző munkát, amelyet korábban az egész férfi népességgel a hadsereg végzett, most a magyar sport végezze el. Abban a különleges helyzetbe tehát, amelybe Trianon következtében kerültünk, a sportnak még fokozottabb a jelentősége.”

Az 1924-es Testnevelési Alappal pénzügyileg is megtámogatott törvény egyebek mellett kötelezővé tette minden településnek a leventeegyesület létrehozását az iskolát elhagyó 15–21 éves férfiak részére, és kimondta, hogy a legalább 1000 főt foglalkoztató vállalatoknak, üzemeknek gondoskodniuk kell alkalmazottaik testedzéséről – elősegítve a vállalati kötődésű futballcsapatok társadalmi bázisának szélesedését. A sportkultúra erősítésének szimbolikus lépése volt, hogy a Magyar Nemzeti Múzeumban bemutatott, a futballt is érintő nagyszabású sporttörténeti kiállítást 1926-ban személyesen Horthy Miklós nyitotta meg.

Furcsa módon a Horthy-rendszer labdarúgó-politikájának legfőbb dicsőretét éppen a kommunista rendszert 1950-től 1980-ig államtitkárként, 1953-tól 1989-ig – öt év megszakítással – az Elnöki Tanács tagjaként szolgáló politikai mondta ki. Barcs Sándor, a Magyar Olimpiai Bizottság elnöke (1947–1948), a Magyar Labdarúgó Szövetség elnöke (1949–1963, majd 1990-től tiszteletbeli elnöki) pozícióját betöltő, egy időben az Európai Labdarúgó-szövetség megbízott elnökeként, illetve a Nemzetközi Labdarúgó-szövetség alel-

nőkeként is szerepet vállaló sportdiplomata írta le visszaemlékezéseiben:

„A Horthy-rendszerből a legnagyobb kincset örököltük, amit csak sportág magáénak mondhat: a futball példátlan népszerűségét, már-már népmozgalmi jellegét. Ez a varázs szemünk látára öltött testet: a srácok mindenütt fociztak, ahol csak lehetséges volt számukra, a város utcáin, terein és a falvakban is. Munkahelyen fő téma volt a foci. Innen datálódik az a mondás, hogy nálunk mindenki ért a labdarúgáshoz. Ez bizonyos mértékig igaz is volt. Ezt a csodálatos vonzást a sportág az elmúlt 40 év alatt elvesztette.”

LECKE MUSSOLINI CSAPATÁTÓL

Ismert Horthy Miklós vonzalma a hagyományos úri sportok, így például a tenisz vagy a lovaspóló iránt. Privát érdeklődése nem terjedt ki az ekkoriban már népsportnak számító labdarúgásra, ráadásul 1930-ban személyesen lehetett tanúja a magyar futball csúnya felsülésének.

„Öt óra után pár perccel megérkezik Horthy Miklós kormányzó is felesége, leánya és fiai társaságában, majd Bethlen István miniszterelnök érkezik egyedül – tudósított a Nemzeti Sport az 1930. május 11-i Magyarország–Olaszország mérkőzés előtti percekről. – Mikor a kormányzó megjelenik a díspáholy korlátjánál, a C tribünön helyet foglaló olaszok – főleg az óra alatt ülő nápolyi diákok – eget verő evvivázásba kezdenek, amelyet azonban elnyom a negyvenezer ember dübörgő tapsa. A kormányzó Arlotta követ társaságában köszöni meg a spontán ünneplést, amely azután Mussolini életével fejeződik be. [...] Ha támadásba indult a magyar csapat, Horthy Miklós kormányzó éppúgy reámeredt a labda útjára, mint ahogy József főherceg fölemelkedett, hogy ne veszítsen egy mozzanatot sem.”

Hiába a felfokozott várakozás, a magyar rádiózás történetének első élő mérkőzésközvetítése, az olasz válogatott 5:0-val kiütötte magyar ellenfelét. A sajtó rögtön az olasz politikai rendszer dicsőségeként és a magyar sporttámogatás kudarcaként tálalta a történeteket. A légkört amúgy is meghatározta a vendégek hátországát már-már szolgálai tömjénező felfogás, amely Dréhr Imre MLSZ-elnök üdvözlőbeszédében is kidomborodott: „Nagy szere-

tettel köszöntünk mindnyájukat, az olasz expedíció minden tagját, a magas olasz kormány reprezentánsait és rajtuk keresztül hódolattal köszöntjük Mussolinit, az olasz újjászületés gránit-szobrát.” Sporttörténeti különlegesség, hogy az olasz válogatottat majd 1934-ben és 1938-ban is világbajnoki győzelemre vezető Vittorio Pozzo olasz szövetségi kapitány másnap Budapesten átvette a kormányzó kitüntetéseként a Magyar Érdemkereszt III. fokozatát.

A keserű élmény túlmutatott a sport keretein, a Nemzeti Sport másnap Bethlen István miniszterelnöknek címzett vezércikkben helyezte a csapat politikai kontextusba. „Miniszterelnök úr! Vasárnap az Üllői-úton tanúja lehetett Nagyméltóságod a magyar sport valaha volt legnagyobb eseményének. A magyar–olasz mérkőzés a legnépszerűbb magyar sportág, a 33 éves magyar futball legnagyobb ünnepélyének készült. A magyar futball meg akarta mutatni a világnak és meg akarta mu-

A kormányzó a díspáholyban a Magyarország–Németország válogatott mérkőzésen (2:2). 1940. október 6., Üllői úti sporttelep, 36 000 néző

tatni a hivatalos Magyarországnak is: »Túléltem országbontó válságokat; kihevertem a háború, a politikai és erkölcsi forradalmak szörnyű vérvesztéseit; álltam a harcot a romboló gazdasági válság legnagyobb dühöngése idején is, bár nem támogattam senki, csak a közönség; adókat, közterheket raktak a vállamra, de bennem élt az elhivatottság eleven ereje s száz akadályon, száz bénító betegségen keresztül is hirdetni bírom a magyar faj sportra termettségét, amikor a hatalmas Itália csapatát Budapesten vendégül látom az egész sportvilág figyelmét felénk irányító nagyszerű vetélkedésre.« [...]»

Az ünnep – megbukott, ezt bizonyára sajnálattal láthatta Nagyméltó-

ságod is. A magyar futball nagyot akart. Azt hitte, hogy anyagi gondoktól zülaltan, a kényszerű robottá vált játék pihenőtlen iramától elnyűtt idegekkel is ellent tud állani a friss lendületű, gazdag Itália rohamának. A magyar futball tévedett, ahogy a magyar sors intézői is tévedtek már olykor, amikor nem számoltak az idegek kondíciójával.

Miniszterelnök úr! Ez a 0:5 nemcsak a magyar futball, hanem a magyar állam szégyene is. Úgy érezzük, Nagyméltóságodon áll, hogy ez az archa vágó kudarc éppen úgy a magyar futball szebb jövőjének legyen kiinduló pontja, mint ahogy a hat év előtti magyar-olasz 7:1 a fasiszta futball vasárnap megcsodált nagyságához vezetett!”

Diplomáciai szempontból figyelemre méltó Horthy Miklós felbukkanása 1934-ben a Magyarország–Anglia (2:1) mérkőzésen. Értelmezhető a lépés a magyar–brit diplomáciai viszony óvatos melegedéseként, a külpolitikai útkeresés jeleként, amelynek táptalajt biztosíthatott a Bán. D. András tanulmányában érzékeltetett, brit részről is pozitív szellemi kapcsolat: „Létezett bizonyos rokonszenv Magyarország iránt, főként a magasabb angol társadalmi körökben és az üzleti világban. Emögött az angol és a magyar társadalomfejlődés rokon vonásai álltak, melyeket a korabeli magyar hivatalos ideológia gyakran hangoztatott.” (Az összeköttetés megszakad. Brit–magyar kapcsolatok, 1938–1941. Rubicon 1997/1.)

Az angolok elleni mérkőzéshez fűződik egy rendhagyó jelenet: az Üllői úton Avar István vezető góljánál a játékot többnyire hűvös eleganciával követő államférfiből is előtört a szurkolói lelkesedés, miként a sajtó írja, „maga a kormányzó, amikor a magyar csapat berúgta az első gólját, felugrott és lelkesen lengette ellentengernagyi sapkáját”.

A NÉMET KAPCSOLAT

A nemzetközi sportkapcsolatok fokozódó, a harmincas évek végétől már már nyomasztó átpolitizálódásának jele, hogy a magyar–angol után Horthy Miklós kormányzóként már szinte csak magyar–német futballeseményre látogatott ki: egy főiskolai és három hivatalos válogatott találkozóra. Az egyetlen kivételt a világháborúban katonailag semleges Svédország elleni 1943-as mérkőzés jelentette. Az 1936. március 15-én rendezett Magyarország–Németország (3:2) összecsapás kezdése előtti, méltóságok sorát felvonultató tribünjelenet pontosan szemlélteti, miként állította a magyar politika a németbarátság szolgálatába a labdarúgást.

„Három óra előtt pár perccel Lázár Andor igazságügy-miniszter és családja az első miniszteri vendég az MTK klubházának erkélyén rögtönzött díszpáholyban – írta a másnapi Nemzeti Sport – Röviddel utána érkezik Fabinyi Tiha-

mér pénzügyminiszter, majd Schnurre követségi tanácsos, aki a német követet képviseli. Hamarosan feltűnik Winckler István kereskedelmi miniszter markáns alakja is. Ezután érkezik Gömbös Gyula miniszterelnök, Somogyi Béla kir. közjegyző társaságában, aki az érkező Bornemisza Géza miniszterre mutatva, így szól németül Schnurréhoz:

– Gyülekezik az egész magyar kormány, valamennyien egykori futballisták. Te mit játszottál, Géza?

– Bekk voltam, – feleli Bornemisza.

– Én csatár – mosolyog Gömbös. – Jobb-összekötő.

A két díszpáholy zsúfolt már a kormányzó megérkezése előtt. Usetty Béla, az MLSZ elnöke és Minder Frigyes háznagy fogadja a vendégeket, akikkel két nagy erkély is megtelik. Imrédy Béla, a Nemzeti Bank elnöke, Wlassics Gyula br. államtitkár, v. Tárczay Felicides Román min. tanácsos, Felkai Ferenc és Bódy László tanácsnokok, Ivánkovics Kálmán min. o. tanácsos, Szukováthy Imre dr., a Testnevelési Főiskola igazgatója, Bakach-Bessenyei Lajos követségi tanácsos, a német követség tisztviselői nagy számban vannak a rekordszámban megjelent miniszterek kíséretében, amikor fél négy előtt pár perccel jelzik a kormányzó érkezését.

A kormányzó fiával, ifj. Horthy Miklóssal érkezik s helyet foglal a díszpáholy közepén. Hatalmas éljenzés fogadja, amely fokozódik akkor, amikor a magyar csapat a páholy elé vonul, hogy üdvözölje.”

HORTHY MIKLÓS MECCSEI

A korabeli sajtóból és egyéb forrásokból összeállítható Horthy Miklós meccslistája. Tizenkét hivatalos futballmérkőzés esetében találtuk bizonyítékát annak, hogy az államférfi jelen volt a lelátón.

Az első említés 1921-ből, a magyar vidéki válogatott svédek elleni mérkőzéséről származik, az utolsó a portugáliai emigráció időszakából, 1956 nyaráról.

Időpont	Helyszín	Nézőszám	Mérkőzés
1921. november 12.	Üllői út	4000 néző	Magyar vidéki válogatott–Svédország 2:6
1923. május 20.	Üllői út	30 000 néző	MTK–FTC vegyes–West Ham United 2:3
1923. október 28.	Üllői út	35 000 néző	Magyarország–Svédország 2:1
1926. augusztus 20.	Hungária út	9 000 néző	Magyarország–Lengyelország 4:1
1930. május 11.	Üllői út	40 000 néző	Magyarország–Olaszország 0:5
1934. május 10.	Üllői út	35 000 néző	Magyarország–Anglia 2:1
1935. augusztus 18.	Üllői út	5000 néző	Magyar főiskolai válogatott–Német főiskolai válogatott 2:1
1936. március 15.	Hungária út	33 000 néző	Magyarország–Németország 3:2
1940. október 6.	Üllői út	36 000 néző	Magyarország–Németország 2:2
1942. május 3.	Üllői út	40 000 néző	Magyarország–Németország 3:5
1943. november 7.	Üllői út	39 000 néző	Magyarország–Svédország 2:7
1956. június 9.	Lisszabon, Estádio Nacional	70 000 néző	Portugália–Magyarország 2:2

MIKÉNT VISZONYULT A LABDARÚGÁS VILÁGA HORTHY MIKLÓS SZEMÉLYÉHEZ?

A korabeli sportsajtóból sokszor kritikátlan lelkesedést olvasunk ki, nehéz azonban eldönteni, a mondatok mennyiben tükrözik a valós hangokat és mennyiben a szerkesztői elvárások megnyilvánulásai. Hitelesnek tekinthető Gyetvai László (1918–2013) Ferencváros-futballista története a válogatott 1938. decemberi, Skócia elleni, 3:1-re elveszített idegenbeli mérkőzéséről, amelynek estjén a két csapat közös bankettjén harminckétszer emelték a whiskypoharat – tizenhat-szor VI. György király, tizenhatszor Horthy Miklós egészségére.

A kormányzó népszerűségét a labdarúgásban is növelte az első és a második bécsi döntés, az 1938-ban visszacsatolt felvidéki területek futballbíráinak MLSZ-be tagolódását például dr. Ries István, a játékvezetői testület elnöke – a későbbi szociáldemokrata igazságügy-miniszter – így üdvözölte: „Minden el-es után szebb feltámadás következett és minden időben voltak proféták. A mai idők hivatott vezetője vitéz nagybányai Horthy Miklós.” Az Est cikke szerint „a kormányzó úr őfőméltósága nevének említésekor a nagy számban egybegyűltek szűnni nem akaró ünneplésben részesítették a kormányzót, percekig éljeneztek és tapsolták”.

Erősen propagandisztikus hangvételű, ám a korszak hangulatát tükrözi a *Nemzeti Sport* beszámolója az 1942-es Magyarország–Németország (3:5) válogatott mérkőzésről. „A negyvenezernéző élén a díszpáholyan helyet foglalt Magyarország kormányzója és hitvese. Az a lelkesedés, a hűségnek és a ragaszkodásnak az a nagyszerű megnyilvánulása, amellyel negyvenezernem ugrott fel helyéről és zúgta percekben keresztül a »Horthy! Horthy! Horthy!« kiáltást, nemcsak az ország első emberének, a legmagasabb magyar méltóság betöltőjének, de a sportszerető, a sportot támogató és értékelő, ízig-veéig sportember legfőbb vezetőnek is szólt.”

Nem mindenki osztozott a világháború éveiben a kormányzó iránti lelkesedésben, a politikai vezetés ünneplésében: a zsidótörvények a korszak több jeles magyar sportvezetőjét, edzőjét, játékost sújtották, közülük némelyek – így például a későbbi kétszeres BEK-győztes Guttman Béla vagy a negyvenes évek végi Grande Torino sikerköv-

csaként számon tartott Egri-Erbstein Ernő – Budapesten bujkáltak, a kényserűségből feloszlott MTK nagy formátumú elnöke, Brüll Alfréd a zsidóüldözés áldozataként halt meg 1944-ben.

PUSKÁS TALÁLKOZÁSA „MIKLÓS BÁCSIVAL”

Hihetnénk, hogy az elveszített világháború után a fogságba került, majd emigrációba kényszerült Horthy Miklós kapcsolata megszakadt a magyar labdarúgással. Ehhez képest szinte meghökkentő adat, hogy a Portugáliába szakadt korábbi kormányzó 1956 nyarán Estorilban találkozott a magyar válogatott tagjaival, sőt egy fénykép tanúsága szerint elment a lisszaboni stadionba megnézni a június 9-i Portugália–Magyarország (2:2) mérkőzést. A másnapi különös vizit történetét Skultéty Csaba idézi fel *Mi is volt a Szabad Európa Rádió?* című könyvében.

„A meccset követő napon jön Puskásnak az ötlete: ha már itt vagyunk, tegyük tiszteletünket Horthy Miklósnál. A gondolatot, az abból eredő következményeket tekintve, nem mindenki tartotta helyesnek. Ha nem is mind, de kiutaztak a főváros melletti Estorilba, és Horthyék villája előtt egyszerűen becsengettek. A kormányzó felesége jött eléjük. A meglepett idős hölgy közölte, hogy Horthy pillanatnyilag a tengerparton van, de küld valakit érte. Barátságosan leültette őket.

Jött Horthy, akinek nyilván jólesett a tiszteletüket tanúsító, neki nem ismeretlen magyar futballisták látogatása. Amire a budapesti népi demokráciából jött vendégek nem gondoltak: hogyan

Az estorili emigrációban élő Horthy Miklós Lisszabonban megtekinti a Portugália–Magyarország válogatott mérkőzést (2:2), 1956. június 9.

szólítsák Magyarország negyedszázadig volt, odahaza a nép ellenségeként csepiült államfőjét. Puskás megoldotta a dolgot: »Miklós bácsi«. A kezdeti zavar feloldódott. Az egyre bensősége-sebbé vált társalgás során a nyolcvanötödik évében lévő, a háború vége óta emigrációban élő Horthy Miklós bevallotta, hogy az utóbbi időben gyakran álmodik Budapestről. Majd a csapatkapitányhoz fordulva: »Milyen most gyönyörű fővárosunk?« Mire Puskás: »Ne bánkódjon, Miklós bácsi, ahhoz képest elég jól néz ki...«

Vajon elképzelhető, hogy az ötvenes évek közepén Puskás Ferenc, a Magyar Néphadsereg őrnagya és társai vállalták a politikai kockázatot, hogy meglátogassák Horthy Miklóst, a megvetett és feledésre ítélt rendszer szimbólumát? A merész találkozás hitelét erősítik Pálfai János szavai. A *Népsport* kiküldött tudósítója *Egy hét Portugáliában* című, június 28-i cikkében a sorok közé bújtatva utalást tesz az éppen a Lisszabonhoz közel eső üdülőtelepülésen, Estorilban elszállásolt magyar csapat tagjainak tájékozottságára a helyi „nevezetességeket” illetően: „Sok a szálló és a szép villa Estorilban. Teljesen idegenforgalomra rendezték be Portugáliának ezt a szép kis helységét. Van is benne az év minden szakában igen sok külföldi. Több volt király, kormányzó és trónkövetelő is él Estorilban. Akár a ritka vadak egy számmukra készített parkban.” ♦

J. Chlosser

1925. okt 4. 11.
B.A. 8 - Internat
2:0. (1:0)

SCHLOSSER
KRE.

M. K.
1923.

DÉNES TAMÁS

A NEMZET BOMBÁZÓI

A MAGYAR FUTBALL GÓLKIRÁLYAI

A futball sava-borsa a gól. Lehettek kiváló kapusaink Zsáktól Grosicsig, hátvédeink a „Fogl-gáttól” Mészölyig, fedezeteink Lázár „tanár úrtól” Bozsik Cucuig, a magyar válogatott akkor volt nagy, amikor igazi muskétások ontották a gólokat. S a magyar futballnak azért voltak nagy korszakai, mert belőlük nem volt hiány: Schlosser, Orth, Takács II, Zsengellér, Deák, Puskás, Kocsis, Albert, Tichy, Bene, Dunai II, Détári és Nyilasi – hogy csak a legnagyobbakat említsük.

A magyar futballbajnokságok történetének első gólkirálya nem is szeretett igazán futballozni. De lehet, hogy jobb úgy fogalmazni: néhány sportágat lényegesen szívesebben művelt. Kiválóan kerékpározott, de még jobban korcsolyázott és evezett. Utóbbi kettőben valóban a világelitbe tartozott. Talán odakerült volna a belle époque új örületében, a futballban is, ha nem zajlik olyan sebesen körülötte az élet.

Erre a *Sport-Világ* 1902 eleji számainak egyikében szerkesztőségi üzenet jelent meg: „Lévai G. a küldött levelező-lapokban kifejezett óhaját Mannó úrral közöltük, kit meleg érdeklődése igen meghatott. Szentül megígérte, hogy mihelyt szavával már lekötve nem lesz, meg fog felelni várakozásának és újból teljesen a football sportnak szenteli magát.”

Játszott még a BTC 1902-es bajnoksapatában is, mi több, megint elnyerte a gólkirályi címet, de attól kezdve tény-

leg csak akkor futballozott, ha ráért. S egyre kevesebb ideje volt. Rendkívüli tehetsége nem csupán az evezésben és a kerékpározásban, hanem a képzőművészetben is megmutatkozott. Műveinek irredenta témái miatt a szocializmus éveiben alig-alig kapott említést, az utóbbi negyedszázadban azonban megkapta a művészetének kijáró elismerést. Manno Miltiades egyébként az egyetlen szellemi olimpiai érmes a futballisták között: *Birkózók* című szobrát 1932-ben Los Angelesben ezüstéremmel díjazták.

A sportberkekben Miltinek becézett kétszeres gólkirályt Károly Jenő követte a sorban. A Tanár úrnak becézett csatár 1905-ben az MTK színeiben 23 gólig jutott, ezekből tizenegyet október 15-én, a MAFC elleni mérkőzésen ért el. Túlzás lenne állítani, hogy a korabeli sportsajtó olvadozott a gyönyörűségtől. A *Nemzeti Sport* meg sem említette rövid tudósításában, hogy Károly 11 gólt szerzett, a *Sport-Világ* meg beírta ennyivel: „Megemlítésre méltó, hogy az MTK 15 góljából 11-et Károly lőtt.” Az IFFHS, a labdarúgás történetével és statisztikáival foglalkozó nemzetközi szervezet szerint akkor ezzel Károly Jenő világcsúcstartó volt: a 20. század első évtizedének végéig (1888–1910) senki sem szerzett nála több gólt egy bajnoki mérkőzésen.

SCHLOSSER, SCHAFFER, ORTH

A magyar futball első világklasszisa, Schlosser Imre az 1908–1909-es idény végén szerezte meg első gólkirályi címét, amelyet aztán még sorozatban

MANNO, AZ ELSŐ

Manno Miltiadest, a jómódú görög gabonakereskedő Pancsováról Budapestre került fiát imádta a futballközönség. Miután a BTC középcsatáraként 1901-ben, az első hazai bajnoki idényben mindenkinél több gólt szerzett, s játszott az akkor reprezentatívnak nevezett válogatott Richmond AFC és Surrey Wanderers elleni meccsein, közölte, hogy a későbbiekben inkább két új kedvenc sportágában, az evezésben és a gyorskorcsolyázásban versenyez majd.

Schlosser Imre, 1925 (balra), Orth György fejel az MTK–„33” FC mérkőzésen, 1920 (jobbra)

Takács II József

Sárosi György

Cseh II László

hat követett. Az IFFHS összesítéséből kiderült, hogy 1911-ben, 1912-ben, 1913-ban és 1914-ben senki sem szerzett nála több gólt az európai bajnokságokban. Bajnoki aranyérmei (tizenhárom) és gólkirályi címei alapján is magyar csúcstartó. Schlosser egy ideig kénytelen volt Lakatos néven futballozni – emiatt ezt a nevet vette fel Barcelonában nagy rajongója, bizonyos José Landazabal Uriarte, a Barça csatára. (Schlosser a harmincas években Solymosira magyarosított, de akkor már nem volt aktív játékos. Ellenben egyik fia, Norbert – élvonalbeli futballkapus és válogatott kosárlabdázó – a Solymosi családnevet használta.)

„Slózi” – merthogy igazából mindenki csak így emlegette a gólkirályt a labdarúgás világában – valóságos futballhősré vált, amikor a világháborús évek kezdetén, amikor bejelentette, hogy a Ferencvárosból az MTK-ba igazol. A zöld-fehérek több mint egy évtizeden keresztül nem tudták kiheverni Schlosser elvesztését. A nagy rivális viszont vele és a csodálatos képességű Schaffer Alfréddal, valamint a még tizenéves Orth Györggyel Európa egyik legerősebb klubcsapatát alkotta. Az 1916–1917-es idényben még a későbbi háromszoros gólkirály, a Puskás előtti korszak legjobb magyar játékosának tartott Orth nélkül szerzett 113 gól sem volt kevés (több mint ötgólos átlag meccsenként), de az 1917–1918-as szezon örökre megdönthetetlen, el-

képező rekordot hozott. A legendás angol edző, Jimmy Hogan csapatában Schaffer 46, Schlosser 41, Orth 22 gólt szerzett, a csapat a huszonkét fordulóban 147:10-es gólkülönbséget ért el. A mérkőzésenkénti átlaga 6,68 volt!

Kár, hogy már csupán a következő, az 1918–1919-es idényben futballozott együtt az arany-MTK-nak becézett, Kropacsek – Feldmann, Orth – Kertész II, Nyúl I, Vágó – Braun, Konrád II, Schaffer, Schlosser, Nagy (Szabó) összeállítású gárda.

Schaffer „Spéci”, miután fegyverrel a kezében pózolt egy válogatott mérkőzésen, s attól tartott, „baja” lehet abból, hogy exponálta magát a Tanácsköztársaság napjaiban, jobbnak látta külföldre igazolni. Baselben, Münchenben, Bécsben, Prágában játszott, miközben kiérdemelte a Fussballkönig (Futballkirály) becenevet. Ellentétben az életben a helyét soha meg nem találó Schlosserrel, aki három-négy évvel a profi pályafutása befejezése után teljesen elszegényedett, majd egy évre börtönbe is került, miután a törvényt arcul csapva próbált pénzhez jutni egykori játéktársa, Braun „Csibi” testvérével üzletelve, Schaffer mindig megtalálta a számítását. Számos történet maradt fenn arról, hogyan harcolt ki magának fejedelmi jövedelmeket, futballtudására apellálva. Akkoriban a lapok azzal szellemeskedtek, hogy Schaffer Spéci a mások által vágyott profizmus egyik legnagyobb ellensége, hiszen abban

közel sem tudna olyan jól keresni, mint (á)amatőrként.

TAKÁCS II, SÁROSI, CSEH II ÉS ZSENGELLÉR

Teljesen más karakter volt Takács II József, vagyis a „kis Taki”, a hazai profizmus hajnalának első számú góllövője. Első gólkirályi címét az utolsó amatőrbajnokságban szerezte, még a Vasas csatáraként. Lábtöréséből felépülve, 1927 nyarán aztán átlépett a Ferencvárosba, ahol 1934-ig 306 mérkőzésen 442 gólt szerzett. A franciák elleni, 1927. júniusi válogatott mérkőzés előtt azt kérte, hogy amennyiben hat gólt rúg, hadd menjen le a pályáról, máskülönben nem éri el az Aradra menő vonatot, amellyel az ott tűrázó Vasas után indulna. A 87. percben elérte a fél tucatot, elkéredzkedett Fogl II Károly csapatkapitánytól, aztán sietett a Keletibe. Néhány évtől eltekintve a teljes futballista-pályafutása alatt dolgozott, harmincnégy esztendőn keresztül autóméchanikusként a VIII. kerületi Autótaxi főműhelyében tevékenykedett. A civil szakma jelentette biztonságot mindig sokra tartotta, amikor 1934-ben vállalata klubja hívta, még a Ferencvárost is otthagya érte. Nem volt fess fiú (amikor megkérdezte tőle a *Nemzeti Sport* újságírója, minek köszönheti, hogy rajonganak érte a nők, azt felelte: „Semmi esetre sem férfú bá-

Zsengellér Gyula

jamnak. [...] kizárólag játékos tudásonak tulajdonítom.”), de hihetetlen népszerűsége még az orfeumokig is elért, kuplék születtek róla.

A harmincas évek közepétől, a magyar labdarúgás egyik legsikeresebb időszakában, hét esztendőn keresztül a Ferencváros, a Hungária és az Újpest leggőlerősebb játékosa osztozott a gólkirályi címen. Életük egyik legjobb „közös” mérkőzésén, 1937. szeptember

19-én nyolc gólt küldtek a világ egyik legprimább kapusa, a cseh František Plánička kapujába. A meccs Sárosi György dr. nagy meccseként vonult be a futballtörténelembe (egymaga hét gólt szerzett), két társa, az egygólos Zsengellér Gyula, valamint Cseh II László önzetlenül kiszolgálták. E meccs után kezdte a sajtó „agytrösztnek” becézni ezt a hármast. Sárosi és Zsengellér szupersztárja volt a korszaknak (a ferencvárosiak Gyurkájának népszerűségét jól mutatja, hogy még a kor legnépszerűbb képes magazinjának, a *Színházi Életnek* a címlapjára is felkerült).

Cseh II, aki annyira makacs és önfejű volt, hogy az MTK-pálya csacsija, Matyi után kapta a becenevét, ma már talán kevésbé ismert. Fennmaradtak róla anekdoták, az egyik leghíresebb, hogy léha és néha már önpusztító életmódját magyarázva azt kérte, ha korán meghalna, írják a sírjára: „Élt 40 évet – de jól.” A harmincas évek mindkét világbajnokságáról lemaradt, pedig abban az időszakban csak az „agytröszt” másik két tagja és Toldi Géza rúgott nála több gólt.

Zsengellér Gyula – akit meg Ábelnek becéztek – volt a híd a magyar futballban a II. világháború előtti évek és a nagy világegést követő új korszak között. Csak ő és Bíró Sándor került be a válogatottba az 1938-as vb-ezüstérmések közül 1945-ben, csak ő tudott gólkirályi címet nyerni a háború előtt, alatt és után is. 1915-ös születésű lévén

ahhoz a generációhoz tartozott, amelynek futballista-pályafutásából értékes éveket vett el az öldöklés. A kiscsapatok által támogatott Újpest állt először talpra a háború után, megnyerve az 1945. tavasz–nyári, valamint az 1945–1946-os és az 1946–1947-es bajnokságot is.

SZUSZA, DEÁK, PUSKÁS ÉS KOCSIS

Még Ábel volt a gárda vezéralakja, noha felnőtt mellé a szinte tanítványaként kezelt és istápolta Szusza Ferenc. A Zsengellénnél nyolc évvel fiatalabb bombázó pályafutása során soha, egyetlen alkalommal sem tudta megnyerni a gólkirályi címet – ám 463 bajnoki mérkőzésén 389 gólt szerzett, s ezzel csúcstartó a magyar bajnokság történetében. Az, hogy a kétségtelenül világklasszis képességű Szusza nem tudott gólkirályi címet nyerni, csak egy dologgal magyarázható: olyan vetélytársai voltak, mint Deák Ferenc (aki később játékos társa lett), Puskás Ferenc, Kocsis Sándor vagy éppen Szilágyi I Gyula.

Deákat a játékos társai és a szurkolók is Bambának becézték, alkalmasint ellenpólust állítva a Haza Bölcsével.

Takács II József (balra) a Sabaria–Ferencváros serlegmérkőzésen

Szusza Ferenc

Puskás Ferenc

Kocsis Sándor

Ám gollövöként elképesztőek a mutatói: mind a válogatottban (20/29), mind a Szentlőrinci AC-ban (72/128) és a Fradiban (83/121) több gólt szerzett, mint ahány mérkőzésen játszott. (Bár a szentlőrinci gólokból kilencet le lehetne vonni: 1946 nyarán ugyanis kapusként szerepelt az NB I-ben, ő védett az Újpest bajnoksapata ellen. Kilencet kapott, de a *Népsport* azt írta, legalább három gólból benne volt. Ami azért nem rossz arány...) A Bp. Dózsában 72 mérkőzésen 52 gól volt a mérlege. 1946-ban 66 (34 mérkőzésen), 1947-ben 48 (30), 1949-ben 59 (30) góllal lett az élvonal gólkirálya.

Ha akadt a háború utáni években tipikus befejezőcsatár, angol típusú center a magyar futballban, az ő volt. Vezérlétével tündökölt a Ferencváros valaha volt egyik legerősebb támadósora, a Budai II, Kocsis, Deák, Mészáros, Czibor ötös az 1948–1949-es bajnokság-

ban. Ám Deáknak duplán balszerencséje volt. Részben azért, mert a kor legnagyobb hatalmú futballkorifeusa, Sebes Gusztáv nem szerette. Sem őt, sem a játékát, utóbbiról azt gondolta, nem illik az alakuló majdani Aranycsapatába. Pedig Deák Bamba a válogatottban is szórta a gólokat, húsz mérkőzése közül mindössze egy akadt, amelyen nem talált a kapuba. 1949-ben – az utolsó olyan évben, amelyben a válogatottban szerepelhetett – nyolc meccsen tizenegy gólt szerzett. November 20-án a Megyeri úton 50 000 (!) néző előtt a magyar csapat 5:0-ra kiütötte a bő fél évvel később, a braziliai világbajnokságon a harmadik helyen végző svéd csapatot. A Budai II, Kocsis, Deák, Puskás, Hidegkuti ötösben az akkor még ferencvárosi center is szerzett gólt.

Ám soha többé nem került be a válogatottba. 1950 nyarán arra kényszer-

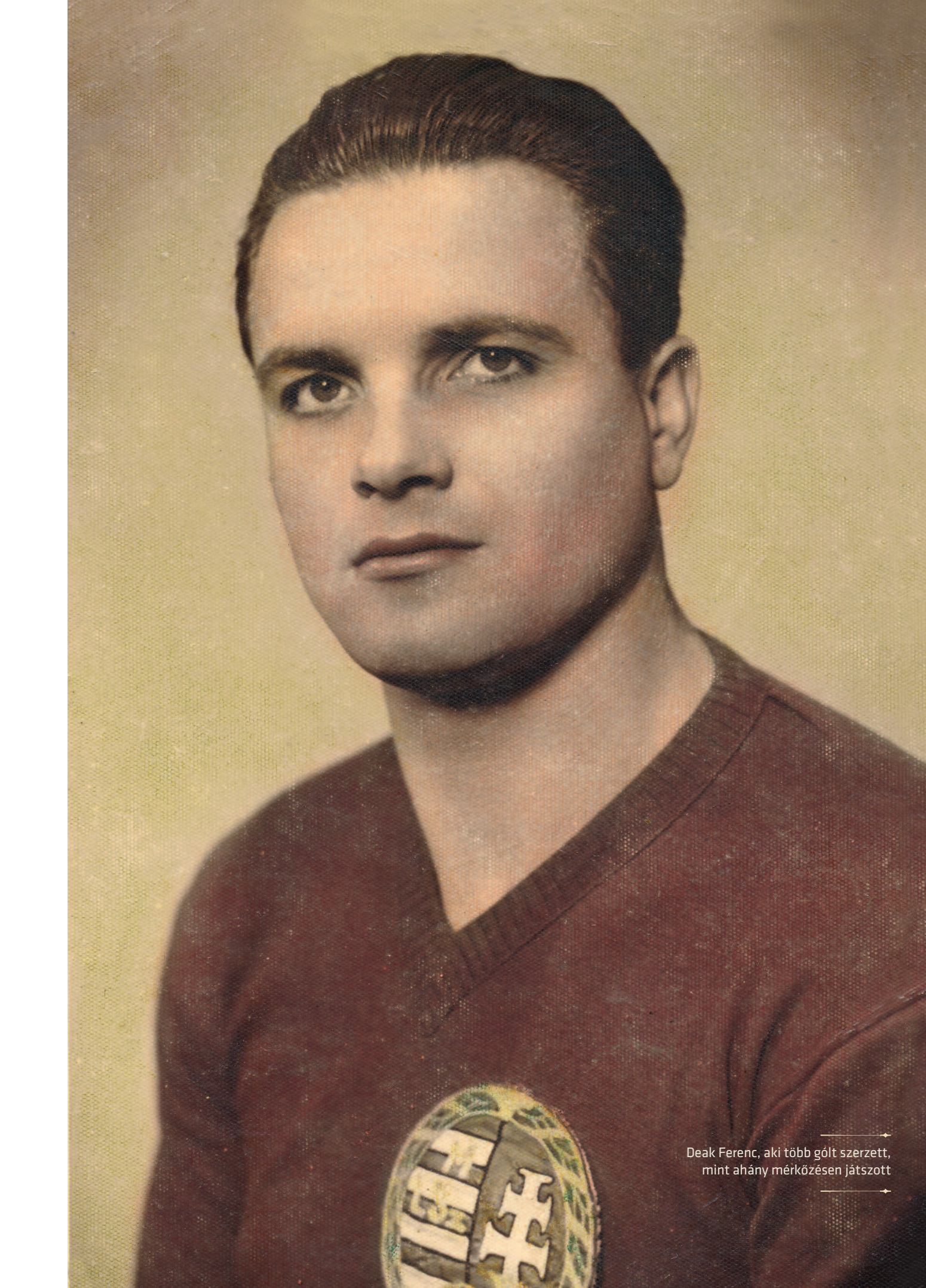
rítették, hogy átlépjen a Belügyminisztérium csapatába, a Bp. Dózsába. Huszonnyolc éves pályafutása megtört, soha többé nem volt olyan eredményes, mint korábban. A klub „pártfogójának” alkalmazottja lett, magyarul beléptették a rendőrséghez, amelynél úgy érezték, kegyet gyakorolnak vele azzal, hogy szó szerint nyugdíjas állásba segítik. Valójában a hatalom elvette tőle pályafutása legalább öt szép idényét, s ki tudja, milyen nemzetközi sikereket. Hiszen élvonalbeli játékos volt az 1952-es helsinki olimpia, a római stadionavatón kiharcolt Európa-kupa-győzelem, a londoni 6:3 s nem utolsósorban az 1954-es svájci világbajnokság idején is. A középcsatárt játszó Hidegkuti Nándor még két hónappal sem volt fiatalabb nála.

A negyvenes évek vége felé és az ötvenes évek első éveiben négyszer is Puskás Ferenc nyerte el a gólkirályi

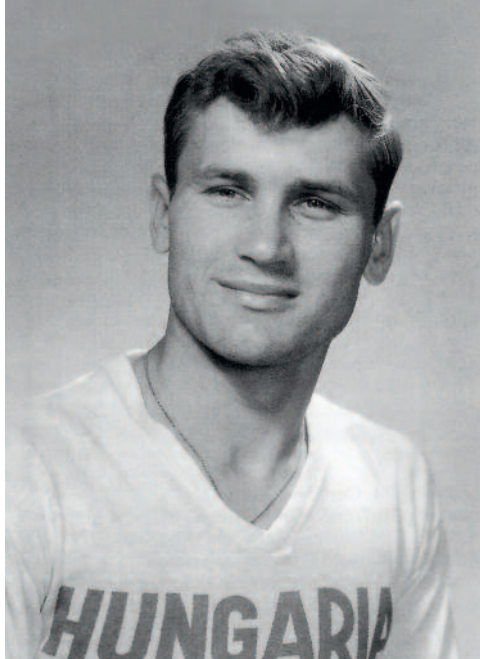
A 20. SZÁZAD GÓLKIRÁLYAI | PUSKÁS, SCHLOSSER, ZSENGELLÉR

A labdarúgás történetével és statisztikáival foglalkozó – a nyolcvanas–kilencvenes években fénykorát élő – szervezet, az IFFHS (International Federation of Football History & Statistics) 1997. január 20-án a müncheni Bayerischer Hof szállodában ünnepelte a 20. század legeredményesebb gólszerzőit. A listakészítés alapját az országos nemzeti bajnokságok első osztályában szerzett találatok száma adta. A kutatómunka a magyar labdarúgás óriási sikerét hozta: Puskás Ferenc, a Kispest, a Bp. Honvéd és a Real Madrid egykori csatára lett az első 511 góllal, Schlosser Imre (FTC, MTK,

Wiener AC, Ferencváros, „33” FC) 417 találattal a második, míg 416-tal Zsengellér Gyula (Salgótarjáni BTC, Újpest FC, UTE, AS Roma, Deportivo Samarios) a harmadik. Bekerült még a legjobb tíz közé Szusza Ferenc (7), a legjobb húszba pedig Takács II József (14.) és Sárosi György dr. (17.) is. Külön elismerésben részesült Deák Ferenc, akinél egy idényen belül csak a skót Archibald McPherson Stark szerzett több gólt, az Egyesült Államokban, az 1924–1925-ös idényben. Deák Bambát, a negyvenes évek leggőlerősebb csatárát így Európa-rekorderként ünnepelték.

Deak Ferenc, aki több gólt szerzett,
mint ahány mérkőzésen játszott

Tichy Lajos

címet. Pályafutása mindenki előtt nyitott könyv, minden idők legjobb magyar játékosa, akit az UEFA 2004-ben az előző 50 év legjobb magyarjának voksolt. Tétmérkőzéseken mindent egybevetve 533-szor játszott és 511 gólt ért el, ezzel a 20. század gólkirálya. Tizenhat évesen már szerepelt az élvonalban, az 1945-ös tavaszi–nyári bajnokság végén 24 gólnál tartott, 18 évesen. Ám utána lendült csak igazán bele: 1945 őszétől a következő öt bajnokságban, a „Kispest-korszak” még hátralévő idényeiben 195 gólt szerzett 152 mérkőzésen. Teljes NB I-es pályafutását 350/358-as mutatóval zárta.

Érdekes, hogy az 1950 nyarán az akkor éppen ÉDOSZ-nak átkeresztelt Ferencvárosból átvezényelt Kocsis Sándor az ötvenes évek első felében még nála is több gólt szerzett. 1951-ben, 1952-ben és – pályafutása kiemelkedően legjobb évében – 1954-ben is ő ült a gólkirályi trónra. „Kocka” volt 1950 nyara és 1956. október 23. között a katonaklub (és a magyar bajnoki élvonal) legeredményesebb csatára. A bajnoki mérkőzéseken 176 gólt lőtt, illetve fejtelt, az egyetlen igazi konkurense, Puskás Ferenc ugyanebben az időszakban 139-ig jutott.

TICHY, ALBERT, BENE ÉS FAZEKAS

Az NB I korábbi gólkirályai közül – csak az ötvenes évek addigi időszakát tekintve: Puskás, Kocsis és Czibor is külföldön maradt – egyedül Machos Fe-

MAGYAR GÓLKIRÁLYOK 1901–2018

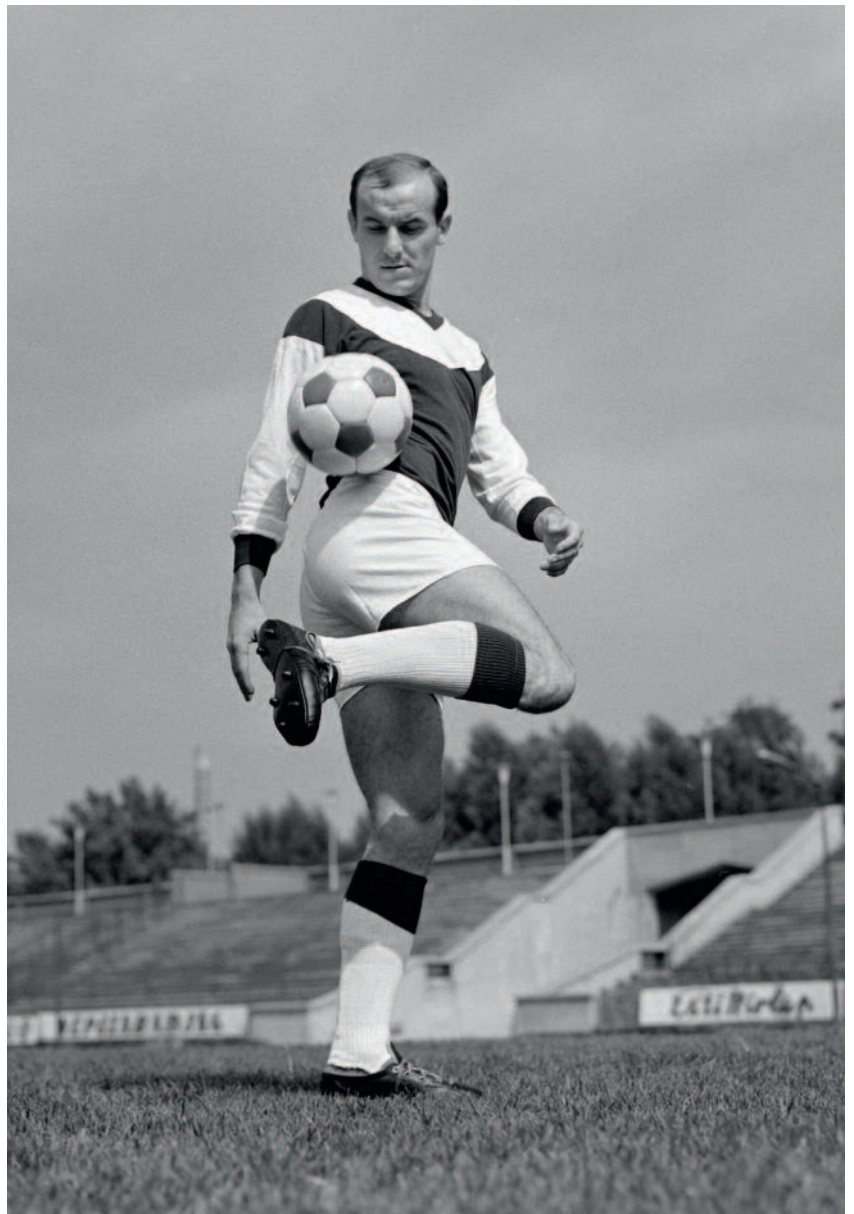
1901	Manno Miltiades	BTC	17
1902	Manno Miltiades	BTC	10
1903	Károly Jenő	MTK	15
1904	Pokorny József	FTC	16
1905	Károly Jenő	MTK	23
1906–1907	Kelemen Béla	MAC	21
1907–1908	Vangel Gyula	MAC	21
1908–1909	Schlosser Imre	FTC	30
1909–1910	Schlosser Imre	FTC	18
1910–1911	Schlosser Imre	FTC	38
1911–1912	Schlosser Imre	FTC	34
1912–1913	Schlosser Imre	FTC	33
1913–1914	Schlosser Imre	FTC	21
1916–1917	Schlosser Imre	MTK	38
1917–1918	Schaffer Alfréd	MTK	46
1918–1919	Schaffer Alfréd	MTK	41
1919–1920	Orth György	MTK	28
1920–1921	Orth György	MTK	21
1921–1922	Orth György	MTK	26
1922–1923	Priboj István	Újpesti TE	25
1923–1924	Jeszmás József	Újpesti TE	15
1924–1925	Molnár György	MTK	21
1925–1926	Takács II József	Vasas SC	29
1926–1927	Horváth László	III. ker. TTE	14
1927–1928	Takács II József	Ferencváros FC	31
1928–1929	Takács II József	Ferencváros FC	41
1929–1930	Takács II József	Ferencváros FC	40
1930–1931	Vincze Jenő	Bocskai FC	20
1931–1932	Takács II József	Ferencváros FC	42
1932–1933	Jávor Pál	Újpest FC	31
1933–1934	Toldi Géza	Ferencváros FC	27
1934–1935	Cseh II László	Hungária FC	23
1935–1936	Sárosi György	Ferencváros FC	36
1936–1937	Cseh II László	Hungária FC	36
1937–1938	Zsengellér Gyula	Újpest FC	31
1938–1939	Zsengellér Gyula	Újpest FC	56
1939–1940	Sárosi György	Ferencváros FC	23
1940–1941	Sárosi György	Ferencváros FC	29
1941–1942	Kalmár György	Szeged FC	35
1942–1943	Jenőfi Jenő	Vasas	26
	Zsengellér Gyula	Újpest FC	26
1943–1944	Zsengellér Gyula	Újpest FC	33
1945. tavasz	Zsengellér Gyula	Újpest FC	36
1945–1946	Deák Ferenc	Szentlőrinci AC	66
1946–1947	Deák Ferenc	Szentlőrinci AC	48
1947–1948	Puskás Ferenc	Kispesti AC	50
1948–1949	Deák Ferenc	FTC	59
1949–1950	Puskás Ferenc	Bp. Honvéd	31
1950. ősz	Puskás Ferenc	Bp. Honvéd	25
1951	Kocsis Sándor	Bp. Honvéd	30
1952	Kocsis Sándor	Bp. Honvéd	36
1953	Puskás Ferenc	Bp. Honvéd	27
1954	Kocsis Sándor	Bp. Honvéd	33
1955	Czibor Zoltán	Bp. Honvéd	20
	Machos Ferenc	Bp. Honvéd	20
1957. tavasz	Szilágyi I Gyula	Vasas SC	17
1957–1958	Friedmanszky Zoltán	FTC	16
	Molnár János	MTK	16
1958–1959	Kisuczky Róbert	Csepel SC	15
	Monostori II Tivadar	Dorogi Bányász	15
	Tichy Lajos	Bp. Honvéd	15
1959–1960	Albert Flórián	FTC	27

Albert Flórián ollózása (fent)
Bene Ferenc (jobbra)

renc játszott 1957 tavaszán az élvonalban. Ám csapata, a Bp. Honvéd nagyon meggyengült, az utolsó előtti helyen végzett, két ifjú csatárának, Machosnak és a következő évek csillagának, Tichy Lajosnak nem volt esélye a gólkirályi címre. Így is tizenegy gólt szereztek csapatuk tizenkilencéből. Ám az új „királyt” az új bajnok adta: a veterán Szilágyi I Gyula 34 évesen, tizenötödik élvonalbeli idényében lett gólkirály.

Kellett néhány esztendő ahhoz, hogy újra az európai elithez sorolható csapatok uralkodjanak a magyar bajnokságban. Tichy Lajos már egy hármas holtverseny részeseként 1959 tavaszán gólkirály lett, de az új korszak a következő idénytől kezdődött. A hatvanas évek első fele Tichy és a már tizennyolc évesen európai hírnevet szerző Albert Flórián vetélkedését hozta. A következő hét idényben, 1965 végéig – egyetlen szezon kivételével, amikor a még tinédzser Bene Ferenc mindenkinél több gólt szerzett – mindig kettejük közül került ki a gólkirály. Ebben a periódusban Tichy 151, Albert 134 gólt szerzett. A Honvéd csatárának pályafutása ezután megtört, Albert ellenben, noha a gólkirályi címet soha többé nem tudta

Fazekas László

megszerezni, koppenhágai sérüléséig még 109, felépülése után 34 gólt szerzett, nem mellékesen 1967-ben megkapta az Európa legjobb játékosának járó Aranylabdát.

A hatvanas évek második fele Farkas János gólkirályságával indult, majd következett az újpestiek pazar majdnem másfél évtizede, uralkodásukat csak Kozma Mihály (kétszer egyedül, egyszer holtversenyben) és Várady Béla (az „ezüstcipős” szezonban) tudta megtörni. Akadt „néhány” nagyszerű csatársora a magyar futballnak, de olyan kevés, amelyből négyen is gólkirályok lettek. Az Újpesti Dózsaé ilyen volt, igaz, Fazekas László, Bene Ferenc, Dunai II Antal és Fekete László csak nagyon ritkán játszott együtt. (Annál többször az első három.) Hasonlóan „sok gólkirályos” támadószekciója csak a Bp. Honvédnak volt az ötvenes években, egyedül Budai II nem zárt közülük gólkirályként.

Különleges, hogy Deák Ferenc már említett, 1949-es gólkirályi címe után a kétezres évekig még hátralévő bő fél évszázad alatt a Ferencvárosból csak Friedmanszky Zoltán, (többször is) Albert Flórián, Nyilasi Tibor, Dzurják József és a címnyerés évében csupán a tavaszt a Fradiban töltő Ihor Nyicsenko nyert gólkirályi címet. Közülük kiemelkedett Nyilasi Tibor teljesítménye, aki 1981-ben Európai Ezüstcipőt érdemelt ki.

Ez volt az utolsó alkalom, hogy a magyar gólkirály legalább harminc gólig jutott az idényben. Azóta hárman szereztek háromszor is gólkirályi címet: Détári Lajos, Illés Béla és a Vajdaságból érkezett Nemanja Nikolics. „Döme”, aki

1960–1961	Albert Flórián	FTC	21
	Tichy Lajos	Bp. Honvéd	21
1961–1962	Tichy Lajos	Bp. Honvéd	29
1962–1963	Bene Ferenc	Újpesti Dózsa	23
1963. ősz	Tichy Lajos	Bp. Honvéd	13
1964	Tichy Lajos	Bp. Honvéd	28
1965	Albert Flórián	FTC	27
1966	Farkas János	Vasas SC	25
1967	Dunai II Antal	Újpesti Dózsa	36
1968	Dunai II Antal	Újpesti Dózsa	31
1969	Bene Ferenc	Újpesti Dózsa	27
1970. tavasz	Dunai II Antal	Újpesti Dózsa	14
1970–1971	Kozma Mihály	Bp. Honvéd	25
1971–1972	Bene Ferenc	Újpesti Dózsa	29
1972–1973	Bene Ferenc	Újpesti Dózsa	23
1973–1974	Kozma Mihály	Bp. Honvéd	27
1974–1975	Bene Ferenc	Újpesti Dózsa	20
	Kozma Mihály	Bp. Honvéd	20
1975–1976	Fazekas László	Újpesti Dózsa	19
1976–1977	Várady Béla	Vasas SC	36
1977–1978	Fazekas László	Újpesti Dózsa	24
1978–1979	Fekete László	Újpesti Dózsa	31
1979–1980	Fazekas László	Újpesti Dózsa	36
1980–1981	Nyilasi Tibor	FTC	30
1981–1982	Hannich Péter	Rába ETO	22
1982–1983	Dobány Lajos	PMSC/Haladás VSE	23
1983–1984	Szabó József	Videoton SC	19
1984–1985	Détári Lajos	Bp. Honvéd	18
	Kiprich József	Tatabányai Bányász	18
1985–1986	Détári Lajos	Bp. Honvéd	27
1986–1987	Détári Lajos	Bp. Honvéd	19
1987–1988	Melis Béla	DMVSC	19
1988–1989	Petres Tamás	Videoton SC	19
1989–1990	Dzurják József	FTC	18
1990–1991	Gregor József	Bp. Honvéd	19
1991–1992	Fischer Pál	Siófoki Bányász	16
	Orosz Ferenc	Vác FC–Samsung	16
1992–1993	Répási László	Vác FC–Samsung	16
1993–1994	Illés Béla	Kispest-HFC	17
1994–1995	Preisinger Sándor	Zalaegerszegi TE	21
1995–1996	Ihor Nyicsenko	Stadler FC/FTC	18
1996–1997	Illés Béla	MTK FC	23
1997–1998	Tiber Krisztián	Gázszer FC	20
1998–1999	Illés Béla	MTK Hungária FC	22
1999–2000	Tököli Attila	Dunaferr SE	22
2000–2001	Kabát Péter	Vasas SC	24
2001–2002	Tököli Attila	Dunaferr SE	28
2002–2003	Kenesei Krisztián	Zalaegerszegi TE	23
2003–2004	Tóth Mihály	Matáv FC Sopron	17
2004–2005	Tomáš Medveď	Lombard Pápa TFC	18
2005–2006	Rajczi Péter	Újpest FC	23
2006–2007	Bajzát Péter	Győri ETO FC	18
2007–2008	Waltner Róbert	Zalaegerszegi TE	18
2008–2009	Bajzát Péter	Győri ETO FC	20
2009–2010	Nemanja Nikolics	Kaposvár/Videoton FC	18
2010–2011	André Alves	Videoton FC	24
2011–2012	Adamo Coulibaly	Debreceni VSC	20
2012–2013	Adamo Coulibaly	Debreceni VSC	18
2013–2014	Simon Attila	Paks FC	18
	Nikolics Nemanja	Videoton FC	18
2014–2015	Nikolics Nemanja	Videoton FC	21
2015–2016	Böde Dániel	FTC	17
2016–2017	Eppel Márton	Budapest Honvéd	16
2017–2018	Davide Lanzafame	Budapest Honvéd	18

Görögországba szerződésekor a világ második legdrágább játékosa volt, 24 évesen már három elsőséggel dicsekedhetett, erre korábban csak Schlosser Imre és Puskás Ferenc volt képes. Nikolics triplázása két okból különleges: egyrészt azért, mert nem magyarországi születésű, az itteni élvonalbeli pályafutását légiósként kezdő vagy végigjátszó játékosok közül elsőként lett háromszoros gólkirály. Másrészt a három magyarországi koronájához azóta hozzáillesztett egyet Lengyelországban és egyet az Amerikai Egyesült Államokban is.

NÉGY EZÜST- ÉS EGY BRONZCIPŐ

A francia sportnapilap, a *L'Équipe* 1968-ban jutalmazta először nemesfém cipővel Európa legjobb góllövőit. A szabály egyszerű volt: a kontinens 1967-es naptári éves vagy 1967–1968-as bajnokságaiban szereplő játékosokat sorrendbe állította a szerzett gólok száma alapján. Az 1967-es magyar bajnokságot 36 góllal záró Dunai II Antalnál csak a 42 találatig jutó portugál világklasszis, Eusebio szerzett több gólt. A mozambiki származású Fekete Párdac kapta az Aranycipőt, a Dózsa csatára az ezüstöt, a 32 gólos skót Bobby Lennox, a Celtic gólgyárosa a bronzot.

Egy évvel később Dunai Bronzcipőt kapott, ő az egyetlen futballista, aki a *L'Équipe* versenyének első két évében kétszer is bekerült Európa leggőlerősebb három csatára közé. S akkor még nem volt magyar A válogatott. Az 1968-as idényben szerzett 31 gólja a Bronzcipőhöz volt elég a bolgár Petar Zsekov (CSZKA Szófia, 36 gól) és Jorgosz Sziderisz (Olimpiakosz Pireusz, 35) mögött, a bécsi Helmut Köglbergerrel (Austria) holtversenyben.

1976 nyaratól fél évtized alatt négy magyar csatár szerepelt Európa legjobb góllövői között, s vehetett át Ezüstcipőt Párizsban. Várady Béla, a Vasas balzsélsője 1977 tavaszán 36 gólig jutva Európa második legeredményesebb bajnoki gólszerzőjeként zárta az idényt. Csak a már 1975-ben is aranycipős, 47 gólos Dudu Georgescu, a bukaresti Dinamo csatára előzte meg. A harmadik helyen holtversenyben végzett két nagytalálós: a német Dieter Müller (1. FC Köln) és a holland Ruud Geels (Ajax), egyaránt 34 góllal.

1979-ben az újpesti Fekete László végzett a második helyen a görög To-

masz Mavrosszal, az AEK Athén csatárával holtversenyben. Kettejüket csak Kees Kist, az AZ'67 holland gólkirálya előzte meg. Utóbbi 34, a két ezüstcipős, Fekete és Mavrosz 31-31 gólt szerzett az 1978–1979-es bajnoki idényben. A görögnek ekkor Puskás Ferenc volt a klubedzője Athénban. A következő szezon végén újabb újpesti kapott Ezüstcipőt: a 36 gólt szerző Fazekas László. A pályafutása utolsó hazai idényében egyéni rekordját felállító csatárt Európa mesterlövészei közül csak a 39 gólos belga Erwin Vandenbergh, a Lierse SK támadója előzte meg. A Bronzcipőt az osztrák Walter Schachner, a bécsi Austria játékosa érdemelte ki 34 góllal. Ez volt a 13. alkalom, hogy a *L'Équipe* díjazta Európa mesterlövészeit, az Újpesti Dózsa lett Európa első klubja, amelynek három játékosa is nemesfém-ből készült cipővel gazdagodott.

A Fradi híveinek már csupán egy szezon kellett várniuk, hogy nekik is legyen ezüstcipősük. Nyilas Tibor volt az első magyar díjazott, aki a klubjá-

Dunai II Antal 1967-ben Ezüstcipőt, 1968-ban Bronzcipőt nyert

ban többnyire középpályást és nem csatárt játszott a gólkirályság évében. Nyíl és hívei az idény hajrájában reklamáltak még egy gólt, amelyet az MTK-VM elleni mérkőzésen a *Népsport* tudósítása alapján Varga István, a kék-fehérek védője „szerzett”. A *France Football* ellenben Nyilasinak adta a gólt, így néhány héten át a francia lapnál (amelynek azonos volt a kiadóvállalata a versenyt kiíró *L'Équipe*-pel) Nyilasinak egygyel több gólja volt, mint a *Népsport*nál. Hosszas vita után konszenzus született, s itthon is a mesterlövész kapta a gólt. Harminc találatával így mindössze egyetlen góllal maradt le a hajrára „megtalaltosodó” Georgi Szlavkov, a Trakija Plovdiv csatára mögött. A harmadik Csernai Pál játékosa, Karl-Heinz Rummenigge, a Bayern München világklasszisa lett 29 góllal. ♦

A riói piros-feketék 1965 és 1972 között nem nyertek állami bajnoki címet – össz brazil bajnokság 1971-ig nem létezett –, ám 1966-ban és 1969-ben is ezüstérmesek voltak; az utóbbi alkalommal 171 599 fizető néző előtt veszítették el a Fluminense együttesével vívott döntőt a Maracana Sta-

noki címet nyert brazil válogatott. Abban öt 10-es kapott helyet: Pelé „király” a Santosban – meg a nemzeti együttesben –, Jairzinho (a válogatottban 7-es) a Botafogóban, Gerson (8) az FC Sao Paulóban, Tostao (9) a Cruzeiróban, Rivellino (11) a Corinthiansban viselte a Dél-Amerikában kiváltképp

repelt azon a gáلامérkőzésen, amelyet 1968 novemberében az első brazil világbajnoki cím elhódításának tizedik évfordulója alkalmából tartottak a Maracanában.

Az ellenfél a világválogatott volt, tizenhatos keretében négy magyarral: Alberttel, valamint Farkas Jánossal, No-

HEGYI IVÁN

FLÓRI, FLÓRI, HALLELUJA!

ALBERT

AZ EGYETLEN MAGYAR ARANYLABDÁS

dionban (2:3). A 171 599 fizető néző annyit tesz, hogy lehettek a riói „szentélyben” akár 190 ezren is... Ebbe a világba európai futballistának meghívást kapni túlsz minden elképzelésen.

MINT A BRAZILOK

Az akkor még „csak” kétszeres világbajnok Brazília labdaművészei közé invitálták két hétre a magyar zsonglőrt, aki amúgy híresebb volt a Flamengo akkori játékosainál, Ditaónál, Paulo Henriqué-nél, Carlinhosnál, Pedrinhónál vagy Ademar Panteránál. Nem volt viszont híresebb Alfredo di Stefanónál, a spanyol Luis Suareznél, továbbá Denis Law-nál, Eusebiónál, Bobby Charltonnál, ám a korábbi aranylabdások egyikét sem kérték fel riói vendégjátékra, ahogyan nem tettek efféle ajánlatot George Best-nek, Gianni Riverának, Johan Cruyffnak vagy Franz Beckenbauernek sem. Ilyen kitüntetés azok közül, akiknek papírjuk van arról, hogy – legalább egy alkalommal – Európa legkiválóbb labdarúgójává választották őket, kizárólag Albert Flóriánnak jutott.

S a klasszis középcsatár 1968-ban még ezt is meg tudta fejteni. A futball történetírói között egyetértés mutatkozik abban, hogy minden idők első számú csapata az 1970-ben világbaj-

Az egyetlen magyar aranylabdás-ként szokták aposztrofálni, tisztelegve a díj elnyerésének egyedisége és fejet hajtva a páratlan elhódító előtt. (Lám, a nagy cselművész még e tekintetben is szólózott.) Ám – szerény véleményem szerint – Albert Flórián nem akkor kapta ragyogó pályafutása legnagyobb elismerését, amikor a *France Football* című lap hagyományos szavazásán neki ítélték a Ballon d'Ort, hanem akkor, amikor az aranylabdás év (1967) elején jutalomjátékra hívták Brazília legnépszerűbb klubcsapatához, a Flamingóhoz.

nagy becsben tartott mezt. S még ott volt az aranyérmesek között Carlos Alberto és Clodoaldo, akihez fogható védekező középpályást azóta is talán csak egyet – az argentin Redondót – lehetett látni. Ebből a hetvenes artista-csoportból Carlos Alberto, Gerson, Rivellino, Jairzinho, Tostao és Pelé is sze-

vák Dezsővel, Szűcs Lajossal. A brazilok nyertek 2:1-re Rivellino, valamint Tostao (utolsó perces) góljával, míg a Jasin (szovjet) [helyette: Mazurkiewicz (uruguayi)], Novák, Sesztyernyov (szovjet), Schulz (nyugatnémet), Marzolini (argentín) [helyette: Perfumo (argentín)], Beckenbauer (nyugatnémet), Szűcs, Overath (nyugatnémet), Amancio (spanyol) [helyette: Metreveli (szovjet)], Albert [helyette: Rocha (uruguayi)], Dzsjics (jugoszláv) [helyette: Farkas] összetételű All Star csapat egyenlítő gólját Albert érte el. A gólszerző utóbb azt mondta: „Ennyi virtuózzal soha máskor nem voltam egy pályán.”

Noha további két alkalommal játszott még a világválogatottban, és szerepelt egy Európa–Dél-Amerika gáلامérkőzésen is, joggal emelte ki Rio de Janeiro különlegességét, hiszen a csillagok csapatának ellenfele Belgrádban a Crvena Zvezda, Hamburgban – Willy Schulz búcsúmeccsén – a HSV volt, míg a kontinentális találkozón a brazilokat csak Manga kapus képviselte. Rióban ugyanolyan primán érezte magát, akár hatvanhét elején, amikor a Flamengo–Vasco da Gama barátságos meccs (2:0) után azt írták róla: „Játékos könnyedséggel, briliánsan bánik a labdával. Olyan biztonsággal halad át a védők sorfalán, amilyen könnyedén a lándzsa átfúrja a papírpajzsot.”

SZÉDÍTŐ PRODUKCIÓK

Már egy dekáddal korábban is döntögette a rekordokat, hiszen 1958-ban – 17 évesen – két góllal debütált az FTC felnőttcsapatában a Diósgyőr ellen (3:1), két évvel később pedig már hatot vágott be a Debrecennek (7:0). Ez volt a legtöbb gól, amelyet egy találkozón termelt. Öttel keserítette el az Ózdot 1966-ban (6:0), négygel a BVSC-t (5:1) és a Dorogot (7:1) 1959-ben, majd a Tatabányát (6:1) 1964-ben és a Pécsét (5:2) 1965-ben. Mesterhármast bajnoki mérkőzésen nyolcszor jegyzett – Dorog 5:3 (1959), Pécs 3:2 (1964), Újpest 4:1 (1964), Győr 6:2 (1965), MTK 6:1 (1965), Komló 4:0 (1967), Komló 5:0 (1971), Diósgyőr 4:0 (1972) –, s ezek közül a legértékesebb tripla a Megeyeri úti lilák elleni volt. Nem csupán azért, mert a negyedik kerületi csapat a ferencvárosiak legnagyobb vetélytársai közé tartozott, hanem azért is, mert hatvannégy májusában egy héten belül 200 ezer néző fordult meg a Népstadionban. Huszonnegyedikén, a magyar–francia Eb-negyeddöntő visszavágóján (2:1) 80 000, majd 27-én, az FTC–Újpest és 31-én, a Vasas–FTC mérkőzésen (2:1) egyaránt 60 000 néző ült a lelátókon, s a bajnoki nézőszámok nem kettős rangadókon, hanem

ALBERT LEGNAGYOBB MECCSE JEGYZŐKÖNYV

Magyarország–Német Szövetségi
Köztársaság 4:3 (1:0)
1959. november 8.,
barátságos mérkőzés
Budapest, Népstadion, 90 ezer néző
Vezette: Elmar Saar
(ész, Szovjetunió)

Magyarország: Grosics Gyula (Tatabánya) – Mátrai Sándor (FTC), Sipos Ferenc (MTK), Sárosi László (Vasas) – Bundzsák Dezső (Vasas), Kotász Antal (Bp. Honvéd) – Sándor Károly (MTK), Göröcs János (Ú. Dózsa) [Bozsik József (Bp. Honvéd), 75'], Albert Flórián (FTC), Tichy Lajos (Bp. Honvéd), Szimcsák István (MTK)
Szövetségi kapitány: Baróti Lajos

Német Szövetségi Köztársaság: Tilkovski – Stollenwerk, Erhardt, Juszkowiak – Benthaus, Szymaniak – Rahn, Schmidt, Seeler, Brülls, Siedl
Szövetségi kapitány: Sepp Herberger

Gólszerző: Tichy (2), Albert, Sándor, illetve Seeler (2), Brülls

önálló találkozókon szöktek ily magasra.

Addigra Albert már szédítő produkciók során volt túl. Ötvenkilenc őszén Baróti Lajos szövetségi kapitány, aki egy évvel korábban elsőként válogatta be a tinédzser talentumot, azzal fordult az ifjú centerhez a jugoszláv–magyar mérkőzés előtt, hogy ha nem nyújt kiemelkedő teljesítményt, a továbbiakban kénytelen lesz lemondani róla. A kis Flóri megértette, mit kívának tőle: fejt két gólt a hatvanadik válogatott meccsét játszó Vladimir Bearának, majd a jubiláló kapus helyett beálló Milutin Soskicsot ugyanúgy elfektetette, ahogyan előtte három védőt bűvölt meg, hogy azok sorra leheverjenek a belgrádi pázsitra. A magyar válogatott 4:2-re nyert, Alberttel rendben volt minden...

Olyannyira, hogy a következő, immár emblematikus négyes, az NSZK elleni 4:3 és a boszorkányos felfedezett újabb szológólja után ez jelent meg a kivételes kvalitású kilencesről: „A tizenéves, rendkívül technikás középcsatár olyan, mint a zseblámpa: sokáig lapul, aztán egyik pillanatról a másikra kigyullad. Kényelmesen sétál a pálya közepén, majd hirtelen nekiiramodik, szinte kontúrjai vannak, amint jobbra-balra hajlékonyan imbolyog, miközben

Albert Flórián cselez a Jugoszlávia–Magyarország (2:0) barátságos találkozón, Belgrád, 1963. október 6.

a lába mágnesként vonzza a labdát, az őt szerelni igyekvő játékosok pedig egymás után dőlnek ki mellőle.”

1960 májusában mindkét gólt ő érte el a Magyarország–Anglia meccsen (2:0). A *Daily Telegraph* szerint „Albert úgy kerülgette a brit labdarúgókat, ahogyan a sielőfenomén Toni Sailer szalamoszik a kapuk között a műesiklóversenyeken”. Egyszer felvettem neki, tényleg mekkora császár lehetett a britek hálójába küldött dupla idején, mire így válaszolt: „Megőrültél?! Örültem, hogy Kotász Öcsi mellett ülhettem az öltözőben.”

A CSÁSZÁR

Császárnak becézték, és valóban volt benne valami arisztokratikus, de csak a pályán. Mozgásával megbabonázta a vetélytársakat meg a szurkolókat egyaránt, és hatott a népre egyéb módon is: ha elbuktták, feltérdelt a fűvön, szélesre tárt karokkal fejezte ki csaló-

Albert Flórián a *Balón* című mexikói szaklap címlapján, 1968

dottságát, hogy mit művelnek szegény, szerencsétlen Flóriával, mire több tízezer ember felugrott a helyéről, és szidni kezdte a riválist, a játékvezetőt, nem egyszer mindkettőt.

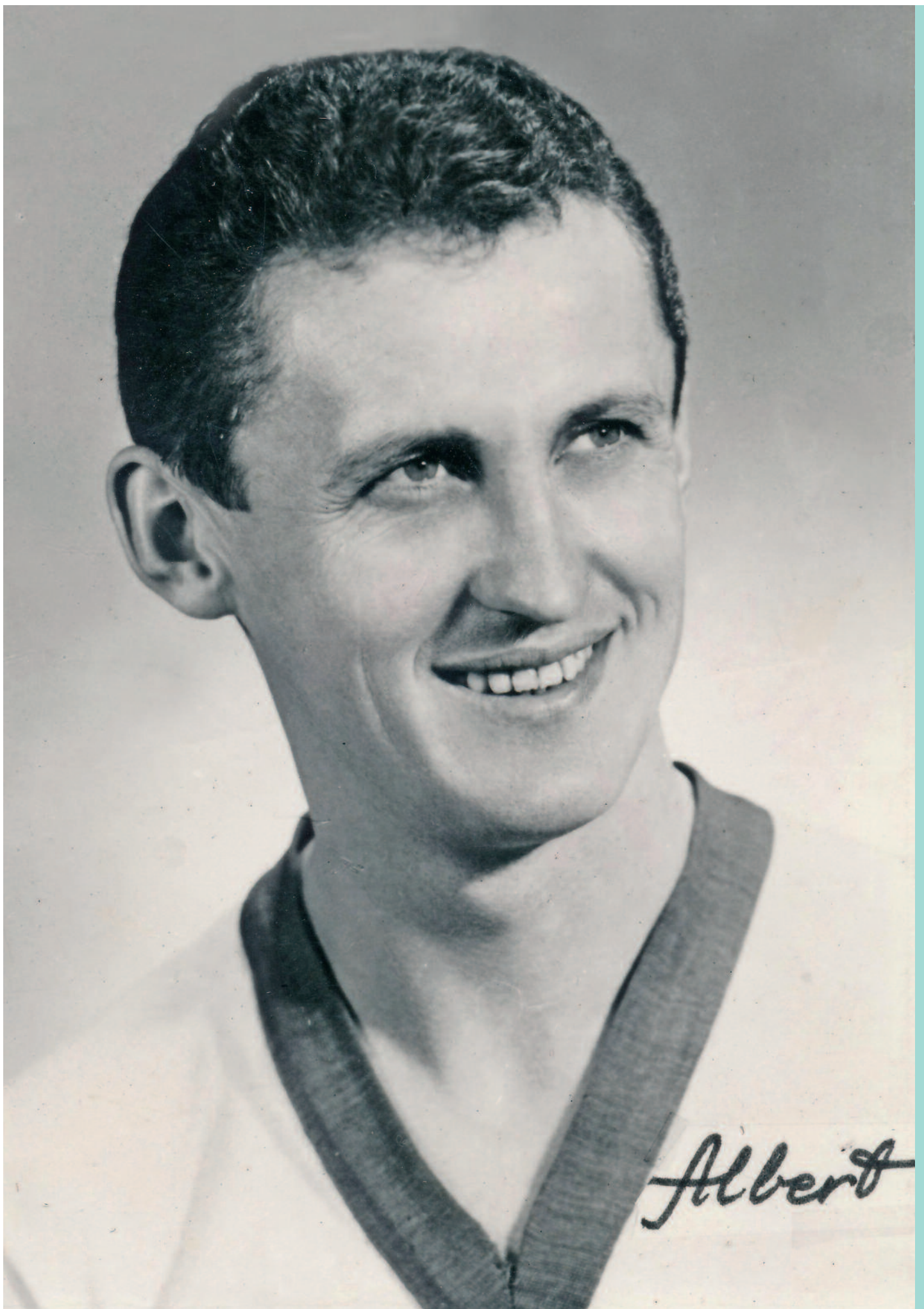
Noha könnyen esett s emiatt sokan balerinának neveztek, három bajnoki

évadban (1959–60, 1960–61, 1971–72) minden meccsen játszott, míg 1963 őszi és 1966-ban csak egyszer; 1965-ben kétszer, 1967-ben és 1968-ban háromszor, 1961–62-ben és 1973–74-ben négyszer hiányzott. S bár mindenki tudta, hogy mit fog csinálni – a felpályánál elkéri a labdát, majd megpróbálja azt jó néhány csellel bevinni a kapuba –, bámulatos egyéni akcióit rendszerint mégsem sikerült megakadályozni. De nem csupán a trükkök mestere volt: extraklasszisa gólérzékében és irányítóképességében is megmutatkozott.

Ha valamit nem szerettek benne, az a csípőre tett keze volt. Pedig nem pózolt; miként sokszor és határozottan állította, pihent. A legtöbb energiát ugyanis a cselsorozatokat veszik ki a játékosból, így aztán időnként erőt kellett gyűjtenie. A pályán kívül tényleg semmi császári allúrt nem láttam tőle. Hajtott zöld-fehér Ford Taunust is, de visszavonulása után tömegközlekedési eszközökkel járt az Űllői útra, arról nem beszélve,

Albert Flórián a Magyarország–NSZK barátságos találkozón (4:3) átkigyózik a német védelmen. Népstadion, 1959. november 9.

Albert

CSÁSZÁR- MORZSÁK

AKI KIKOSARAZTA KÁDÁRT

Amikor egy Gömb utcai „szükségglakásban” élt, Albert édesapját megkeresték a Duna-parti Fehér Ház titkárságáról, hogy Kádár János beszélni szeretne vele. A papa bement tehát a pártfőtítkárhoz, aki azzal fogadta: meg lehetne oldani a lakásgondokat, ha Albert Flórián átigazolna az FTC-ből a Vasasba. A látogatásról visszatérő apuka a szuterénben elmondta, hol járt, és milyen ajánlatot kapott. Flórián nézett: „Mit tegyünk? A Vasasban barátaim vannak: Farkas Jancsi, Mészöly Kálmán...” Mire a papa azt mondta: „De mi fradisták vagyunk, nem igaz?” A fiú rávágta: igaz. Ezzel eldőlt a kérdés, az édesapa a legközelebbi találkozón így utasította vissza a politikust: „Köszönjük szépen a lehetőséget, de mi maradnánk a Fradinnál.” Kádár retorzió nélkül elfogadta a választ, az FTC pedig egy év múlva valódi lakásba költöztette Albertéket.

AZ ESKÜVŐ

Hihetetlen események zajlottak vidéken és Budapesten 1963 novemberében. Miután az MLSZ át akarta állítani a bajnokságot a teljességgel értelmetlen tavaszi-őszi rendszerre – mely aztán 1964-től 1970-ig mozdíthatatlan maradt –, hatvanhárom második felében egyidényes bajnokságot rendeztek, és az FTC-nek két meccsből mindössze egy pontra lett volna szüksége az elsőséghez. Ám november 24-én Szegeden 2:1-re kikapott a zöld-fehér

együttes, majd november 27-én Dorogon is 2:1-es vereséget szenvedett. A bajnokká előlépő Győri ETO aznap Sopronban játszott edzőmeccset, és játékosai nem akarták elhinni, hogy – a klub történetében először – ők nyerték az aranyérmet.

Albert Flórián november 30-án tartotta az esküvőjét, amelyre még csak nem is ezüst-, hanem bronzérmes labdarúgóként volt kénytelen megérkezni, mivel a Ferencvárost a Honvéd is

megelőzte. A frígyet nem akárhog: a Szent István-bazilikában kötötte meg Bársony (Bukovics) Irén színésznővel, akivel a pesti Moulin Rouge-ban ismerkedett meg. A nevezetes napon a Szent István tér és környékének forgalma a meccsek délutánjainak-estéinek közlekedési csúcscsúcsaira emlékeztetett. Albert hitvese feladta színészi pályáját, mégis maradt a családban egy művész, igaz, az minden idők legnagyobbjai közül.

A BÚCSÚ

Albert Flórián a válogatottól 1974. május 29-én búcsúzott. (Az FTC-től az év március 17-én a Népstadionban, a ZTE elleni 3-1-es meccsen kétgóllal köszönt el.) A nemzeti együttesnek – különös módon – Székesfehérváron intett agyót. Noha egész pályafutása során Budapesten futballozott, az MLSZ nem vette figyelembe e „mellékes” körülményt, és tartotta magát ahhoz az új keletű gyakorlathoz, amelyet hetvennégy márciusában, a magyar-bolgár mérkőzés (3-1) Zalaegerszegrre telepítésével vezetett be. A verdikt az volt, hogy a válogatott meccsüket vidékre kell vinni, mivel 1973 utolsó címeres mezes találkozóján, az NDK elleni 0:1 alkalmával mindössze 8000 néző látogatott ki a Népstadionba. Így került a Magyarország-Jugoszlávia

találkozó a Sóstói Stadionba, ahol 16 000 szurkoló előtt lépett le a színről az előző másfél év-tized alighanem legnagyobb hatású itthon játszó magyar labdarúgója. Abban az esztendőben – február 28-án – Farkas János, Ihász Kálmán és Mészöly Kálmán legalább 25 000 drukker jelenlétében búcsúzott második otthonában, a Fáy utcában, ahol még a salakpályára is széksorokat helyeztek ki. Albert Fehérváron 3-2-es győzelemmel köszönt el, és a következő társakkal játszott együtt: Géczi (FTC) – Fábián(Vasas) [helyette Lakinger (Vasas)], Bálint (FTC), Vidáts (Vasas), Megyesi (FTC) – Juhász (FTC), Müller (Vasas), Somogyi (Győri ETO) – Bene (Újpest), Máté (FTC). A „Császárt” negyedóra múltán Fazekas (Ú. Dózsa) váltotta fel.

hogy a Vastömegcikk és Szegkovács Kispári Termelőszövetkezet szuterénjében kapott angyalföldi – talán nem véletlenül: Gömb utcai – „lakás”, amelyben édesapjával és János bátyjával élt, mélyseges alázatra nevelte.

Igaz, 1964-ben megengedte magának, hogy az Európa-bajnokság négyes döntőjében ne passzoljon Tichy Lajosnak. (A kispesti csatár se játszotta meg őt; e különös szituációt a társak soha nem cáfolták, bár nem is szívesen beszéltek róla). A „szerencséje” az volt, hogy Sándor Károly megsérült az Eb előtt. Ha ő a pályán van, a két csatár nem játszhatta volna a haragszomrádot, mert „Csikar” ilyenkor már többször rájuk förmedt: „Nem szégyellitek magatokat?!” S a két durcás fiú, ha nem is könnyen, de félretette az ellentétet...

Sokat elmond a Madridban történetekről, hogy az MTI kérésére Baróti kapitány így osztályozta a játékosokat: Szentmihályi 8 – Mátrai 6, Mészöly 8, Sipos 8, Sárosi 8 – Nagy 4, Komora 5 – Bene 8, Albert 4, Tichy 3, Fenyvesi 6. Nem mellesleg azon az Eb-n érte el valaha volt legjobb kontinentális eredményét a magyar válogatott: bronzérmert szerzett. A harmadik helyre azonban senki nem volt büszke. Albert is érezte felelősségét, mert egyszer, amikor megkérdeztem tőle, mit szolt a rengeteg kritikához a spanyoloktól a madridi

ALBERT UTOLSÓ, 75. VÁLOGATOTTSÁGA

JEGYZŐKÖNYV

Magyarország – Jugoszlávia 3-2 (0-2)

1974. május 29.,

barátságos mérkőzés

Székesfehérvár, Sóstói Stadion,

16 ezer néző

Vezette: Heinz Aldinger (NSZK)

Magyarország: Géczi István (FTC) – Fábíán Tibor (Vasas) [Lakinger Lajos (Vasas) 29'], Bálint László (FTC), Vidáts Csaba (Vasas), Megyesi István (FTC) – Juhász István (FTC), Müller Sándor (Vasas), Somogyi József – Bene Ferenc (Ú. Dózsa), Albert Flórián (FTC) [Fazekas László (Ú. Dózsa) 15'], Máté János (FTC)

Szövetségi kapitány: Illovszky Rudolf

Jugoszlávia: Marić – Krivokuća (Hartunić 46'), Katalinski, Pavlović – Buljan, Mužinić, Jerković, Aćimović – Popivoda (Petrović 46'), Šurjak, Džajić (Bukal 46')

Szövetségi kapitány: válogató bizottság

Gólszerző: Máté (2), Fazekas, illetve Popivoda, Jerković

Bernabeu Stadionban kétszer negyedórás hosszabbítás után elszenvedett elődöntős vereség (1:2) után, lakonikusan azt válaszolta: „Miért, nyertünk?”

Hatvankettőben és hatvanhatban sem volt igazán boldog. Vicente Feola, a brazilok hírneves szakvezetője azt mondta a hatvanas évek magyar válogatottjára, hogy „két világbajnokságon is esélyes volt, mert abban az időben egyetlen más csapatban sem játszott annyi kivételes képességű labdarúgó”. Hatvankettőre nézve ez talán túlzás, hiszen éppen a brazilok felvonultatták Gilmart, a két Santost, Zitót, Garrinchát, Didit, Vavát, Pelét, Amarildót és Zagallót, ám hatvanhatban Liverpoolban a magyarok voltak a „brazilok”, s a feledhetetlen 3:1 főszereplőjének Albert Flóriánt tartotta a világ (jóllehet Bene Ferenc és Farkas János is fenomenális formában futballozott).

A Császár azon a vb-n alapozta meg Aranylabdáját és készítette elő flamenegós meghívását. Az angliai világbajnokságon a két ék mögött játszott, miután Baróti állandó segítője, Illovszky Rudolf azzal fordult hozzá hatvanötben, egy barátságos meccset megelőzően:

„– Flórikám, Flórikám, hátrébb kel-

lene jönni.
– Kinek, Rudi bácsi?
– Magának, Flórikám, Flórikám.
– Az lehetetlen!

– Próbáljunk ki egy félidőt! Ha nem megy, a szünetben a lábához kap, és én szólok Lajos bácsinak, hogy nyomban hívja le. Aztán elfelejtjük az egészet.”

Albert, amennyire idegenkedett az új szerepkörötől, olyannyira élvezte a futballt, végigjátszotta a másfél órát, esze ágában sem volt a lábához kapni...

Ez vezetett a Goodison Parkban tartott „brazil” parádéhoz, amelyet aztán az egyenes kieséses szakaszban a szovjet csapattól elszenvedett 1:2 követett. Albertet – és sok társát – ez örök dilemma elé állította. A „Császár” egyfelől azt hangoztatta: „Ha csak a felét kaptam volna annak, amiben részem volt, már akkor is gazdag lennék. A tizenhat NB I-es esztendő tele volt csodával. Bejártam a világot, játszottam olimpián, Európa-bajnokság négyes döntőjében, kétszer világbajnokságon, és megkaptam az Aranylabdát.”

ÁRNYOLDALAK

Másfelől viszont így beszélt: „Nemegyszer bosszantó apróságokon csúsztunk el. Chilében az emlékezetes, a felső kapufáról lepattanó labdával, amit ha gólnak ítélt a bíró a csehszlovákok ellen, a vb-döntőig meg sem állunk; 1964-ben az Eb-n, a spanyolokkal vívott elődöntő hosszabbításában, úgy, hogy nekünk kellett volna nyerni; az 1966-os világbajnokságon a szovjet csapat ellen teljesen érthetetlen kapushibákkal és a másik oldalon kihagyott helyzetek sorával. Mindig csak egy nüansz. [...] Nekünk az örök igazolás volt az osztályrészünk. Végig bizonyítani szerettünk volna, s közben egyre nőtt az az érzésünk, hogy behozhatatlan hátrányba kerülünk. S már teljesen lényegtelen, hogy az Aranycsapat árnyéka vagy saját, növekvő adósságunk nyomott-e bennünket visszatérően. Tény, hogy mi sem játszottuk ki igazi tudásunkat egyetlen Eb vagy vb végküzdelmében sem.” De azért a hatvankettes Mundialon is bevitt a félvonaltól az angolok ellen...

Későbbi rosszkedvét fokozta 1969 júniusa, a Dublintól Koppenhágáig tartó hét nap. Az Írországból vívott vb-selejtezőn a válogatott 2:1-re győzött, ám a Népsportban a következő bírálat látott napvilágot: „Albert kivételes tudású befejező csatár; de mozgáskészsé-

N É V J E G Y

SZÜLETETT
1941. szeptember 15.

ELHUNYT
2011. október 31.

KLUBJA
FTC. A zöld-fehér együttesben
– 1959 és 1974 között – 351
bajnoki mérkőzésen szerepelt
és 256 gólt ért el.

BAJNOK
4-szer (1962/63, 1964, 1967, 1968).

MNK-GYŐZTES
1972

VÁSÁRVÁROSOK KUPÁJA-GYŐZTES
1964/65

VVK-DÖNTŐS
1967/1968

VÁLOGATOTT
75-ször (1958–1974)

EB-BRONZÉRMES
1964

EB-NEGYEDIK
1972

VB-NEGYEDDÖNTŐS
1962 és 1966

HOLTVERSENYES VB-GÓLKIRÁLY
1962 (4 góllal).

VILÁGVÁLOGATOTT
3-szor (1968, 1972 és 1973)

EURÓPA-VÁLOGATOTT
1972

ARANYLABDÁS
1967

A NEMZET SPORTOLÓJA
2004-től haláláig

gét, fizikai és pszichológiai adottságait figyelembe véve, úgy tűnik, alkalmatlan a középpályás posztra. Egyébként is az a különleges helyzet, amit ő a magyar labdarúgásban élvez, már-már veszélyes a számára. Senki sem mondja meg neki, hogy amit hétről hétre nyújt, az kevés. [...] Mindenki tudja, nem veszi komolyan a válogatott edzőmérkőzéseit, fölényeskedik a kapu előtt, s ez megbosszulja magát akkor, amikor komolyra fordul a dolog.”

Nem akart elutazni a következő vb-selejtezőre, Dániába, de Csanádi Árpád, a sporthivatal elnökhelyettese rábeszélte a szereplésre. S az északi fellépés során olyan súlyos sérülést szenvedett, hogy soha többé nem lett már olyan ellenállhatatlan futballista, amilyen addig volt. Marseille-t – „jönnek a csehszlovákok” – itthon, a tévében nézte-hallotta... S bár Borbély Pál, az írországi kritika jegyzője évekkel később azt írta Albertről, hogy „ő volt az utolsó csatár; aki fénykorában szépen játszott a futballt”, a koppenhágai kimenetelt nem lehetett meg nem történtté tenni. A center ugyanis határozottan állította, hogy ha nem kavarja fel annyira a cikket, akkor nem megy bele a csinbe, hagyja, hogy Engedahl kapusé legyen a labda. (Tényleg került az összecsapásokat. Bár 1965-ben, amikor azonos pontszámmal kezdte az utolsó előtti fordulót a NB I-es táblázat első két helyezettje, a Vasas és az FTC, váratlanul mellbe talpalt Nell Lajost, mire Varazdinec jugoszláv játékező kiállította. Győztek – jó barátja, Farkas góljával – az addig is vezető, majd bajnoki címet nyerő angolok 1:0-ra.)

Amúgy nem hitte volna, hogy hatvankilenc még hatvannyolcnál is rosszabb lehet. Pedig az előző esztendőben elkezdődött, amiért – kisebb sérülése miatt – nem játszhatott a magyar-szovjet Eb-negyeddöntőn. Azt május 4-én, Albert napján tartották. Úgy tervezték, a telt házas meccs előtt veheti át az Aranylabdát Max Urbinitől, a France Football főszerkesztőjétől. (A 80 ezer jegy elővételben elkelt.) Civilben ezt nem engedélyezték neki. Hogy miért nem, rejtély. Így késő este a Gundel Étteremben kapta meg a díjat. Legbelül nem csodálkozott, hiszen szomorú tapasztalata volt: „Amikor elnyertem az Aranylabdát, egy-két újság eldugott sorokban számolt be erről. Máshol szebben tállaltak volna hasonló teljesítményt.”

E lapszámban éppen ez a helyzet. ♦

Novák Dezső, Szűcs Lajos, Farkas János
és Albert Flórián a világválogatottban, 1968

KUBALA LÁSZLÓ

A 20. SZÁZAD LEGJOBB BARCELONA-JÁTÉKOSA

A világ egyetlen futballistája, aki három ország válogatottjában szerepelt, az Aranycsapat tagjainak kortársa, az FC Barcelona legendája. Magyarországon a közelmúltig nem kapta meg a neki járó elismerést, miközben akik látták játszani, okkal vallják, hogy kihagyhatatlan a magyar futball legendái közül. Elfogultságról szó sem lehet, hiszen a Barcánál 1999-ben a klub százéves története legjobb játékosának választották meg. Johan Cruyffot és Diego Armando Maradonát előzte meg a sorban – ez azért perdöntő bizonyíték Kubala László nagyságára.

„**A**z is fontos, hogy súlyban is gyarapodjanak!” – magyarázta Szabó Pál edző a budapesti futballkezület mintatáborában 1942 nyarán, utalva rá, hogy a háborús időkben nem csupán a futballtudását igyekeztek gyarapítani a kiválasztott serdülőknek. Közöttük hősünknek, Kubala Lászlónak és nem utolsósorban Puskás Ferencnek. A bemutató meccsen egymás mellett játszott a két istenáldotta tehetség. Puskás három gólt lőtt a 4:3-ra megnyert mérkőzésen, de Kubalának is volt oka a büszkeségre. Ekkor már jegyzett futballistája volt a Ganz TE-nek, ahol első bajnokiján, 12 esztendősen szerezte első hivatalos góljait, kettőt lőtt az MTK-nak.

FELTŰNÉS A FRADIBAN

A nagyoknál is a harmadosztályú Ganzban játszott először („Nekem még nem vettek a szüleim hosszúnadrágot, de már befértem a felnőttek közé” – mesélte később), nem is akárhogyan. A BSZKRT elleni győztes meccs (5:3) után, 1944 októberében azt írta a *Nemzeti Sport*, hogy „Kubala, Szabó és Molnár vetélkedik a legjobb jelzőért”, a Fradi elleni edzőmeccset követően pedig: „Feltűnik a fiatal Kubala jó játéka. Pompásan kezeli a labdát, remekül cselez, még a ferencvárosi szurkolók is megtapsolják néhány pompás alakítását.”

Csoda-e, hogy a Fradi volt az első NB I-es csapata? Amihez persze kellett

némi családi szál is. „Kocsis Sanyi is kőbányai srác volt. Az ő papája és az én papám nagyon jóban voltak. Az én apukám nagy Ferencváros-szurkoló volt, azért kerültem én is a Fradiba” – emlékezett. Arra is, hogy korábban az édesapja nem hitte el, hogy a futball jóvoltából tett szert jövedelemre, már a Ganzban is. „Furcsa, de több pénzem volt, mint kőműves apámnak és dobozgyári munkás anyámnak együttvéve. [...] Apám azt hitte, loptam vagy betörttem. [...] Kézen fogott, majd meg sem állt velem a Ganz elnökéig. Ott aztán megkérdezte, valójában hogyan is él, s mennyi pénzt keres az ő fia?” – idézte fel korai profizmusát.

A Vasas ellen (1:2) játszott először a Ferencvárosban 1945. május 6-án, két héttel később pedig jött az első kiugró produkció. A 17 esztendőös ifjú két gólt lőtt a Kispestnek, vastaps kísérte az öltözőbe. Ehhez képest az értékelés visszafogott: „Kubala nagyszerűen épít, küzdeni is tud és ezúttal lövésekre is vállalkozott. Mindkét gólja pompás teljesítmény.” Nagy élménye volt a meccs, hiszen együtt játszhatott ideáljával, az ekkor 32 esztendőös Sárosi Györggyel, akivel augusztusban a Budapest-válogatottban is együtt futballozhatott Bécs ellen Hütteldorfban (5:0), nem is akárhogyan, hiszen „pompásan játszott, kitűnően épített”. Akárcsak októberben a Temesvár–Budapest meccsen (1:4), amikor „a kapu előtt is feltalálta magát”. Olyannyira, hogy meglötte első gólját címeres mezben: „Sárosi dr-

labdájával Kubala indul el, három embert kicselez, aztán ballal körülbelül 18 méterről rettenetes lövést küld a kapura. Lipóczy csak nézni tudja.”

Hirtelen hagyta ott a Fradit (50 mérkőzés/33 gól), 1946. június 9-én játszott utoljára a csapatban (az Újpest ellen 1:1), s „időnként brillírozott a jobbszélen”. Legközelebb már az SK Bratislavában lépett pályára. A háttérről így beszélt: „Csehszlovákiában stabilabb volt az élet [...]. Az anyagi biztonság engem is vonzott, de nemcsak ez volt a távozás oka. Váratlanul meghalt az apám – vasárnap volt, én délután játszottam a Fradiban, ő is így akarta volna –, s anyám azt szerette volna, ha elfogadom a pozsonyiak akkor már nagyon is konkrét ajánlatait.”

BŰNBOCSÁNAT A VASASBAN

Negyvenhat májusában érkezett meg édesanyjával Pozsonyba. A család szlovák származása jóvoltából hamar megkapta a csehszlovák állampolgárságot, s októberben Bécsben már játszott a válogatottban Ausztria ellen (4:3). Hat mérkőzésen szerepelt a csapatban, négy gólt lőtt, kettőt-kettőt Lengyelország (6:3) és Románia (6:2) ellen. De nemcsak futballozott, családot is alapított Pozsonyban – edzője, Ferdinand Daucik hűgát vette el. 1947. április 17-én volt az esküvő, s így egy évvel később megszületett első fia, Branko.

Ekkor már rebesgették, hogy újabb váltásra készül. „Kubala valószínűleg ezt az idényt még Pozsonyban tölti, bár lehetséges, hogy már előbb is hazajön. Idehaza azonban nem megy más egyesületbe, csak a Ferencvárosba” – írta 1947 őszén a Népsport, ám beszéltek az Újpestről és egy olasz szerződésről is. Ez utóbbiban volt igazság, az SK Bratislava ugyanis eladta a Torinónak, ám a csehszlovák szövetség nem járult hozzá az ügyletnek. Angliára is volt esélye, Daucik utáni edzője, Tom Sneddon szorgalmazta az ügyet, ám – mint mondta – az ottani stílus nem az ő világa.

Végül a Vasas lett a befutó. „A Bratislavával belgiumi túrán jártunk, s ott találkoztam a Vasas néhány vezetőjével. Remek feltételeket ajánlottak, nyolcvanezer forintot ígértek. [...] Hazajöttem, s még egy hónapja sem voltam itthon, amikor már meghívtak, sőt, játszottam a válogatottban” – emlékezett vissza.

Hogy piros-kékbe öltözhessen, kellett a Ferencváros nagyvonalúsága. „Az egyetemes magyar sport érdeke, hogy egy ilyen kivételes képességű játékos, mint Kubala hazakerüljön és magyar színekben rúgja a labdát” – nyilatkozta Nádas Adolf, a Fradi ügyvezető elnöke. A nemes gesztushoz minden bizonnyal hozzájárult, hogy a zöld-fehérek nem akartak ujjat húzni a hatalom kedvenc csapatával. Ne feledjük, 1948 tavaszát írjuk, több mint fél évvel vagyunk az MKP választási csalása (kékcédulás szavazás) után.

„Tudom, hogy bűnös vagyok, de megszenvedtem bűneimért és most itthon vagyok, hogy bűnbocsánatot nyerjek” – olvasható Kubalától a Képes Sportlapban. Vannak kételyeink, hogy valóban mondta-e vagy a szájába adták a meakulpázást, mint annyi másnak. Gyanúnkat erősíti, amit a külföldi viszonyokról mond: „Mert nézze, mi történik azokkal, akik kimentek olaszba? Kihasztnálják őket, kicsavarják, mint a citromot, s amikor már nem érnek semmit, akkor egyszerűen sajnálkozó mosollyal eldobják őket.”

„Kubala játszik jobbösszekötőt Győrött a Vasasban!” – jelenti be a Népsport 1948. május 6-án, s az új fiú nem csupán pályára lép, hanem másodpercekkel a lefújás előtt „Illovszky 25 méterről jobboldalról a kapu elé íveli a labdát, Kubala a hatos sarkáról a jobb felső sarokba fejel”. Ezzel pontot ment csapatának (2:2). A következő mérkőzésen már „Kubala volt a csatársor legjobbjá”, a Szeged ellen (3:1) ő lőtte csapata első gólját.

N É V J E G Y

KUBALA LÁSZLÓ

Született: 1927. június 10.
Elhunyt: 2002. május 17.

KLUBJAI JÁTÉKOSKÉNT

Ganz TE (1938–1944),
Ferencváros (1945–1946),
SK Bratislava (1946–1948),
Vasas (1948),
FC Barcelona (1951–1963),
RCD Espanyol
(játékos-edző, 1964–1965),
FC Zürich
(játékos-edző, 1966–1967),
Toronto Falcons
(játékos-edző, 1967–1968)

A VÁLOGATOTTBAN

Csehszlovákia (1946–1947,
6 mérkőzés/4 gól),
Magyarország (1948, 3/0),
Spanyolország (1953–1961, 19/11)

SIKEREI JÁTÉKOSKÉNT

BEK-döntős (1961), VVK-győztes
(1958, 1960), négyszer spanyol
bajnok (1952, 1953, 1959, 1960),
ötször spanyol kupagyőztes (1951,
1952, 1953, 1957, 1959), kétszer
spanyol szuperkupa-győztes
(1952, 1953), Latin Kupa-győztes
(1952), Európa-válogatott (1953),
Aranylabda-szavazás 5. (1957)

EDZŐKÉNT

FC Barcelona (1962, 1980–1982),
Spanyolország (szövetségi kapi-
tány: 1969–1980, olimpiai váloga-
tott: 1991–1992), al-Hilal (Szaúd-
Arabia, 1982–1986), FC Murcia
(1986–1987), FC Málaga (1987–
1989), Paraguay (1995)

SIKEREI EDZŐKÉNT

olimpiai bajnok (1992), vb-10.
(1978), Eb-7. (1980), kétszer
szaúd-arábiai bajnok (1985, 1986),
spanyol kupagyőztes (1963)

Nem sok sőt evett meg a Vasasban (20 mérkőzés – 10 gól), 1948. december 23-án játszotta utolsó meccsét a MATEOSZ ellen (4:3), gólt nem lőtt, „mindent a technikájával akart megoldani. Sokszor tartogatta a labdát és biztos helyzeteket hibázott el.”

Ez volt az utolsó hazai bajnokja, hiszen 1949-ben újra nyakába vette a világot. Három magyar válogatottsággal a háta mögött. Albánia ellen mutatkozott be 1948. május 23-án Tiranában (0:0): „sokat dolgozott, de kapura nem volt veszélyes”. Nem úgy a második felépésén október 24-én Bukarestben (5:1), ahol a szünetben állt be Hidegkuti helyére és „egészen megváltoztatta a csatársor játékát. Lendületével, mozgékonyásával a támadósor egyik legjobbjává tudott felőlni. Rengeteg keresztlabdát adott és jó leadásaival hozta helyzetbe társait.” Harmadik meccsén Szófiában Bulgária ellen lecserezték, a 61. percben Szilágyi I állt be a helyére. Nem ment neki a játék, „nagy csalódást keltett. Úgyiszlóván alig volt jó megmozdulása”. Csak a tények kedvéért: egyszer sem léphetett pályára a magyar válogatottban magyar földön.

TÚLÉLTE A TORINÓI TRAGÉDIÁT

„Nemcsak Kubaláékról van szó!” – így a Népsport címlapja 1949. január 30-án, az írás pedig tömény politika. Az már korábban kiderült, hogy Marik György és Kubala igazolatlanul hiányzott a Vasas edzéséről, most azonban már be is jelentik: elhagyták az országot. És a lap fröcsög: „Le kell számolni a »kubalaizmussal«. [...] Az ilyen veszteség – nyereség!” A zárószó pedig: „Nem szabad megijedni a kemény munkától, a harctól, a bírálattól és az önbírálattól – a dicsőséges szocialista sport jövője érdekében.”

A visszhang ismeretében érthető Kubala döntése: „Soha nem foglalkoztam a politikával. Márpedig akkoriban, ezerkilencszáznegyvennyolcban az ember nem vonhatta ki magát a politikálásból. Nálam akkor telt be a pohár, amikor szerződési ajánlatot kaptam a Juventustól, és megpróbáltam hivatalos úton intézkedni. Szóba sem álltak velem, csak megfenyegettek. Ekkor döntöttem úgy, elmegyek.”

Vasasos klubtársával, Marik Györgygel (NB I: 62 mérkőzés/1 gól, válogatott: 2/0) vágott neki a világnak, el-

szántságát jelzi, hogy nem kis veszélyt vállalt a szökéssel. Tudták, kihez kell fordulniuk az illegális határátlépéshez, megkeresték, s azt a tanácsot kapták, hogy szerezzenek orosz katonai egyenruhát, öltözzenek be, s úgy várják a teherautót. *„Féltem, minnek is tagadjam, de szerencsére simán átjutottunk a határon”* – emlékezett később.

Egy Bécs melletti menekülttáborba került, ahol azzal hívta fel magára a figyelmet, hogy nem áll le az edzésekkel, figyelt rá, hogy jó kondícióban legyen. Rá is felfigyeltek, így aztán akadt valaki, aki segített, hogy csapathoz kerülhessen. Nem Ausztriában, hanem Olaszországban, a Pro Patriához. Az elnök, a textilgyáros Giuseppe Cerana imádta a futballt, minden követ megmozgatott Kubala játékedényéért, fizetést biztosított neki. Sőt, egy fogadás jóvoltából egy kisebb vagyonnal gazdagította.

„Látta, mit tudok a labdával, azt mondta, ha dekázva körbemegyek a pályán, ezer dollárt kapok. Nem okozott gondot a feladat, kicsit el is szemtelenedtem, mert utána megkérdeztem, akarja-e, hogy ülve folytassam” – így a történet.

Olaszországhoz kapcsolódik, hogy másodszor is megszületett. A Torino 1949 májusában meghívta, hogy ve-

gyen részt a csapat liszaboni mérkőzésén, ám Kubala kénytelen volt lemondani az utat, mert feleségét és éppen betegeskedő Branko fiát várta. Lemondta a túrát, s így életben maradt, hiszen nem volt a fedélzeten, amikor a csapat repülőgépe a supergai bazilikának ütközött.

INKÁBB FRANCO, MINT TOGLIATTI

A magyar szövetség (és a FIFA) kétéves eltöltése miatt csak álom volt, hogy egyhamar hivatalos mérkőzésen lépjen pályára, várnia kellett 1951. április 29-ig. Persze addig sem tétlenkedett. Sógorával, Daucik edzővel Hungária néven verbuváltak emigráncscsapatot, s hol itt, hol ott játszottak bemutatómecset. Főként Spanyolországban aratták sikereiket (*„Az ázsiónk a kezdeti száz dollárról hamarosan ezerre ugrott föl”*), legyőzték a Real Madridot, a világbajnokságra készülő spanyol válogatottat, nyertek La Corunában, Santanderben s az Espanyol ellen is. Ez utóbbi meccset látta az FC Barcelona vezérkara is. *„Alighanem akkor dőlt el a sorsom”* – ez meggyőződése volt.

Közben azonban harcolt érte a Torino (*„A fáma szerint az olasz kommu-*

nista pártelnök Palmiro Togliatti is közbenjárt, hogy feloldják az eltöltésomat”), s a Real Madrid is szívesen látta volna soraiban. A madriadiaknak esélyük sem volt, mert Kubala ragaszkodott ahhoz, hogy sógorát, Daucikot is szerződtesse a klub, edzőként. A Barcának ez nem jelentett gondot, s az sem, hogy kártalanítania kellett a Pro Patriát (12 millió líra) és a Vasast (300 ezer peseta). Erre persze csak azután kerülhetett sor, hogy maga Franco tábornok lépett fel az érdekében. De erről hallgassuk Kubalát: *„Egy Real-Barca barátságos meccsen feltűnt neki, hogy mindig tapsolnak, ha hozzám kerül a labda. Megkérdezte, ki vagyok, s miért nem játszom a válogatottban. Így tudta meg az eltöltésomat. Szerencsére a FIFA soros ülésére éppen Madridban került sor, a többi kitalálható...”*

Tehát 1951. április 29. – hivatalosan ekkor vette kezdetét Kubala László széldületes barcelonai karrierje. Eredményei nyomon követhetők (névjegyünk-ből is), ám esetében nem a számok fontosak, hanem a személyisége. Varázsa volt. A fáma szerint miatta lett szűk a Les Corts, s épült fel a Camp Nou 1957-re. *„Az emberek szeretik kiszéneznizni a dolgokat”* – ismételtette szerényen, s tiltakozott, hogy azért lett kicsi a régi pálya, mert egyre több hölgy járt ki a

meccsre – miatta. Az sem véletlen, hogy 1955-ben életrajzi film készült róla (címe: *Los ases buscan la paz - A szakértők a békét keresik*), s ő játszotta főszerepet. A történeten persze átsüt a politikai szándék (egy szegény kelet-európai futballista küzdelmei a hatalommal), itt-ott a hitelesség is hibádzik, de hogy téma lett s önmagát játszhatta, elismerés a javából.

Akkor is főszereplő volt, ha segíteni kellett. Szava volt Kocsis Sándor és Czibor Zoltán barcelonai szerződte-tésénél, hogy aztán 1961. május 31-én a BEK-döntőn ez legyen a csatársor: Kubala, Kocsis, Evaristo, Suarez, Czibor. A

Benfica 3:2-re nyert, a két gólon Kocsis és Czibor osztozott. Az pedig örök fáj-dalmuk volt, hogy megint Bern, megint Czibor-gól, de megint 3:2-es vereség – mint 1954-ben a világbajnoki döntőben.

AZ ELSŐ 100 ÉV LEGJOBBJA

Kubala úgy alkotott maradandót a pályán, hogy 1951 és 1960 között tizenkilenc súlyos sérülése volt, volt köztük két fejsérülés, aztán izomszakadás, szalagsérülés, még tébécés fertőzésem is átesett. Ezzel együtt 1968-ig pályán volt. A Barcelonától 1961-ben búcsúzott el játékosként, ám aztán visszatért

LADISLAU KUBALA STECZ

BUDAPEST 1927 - BARCELONA 2002

edzőként, technikai igazgatóként, utánpótlásfőnökként, utazó nagykövetként – mindig volt helye a klubnál. Nem csupán szűkebb pátriájában, Barcelonában tartották nagy becsben, amit jól mutat, hogy tizenegy esztendőn át volt spanyol szövetségi kapitány (1969–1980), s edzője lehetett a barcelonai olimpián győztes spanyol csapatnak is. Bántotta, hogy a játékok alatt éppen Barcelonában léptették eggyel hátra, a tornán már a szövetségi kapitány Vicente Miera volt a csapat első embere.

A Barcelona 1993-ban gálát rendezett a tiszteletére, melynek teljes bevétele őt illette. Sokkal többen váltottak jegyet az ünnepre, mint ahányan ott voltak, jelezve, hogy Kubala minden pénzt megér. A klub ugyanakkor habozott, hogy egyszerre utalja-e át neki a teljes összeget, mert ismerték őt, pontosabban a legendás jó szívét... Ez nem esett túl jól neki. *„En úgy vélem, hogy amikor valaki tiszteletére gálaestet rendeznek, s a tiszta bevételt neki ígérik, akkor már hadd döntse el ő, hogy mikor és mire költi el”* – magyarázta. A történet előzménye pedig, hogy nem sokkal korábban megsegítette egyik barátját egy „nagyobb” összeggel. A legtöbben ostobaságnak tartották a gesztust, a válasza pedig jellemző volt rá: *„Azt csak én tudom, hogy 1953-ban mit köszönhettem neki.”*

Hosszú évtizedek után először 1976-ban jött haza Magyarországra, ennek is feltétele volt, hogy nagy becsben tartsák Katalónián túl is: *„A Real Madrid elnöke, Santiago Bernabéu közbenjárása kellett ahhoz, hogy mehessek. A nagy rivális főnöke intézte el, ami önmagában is csodálatos dolog.”*

A Barcelona 1999-ben ünnepelte századik születésnapját, az évforduló kapcsán szavaztak a klub történetének

legjobb játékosára. Kubala László végzett az élen, a kérdésre pedig, hogy mit jelent neki a díj, így felelt: *„Mindent. Az én koromban már annak is örülhet az ember; ha még emlékeznek rá. Ugyanakkor engem annak a klubnak a legjobbjává választottak, amely egyrészt az életem, másrészt a világ legkitűnőbb játékosainak gyűjtőhelye. Gondoljon csak bele, micsoda futballisták hordták*

a mezünket, és mégis engem találtak a legjobbnak.”

Kalandos életet élt, de mint a nagy egyéniségek általában, ő sem rágódott sokat a múlton. *„Semmit sem csinálnék másképpen!”* – jelentette ki, s hihetünk neki. Emlékét szobor (is) őrzi a Camp Nou előtt és a Vasas Fáy utcai pályáján egyaránt. ♦

KÉT GÓL A WEMBLEY-BEN

Kubala László is letette névjegyét Londonban, a Wembley Stadionban: négy nappal az évszázad mérkőzése, a magyar válogatott szenzációs győzelme (6:3) előtt két gólt lőtt az angol válogatottnak az Európa-válogatott tagjaként. A 4:4-re végződő meccsen az 5. percben 11-esből szerzett 1:0-s vezetést, a 63. percben lőtt góljával pedig 4:3-ra vezetett csapata. Hogy mégsem lehetett az első magyar futballista, aki győztesen zár Anglia ellen Londonban, arról Ramsey tehetett: az angol jobbhátvéd a 90. percben 11-esből állította be a végeredményt (4:4).

A feltételes mód a futballban sem játszik, ám ha itthon marad, minden bizonnyal ott lett volna Sebes Gusztáv Aranycsapatában. Mindhárom magyar válogatottságánál a már Sebes fémjelzte vá-

logatóbizottságtól (tagok: Kléber Gábor, Mandik Béla) kapott bizalmat, ráadásul együtt játszott Bozsik Józseffel, Grosics Gyulával, Hidegkuti Nándorral, Lóránt Gyulával, Puskás Ferencsel (vele a kölyök-válogatottban is), Zakariás Józseffel, Kocsis Sándorral pedig még a Kőbányai út környékéről, gyerekkorból datálódott a barátság.

„Tudtam a magyar válogatott nagyszerű eredményeiről, ráadásul jó pár játékoshoz személyes ismeretség, barátság is fűzött. Büszke voltam a csapat eredményeire, a londoni diadalra, a római stadionavatón elért nagyszerű sikerre, és én is szomorú voltam az elveszített berni világbajnoki döntő miatt. Akik közel állnak hozzám, megerősíthetik: a szívemben, a lelkemben őrzöm a magyar-ságot” – nyilatkozta Kubala 1999-ben.

SZABÓ LAJOS

HÁROM ARANY

A MAGYAR LABDARÚGÁS SZEREPLÉSE
AZ OLIMPIAI JÁTÉKOKON

Sokan meglepődnek manapság azon a tényen, hogy mi, magyarok vagyunk az olimpiák történetének legsikeresebb labdarúgó-nemzete. Pedig az eddig megszerzett három arany-, egy ezüst- és egy bronzérmével a férfiaknál Magyarország vezet a sportág éremtáblázatát. 1952 és 1972 között – 1956 kivételével, amikor mintegy büntetésképpen nem indították útra a magyar válogatottat – mindig ott voltunk az érmesek között.

A labdarúgás Athénban még nem szerepelt a hivatalos programban, bár egyes sporttörténészek álláspontja szerint az olimpiával párhuzamosan lejátszott meccsek kapcsolhatók a játékokhoz. Párizsban és St. Louisban ugyan már hivatalosnak ismerték el a program keretében, de a labdarúgótornán nem nemzeti válogatottak, hanem klubcsapatok vettek részt. 1904-ben megalakult a Nemzet-

közi Labdarúgó Szövetség (Fédération Internationale de Football Association – FIFA), mely alapszabályában rögzítette, hogy nemzetközi labdarúgótornát csak a FIFA szervezhet. Ennek ellenére az első, már valóban „nemzeti válogatottak” részére rendezett tornára Londonban, az olimpiai játékokon került sor, az angol labdarúgó-szövetség szervezésében. Erre már Magyarország csapata is nevezett.

1908, LONDON

Az 1901-ben megalakult Magyar Labdarúgók Szövetsége (MLSZ) 1906-ban a FIFA Bernben tartott kongresszusára adta be felvételi kérelmét. Ott – távollétünkben – a Monarchia három futballnemzete (osztrák, magyar, cseh) az egy ország, egy szövetség elvre hivatkozással csak ideiglenes tagságot kapott. Magyarország esetében ezt az ideiglenes státuszt a következő évben véglegesítették.

A nevezés ellenére Magyarország mégsem vett részt a londoni labdarúgótornán. A részvétel az anyagiakon múltott. Sem a Magyar Olimpiai Bizottság (MOB), sem az MLSZ nem tudta és nem is akarta magára vállalni a kiküldetés költségeit, a Vallás- és Közoktatási Minisztérium (VKM) részéről ér-

Az 1964-es tokiói olimpián győztes csapatunk, a dobogón Novák Dezső

kező állami támogatás pedig nem volt elegendő. Ezt természetesen nem lett volna szerencsés bevallani akkor, amikor az MLSZ éppen elnyerte a következő FIFA-kongresszus megrendezésének jogát. Tovább rontotta részvételi hajlandóságunkat, hogy a sorsolás szerint Hollandia után már a második fordulóban szembekerültünk volna az angolokkal. Nagy-Britannia néven az angol válogatott vett részt, ahogyan a későbbiekben is. A dilemmát a Bosznia okkupációja miatt kialakult diplomáciai helyzet oldotta meg, melyre hivatkozással nem utazott ki a csapat. Az MLSZ vezérférfiai viszont, előkészítendő a kongresszust, ott voltak Londonban.

A cseh és magyar csapat elmaradása, melyet a szerb háborúval okolnak meg az angolok, sőt lord Desborough a BOC. bankettjén elmondott beszédében külön kiemelt, nagy változásokat okozott a mérkőzések programjában. „Nagyon sajnáljuk – monda –, hogy a magyarok a csehekkel együtt elmaradtak, mert most alkalmas lett volna bizonyára a magyar csapat kiváló képességeit méltatni, meg vagyok győződve, hogy nehéz munkát adtak volna ellenfelüknek; de hát méltányolni kell az elmaradás okát, mely szerint a magyar csapat tagjai a készülő szerb háború miatt a katonasághoz vonultak be. Itt el kell hallgatnunk, ez komoly ok, mert lehetetlen, hogy az a nem-

zet, mely elküldte vívóit, úszóit, birkózóit és atlétáit, ne akarta volna elküldeni footballistáit, kik oly jó hírnévvel bírnak; de ha ezeknek otthon is kellett maradniok, örömmel látjuk itt a magyarok képviselőit.”

Mr. WALL, a FA. titkára megígérte, hogy a jövő évi kongresszusra biztosan küldenek angol csapatot, s ahogy a hangulatból kivettük, nagyon sok kíséző (családtag) fog velük jönni.

AZ ANGOL OLYMPIAI bizottság bankettjén a zenekar a magyar kiküldöttek tiszteletére a Hymnuszt játszotta, melyet a résztvevők felélva hallgattak végig.

Az olimpiai football résztvevők okt. 20. rendezett bankettjén magyar részről: Kárpáthy Béla a MLSZ. elnöke, Steiner Hugó alelnök, Horváth Ferencz, lapunk főmunkatársa, Löwenrosen Charley és Wolleman Ernő, lapunk londoni levelezői vettek részt.

(Nemzeti Sport, 1948. október 26.)

1912, STOCKHOLM

Négy évvel később Stockholmban már valóban ott voltunk. A sorsolás ezúttal sem volt kedvező, hiszen már az első fordulóban szembekerültünk az angolokkal. A kitűnő erővel és remek eredményekkel érkező magyar válogatottal joggal tartották a kontinens egyik legjobb csapatának. Ennek ellenére nem játszottunk egy szinten az angolokkal, akik leiskolázva a magyar csapatot, végül 7:0-ra győzedelmeskedtek.

A vereség ellenére nem ért véget a szereplésünk, mert a svédek az első forduló vesztesei számára vigaszdíjtornát rendeztek, amelyet már mi, magyarok

nyertünk meg. Legyőztük előbb Németországot (3:1), majd a torna döntőjében Ausztriát (3:0). Ez volt az első semleges pályán játszott osztrák–magyar meccs. A csapat legjobbja Schlosser József volt, aki a hat gólból négyet szerzett.

A következő, Berlinnek ítélt olimpia az I. világháború miatt elmaradt, a sokak szerint nekünk járó 1920-asra pedig a rendezők nem hívták meg a vesztes államokat, ezért legközelebb csak 1924-ben Párizsban szerepelhettünk az olimpián.

A FIFA brit tagjainak kezdeményezésére a belga szövetség elnöke javasolta a vesztes államok (Németország, Magyarország, Ausztria, Bulgária és Törökország) kizárását a szövetségből és a nemzetközi sportkapcsolatokból. De Laveye báró, aki egyúttal a Belga Olimpiai Bizottságnak is elnöke volt, bojkottjavaslatával a belga olimpiarendezés ügyét is előmozdította. A FIFA felszólította a többi sportszövetséget is a bojkott támogatására és alkalmazására. 1919 áprilisára ez általánossá vált és a NOB-ot is „megfertőzte”.

Amikor 1919 áprilisában Lausanneba összehívták a NOB ülését, a vesztes országok NOB-tagjai már meghívót sem kaptak. A résztvevők, tekintettel a belga nép szenvedésére – ellenfél nélkül –, Antwerpennek adták a rendezés

A magyar labdarúgó-válogatott, 1912.
Borbás, Schlosser, Sebestyén, Károly, Vágó,
Rumbold, Bodnár, Bíró, Hercz Ede szöv. vez.
Ülnek: Payer, Domokos és Pataky

A svéd trónörökös köszönti a magyar csapatot, Sockholm, 1912

jogát, a belgák pedig, élve a rendezők jogával, nem küldtek meghívót a veszteseknek, kizárva ezzel őket a játékokról. A szarajevói merénylet előtt egy héttel ugyanez a testület 21:7 arányban tartotta Budapestet alkalmasabbnak az olimpia megrendezésére.

Muzsa Gyula, a NOB magyar tagja levélben interpellált Coubertin bárónál,

aki válaszelevelében kifejtette: *„Hogy gondolják, hogy részt vehetnének az olimpiai játékokon abban a Belgiumban, ahol megjelenésük esetén azonnal úr támad körülöttük és talán esetleg még kövekkel is fogadnák önöket.”* Muzsa a magyar miniszterelnök támogatását kérte, hogy a Párizsban tárgyaló delegáció vesse fel az olimpiai részvétel ügyét. A magyar főtárgyaló, Apponyi Albert válasza igen rövid volt: *„politikailag nem időszerű”.*

1924, PÁRIZS

Párizsban ismét meg akartuk mutatni a világnak a magyar foci erejét. Soha olyan jó erőkből álló csapattal nem

utaztunk olimpiára (Biri, Fogl II, Mandl, Orth, Guttmann, Obitz, Braun, Eisenhoffer, Opata, Hirzer, Jeny). Végre jól futott a szekér, újra legyőztük a „sógorokat”. Bár az olimpia előtt a főpróba a svájciak ellen nem sikerült, a párizsi első fordulóban a magyar Bíró Gyula által irányított lengyel válogatottat 5:0-ra léptük le.

Ami ezután következett, azt rémálomnak lehet nevezni. Az újságok egyiptomi csapásként írtak róla hitetlenkedő olvasóiknak. A „fáraók” 3:0-ra kiütötték a nagy reményekkel érkező magyar válogatottat. A szurkolók elkeseredésükben utcára vonultak, a vere-ség nyomán még parlamenti interpellációra is sor került. Az okokat keresve megállapítható, hogy sok apróság együttese vezetett a kudarchoz (Biri kapus indiszponáltsága, Braun kihagyott tizenegyese és Eisenhoffer meg nem adott gólja, Zsák, Molnár és Takács II hiánya).

JEGYZŐKÖNYV

Egyiptom–Magyarország 3:0 (1:0)
1924. május 29., Párizs, Stade de Paris, 8000 néző
Játékvezető: Álvarez Luis Colina (Spanyolország)

Egyiptom: Taha – Fouad, Salem, Shawki, El Hassany, Hamdy, El Sayed, Riadh, Hegazi, Yakan, Hooda

Magyarország: Biri János – Fogl Károly, Mándi Gyula, Orth György, Guttmann Béla, Obitz Gábor, Braun József, Eisenhoffer József, Opata Zoltán, Híres Ferenc, Jeny Rudolf

Góllövő: Yakan, Hegazi, Riadh

A párizsi olimpiát követő években a labdarúgásban felerősödött az amatőr–profizmus kérdése. A labdarúgás sok országban már el tudta tartani azokat a játékosokat, akik hetente tömegeket vonzottak a stadionokba. Az egyre több, már kizárólag a fociból élő – és egyre jobban megélő – játékos jelenléte nehezen volt összeegyeztethető az amatőrizmus eszméjét hangoztató olimpiai mozgalommal.

Magyarországon – több más európai országhoz hasonlóan – 1927-ben nyíltan felvállalták a profizmust, beve-

zették a profi bajnokságot, és a szövetség már a profik soraiból állította össze a válogatotat. Emiatt 1928-ban nem neveztek a magyar válogatotat az amszterdami labdarúgótornára. Az olimpiát követően a FIFA gyökeres változást hozott a nemzetközi labdarúgásba. Kiírta az első labdarúgó-világbajnokságot, s a rendezéssel az immár kétszeres olimpiai (világ)bajnok Uruguayt bízva meg. Részben ez volt az oka, hogy 1932-ben Los Angelesben már nem is rendeztek olimpiai labdarúgótornát.

1936-ban a berlini olimpiai játékokra már csak amatőr labdarúgókat nevezhettek, Magyarország is az amatőr bajnokságból összeállított válogottjával érkezett. A csapat az első fordulóban a profizmust nem ismerő Lengyelországgal került szembe, és 3:0-ra vereséget szenvedett. A lengyel nagyválogatott a következő fordulóban az angol amatőröket is legyőzte.

1948, LONDON

A világháború után új időszak vette kezdetét. 1948 nyarára a Magyar Olimpiai Bizottságot betagozták a Nemzeti Sport Bizottságba, melyben a terület egyik felelős vezetője Sebes Gusztáv volt. A labdarúgócsapat olimpiai részvételével kapcsolatban az alábbiakat tették közzé a sportújságban:

KIMENJEN-E LABDARÚGÓCSAPATUNK AZ OLIMPIÁRA?

A MI VÉLEMÉNYÜNK: NE MENJEN!

A Magyar Olimpiai Bizottság óvatosságából benevezte az olimpiai labdarúgó tornára a magyar csapatot is, annak ellenére, hogy előzőleg az a felfogás alakult ki, hogy labdarúgásban valószínűleg nem veszünk részt. A vita az amatőrség meghatározása körül forgott és azt igyekeztek tisztázni, hogy a magyar labdarúgók megfelelnek-e az olimpiai követelményeknek e szempontból.

A helyzet tisztázása eléggé nehéz volt, mivel az amatőrség meghatározása nem minden kétséget kizáróan világos, másfelől pedig az olimpia rendezőbizottsága kijelentette, hogy minden ország maga állapítja meg a FIFA szabályai alapján: vajjon a labdarúgói amatőrök-e vagy sem. A nevezésekből most kiderült, hogy a labdarúgásban számító legtöbb ország arra az álláspontra helyezkedett, hogy mivel legjobbjai nem felelnek meg az amatőrség követelményének, tehát nem vesz részt az olimpiai labdarúgó tornán.

A nevesebb európai államok közül hiányzik Csehszlovákia, Románia, Svájc nevezése, Olaszország pedig nem az első vonalbeli játékosaival vesz részt a küzdelemben. Hiányoznak ezenkívül a minden labdarúgó olimpia kiválóságai, az erős dél-amerikai államok. Magyarország számára kétféle választás van: vagy résztvesz az

A magyar labdarúgó-válogatott a párizsi olimpián, 1924.

Fogl Károly, Opata Zoltán, Hirzer Ferenc, Jeny Rudolf, Eisenhoffer József, Guttman Béla, Mandl Gyula, Obitz Gábor, Braun József, Orth György, Kiss Gyula. A labdán ül: Biri János

olimpián a legjobb magyar válogatottal, kétségtelenül igen nagy eséllyel, vagy pedig igazodik az amatőr előírások betűihez és egy gyengébb képességű csapatot állít össze.

Véleményünk szerint az első megoldás azért keresztül vihetetlen, mert a magyar népi demokrácia sportja nem teheti ki magát annak, hogy az olimpiai szabályok tudatos kijátszásával vádolják meg. Ha elfogadjuk az olimpiát jelenleg olyanak, amilyen, akkor tudomásul kell vennünk azt is, hogy olimpiásainknak mire kell leteenniük az olimpiai esküt.

Nem látjuk értelmét annak sem, hogy egy gyengébb képességű „amatőrválogatott” képviselje Londonban a magyar színeket. Úgy hisszük tehát, legokosabb, ha a labdarúgó olimpián Magyarország nem vesz részt.

Véleményünk szerint különben a labdarúgó olimpia ma már amúgy sem méltó a nevéhez. A legjobbak helyett közepes képességű amatőr válogatottak vesznek részt rajta. Luxembourg, Afganisztán, Pakisztán, Burma, India, Kína nem helyettesítheti a távolmaradtakat. Egy ilyen kizá-

rásos díjmérközésnek a győztesét erősen túlzás olimpiai babérkoszorúval kitüntetni. A labdarúgó olimpia gyászos mezőnye megint fölveti a kérdést, hogy az igazságtalan amatőr–profi megkülönböztetéssel helyes-e olimpiai versenyeket rendezni. (Népsport, 1948. június 20.)

A szöveg meglehetősen ellentmond annak a gyakorlatnak, amely a következő évtizedekben a szocialista amatőrizmus eszméjét jellemezte.

1952, HELSINKI

Ekkorra már nem számított más, csak az, hogy legyőzzük a kapitalistákat, megmutassuk a világnak, hogy a szocializmus a jobb. A sport teljesen a politikai propaganda szolgálatába állt, minden támogatást megkapott, amit versenyzőink eredményekkel háláltak meg. A vezetők természetesen semmit sem bíztak a véletlenre. Az olimpia főpróbájaként a sportolói keret részt vett a berlini Világifjúsági Találkozón. Ter-

mészetesen a labdarúgók sem hiányozhattak. Elméletileg csak egyetemisták és főiskolások indulhattak, de ez a formai akadály nem okozhatott problémát, mindenkit beírtak valahová és kapott egy diákigazolványt.

„...megérkeznek a főiskolai labdarúgó válogatott csapat tagjai és vezetői. Itt van: Grosits, Gellért, Kovács II., Börzsei, Lantos, Kovács I., Bozsi, Sándor, Kocsis, Palotás, Puskás, Hidegkuti, Czibor, Kalmár György, Zakariás és Tóth József. Labdarúgó edző: Mándy Gyula, akik Berlinben a főiskolai világbajnokságon képviselik népköztársaságunk színeit.”

Szabad Ifjúság, 1951. augusztus 2.

Helsinkiben csak amatőr labdarúgók indulhattak, de azt minden ország saját labdarúgó-szövetsége döntötte el, hogy ki számít annak. A magyarok ellenfelei közül egyedül az olaszok próbálták komolyan venni a szabályt.

A selejtezőben Románia ellen játszottunk, talán ez a meccs volt a legnehezebb a torna során. A román csapat – amelyben négy magyar is szerepelt, köztük Perényi József, aki Lórántal együtt nyert magyar bajnoki címet 1944-ben a Nagyvárad színeiben – nehezen adta meg magát. Végül 2:1-re a mieink bizonyultak jobbnak, Olaszor-

szággal 3:0, Törökországgal 7:1 és az elődöntőben Svédországgal 6:0 volt az eredmény. Imponáló sorozat. A svédek elleni meccset Stanley Rous, az angol szövetség főtítkára Barcs Sándor mellett ülve nézte meg. A lenyűgöző, hibátlan játék láttán ott, a lelátón hívta meg a magyar válogatottat a később oly sokat emlegetett wembley-beli centenáriumi mérkőzésre.

A döntőt Jugoszlávia ellen vívtuk. Nem sikerült megismételni a svédek elleni játékot, de a csapat 2:0-ás eredménnyel így is megszerezte első tornagyőzelmét, az olimpiai aranyérmet. Ekkortól nevezték, nevezhetjük őket Aranycsapatnak. A rádióközvetítés mutatja, hogy a hazai politika nem volt biztos a győzelemben: felvételtől adták a meccset, ha nem sikerül győznünk, csak egy rövid összefoglaló került volna adásba.

A legenda szerint ezt a diadalt maga Sztálin elvtárs is megköszönte Rákosi-nak egy krími találkozójukon. Ő úgy fordította le, hogy a magyarok bosszút álltak a selejtezőben a szovjetet legyőző jugoszláv csapaton. Déli szomszédaink nagy csatában, megismételt mérkőzésen jutottak túl a szovjet csapaton. Először 4:0-ra, majd 5:1-re is vezettek a jugoszlávok, végül 5:5-ös döntetlen született. Két nappal később a második meccset már 3:1-re megnyerték. A szovjeteket azonnal hazarendel-

Az Aranycsapat a helsinki olimpián, 1952.
Balról jobbra: Lantos, Bozsi, Czibor,
Palotás, Lóránt, Zakariás, Grosics, Kocsis,
Hidegkuti, Puskás és Buzánszky

ték, a játékosokat eltiltással, néhányukat internálással büntették a politikailag kényes vereségért.

JEGYZŐKÖNYV

Jugoszlávia–Magyarország 0:2 (0:0)
1952. augusztus 2., Helsinki, Olympia-stadion, 60 000 néző
Játékvezető: Arthur Ellis (Anglia)

Jugoszlávia: Beara – Stanković, Horvat, Crnković, Čajkovski, Boškov, Ognjanov, Mitić, Vukas, Bobek, Zebec

Magyarország: Grosics Gyula – Buzánszky Jenő, Lóránt Gyula, Lantos Mihály – Bozsik József, Zakariás József – Hidgkuti Nándor, Kocsis Sándor, Palotás Péter, Puskás Ferenc, Czibor Zoltán

Góllövő: Puskás, Czibor

1960, RÓMA

A melbourne-i olimpia idejére a magyar csapat már valóban világhírű volt, de az elvesztett vb-döntő és az '56-os gyengébb eredmények miatt – egyfajta büntetésképpen – a költségekre való hivatkozással a nevezés ellenére sem vitték ki Puskásékát az olimpiára. Itt, a sorsolást látva, még gyengébb teljesítménnyel is minden bizonnyal eljutottak volna legalább az elődöntőig. Ki tudja, mi lett volna az Aranycsapat sorsa, ha a „gazdátlanul” itthon maradt játékosok nem engedhetnek a csábításnak és nem szervezik meg nekik az oly sokat ígért dél-amerikai túrát.

A forradalom után Rómában már Alberték generációját láthattuk. Először fordult elő, hogy már a kijutás jogáért is játszani kellett. Ausztriát és Csehszlovákiát kellett legyőzni. Az olimpián az elődöntőig sima volt a csapat útja, pontvesztés nélkül nyerték a selejtezőcsoportot, az elődöntőben azonban a dánokkal kerültek szembe, akiktől rövidebb az olimpia előtt már egyszer vereséget szenvedtek 2:0-ra. A meccsen Várhidi kihagyott egy büntetőt. A bronzmeccsen az olasz csapat volt az ellenfél, amely a jugoszlávok elleni döntetlen után csak sorsolással esett el a döntőtől. Válogatottunk meggyőző játékkal 2:1-re győzött, így némi csalódást okozva bronzéremmel térhe-

tett haza. A sikerhez Albert, Göröcs és Dunai János egyaránt 5-5 góllal járult hozzá.

Bronzmeccs az 1960-as római olimpián

JEGYZŐKÖNYV

Magyarország–Olaszország 2:1 (1:0)
1960. szeptember 9., Róma, Stadio Flaminio, 40 000 néző
Játékvezető: Reginald Leafé (Anglia)

Magyarország: Török Gábor – Dudás Zoltán, Várhidi Pál, Dálnoki Jenő – Solymosi Ernő, Kovács III. Ferenc, – Sátori Imre, Göröcs János, Albert Flórián, Orosz Pál, Dunai János

Olaszország: Alfieri – Trebbi, Salvadore, Trapattoni, Rivera, Tomeazzi, Bulgarelli, Burgnich, Tumburus, Rossano, Cella

Góllövő: Orosz, Dunai, ill. Tomeazzi

1964, TOKIÓ

Négy év múlva Tokióba a svéd és a spanyol olimpiai válogatotton keresztül vezetett az út. A '62-es vb ötödik helyezése és a Nemzetek Európa Kupája bronzérme jelezte, hogy ismét a világ élvonalába tartozik a magyar foci. A sportvezetés mindent megtett, hogy az olimpiai elsőség ismét meglegyen. Eleget akklimatizációs időt biztosítva a fiúkat már szeptember végén kivitték Japánba. A selejtezőcsoportban az első meccsen Marokkó ellen 6:0 lett az ered-

mény a 19 éves Bene hat góljával, és mivel az észak-koreai csapat visszalépett, a jugoszlávok ellen már a csoportelsőség volt a tét. Gólzáporos mérkőzésen 5:4-re legyőztük a címvédőket is, a nyolcaddöntőben Romániát vertük 2:0-ra. Az elődöntőben 6:0 az Egyesült Arab Köztársaság ellen és a döntőben 2:1 Csehszlovákia ellen. A csapat ismét a

OLIMPIAI ÉRMESEK (1908–2016)

NEMZET	ARANY	EZÜST	BRONZ
1. Magyarország	3	1	1
2. Argentína	2	2	0
3. Szovjetunió	2	0	3
4. Nagy-Britannia	2	0	0
4. Uruguay	2	0	0
6. Brazília	1	3	2
7. Jugoszlávia	1	3	1
8. Lengyelország	1	2	0
8. Spanyolország	1	2	0
10. NDK	1	1	1
10. Nigéria	1	1	1
12. Csehszlovákia	1	1	0
13. Olaszország	1	0	2
14. Svédország	1	0	2
15. Franciaország	1	0	0
16. Belgium	1	0	0
17. Kamerun	1	0	0
18. Mexikó	1	0	0

(Azon országok, amelyek legalább egy aranyérmet szereztek)

A magyar csapat 1964-ben, balról jobbra: Ihász, Novák, Lakat edző, Bene, Palotai, Szepesi, Csernai, Komora, guggolnak: Nógrádi, Szentmihályi, Katona (fent), a dobogón a döntő csapatkapitánya, Novák Dezső (lent)

dobogó tetején végzett, a gólkirály Bene Ferenc lett 12 góllal.

Kis öröm a győzelemben, hogy a koreai meccs elmaradása miatt nem léphetett minden kerettag pályára (ők nem számítanak olimpiai résztvevőnek), és a tokiói versenykiírás miatt csak a döntőben pályán lévő 11 játékos kapta meg az olimpiai érmet. Így fordulhatott elő az, hogy például a csapat kapitányának, a döntő előtt megsérült Palotai Károlynak olimpiai bajnokként, aranyérem nélkül kellett hazatérnie.

JEGYZŐKÖNYV

Magyarország–Csehszlovákia 2:1 (0:0)
1964. október 23., Tokió, Nemzeti Stadion, 80 000 néző
Játékvezető: Menáhém Askenázi (Izrael)

Magyarország: Szentmihályi Antal – Novák Dezső, Orbán Árpád, Ihász Kálmán – Nógrádi Ferenc, Szepesi Gusztáv – Farkas János, Csernai Tibor, Bene Ferenc, Komora Imre, Katona Sándor.

Csehszlovákia: Schmucker – Urban, Weiss, Picman – Vojta, Geleta – Brumovsky, Mraz, Lichtnegel, Masny, Valosek.

Góllövő: Weiss (öngól), Bene, Brumovszky.

1968, MEXIKÓ

Az angliai vb-n a brazilok elleni fantasztikus, 3:1-es győzelem után a hatodik helyen végzett a válogatott csapat. Csak a szovjetek ne lettek volna... Nem volt szerencsénk, mert az Eb-selejtezőn ismét őket kaptuk – ezúttal sem sikerült legyőzni őket.

A mexikói olimpiára címvédőként nem kellett selejtezőt játszsanunk,

ennek ellenére – vagy éppen ezért – Lakat dr. kemény felkészítést tartott, s többen, nem bírván az iramot, inkább lemondtak az olimpiáról.

Az olimpia nem indult jól. Varga Zoltán, a csapat irányítója és talán legjobb játékosa az olimpiát használta ki, hogy Belgiumba disszidáljon. Még az első mérkőzés előtt elhagyta a szálláshelyet, két hétig Mexikóban bujkált, amíg feljutott egy Brüsszelbe tartó repülőre. Távozása jócskán felforgatta a csapatot.

A selejtezőcsoportban Salvador (4:0), Ghana (2:2) és Izrael (2:0) voltak az ellenfelek. A negyeddöntőben Guatemala következett, Szűcs góljával 1:0. Az elődöntőben 5:0 a torna meglepetéscsapata, Japán ellen. A döntőben a hazaiakat kiejtő bolgárok következtek. Az első félidő hajrájában a magyarok két perc alatt megfordították a mérkőzést, ezt a bolgárok nem bírták idegileg, a következő két percben a mexikói bíró három játékosukat is kiállította. A végeredmény 4:1, olimpiai bajnok – immár harmadszorra – Magyarország. Dunai II. 6, Szűcs 4, Menczel 3 góllal járult hozzá a sikerhez.

JEGYZŐKÖNYV

Bulgária–Magyarország 1:4 (1:2)
1968. október 26., Mexikóváros, Estadio Azteca, 75 000 néző
Játékvezető: Diego De Leo (Mexikó)

Magyarország: Fatér Károly – Novák Dezső, Dunai Lajos, Páncsics Miklós – Menczel Iván, Szűcs Lajos – Fazekas László, Dunai II. Antal, Nagy László, Noskó Ernő, Juhász István

Bulgária: Jordanov – Gerov, Hrisztakiev, Gajdarszki, Ivkov – Georgiev, Veszelinov, Jankovszki (54' Sztankov) – Zsekov, Mihajlov, Donev (62' Ivanov)

Kiállítva: Veszelinov (43'), Ivkov (44'), Mihajlov (44'), ill. Juhász (85')

Góllövő: Veszelinov, ill. Dunai II. (2), Menczel, Juhász

1972, MÜNCHEN

Az 1972. júniusi belgiumi Eb négyes döntőjében balszerencsével negyedik lett a magyar válogatott. Mindenki azt remélte, hogy az ugyanabban az évben rendezett müncheni olimpia kárpótlást jelenthet. A selejtező csoportmérkőzéseken Irán ellen 5–0, Brazília ellen 3–3, Dánia ellen 2–0 volt az eredmény. A középdöntőben az NDK-t 2–0-ra, az NSZK-t 4–1-re, Mexikót 2–0-ra legyőztük. A pontvesztés nélküli csoportgyőzelem már a döntőt jelentette, ahol a dánok ellen pontot vesztes, de a szovjeteket legyőző Lengyelország várt reánk. A városi legenda szerint a lengyelek a mérkőzés előtt felajánlották a döntetlent. A torna szabályai szerint ha a döntőben egyik csapat sem tud győzni, mindketten aranyérmeket kapnak, mert már nincs idő újrajátszani a mérkőzést. A fáma szerint a magyarok bíztak a sikerben, és visszautasították az ajánlatot. A döntő első gólját mi szereztük, és a félidőben még vezettünk, de Deyna két góljával a lengyelek nyertek, elérve ezzel a lengyel labdarúgás legnagyobb sikerét.

A kudarc oka – mert mindenki kudarcént élte meg – többek szerint a szakmai megosztottság, a Lakat dr. és Ilovcsky közötti rivalizálás lehetett. Ezzel az ezüstéremmel hosszú időre lezárult a magyar labdarúgás olimpiai sikereinek sorozata.

JEGYZŐKÖNYV

Lengyelország–Magyarország 2–1 (0–1)
1972. szeptember 10., München, Olympiastadion, 80 000 néző
Játékvezető: Kurt Tschenschner (NSZK)

Lengyelország: Kostka – Gut, Gorgoń, Ćmikiewicz, Anczok, Szołtysik, Kraska, Maszczyk, Deyna (78' Szymczak), Lubanski, Gadocha

Magyarország: Géczi István – Vépi Péter, Páncsics Miklós dr., Bálint László, Juhász Péter – Dunai Ede, Kú Lajos (73'), Kocsis Lajos), Szűcs Lajos – Kozma Mihály, Dunai Antal (80'), Tóth Kálmán, Várady Béla

Góllövő: Deyna (2) ill. Várady

1976-ban még kisiklásnak éreztük, amikor a bolgárok ellen nem sikerült kijutni az olimpiára, de mára azt kell megélnünk, hogy az a véletlen, ha sikerül. Ez az 1988 utáni szabálmódosítás – mely szerint az utánpótlás-korosztály indulhat – nyomán egyedül 1996-ban sikerült, már ha sikernek tekinthetjük azt a szereplést, amikor az összesített eredmények alapján pont nélkül, az utolsó helyen végzett csapatunk. ♦

Kú Lajos fejes gólja, 1972. szeptember 6., München. Magyarország–NSZK 4–1

FOOTBALL ASSOCIATION INTERNATIONAL

ENGLAND
v
HUNGARY

WEDNESDAY NOVEMBER 25th 1953

KICK - OFF 2.15 p.m

EMPIRE STADIUM

WEMBLEY

Chairman and Managing Director SIR ARTHUR J. ELVIN, MBE
OFFICIAL PROGRAMME ONE SHILLING

AZ ÉVSZÁZAD MÉRKŐZÉSÉNEK POLITIKAI HÁTTERE

Rákosi Mátyás pártfőtitkár külön engedélyével kötötték le az 1953. november 25-i Anglia-Magyarország barátságos labdarúgó-mérkőzést, amelyet mindkét oldalon előszeretettel táltak két világrend ütközeteként.

Az Aranycsapat 6:3-as győzelmével utat nyitott a nyílt hazai propagandának, a brit követ pedig a budapesti visszavágó újabb csapása (7:1) után figyelmeztette a külügyminisztériumot: az ország politikai megítélésére is veszélyt jelent, ha angol csapatok magyar ellenféllel vállalnak mérkőzéseket.

A Wembley-ben történtek különös epizódja a Horthy-korszakot idéző kiscímeres magyar zászló kitűzése, a zavart az FA főtitkára utóbb a magyarok jelképeinek gyakori változásával magyarázta. Az évszázad mérkőzésének korabeli fogadtatását, beágyazódását a társadalmi emlékezetbe és idővel kiépülő kultuszát meghatározták a rendkívüli sportesemény politikai vetületei.

Korántsem magától értetődő, hogy egy ötvenes években rendezett barátságos mérkőzés évtizedekig hatóan beépüljön a futballemlekezetbe, és még hat és fél évtized távlatából is a magyar labdarúgás leghíresebb diadalaként éljen a köztudatban. A magyar válogatott 1953. november 25-i, Anglia ellen aratott 6:3-as londoni győzelmének jelentőségét és érzékeny fogadtatását meghatározta a sajátos politikai környezet. Amíg ugyanis Angliában súlyos futballszakmai tanulsága miatt maradt kitörölhetetlen mementó a brit sajtóban már előzetesen „az évszázad mérkőzése” címkével ellátott esemény, addig Magyarországon jóval összetettebb üzenetet hordozott: egyfelől a politikai propaganda végreleg fokozott reklámjául szolgált, másfelől éppen az állam biztosította szűk keretéből kitörni igyekvő egyénnek kínált lélekemelő és felszabadító sikerélményt.

POLITIKAI KOCKÁZATOT JELENTETT

Tény, hogy az 1952-es olimpiai aranyérem sikerétől hajtott és az 1954-es világbajnokság nagy esélyesének számító

Aranycsapat korabeli játéka a labdarúgás csúcsteljesítményei közé tartozik, ráadásul a londoni mérkőzés Puskás Ferenc visszahúzó cselével, Hidegkuti Nándor elegáns átadásaival, Bozsik József hathatós szervezőmunkájával, Zakariás József szívós zakatolásával és Sebes Gusztáv szövetségi kapitány 4–2–4-es taktikai újításával világszerte jelentős visszhangot kapott – a magyar társadalom mégsem a szakmai tapasztalatok miatt élte meg ünnepként a Wembley-ben történeteket.

„Nekünk a demokrácia nem a népi demokrácia, hanem az Aranycsapat volt. Ha nyert, a sikert mindenki a magáénak is hitte” – tapintott rá a lényegre Katona Mihály, a *Nemzeti Sport* olvasója a sportlap 2013-ban megjelent, „hathárom” tematikus magazinjának nyilatkozva. A Mezőtúrról származó férfi gyermekkori emléke híven érzékelteti az ország kizökkent hangulatát: „Hétszteni voltam akkor. A vasút mellett laktunk, a kert végében futottak a sínek. Apám bent a házban hallgatta a meccset rádión, és nem bírta magában tartani az örömét. Valahányszor változott az állás, felírta krétával egy táblára, a kezembe nyomta, hogy szaladjak ki vele a kertkapuhoz,

és mutassam fel. Forgalmas pályaszakaszk volt a mezőtúri, jöttek is gyakran a vonatok, és az utasok az ablakon kihajolva ünnepeltek, amint meglátták az állást a kezemben.”

Politikai szempontból meglehetősen kockázatot jelentett a mérkőzés a magyar válogatottnak, amely ellenfeleit a második világháború után eltelt nyolc évben többnyire a diplomáciai igények mentén választotta. A londoni találkozó tervét a helsinki olimpián 1952. július 28-án, a magyarok svédek elleni, 6:0-ra megnyert elődöntője után vetette fel Stanley Rous, az Angol Labdarúgó-szövetség (FA) jelen lévő főtitkára – hogy kinek tolmácsolta a meghívást, tisztázatlan, Barcs Sándor, a Magyar Labdarúgó Szövetség elnöke és Sebes Gusztáv szövetségi kapitány utóbb egyaránt saját élményeként mesélt az epizódról.

„Szívesen kezet fogok veled, mert barátok vagyunk, de megígérni nem tudom, mert nálunk van egy sporthivatal is, és hát ott döntenek” – idézte később Barcs Sándor a maga feleletét, amelyet állítása szerint a jeles angol futballvezető döbbenetesen fogadott. Az MLSZ vezetője még Finnországból jelentette a Wembley-be szóló angol in-

JEGYZŐKÖNYV

Anglia-Magyarország 3:6 (2:4)
1953. november 25. (szerda),
barátságos mérkőzés
London, Wembley-stadion,
105 ezer néző

Vezette: Leo Horn (holland)
Partjelzők: J. Bronkhorst, K. Schipper
(mindkettő holland)

ANGLIA: Merrick - Ramsey, Johnston, Eckersley - Wright, Dickinson - Matthews, Taylor, Mortensen, Sewell, Robb
Szövetségi kapitány: Walter Winterbottom

MAGYARORSZÁG: Grosics Gyula (Bp. Honvéd) [Gellér Sándor (Bp. Vörös Lobogó) 78'] - Buzánszky Jenő (Dorog), Lóránt Gyula (Bp. Honvéd), Lantos Mihály (Bp. Vörös Lobogó) - Bozsik József (Bp. Honvéd), Zakariás József (Bp. Vörös Lobogó) - Budai II. László (Bp. Honvéd), Kocsis Sándor (Bp. Honvéd), Hidegkuti Nándor (Bp. Vörös Lobogó), Puskás Ferenc (Bp. Honvéd), Czibor Zoltán (Bp. Honvéd)
Szövetségi kapitány: Sebes Gusztáv

Gólszerző: Hidegkuti az 1., Sewell a 14., Hidegkuti a 22., Puskás a 25., Puskás a 29., Mortensen a 38., Bozsik az 50., Hidegkuti az 53., Ramsey (11-esből) az 57. percben

vitálást Hegyi Gyulának, a sportot felügyelő Országos Torna és Sportbizottság (OTSB) elnökének, aki a visszaemlékezés szerint igencsak megijedt, mit szólnak majd a pártban a londoni utazás lehetőségéhez: „Hű, az anyja istenit, az imperialistákhoz? Nem fognak minket kiengedni!” Az úgy Farkas Mihály honvédelmi miniszter asztalára került, aki biztosítékot várt Barcstól a győzelemre, ám helyette a következő választ kapta: „Először is nekem nincs semmi hatalom a kezemben, mert teljesen bábuk vagyunk, de ha volna is hatalmam, abban az esetben sem vállalnám a felelősséget; külföldön játszunk, ráadásul a Wembley-ben, a mérkőzés háromesélyes. Egyet viszont mondhatok: úgy fogunk játszani, hogy vereség esetén sem vallunk szégyent, és a külföldi lapok dicsérni fogják a magyar csapatot.”

KÉT POLITIKAI RENDSZER ÖSSZECSAPÁSA

A hivatalos meghívásra csak 1952 utolsó napjaiban került sor, amikor a svájci Montanában tartott nemzetközi labdarúgó-értekezlet estéjén Sebes Gusztáv előhozta szobájából a téliszalá-

Az Aranycsapat a londoni „klasszikus” felállásban

mit, a tokait és a barackpálinkát, a magyaros vendégszeretettől ellágyult Rous pedig ismét megerősítette szándékát a londoni angol-magyar csúcsmérkőzés megrendezésére. Hegyi Gyula azzal a feltétellel hagyta jóvá a találkozó tervét, hogy azért Sebes Gusztávnak kell vállalnia a felelősséget a pártvezetőség előtt.

A szövetségi kapitány Örömök és csalódások című önéletrajzi könyve szerint a meghallgatás a következőképpen zajlott: „Aznap magához rendelt Rákosi Mátyás. A fogadtatás nem volt a legbarátságosabb. Szavaiból kiérződött, hogy »befűtötték« őt. Azzal kezdte, hogy: »Maga ellen sok a panasz, nem illeszkedik bele a kollektívába, önfejű. Például ki adott engedélyt az angolokkal való mérkőzésre? És mit fog csinálni, ha nem engedélyezem?« Nagy nehezen sikerült meggyőződnöm, hogy minden ország labdarúgójának álma az angol válogatott elleni játék. A mi részünkre különösen fontos, mikor a nyugati propaganda a vasfüggöny legendájával áltatja olvasóit. [...] »És mi lesz, ha kikapunk?« - kérdezte. »Ez előfordulhat - válaszoltam -, kontinenscsapat még nem győzött angol válogatott ellen Angliában. Remélem, a magyarok lesznek az elsők.« »Hát, jó lesz vigyázni!« Ezzel búcsúzott el tőlem Rákosi Mátyás, nem a legkedvesebb hangon.”

A Margay Sándor és Török Péter szerkesztette 6:3 - az évszázad mérkőzése című könyv szerint a pártfőtítkár

még Moszkvába is telefonált, hogy engedélyt kérjen Sztálintól, akinek 1953. március 5-én bekövetkezett halála aztán felgyorsíthatta a kényes sporttalálkozó lekötését. Hogy mi volt a szimbolikus tét, kiolvasható Barcs Sándor kilencvenes évekbeli beismeréséből: „Az Aranycsapat maga volt a politika. Az Aranycsapat győzelmeit ugyanis a rendszer győzelmeinek kellett beállítani,

mint ahogy az élsportot is azért dotálták, mert úgy tartották, hogy egy kiemelkedő olimpiai szereplés óriási külpropagandát jelent a rendszernek. Kortársaim ezt ugyanúgy tudják, mint én.”

Világos volt a londoni találkozó előtt: a futballmérkőzés örvén jelképesen két világrend, két politikai rendszer is versenyre kel egymással. Éppen ezért nem csodálkozhatunk azon,

Puskás Ferenc és Billy Wright, a két csapatkapitány zászlót cserél a mérkőzés előtt

hogy a magyar válogatott az utazás előtti hetekben semmilyen áldozatot nem sajnált az alapos felkészülés érdekében. Bármily hihetetlen, az angol fővárosban oly gyakori ködre készülve a

AZ ARANYCSAPAT 337 PERCE

Közel fél évszázadon át úgy tartották számon, az Aranycsapat harminckét egymást követő mérkőzésen keresztül őrizte veretlenségét (az 1950. május 12-i, osztrákoktól elszenvedett 5:3-as kudarctól az 1954. július 4-i, NSZK elleni világbajnoki döntő 3:2-s elbukásáig). A Magyar Labdarúgó Szövetség azonban 2002-ben hivatalos válogatott találkozónak minősítette az 1952. május 27-i, 2:1-re

elvesztett Moszkva-válogatott-Magyarország találkozót is, mondván, az ellenfelet gyakorlatilag az akkori szovjet válogatott alkotta, így odalett a híres sorozat.

Bár a londoni győzelemnek köszönhetően mélyen rögzült a köztudatban a Grosics – Buzánszky, Lóránt, Lantos – Bózsik, Zakariás – Budai, Kocsis, Hidegkuti, Puskás, Czibor névsor, kevésbé ismert tény, hogy

ilyen összeállításban összesen 337 percet töltött a pályán a magyar válogatott, és az említett tizenegy labdarúgó a hat alkalomból egyszer sem játszott a végig együtt a mérkőzésen.

■ 1952. szeptember 20., Bern, Svájc–Magyarország (2:4), 59 perc (Palotás helyett Hidegkuti)

■ 1953. május 17., Róma, Olaszország–Magyarország (0:3), 45 perc (Hidegkuti helyett Palotás)

■ 1953. július 5., Stockholm, Svédország–Magyarország (2:4), 45 perc (Sándor helyett Budai)

■ 1953. november 15., Budapest, Magyarország–Svédország (2:2), 45 perc (Kocsis helyett Palotás)

■ 1953. november 25., London, Anglia–Magyarország (3:6), 78 perc (Grosics helyett Gellér)

■ 1954. április 11., Bécs, Ausztria–Magyarország (0:1), 65 perc (Kocsis helyett Palotás)

Kocsis Sándor felhőfejeése a Wembley Stadionban, 1953. november 25.

margitszigeti edzéseken filmgyárból kölcsönzött ködgéppel imitálták a kinti időjárási viszonyokat, az Építők pályáját pedig a Wembley méreteihez igazítva kiszélesítették, hogy a kőbányai tréningeken londoni dimenziók fogadják a csapatot, amelynek amatőr ellenfelei – a Vasas Ganzvagon és a Kőbányai Dózsa – természetesen kénytelenek voltak szigorúan az angol válogatott taktikai felállításában futballozni. Három angol gyártmányú football-labdát küldettek Budapestre az Angol Labdarúgó-szövetséggel, az idehaza megszokottnál súlyosabb, keményebb darabokat tesztelve Puskás Ferenc panaszkodott is: „Ezek nem labdák, hanem tökök.”

ELTUSSOLT CÍMERBOTRÁNY

Az 1953-as londoni siker kapcsán a magyar válogatott érdeként szokás ki-domborítani, hogy az első, kontinens-

ről érkezett nemzeti csapat volt, amely hazai pályán legyőzte az angol válogatottat (a szűkítés azért lényeges, mert Skócia és Wales nyert már előtte is angol földön, sőt 1949-ben az angol ligában játszó futballistákkal felálló Írország is Liverpoolban). Az otthoni sérthetetlen mitsza – főként az angol futball szimbolikus hazájának tekinthető nemzeti stadionban – túlmutatott a sportpresztízs keretein, a külső támadásokkal szembeni védelem és a fényes elszigeteltség történelmi gyökereiből táplálkozott.

„Angliában sajátos csengése van az otthon szónak – világított rá a jelenségre a Népsportnak a mérkőzés helyszínéről tudósító Feleki László. – A brit szigeteket utoljára 1066-ban szállták meg, Hódító Vilmos hadai, Anglia sok háborúja során nem tapasztalta meg az idegen megszállás borzalmaikat. Az angol kispolgárok milliói úgy vélik, hogy ami külföldön, idegenben történik, az nem is lehet fontos, még az sem, ha az angol labdarúgócsapat szenved vereséget. Az otthoni eredményesorozat, a Home Record – az gyökeresen más. Nehéz pontosan visszaadni ennek az angol szónak: home – (otthon) teljes és

átfogó jelentését. Egy angol versike szerint a törökök Törökországban laknak, a rómaiak Rómában, az olaszok Olaszországban, de az angolok... az angolok otthon laknak.”

A Wembley bevehetlenségének ábrándjából is táplálkozott a brit sajtó előzetes magabiztossága, igaz, az angol lapok cikkei alapján a mérkőzés jelentőségéhez és futballszakmai kockázatához nem fért kétség. Ne felejtjük, az Európa-bajnokság és a nagy európai kupasorozatok – BEK, KEK, Városarvosok Kupája – csak később indultak el, így akkoriban egy barátságos mérkőzés rangját a későbbiekkel eltérő mérce szerint értékelték. Világos, hogy tisztában voltak a politikai tétellel Angliában is.

„Amióta az eszünket tudjuk, nem váltott még ki futballmérkőzés olyan túláradó, partizán, földtől elrugaszkodott, bizzar; elfogult, rögeszmés, fafejű, késhegyig menő, háborús, konzervatív, kommunista, munkás – de nem liberális – hozzáállást, mint a holnapi ütközet Magyarország és Anglia között a Wembleyben – írta Peter Wilson a legnagyobb példányszámú angol napilap, a Daily Mirror 1953. november 24-i számában.

A JÁTÉKVEZETŐ | LEO HORN ÚTJA A HOLLANDIAI ELLENÁLLÁSTÓL A WEMBLEY-IG

A londoni angol–magyar mérkőzés játékvezetője, a holland Leo Horn a limburgi Sittard városában született, két testvérével, George-dzsál és Edgarral a textilkereskedő család hagyományos szakmáját vitte tovább, kezdetben rőfősínasként dolgozott. Zsidó származása miatt 1941-ben a Holland Labdarúgószövetség kizárta soraiból az akkor már futballbíróként is tevékenykedő fiatalembert, aki rövidesen illegalitásba vonult, csatlakozott az ellenállók földalatti mozgalmához, mások mellett Ruud Krol későbbi holland válogatott és Ajax-hátvéd édesapjával együtt, és részt

vett a *Het Parool* című titkos újság szerkesztésében.

„Testvérünket, Edgart megölték a sobibőri megsemmisítő táborban 1943. április harmadikán – mondta a játékvezető fivére, George Horn 2013-ban a *Nemzeti Sport* tematikus „hat-három” emlékkiadványához adott interjújában. – Leo segített neki elbújni Amszterdamban, de az őt befogadó keresztény házaspár lánya megsúgta német szeretőjének, hogy egy zsidó rejtőzködik náluk. Elárulta Edgart és a szüleit is. Testvérem, Leo nagyon bátor ember volt, nem félt semmitől. Ahogy a bíraskodásban, úgy a

háborúban sem volt hajlandó meghunyászkodni, harcolt a nácik ellen. Nehéz megmondani, pontosan hány embert mentett meg, de harminc-negyvenet biztosan. Ő akkor alig múlt huszonöt éves, iszonyatosan kockázatos volt, amit csinált. Vörös orvosi jelzéssel ellátott biciklivel és doktor Van Dongen álnéven közlekedett, hogy szervezze az ellenállást, óvja a bujkálókat. Vadásztak rá a nácik, a Gestapo, de nem tudták elkapni.”

Az 1995-ben, 79 évesen elhunyt játékvezető halála előtt három évvel beszélt második világháborús emlékeiről a holland

Panorama magazinnak. A cikkből kiderül, hogy az ellenállási mozgalom aktív tagjaként több magas rangú SS-tiszt ellen szervezett támadást, és 1944-ben brigádjával két teherautót és négy tonna rakományt háttástanított. Elmondása szerint később sem tudta függetleníteni magát élményeitől: érzelmileg megviselte az NSZK futballcsapatának 1954-es, magyarok elleni és 1974-es, hollandok elleni győzelme a világbajnoki döntőben, Hollandia 1988-as Európa-bajnoki-elődöntőben elért, németek elleni sikerét viszont nem titkolt elégtételleként élte meg.

– *A legőszintebben remélem, hogy megverjük a magyarokat. Azért remélem, mert voltam Magyarországon, és tudom, hogy más totalitárius országokhoz hasonlóan a sportbeli győzelmet olybá veszik, mint bizonyítékot életformájuk magasabbrendűsége mellett.”*

Előszeretettel élcelődtek az angol lapok a magyar futballisták állami funkcióin, Puskás Ferenc őrnagyi katonai fokozatán, Bozsik József parlamenti képviselői szerepén. Sebes Gusztáv szövetségi kapitányt arról kérdezte a mérkőzés előestéjén a *Daily Mail* új-

ságírója, nem tart-e attól, hogy vereség esetén csapata tagjait börtönbe csukják otthon. Politikai provokációt sejtje-

Grosics biztos kézzel hárit

„Százeken voltunk tanúi az istenek alkonyának. Nincs értelme leírni, mert nem igaz, hogy gyengék voltak az angolok. De itt, a Wembley bársonygyepén idegennek találták magukat egy idegen világban, a vörös szellemek világában, ahol cseresznyeszínű mezükben szédületes sebességgel, ragyogó tehetséggel és lehengető céltudatossággal suhogtak a magyarok. Így íródott hát a történelem. Angliát minden ponton felülmúlták, a földön, a levegőben és taktikailag is. Az angol futball büszke lehet a múltjára. De most már új jövőre kell virradnia.”

(Geoffrey Green szakíró korabeli tudósítása a Times hasábjain)

„Örök szerencsés embernek tartom magam, hogy annak a csapatnak a tagja lehettem, amely végigverte a világot, és amely minden fontos és kevésbé fontos mérkőzést megnyert – a legfontosabbat azonban elveszítette. Az ötvennégyes svájci világbajnoki

döntő bennem érzelmileg elnyomja annak a gyönyörű időszaknak a sikereit. Erősebb a hat háromnál is, mindennél erősebb.”

(Grosics Gyula, az Aranycsapat kapusa a 6:3 hatvanadik évfordulóján)

„Egy sorban volt a helyem a királyi páholyban, attól körülbelül huszonöt méterre. A tizenhatos számú szék volt az enyém, a tizenötös a német riporteré, Rudi Michelé, a tizenhetes pedig a belgáé. A német nem tudósította a teljes meccset, csak a szünettől, így az első félidőben ott ült mellettem, és – mint később mondta nekem –

azt hallgatta, hogy milyen tempóban közvetítetek. Na, ebben felülmúltuk a Pluhárékat. Nekik még kétszáznyolcvan volt a szósebességük, mi már háromszáznyolcvan–négy száz szót ki tudtunk mondani egy perc alatt.”

(Szepesi György, a Magyar Rádió riportere)

„Nem lehet összevetni különböző korok csapatait. Az ötletek beépülnek a közös tudatba, és segítik a későbbi csapatokat is. Nem mondhatom, hogy az Aranycsapatnak van mai megfelelője, de például a Barcelona vagy a spanyol válogatott ugyanúgy a pozí-

tív labdabirtoklásra építő, kockázatvállaló felfogást képviseli, mint az akkori magyar válogatott.”

(Andy Roxburgh, az UEFA korábbi szakmai igazgatója)

„Olyan tündöklő volt a magyar válogatott, hogy most, sok év távlatából hatalmas hálát érzek, amiért megadatott játszanom ellene, még mielőtt a tragédia éve, 1956 szétszórta a csapatot. Később az Arsenalnál a fiúk rajongtak Puskás góljáért. Kaján

kölykök voltak. Akárhányszor leültünk meccseket elemezni, az Anglia–Magyarország filmje vezette a kíváncsiságlistát. Látni, ahogy a főnököt szégyenbe hozza Puskás, a színház csúcspontját jelentette nekik. Ám bármily megalázó volt számomra vé-

gignézni újra és újra, amint trükkjére elhúzik a másik irányba, csodálatom pillanatra sem szűnt meg Puskás iránt.”

(Billy Wright, az angolok csapatkapitánya, az Arsenal későbbi edzője)

tett, hogy a stadion főárbócán a magyar zászló középső mezőjében nem a sarló-kalapácsos, vörös csillagos Rákosi-címer, hanem a Horthy-korszak idején használt koronás, háromhalmos, kettős kereszt, osztott mezős kiscímer virított.

A véletlen diplomáciai malőr valószínűségét csökkent, hogy a hivatalos programfüzet borítóján a régi és az 1953-as címer egyaránt szerepelt, a szervezők tehát pontosan ismerték az érvényben lévő változatot. Másnap a *News Chronicle* fanyar humorral írta, „legalább sikerült elintézni, hogy a régi zászló tovább lobogjon”, és megszólaltatta az eset kapcsán Puskás Ferencet, akinek a himnuszok alatt a tribün tejére pillantva szúrta szemet a furcsaság: „Láttam, hogy rossz zászlót tűztek ki, de feltételezem, csak ez volt nekik

raktáron.” Súlyos botrányt kavarhatott volna az eset, ám a magyar követség meglepő óvatossággal kezelte a történeteket, és sajtószóvivője útján elintézte az ügyet egy „No comment”-tel. Stanley Rous, az FA főtitkára erős politikai cinizmussal nyilatkozott a címerbakiról: „Nem hibáztatom a rendezőseget a balfogás miatt. A magyarok olyan gyakran váltogatják a nemzeti címerüket, hogy ezzel az irammal egyszerűen nem lehet lépést tartani.”

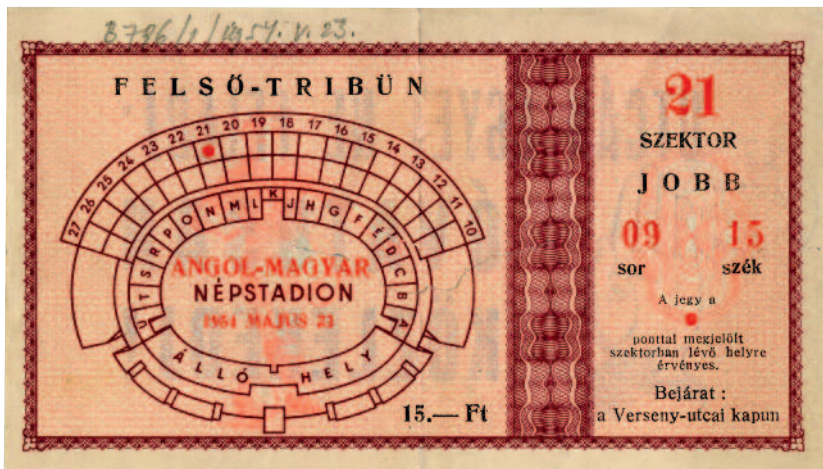
AZ ANGOL KÖVET FIGYELMEZTETÉSE

Mérlegelte a mérkőzés politikai következményeit a brit diplomácia is. A kormány budapesti követe, George Labouchere 1953. november 27-én kelt jelentésében kifejtette: „A válogatott mérkőzések britek esetében is hasznosak, mert segítenek terjeszteni a brit sport-szerűség propagandaértékét.” Gyökere-

sen megváltoztatta véleményét az 1954. május 23-i budapesti visszavágó újabb, 7:1-es magyar győzelme, és drasztikus javaslattal állt elő: „Jól megfontolt álláspontom szerint, habár túlzás lenne tragédiaként felfogni egy végső soron futballvereséget, amíg nem vagyunk képesek győzni, de legalább megőrizni tartásunkat efféle versenyen, helyesebben tennénk, ha kerülnénk a sporttalálkozókat azokkal az országokkal, amelyek propagandahálózata a mi tekintélyünket igyekszik rombolni. Ez nem szolgálja politikai céljainkat.”

Eleinte úgy tetszett, a brit külügyminisztérium támogatja Labouchere felvetését, 1954. június 2-án mégis ellenkező megállapításra jutott. „Az igazi propagandaveszélyt az jelentené, ha tartózkodnánk ezektől a mérkőzésektől. Sokkal rosszabb üzenetet hordozna, ha a Nyugat azért nem kötne le találkozókat a vasfüggöny mögötti országokkal, mert fél a vereségtől.” Ennek ellenére másfél hónappal később meghiúsult a

Bozsik József, 1953

terv, hogy az Everton egy magyar klubcsapat elleni barátságos mérkőzés-sel ünnepelje a feljutását, mivel – a jelentés szerint – „őfelsége kormánya számára nem járna előnnyel a látogatás, a brit csapatot valószínűleg nagyon megvernék, márpedig ez aligha segítené az ország megítélését”.

Az angolok aggodalmának híre már az 1953-as mérkőzés után ironikus megjegyzésekre ragadtatta a magyar sajtó véleményformálóit. Feleki László, a Népsport főszerkesztője – aki Kilencven perc címmel 170 oldalas könyvet írt a londoni útról – még a brit lapok magasztos jelzőiben is politikai gyengeséget látott:

„Elképedve olvastuk a vereségtől elalélt és józan ítélőképességétől megfosztott angol újságok fellegjáró jelzőit: csodálányek, felsőbbrendű emberek. Mint-

ha nem tudták volna elképzelni, hogy közönséges emberi halandók zúzták ízzé-porrá az angol válogatotat. Pedig a magyar labdarúgók húsból és vérből való, tehetséges fiúk. De felsőbbrendű a társadalom, amelyben élnek, és amelyre támaszkodva vívták ki a nagy győzelmet. Nem szükséges világbirodalom a sportbeli sikerhez. Az egyik lap keservesen panaszkodott, hogy a magyar sport évi tízmillió font támogatásban részesül, az angol pedig... Nincs pénz a sportra, kell a pénz hajóra, tankra, repülőgépre, atombombára, kenyai fejvadászatra. A 6:3 békealkotás, mint annyi más magyar sportgyőzelem. Nem csodálható, hogy a jobboldali News of the World című angol újság azt követelte, hogy hagyják abba a nemzetközi mérkőzéseket, mert az angol vereséget politikailag kihasználják. [...] Különösen, ha vörös labdarúgók mérik rájuk a vereséget. Mi nem írtunk az angol csapat játékosaival kapcsolatban kapitalista jobbszélsőről, imperialista kapusról vagy gyarmattartó középcsatárról. Ha kikapott volna a magyar csapat, azért a becsületes emberek szerte a világon éppúgy elítélnék a brit politika embertelenségét Kenyában vagy Malájföldön.”

Grosics Gyula védése a 7:1-re végződött magyar-angol mérkőzésen, 1954. május 23.

A belső propaganda és a külföldnek mutatott kép kettősségének csalhatalan jele, hogy a Szepesi György és Lukács László által jegyzett, *Az évszázad mérkőzése* című kiadvány egyes passzjai másként szerepelnek a magyar, az angol, illetve a német nyelvű változatában – itt a Magyar Népköztársaság helyett inkább a magyar válogatott sikerként jelenik meg a londoni győzelem. Nem maradhatott ki viszont az Angliába és Németországba szánt verzióból sem a csapat hazaérkezésekor a Keleti pályaudvar előtti színpadon elhangzott Puskás-beszéd kulcsmondata: „Köszönjük pártunknak, kormányunknak, népünknek, hogy lehetővé tette számunkra a zavartalan felkészülést életünk eddigi legnagyobb sportfeladatára. Kérjük, bízzanak bennünk továbbra is, és ígérjük, hogy a következő nagy feladatokat is szívvel-lélekkel, minden tudásunkat latba vetve igyekezünk megoldani.”

Hogy valóban a csapatkapitány szellemi terméke-e a papírról felolvasott beszéd, erősen kétséges, mindenesetre a győzelmet ünneplő nép szeretetét adigra szavak nélkül is megtapasztalhatták a játékosok. December 3-án éjjel körül ért magyar földre a válogatott a Párizsból érkező vonattal, a szerelvényt az állomásokon ünneplő szurkolók miatt Hegyeshalomnál, Mosonmagyaróváron, Győrben, Tatán és Tatabányán is megvárakoztatták a hideg éjszakán, és mire hajnalban befutott a Keleti pályaudvar ötödik vágányára, már százezres tömeg verődött össze a fogadására – a felállított emelvény előtt megjelentek a párt képviselői is, hogy ünnepeljék „a nép közös békealkotását”. Az üzenet egyértelmű volt, Nagy Imre miniszterelnök nem egészen két hónappal később már büszkén jelenthette ki az országgyűlésben: „Magyarország sportnagyhatalom.”

SZTAHANOVISTA FELAJÁNLÁS

Az angol-magyar mérkőzést követő napok jellemző törekvése, hogy az államhatalom és annak sajtója igyekezett azonnal érvényesíteni a sportsiker lelkesítő hatását a dolgozó állampolgárok munkateljesítményében. Az úgynevezett 6:3 műszakok országszerte már-már mozgalomként terjedő sztahánovista kezdeményezése a *Népsport* cikkéből nőtte ki magát. „Mennyi esztergpad és hány méter szövet lesz ebből a győzelemből! Lám, még alig ért véget a

londoni magyar–angol mérkőzés rádióközvetítése, amikor távbeszélőn jelentkezett szerkesztőségünkben Igaz József, az úpesti Magyar Pamutipar sztahánovista brigádvezetője: »Eltársak, felajánlást akarunk tenni. Mi, a Magyar Pamut Igaz-brigádja, fogadjuk, hogy jövő szerdán, december 2-án, vagyis pontosan a londoni győzelemhez egy hétre 6:3-as műszakot tartunk. Ezen a műszakon minden eddigi teljesítményünket felül akarjuk múlni, mint ahogy labdarúgóink is felülmúlták minden eddigi teljesítményüket Londonban. Felhívjuk az egész ország sportszerető közönségét, hogy csatlakozzon hozzánk. Gyárakban, üzemekben, állami gazdaságokban, termelőszövetkezetekben mutassák meg a magyar dolgozók, milyen nagyra értékeli fiaink győzelmét.«

Sorra érkeztek a következő napokban a jelentések a 6:3 műszakokról és a dolgozók elképesztő vállalásairól mindenünnen az országból, a Szegedi Ruhagyártól kezdve a Kecskeméti Konzervgyáron keresztül a Ganz Vagongyár 577-es acélöntödéjéig bezárólag. Utóbbi üzemben például Száki János magkészítő 361 százalékra, Turóczy Mihály öntő 314 százalékra, Szabó József pedig 263 százalékra teljesítette a tervet. Emellett tömegével futottak be a sportlap szerkesztőségébe az olvasók üdvözlőlevelei, farigcsált költeményei, de hivatásos költőket is megmozgatott a Szepesi György londoni közvetítésében elhangzó versírási felszólítás, említést érdemel közülük Zelk Zoltán *Rímes üdvözlő távirat* című alkotása.

Az állami elismerések sem maradhattak el. Utóbb Dobi István, az Elnöki Tanács elnöke a Munka Érdemrendjét adományozta a labdarúgóknak, valamint Mándi Gyula állami edzőnek. Titkos Pál, az Országos Torna és Sportbi-

zottság labdarúgó-osztályának vezetője és Szepesi György rádióriporter a Szocialista Munkáért Érdemrendet kapta, míg Sebes Gusztáv szövetségi kapitány a Munka Vörös Zászló Érdemrendet. A díjszüret azzal vált teljessé, hogy a londoni győztesek az OTSB-től átvehették a Kiváló Sportoló címet. Ami a nyilvánosság tudta nélkül kiosztott pénzjutalmat illeti, a pályára lépő játékosok tízezer forintot, a kispadon ülők ötezer forintot kaptak a győzelemért. Magyarországon az évi átlagkereset 1953-ban 11 280 forint volt.

Már a londoni mérkőzés előtt lekötötték a felek a következő évi, budapesti visszavágót, amelynek 7:1-es végeredménye angol szempontból a 6:3 tanulságainak katasztrófális megerősítésül szolgált – máig ez az angol válogatott történetének legsúlyosabb veresége –, Magyarországon pedig táplálta a svájci világbajnokság közeledtével fokozódó várakozásokat, a közvélemény általános és talán túlzott magabiztosságát, a politikai haszonlesők tenyérdörzsölő sikerigényét, amelynek aztán tragikomikus jelképévé vált a világbajnoki győzelem alkalmából előre kinyomott, és az elbukott döntő éjszakáján sietve bezúzott két és félmillió 3 Ft-os bélyeg.

Idővel a 6:3 emléke és a köré épült kultusz újabb és újabb jelentésárnyalatokkal bővült a magyar köztudatban. A fénys diadalt hozó budapesti mérkőzés 1954 májusában, a másfél hónappal később, Bernben elbukott világbajnoki döntő, az Aranycsapat 1956-os forradalmat követő szétszóródása éppúgy befolyásolta helyét a magyar társadalmi emlékezetben, miként a rendszerváltásig tartó tudatos hallgatás vagy a kilencvenes években megalapozott, állami részről is felkarolt, intézményesített nosztalgia. ♦

TAKÁCS TIBOR

VÖRÖS KONTRA ZÖLD-FEHÉR

A FRADI A KOMMUNISTA KORSZAKBAN

A kommunisták és a Ferencváros viszonya enyhén szólva nem volt barátságos sohasem, még akkor sem, amikor 1948 tavaszától Münnich Ferenc lett a klub elnöke. Óriási botrányt okozott például, amikor a kommunisták által patronált Vasas elleni 1948. novemberi mérkőzés után a fradista szurkolók valóságos kommunista-ellenes tüntetést rendeztek, amit a hatalom természetesen politikai provokációnak tekintett. A Ferencváros végül imponáló fölényrel, 140 rúgott góllal megnyerte az 1948–49-es labdarúgó-bajnokságot. Ekkor valószínűleg kevesen gondoltak arra, hogy majdnem másfél évtizedet kell majd várni az újabb zöld-fehér elsőségre. Pedig a következő idényben még a második helyen végzett a gárda – igaz, a legtöbb klubhoz hasonlóan már nem a régi néven.

A kommunista párt az 1947-es kékcédulás választások után kezdte meg a hatalom átvételét a sport területén. Novemberben közzétett sportprogramjának középpontjába a tömegsport fejlesztése került, amely a szovjet minták alapján az élsport utánpótlási bázisául is kellett, hogy szolgáljon. Ez gyakorlatilag egyet jelentett a sportolók, mindenekelőtt a labdarúgók professzionális státuszának megszüntetésével. A profizmus ugyanis 1945 után is tovább élt, még a kommunisták által patronált Vasas is akkor jelentősnek számító összegeket fizetett a játékosainak. Sokat mond, hogy ők tudták hazahozni Pozsonyból Kubala Lászlót, Aradról pedig Lóránt Gyulát. Az élvonalbeli játékosok attól tartottak, hogy ettől kezdve csak a civil munkájuk után kaphatnak majd pénzt, így jelentősen csökkenni fog a jövedelmük, ezért egyre többen fontolgatták, hogy külföldre szerződnek.

A HATÁROK LEZÁRULTAK

A határok azonban lassan lezárultak a futballisták előtt is. 1948 áprilisában Sárosi György még viszonylag simán el-

A Budapesti Kinizsi csapatképe a Szeged elleni mérkőzés előtt 1956. április 15-én. A játékosok balról jobbra: Kispéter Mihály, Dalnoki Jenő, Csabai József, Fenyvesi Máté, Gerendás András, Vilezsál Oszkár, Nemes Gyula, Mátrai Sándor, Láng Károly, Gulyás Géza (kapus), Ombódi Imre (csapatkapitány). Az eredmény 3:0 lett a Kinizsi javára. Góllövők: Vilezsál, Fenyvesi, Csabai. A csapatból Csabai és Nemes a forradalom leverése után külföldre távozott.

hagyhatta az országot (távozását előre bejelentette az FTC elnökének), a következő év elején azonban Kubala László és csapattársa, Marik György már titokban szökött ki. 1949 márciusában egy csapatra való futballista akart „disszidálni”. Az ötletgazda és a szervező Lóránt Gyula volt, aki a Fradiból Kéri Károlyt, Henni Gézát, Mészáros Józsefet, Czibor Zoltánt és Gyetvai Lászlót vonta be a tervbe. Rajtuk kívül szólt Rudas Ferencnek, Lakat Károlynak és – az indulás előtti este – Deák Ferencnek is, előbbi kettő azonban nemet mondott, utóbbi pedig nem nyilatkozott egyértelműen.

A futballisták terve azonban az indulást megelőzően kitudódott, így a szökésből nem lett semmi. Az ügy a Belügyminisztérium Államvédelmi Hatóságához került, amely a futballisták „sorozatos” kicsempészését összekapcsolta azokkal az esetekkel, amikor a közönség egy része „fasiszta tüntetést” provokált: „A különböző eseteket kiértékelve az a véleményünk alakult ki, hogy itt egy tervszerű akciósorozattal állunk szemben, melynek célja a magyar sportélet és sporterkölcs bomlasztása, zavarkeltés. Ha figyelembe vesszük, hogy a sport Magyarországon százezreket mozgat meg, úgy ezt az akciósorozatot a népi demokrácia elleni támadásnak foghatjuk fel, mely valószínűleg külföldről kap irányítást.”

A kiszökni kívánó 13 futballista közül végül négy bűnbakot választottak ki: Lórántot, a ferencvárosi Kérit és Mészáros, valamint az újpesti Egresit, akiket eltiltottak, majd a politikai rendőrség őrizetbe vette és internálta őket. (A többieket, így az FTC-ből Hennit és Czibort klubjaik szigorú dorgálásban részesítették.) Lóránték másfél hónap elteltével – április 30-án – Kádár János belügyminiszter rendelkezése nyomán hagyhatták el a kistarcsai internálótábor. Két hét múlva az MLSZ elnöksége – a népfront választási győzelmére hi-

vatkozva – amnesztiában részesítette őket, és visszaadta nekik a játékjogot.

A korabeli sajtó nagy teret szentelt a szökési kísérletnek, hiszen jól be lehetett illeszteni a profizmussal szemben 1948-ban megindult, majd Kubalák távozása után felpörgetett kampányba. A *Népszava* hasábjain Nadas Adolf, az FTC ügyvezetője fejtegette, hogy csak azok a játékosok „tántorodnak meg”, akiknek semmilyen egyéb elfoglaltságuk nincs, a Fradiban azonban nincsenek „henye és semmittevő” játékosok, a klub labdarúgói „szinte kivétel nélkül dolgozó, komoly munkásai a magyar demokráciának”, akik „jól tudják, hogy a futballozás nem lehet öncél”. Egyedül Kérire illett a vád, ám őt már kizárták a csapatból.

A kommunista párt központi lapjában, a *Szabad Népben* megjelent publicisztika azt emelte ki, hogy a sportolókat külföldre csábító imperialista ügynökök elsősorban a Ferencváros kiválóságaira (Henni, Rudas, Lakat, Deák, Czibor) vetettek szemet. A *Népsport* szintén azt hangsúlyozta, hogy amennyiben a „gonosz tervet” siker koronázza, a bajnokság megnyerése előtt álló FTC teljesen szétesett volna.

AZ FTC KISAJÁTÍTÁSA

A diktatúra vezetése a csapatokhoz kötődő jelentések radikális megváltoztatását tűzte ki célul. A Magyar Dolgozók Pártja (MDP) Titkársága 1949. november 23-án döntött a „kapitalista erkölcsöket és kispolgári hagyományokat híven őrző, polgári formájú sportegyesületek” tömegszervezetekre történő „átépítéséről”, magyarul a szakszervezetek és fegyveres testületek ellenőrzése alá helyezéséről. Ennek keretében a Fradit az Élelmezési Dolgozók Országos Szabad Szakszervezete (ÉDOSZ) alá rendelték. Az átszervezésre a következő év elején került sor, ám a nyilvánosság előtt az egészet úgy állították be, mintha minderre alulról jövő kezdeményezésre került volna sor. A *Népsport* és a *Népszava* 1950. február 5-i számában megjelent közlemény szerint ugyanis a szakszervezet és a Ferencvárosi Torna Club intézőbizottsága határozott arról, hogy az ÉDOSZ SE és az FTC egyesül. A felsőbb pártutasításra természetesen egyetlen utalás sem történt.

„Ünnepi közgyűlésen olvadt be az FTC az ÉDOSZ Sport Egyesületbe – haragta a sportnapilap címe, bizonyossá-

got téve arról, hogy itt távolról sem egyesülésről volt szó. – Az FTC régi múltú, az élsporttal törődő társadalmi egyesület volt. Sok nagyszerű sportgyőzelmet és sikert mutathatott fel ez az egyesület, ahhoz azonban, hogy új társadalmunkban is betölthesse sportmozgalmi hivatását, a dolgozók széles tö-

Marosán György könnyűipari miniszter, az ÉDOSZ elnöke

megeivel kellett megteremtenie a kapcsolatot, feloldódnia abban a nagy eszmében, amelyet Magyarországon ma az a törekvés jelent, hogy a sportot dolgozó népünk egyik legfontosabb kultúrtevékenységévé emeljék.”

Ezen a február 16-i közgyűlésen felszólt Marosán György könnyűipari miniszter, az ÉDOSZ elnöke is. Nadas Adolf, a Fradi ügyvezetője „sajnálkozásának adott kifejezést, hogy ez az egyesülés már régen nem jött létre”, és a szovjet példákat méltatva azt fejtegette, hogy „a szocializmus felé haladó társadalmunkban nincs helyük az öncélú sportegyesületeknek”. Az „új” egyesület vezetőségének nagy része értelemszerűen a szakszervezetből jött, az elnök Nöhrrer Árpád, az ÉDOSZ főtíkára lett, Nadasnak egy ellenőri poszt jutott. Február végéig azért még előfordult, hogy a *Népsport* néhány sportágban FTC-ként említette a klubot. A régi név utoljára április 16-án olvasható a lapban: az ÉDOSZ–Dorogi Tárná tartalék bajnoki mérkőzés helyszínékként az „FTC-pályát” tüntették fel.

ÉDOSZ-BÓL KINIZSI

A pártvezetés a bajnokság befejezése után nem sokkal, 1950 júniusában értékelte az átszervezés tapasztalatait: a klubok átalakítását formálisnak ítélték, ami nem járt együtt érdemi szervezeti és személyi változásokkal. Úgy látták, a szakszervezetek „*az egyesülettel együtt a káros egyesületi sovinizmust is átvették*”. Jellemző példaként említették az „ÉDOSZ SE köré tömörült reakciót”, amelytől a klubnak nem sikerült megszabadulnia. Hamarosan mégis sor került jelentős mértékű személyi változásokra, azonban nem a klubvezetésben, hanem a csapatban: felső döntésre Henni és Deák a Dózsa, Kocsis és Budai pedig a Honvéd csapatához került. Czibornak ugyan sikerült az Üllői úton maradnia, de tartósan nem dacolhatott a hatalom, konkrétan Farkas Mihály akaratával, így a Csepel érintésével ő is a Honvédnál kötött ki. Mondani sem kell: akkor amikor 1950 nyarán a Fradi szétesett, mert imperialista ügynökök helyett a fegyveres testületek vetettek szemet a legjobbjaikra, a kommunista sajtó ebben már semmi kifogásolnivalót nem talált.

Az MDP Titkársága 1950 novemberében úgy határozott, hogy az egész hazai sportéletet tizenegy óriásegységbe szervezi át. A tervek szerint az élelmezési dolgozók a kereskedelmi, pénzügyi és vendéglátóipari alkalmazottakkal, valamint a nyomdászokkal és a háztartási alkalmazottakkal közösen a Lendületre keresztelt egyesületben sportolhattak volna. Később úgy döntöttek, hogy minden nagyobb iparágban jár az önálló csapat, ennek megfelelően a Lendületből kivált a pénzügyi és kereskedelmi dolgozók Meteor nevű csapata. A pártvezetés a javasolt névvel sem volt megelégedve, ezért a Lendület helyett ideiglenesen az ÉDOSZ SE mellett maradtak. Az NB I-es csapat ezen a néven fejezte be az 1950-es rövid (őszi) bajnokságot, majd kezdte meg a felkészülést az 1951-es, immáron tavaszi-őszi rendszerben kiírt sorozatra.

A *Népszava* 1951. január 31-én tette közzé a Szakszervezetek Országos Tanácsa Elnökségének határozatát „*az egységes rendszerű szakszervezeti sportegyesületek felállításáról*”. Ez alapján az Élelmezési Szakszervezet csapata a Kinizsi SE nevet kapta, színét pedig piros-fehérben határozták meg. Az FTC ennek az óriásegységnek a fővárosi

sportköréneként, Budapesti Kinizsi néven működött tovább. A szurkolók kártartottak a nevet és színeit elvesztő csapat mellett, rendszeresen sokezres nézősereg buzdította a játékosokat, és újjáalakították az 1949-ben feloszlott Baráti Kört is.

Az egyesületek identitásának megváltoztatására irányuló hatalmi igyekezet azonban az FTC esetében sem járt sikerrel. A csapatot általában a régi

néven buzdították, és előfordult, hogy – külföldön legalábbis – a focisták a régi színekben léptek pályára, ami természetesen nem nyerte el a hatalom tetszését. A legnagyobb vihart a Kinizsi 1955. húsvéti bécsi szereplése keltette, amelyen a csapat a hagyományos zöld-fehér szerelésben lépett fel. Az ötlet Onódy Lajostól, az Éttermi és Büfé Vállalat igazgatójától, a labdarúgó-szakszaktály újdonsült vezetőjétől származott. Ő javasolta, hogy a futballcsapat Ferencvárosi Kinizsi néven és a régi színekben játszasson, amit Sebes Gusztáv, az Országos Testnevelési és Sport Bizottság (OTSB) elnökhelyettese nem utasított vissza. Onódy ezt bátorításnak, sőt beleegyezésnek vette, és ki-

adta a szertárosnak, hogy a zöld-fehér mezt vigyék Bécsbe.

Az ügyben lefolytatott vizsgálat több hasonló esetet is feltárt: a Vörös Lobogó például MTK néven a régi címerrel, a Vasas Izzó Újpesti Tungram néven lila-fehérben lépett pályára külföldön. Az OTSB sokszor már eleve FTC, MTK, ÚTE néven kötötte le a nyugati túsorakat, mert kint így ismerték őket. Az OTSB elnökét, Hegyi Gyulát utasították, hogy a legrövidebb időn belül számolja fel „*ezt a politikailag káros gyakorlatot*”. Az ügy következményeként a Kinizsi elnöksége leváltotta Onódyt a szakosztály éléről, az egyesület elnökét, Száraz Istvánt pedig egy hónapra felfüggesztették, annak ellenére, hogy tiltakozott a zöld-fehér szerelés ellen.

KOMPROMISSZUM '56 UTÁN

A Ferencvárosi Torna Club az 1956-os forradalom idején nyerte vissza régi nevét és a zöld-fehér színeket. 1956. november 1-jén több ezer szurkoló gyűlt össze az Üllői úti pályán, ahol kimondták az FTC újjáalakítását. A Kinizsi jelen lévő vezetőit, a kommunista szakszervezeti funkcionáriusokat a tömeg füttykonzerttel fogadta, így kénytelenek voltak távozni. A forradalom leverését követően a klub élére megválasztott forradalmi bizottság a helyén maradt, ám a kádári hatalom konszolidálódásának előrehaladtával, 1956. november végén át kellett adnia helyét egy ideiglenes intézőbizottságnak, arra való hivatkozással, hogy előbb nem a sportolók, hanem a szurkolók választották meg.

Az új vezetőségbe egyaránt bekerült a régi FTC utolsó ügyvezető elnöke, Nádas Adolf és a Budapesti Kinizsi egykori elnöke, Száraz István, de ismét helyet kapott a vezetésben Onódy Lajos is. (Ő foglalta el újra a labdarúgó-szakszaktály vezetői posztját is, és állítólag ő írta ki szinte azonnal a munkásszermazású és párttag Sós Károly vezetőedzőt a csapattól. Ezt a fővárosi állambiztonság még évekkel később is komoly politikai kérdésnek tekintette.)

A Magyar Szocialista Munkáspárt (MSZMP) Politikai Bizottsága (PB) 1957. október 9-i ülésén elfogadott határozata elvi szinten is kimondta, hogy „*a múlttal szemben nagyobb önállóságot kell biztosítani*” a sportegyesületek számára. Ez mindenekelőtt abban nyilvánult meg, hogy a klubok ezentúl sza-

badon választhatták meg nevüket és színüket. Ugyanakkor elvi szinten azt is kimondták, hogy az egyesületek továbbra is csak a „szocialista sport elvei alapján”, szakszervezetekhez, tanácsokhoz, üzemekhez, szövetkezetekhez és fegyveres testületekhez kapcsolódva működhetnek. A kádári vezetés gyakorlatilag elismerte, hogy a klubokhoz tapadó jelentések megváltoztatására irányuló törekvések nem jártak eredménnyel. A régi nevek visszaadásával a Rákosi-korszaktól való szimbolikus elkülönülésre láttak alkalmat, hogy ezzel is csökkenthessék a rendszer népszerűtlenségét.

A Ferencváros esetében ez azt jelentette, hogy megtarthatta a forradalom alatt visszavett nevét és színeit, s úgy lehetett önálló egyesület, hogy továbbra is az élelmezési szakszervezethez kötődött. Onódy Lajos már az intézőbizottság november végi megalakulásakor érintette a kérdést: „Legyen kapcsolat, de ne olyan, mint régen volt. – Az ÉDOSZ a társadalmi FTC-nek továbbra is megadja az erkölcsi és az anyagi támogatást, hogy biztosítva legyen a társadalmi sportegyesület működése.” Száraz István 1957. január elején a Szakszervezetek lapjában, a *Népakarat*ban szintén hangsúlyozta, hogy az FTC nem szakad el az ÉDOSZ-tól.

Ugyanakkor – és ez az idők változását mutatja – a klubvezető nyíltan beszélhetett arról, hogy 1956 előtt elnyomták a csapatot, nem engedték megerősödni. Hasonlóan nyilatkozott Sós Károly leköszönő edző is. 1957-ben egyébként születtek olyan elképzelések, amelyek arra irányultak, hogy – erősítendő az élelmiszeriparhoz tartozását – színei megtartása mellett Ferencvárosi Kinizsire kereszteljék át a klubot. Állítólag már az emblémát is megtervezték, ám az egyesület vezetésében megbukott a terv.

A RENITENS B KÖZÉP

A kádári vezetésnek a sport területén, elsősorban az egyesületek irányában tanúsított rugalmasabb hozzáállása az FTC vonatkozásában csak felemásan érvényesült. Bár megtarthatta a forradalom alatt visszavett nevét, a Fradit Kádárék is ellenséges, „fasiszta” elemek gyűjtőhelyének tekintették. A Politikai Bizottság 1957. október 9-én tárgyalta a magyar sport helyzetéről szóló jelentést. Ennek során Kádár János kifeje-

tette, hogy „az ellenforradalom” 1956. november 4. után kénytelen visszavonulni, de a sportéletben, főleg a ferencvárosi szurkolók körében tovább tevékenykedik. „Ez egy fasiszta gyülekezet – ami persze nem azt jelenti, hogy mindenki, aki idetartozik, fasiszta, de a lényege az, és az sem véletlen, hogy a Ferencváros a fő bázis” – állította a pártvezető a B középről, amelyet később így jellemezett: „Csűrhe, szervezett fa-

Amikor a Fradiból Kinizsire kreáltak, már a hagyományos zöld-fehér színeket is elvették tőle

siszta banda ez. Meg kell végre ezt érteni, és le kell velük számolni.” Az első titkár egy újabb ellenforradalom kitörését vizionálta, ha nem számolják fel könnyörtelenül a lelátókon a fradista szurkolók körében tapasztalható ellenséges tevékenységet.

Kádár felszólalására reagálva Földes László, az MSZMP KB káderosztályának vezetője arra figyelmeztetett, hogy nem szabad elkövetni ugyanazokat a hibákat, mint 1956 előtt, hiszen a B középpel szembeni esetleges „adminisztratív lépések” könnyen azt a látszatot kelthetik, mintha a rendszer újból magát az egyesületet akarna elnyomni. Ezért is javasolta a felállítandó új sporthatóság egyik elnökhelyettesének Csa-

nádi Árpádot, az FTC labdarúgócsapatának edzőjét: „Csanádivál, aki ismert sport-, testnevelő tanár és elég rendesen viselkedik, talán megnyernénk egy olyan tábor, amely jelenleg távol van tőlünk.” (Azt, hogy Földes mennyire másként viszonult az FTC-hez, mint a többiek, az is mutatta, hogy Fradiként emlegette a klubot.) Kádárt azonban nem hatotta meg elvtársa felszólalása, indulatosan közbeszólt: „Hát, ha ezek a jövő héten támadnak, lenyeljük? Nem Ferencvárosnak hívják őket? Azt csinálják, amit akarnak!”

Az FTC vezetőségének 1958. februári előterjesztése is megállapította, hogy a B közép soraiban mindig megbújt az ellenség: „Ma is vannak közöttük sokan olyanok, akik felhasználják a sportpálya izzó légkörét arra, hogy népi demokráciánk ellen uszítsanak.” Ez vezetett oda, hogy a rendszer néhány vezetője nem úgy kezelte a klubot, „mint a szocialista sport képviselőjét”, amit a Fradi vezetői és sportolói mindig is sérelmeztek. A klubvezetés már 1957 folyamán intézkedett a Baráti Kör feloszlásáról, de a pártapparátustól állítólag olyan instrukciót kaptak, hogy hadd működjön tovább. A Politikai Bizottság októberi ülése után, 1957 decemberében azonban a klub vezetése kirakta a Baráti Kört a székházból.

A társaságnak Onódy Lajos, a futballszakosztály vezetője biztosított helyiséget a Baross Étteremben, ám itt csak egyetlen ülést tudtak tartani (májusban), mert a rendőrség rájuk tört. A rendteremtés érdekében 1959 februárjában a korábban az ÁVH-nál is szolgáló Bédi Jánost nevezték ki a klub elnökének. (Bédi egyébként az 1930-as években futballozott a Fradi amatőr csapatában. Rövid, alig másfél éves államvédelmi működése során szintén köze volt a Ferencvároshoz, ugyanis IX. kerületi ügyekkel foglalkozott; 1952 végén azért szerelték le, mert a szintén ávos testvérét – koncepció perben – elítélték.)

A botrányok azonban nem szüntek meg, sőt. Az 1959. december 6-i FTC-MTK mérkőzés durva játékot hozott, és emiatt „nagy izgalom uralkodott a játéktéren és a nézőtéren”, olvasható a sportnapilap tudósításában. Állambiztonsági ügynökjelentésekből az is kiderül, hogy a meccs után több száz szurkoló az öltözők kijáratánál „antiszemita kijelentésekkel fűszerezve” szidalmazta a hazai sportvezetőket. A rendőrségnek csak erőszakkal sikerült kiszorítania

J E G Y Z Ó K Ö N Y V

1948. NOVEMBER 28.

Ferencváros-Vasas 4:2 (2:2)

Üllői út, 37 000 néző. Vezette: Kóhalmi F.

Ferencváros: Henni, Rudas, Szabó, Kéri, Kispéter, Lakat, Budai, Kocsis, Deák, Mészáros, Czibor.

Edző: Lyka Antal.

Vasas: Bakó, Lóránt, Pósa, Szilágyi H, Moór, Marik, Illovszky, Kubala, Szilágyi I., Berzi, Tóth III.

Edző: Gallowich Tibor.

Góllövő: Deák (2), Czibor, Budai, ill. Szilágyi I, Illovszky,

1950. AUGUSZTUS 20.

Szombathelyi Lokomotív-ÉDOSZ

2:1 (1:0)

Szombathely, 5000 néző. Vezette: Pósa

Szombathelyi Lokomotív: Horváth, Farsang I., Tölgyesi, Rábai, Kulcsár, Dombai, Papp, Varga I., Kovács, Szabados, Magyar. Edző: Hermann Imre.

ÉDOSZ: Pamuki, Kéri, Kispéter, Dalnoki, Lakat, Dékány, Horváth, Guba, Tihanyi, Mészáros, Czibor.

Edző: Vadas Miklós.

Góllövő: Kovács, Papp, ill. Guba.

1951. MÁRCIUS 4.

Bp. Kinizsi-Dorogi Bányász 4:1 (1:0)

Üllői út, 15 000 néző. Vezette: Szigeti Gy.

Bp. Kinizsi: Szabó II., Magyar, Kéri, Dalnoki, Anda, Lakat, Horváth, Szabó I., Ombódi, Mészáros, Óvári.

Edző: Urbancsik Gábor.

Dorogi Bányász: Kamarás, Buzánszky, Hargitai, Bakonyi, Kiss II., Kinczel, Kántor, Áspirány, Molnár, Csepregi, Klausz.

Edző: Kalmár Jenő.

Góllövő: Szabó I. (2), Mészáros (11-esből), Guba, ill. Áspirány.

1957. MÁRCIUS 17.

Ferencvárosi TC-Szegedi EAC 3:0 (1:0)

Üllői út, 20 000 néző. Vezette: Dorogi

FTC: Gulyás, Ombódi, Mátrai, Dalnoki, Gerendás, Dékány dr., Kertész, Borsos, Orosz, Vilezsál, Fenyvesi.

Edző: Csanádi Árpád.

SZEAC: Mészáros, Faragó, Pozsgai, Benák, Baráth, Zallár, Bójtós, Rábai, Bánáti, Gát, Nemes.

Edző: Polyák Gyula.

Góllövő: Kertész (2), Borsos.

a tömeget a Népstadion területéről. A két együttes 1960. szeptember 17-i mérkőzését szintén a durvaság jellemezte, úgy a pályán, mint a nézőtéren. A zsidózás sem maradt el, a meccs után például a zöld-fehér szurkolók a Thököly úton felvonulva azt skandálták: „*Ferencváros-Izrael 4:1*”. Az állambiztonság szervezett fasiszta provokációként értelmezte a történeteket. A felvonulást karhatalom bevetésével verték szét.

A „BELSŐ REAKCIÓ”

A meccseket kísérő botrányos események felkeltették az országos és a fővárosi pártvezetés figyelmét. Az MSZMP KB Párt- és Tömegszervezetek Osztályán (PTO) a sportvezetés, a szakszervezetek, a sportsajtó és a klub képviselői megegyeztek abban, hogy mindent megtesznek a további rendbontások elkerüléséért. Így nagyobb figyelmet fordítanak a jegyelosztásra, hogy elejét vegyék a problémás szurkolók egy helyen tömörülésének, érvényt szereznek a pályákon az alkoholárusítási tilalomnak, nem indítanak különvonatokat az FTC vidéki meccseire, és általában viszszaeszközöztetik a „Fradi-kultuszt”. Emellett a klub ismét létrehozza a két évvel korábban megszüntetett baráti körét – az illetékesek bizonyára felismerték, hogy szervezett keretek között jobban ellenőrizhetők a drukkerek.

A Fradi ügye az MSZMP Budapesti Végrehajtó Bizottsága 1960. október 24-i ülésén is szóba került, ahol elhangzott: a két nyílt tüntetés is mutatja, hogy „*a Ferencvárosnak nagy sporttradíciói vannak, és az osztályellenség ezt kihasználja*”. A fővárosi pártvezetés úgy határozott, hogy miután az „*egyesület szétzedésének múltban alkalmazott módszerei nem váltak be*”, a „*sportclub értékeit átmentve az egészét középszerű szintre kell helyezni, az ott dolgozó kommunistákkal egyetértésben, hosszútávlati, szisztematikus munkával*”. Az intézkedési terv ezt a Fradi-kultusz megnyilvánulási formáinak (Fradi-tablók, Fradi-babák, Fradi-csokoládé stb.) visszaszorításával kívánta megvalósítani, de felül kellett vizsgálni a klub állami és szakszervezeti támogatásának mértékét is, illetve az átigazolásoknál sem élvezhettek kiváltságokat. (Mintha az azt megelőző években kiváltságos helyzetben lett volna a klub...) A botrányokat a szurkolási lehetőségek csökkentésével, így a vidéki mérkőzésekre indított különjáratok leállításával, valamint a né-

zőknek az edzőmérkőzésekről való kiltásával kívánták megelőzni.

A PTO 1961 elején megfeddte az FTC pártellenőrzését gyakorló IX. kerületi pártbizottságot, mert nem foglalkozott megfelelően a klub problémáival, „*egyszerűen fasisztának bélyegezte*” azt. Ezzel azt érték el, hogy a becsületes dolgozók, köztük párttagok szégyellték, hogy Fradi-szurkolók, miközben „*az ellenség*” a klub körül tömörült. A kerületi pártvezetésnek lépnie kellett valamit, ezért júliusban beszámoltatta a klub pártalapszervezetét és elnökségét. Ennek során azonban az 1959–60-as rendbontások szinte egyáltalán nem kerültek elő. A rendőrség és az állambiztonság viszont fokozta aktivitását a ferencvárosi szurkolók körében, megszorodtak és durvábbá váltak a szurkolókkal szembeni hatósági fellépések. Az üldözöttség érzetéből és a sérelmekből fakadóan aztán a legvadabb mendemondák keltek lábra a fradisták körében; 1961 tavaszán például elterjedt, hogy a klubjukat Partizán néven a Munkásárság csapatává alakítják.

A BRFK Politikai Nyomozó Osztályának a „belső reakció” elleni munkáját szabályozó 1961-es parancsa előírta: „*Tovább kell folytatni a B-közép területén tevékenykedő ellenséges erők felderítését és leleplezését*.” A munka eredményei szinte azonnal jelentkeztek: az MSZMP Titkársága 1961. október 17-i ülésén tárgyalta azt a belügyi vizsgálatról szóló jelentést, amely nem kevesebb, mint 45 „*reakciós, fasiszta szemléletű, büntetett előéletű*”, illetve erkölcstelen életet élő embert talált az FTC-ben. Az egyesület vezetésébe beépült „reakciós elemek” között név szerint is megemlézték Weidemann Károly elnökhelyettest, a Fradi MSZMP-alapszervezetének titkárát, akit a legfelső pártvezetés jóváhagyásával november 2-án kizártak a pártból és le is tartóztattak. Ezt követően népi demokratikus államrend eleni izgatás és más bűncselekmények elkövetésének gyanúja miatt eljárást indítottak ellene.

Weidemann személyében tulajdonképpen az egyesület került a vádlottak padjára. A nyomozás ugyanis – ezt az intézkedési terv egészen világossá tette – elsősorban „*az FTC-ben folyó fasiszta tevékenység*” felderítésére irányult. Miután a rendbontásokat előre megszervezett provokációknak tekintették, az állambiztonsági tisztek szervezett csoportokat kerestek a drukkerek között. A lelátón együtt szurkolók azonban a pályáról távozva eltűntek

előlük, megfoghatatlanná váltak számukra. Egyetlen kivétel a Baráti Kör volt: minden bizonnyal ez magyarázza, hogy miként kerülhetett az 1959-ben és 1960-ban történt rendbontások miatt indított nyomozás középpontjába az 1957–1958 fordulóján feloszlatott szurkolói szervezet. Pedig a nyomozást végzők is elismerték, hogy a Baráti Kör korábbi hangadói a nyílt rendőri intézkedések következtében a pálya közelébe sem merészkedtek. Az állambiztonság azonban meg volt győződve arról, hogy a zöld-fehér szurkolók tüntetéseit és a nézőtéri rendbontásokat „*valami szervezett erő irányítja*”, bizonyára ugyanaz, amely a Baráti Kör hangadói mögött is áll.

Így kerülhetett a képbe Weidemann Károly, akinek a B középpel közismerten rossz volt a viszonya – ezt a politikai rendőrségnek is tudnia kellett –, ám úgy látták, „*fasiszta*” előélete miatt (az 1930-as években belépett a Legitimista Nemzeti Néppárt ifjúsági csoportjába, majd a Friedrich-féle Keresztény Ellenzékbe) alkalmas a szervező és irányító szerepének betöltésére. Személye magyarázatot adhatott az állambiztonság kudarcaira is: hosszú ideig azért nem sikerült a rendbontások igazi felelősét megtalálni, mert az a klubvezetésben és a pártban betöltött funkcióit használta fel üzelmeinek fehezésére.

ELLENSÉGKÉNT KEZELTÉK

Az állambiztonság végül kénytelen volt elismerni, hogy az FTC meccsein történt rendbontások szervezőit, eszmei irányítóit nem tudta felderíteni. A kudarcat azzal magyarázták, hogy 1958-ban „*minden előzetes operatív munka nélkül*” oszlatták fel a Baráti Kört, rendőri intézkedésekkel szétverték a lelátókon az ellenséges csoportokat. A nyomozásnak még a ferencvárosi szurkolók ellenséges politikai megnyilvánulásait sem sikerült dokumentálnia, a meghallgatott tanúk csupán a csapat elnyomásáról szóló – közismert – kijelentéseket hallottak.

A politikai rendőrség persze a fradista identitás bárminemű megnyilvánulása mögött ellenséges politikai szándékot sejtett, legyen szó akár csak zöld-fehér sapkák és zászlócskák meccseken történő árusításáról, de a közös szurkolást is ellenséges szervezkedéssé akarták változtatni. (Noha Weidemann Károlynak a szurkolók megszervezésé-

ben és a rendbontásokban betöltött szerepét végül nem sikerült bizonyítani, 1945 előtti jobboldali múltja, a pártra tett sértő kijelentései és a lakásán tárolt ellenséges sajtótermékek miatt kétéves börtönbüntetésre ítélték.)

Még le sem zárult a Weidemann Károly ellen indított bünvádi eljárás, amikor az illetékes pártfórumok megszűntnek nyilvánították az „*FTC-problémát*”. A probléma megszüntetésére tett lépések ezúttal is személycserével váltak teljessé: 1962 áprilisában Bédi Jánost felmentették, és az egyesület új elnökévé Végh Aladárt nevezték ki. A pártállam Fradihoz való hozzáállásának változását mutatja, hogy a csapat megnyerte, megnyerhette az 1962–1963-as labdarúgó-bajnokságot. Talán szimbolikus jelentőséget is tulajdoníthatunk annak, hogy a zöld-fehérek éppen az 1963-as „*nagy amnesztia*” kihirdetésével egy időben végeztek az élen.

Az illetékesek mindenesetre nagy előkészületeket tettek a bajnokavatásra, csak éppen a szurkolók azon igényét hagyták figyelmen kívül, hogy ők is köszönthessék a bajnokcsapatot. Az utolsó fordulóban hazai pályán lejátszott Szeged elleni meccs után több ezren vonultak a játékoskijárához, de a rendőrség nem engedte az ünneplést, és szétkergette a tömeget. A tömeg az intézkedésre füttykoncerttel és ütemes „*csürhe*” kiabálással válaszolt.

Botrányos jelenetek kísérték az FTC Dinamo Moszkva elleni 1963. augusztusi meccsét is, amelyen a közönség hangosan szidta az ellenfelet: ezt a futballpályákon mindennapinak tekinthető jelenséget a hatalom ellenséges elemek szovjetellenes provokációjaként interpretálta. Az esettel a legfelsőbb pártvezetés is foglalkozott: a Politikai Bizottság megállapította, hogy a mérkőzés megrendezése „*komoly politikai hiba volt*”. 1964 őszén újra bajnoki címet nyert a zöld-fehér csapat, ám a rendőrség most sem adott teret az önfelelt ünneplésnek.

POLITIKAI VESZÉLYFORRÁS

Az 1964. szeptember 13-i FTC–Győr labdarúgó bajnoki mérkőzés előtt két nappal a kerületi és a fővárosi pártvezetés, a sporthatóság és a rendőrség elvetette a klub vezetésének előzetes elképzelését, hogy nagyarányú ünnepséget rendezzenek a mérkőzés után. Erről azonban elfelejtették értesíteni a szurkolókat, így többezres tömeg tódult az igaz-

gatósági épület felé, ahol kordonnal találta magát szemben. Ez a rendőrséget becsmérő megjegyzéseket váltott ki. A rendőrök többször megkísérelték a tömeg oszlatását és a Népstadion területéről való kiszorítását, ám próbálkozásuk heves ellenállásba ütközött, összecsapásra került sor; ami a Rákóczi úton folytatódott. A környéken csak késő estére állt helyre a rend.

Mindezek azt jelzik, hogy – miközben a (sport)politikai vezetés viszonya a Ferencvárhoz megváltozott – a rendszer erőszak szervei a régebbi mintákat követték, és továbbra is kiemelt feladatuknak tekintették az FTC-szurkolók szigorú ellenőrzését. Az állambiztonság – elsősorban hálózati személyei révén – folytatta a megfigyelésüket, és a szervezettség legkisebb jelét mutató lelátói csoportosulás sem kerülhetett el a figyelmét: az ilyenek mögött ellenséges erők munkáját sejtette. Az operatív tisztekben fel sem merült, hogy a nézőtérén megjelent fiatalokat kizárólag a közös szurkolás köti össze. Sós György budapesti rendőrfőkapitány még 1966-ban is politikai kérdésnek és komoly politikai veszélyforrásnak tekintette a szurkolókat, elsősorban természetesen a fradistákat, mert a „*sporton keresztül néhol rendszerellenes hangokat is bedobnak*”.

Ám a főkapitány hiába sürgette a keményebb fellépést velük szemben, a pártvezetés – ez esetben személyesen Németh Károly budapesti első titkár – a botrányokat és a problémás megnyilvánulásokat pusztán közrendvédelmi kérdésnek tekintette. Sokatmondó, hogy az 1964-es bajnokavatás utáni rendbontásokról szólva még a *Népszabadság* is élesen elhatárolta a rendbontásban részt vevő „*börtöntölteléseket*” és „*huligánokat*” a tisztességes szurkolóktól. A lap hangsúlyozta, hogy az ehhez hasonló események nemcsak az FTC mérkőzésein fordulnak elő, bár azokon gyakoribbak a rendbontások, a probléma megoldását pedig nem politikai, hanem sportszervezési kérdésnek tekintette.

A politikai vezetés véleményéhez idővel a rendőrségnek és az állambiztonságnak is igazodnia kellett, ami persze nem jelentette azt, hogy az FTC szurkolói, de olykor a játékosai és vezetői is, a későbbiekben ne élvezték volna a hatóságok kitüntetett figyelmét. A hatalom és a Fradi viszonyát azonban úgy-ahogy sikerült konszolidálni, vagy másként fogalmazva: a Fradit sikerült betagozni a rendszerbe. ♦

CSILLAG PÉTER

KÁDÁR JÁNOS ÉS A FUTBALL

Melyik csapatban futballozott fiatalkorában Kádár János? Miért hiányolta a jobbszárnyat a kommunista párt kirakatmérkőzésén? Milyen ígérettel állt elő 1946-ban a Vasas frissen megválasztott elnöke-

ként? Valóban személyes rokonszerve segítette az angyalföldi csapatot hat bajnoki címhez? Mit kért a bajnoki aranyérem jutalmául Baróti Lajos edző a pártfőtitkártól 1957-ben?

Kádár János és Biszku Béla egy Vasas-meccsen

minden Vasas-hívő szíve melegével fogadja a Magyar Kommunista Párt utolsó pillanatban érkezett segítségét. A Vasas jellege továbbra is megmarad, csak fokozottan részt vesznek közös harcunkban az új vezetők.

Nem hagyott kétséget a nyílt kommunista támogatás felől az új tisztikar névsora sem. Az említett délutánon nemcsak Kádár János elnöki kinevezése jelezte az erős pártvonalat, díszelnökké választották Rákosi Mátyást, Gerő Ernőt, Rajk Lászlót, Kossa Istvánt,

KÁDÁR JÁNOS BEIKTATÁSI BESZÉDE A VASAS ELNÖKEKÉNT

„Csodálatos szép múlt áll a Vasas mögött. A háború alatt betöltött szerepe pedig hősi. Hiába nyomta a Vasast az államhatárolom, a Vasas-szíveket nem lehetett megölni. A felszabadulás után mindenki azt várta, hogy a Vasas lesz az első ebben az országban. Nem rajtunk múlt, hogy nem azok lettek. Mi most fel akarjuk emelni a Vasast. Azt akarjuk, hogy a Vasas legyen a legnagyobb, legerősebb egyesület az országban.

Három pontban jelölöm meg az ehhez vezető utat. Először a sportolók és vezetők között vissza kell állítanunk azt a szellemet, amely a háború alatt jellemezte a Vasast. Egy magasabb sporterkölcsöt kell érvényre juttatnunk.

Másodszor: mi tudjuk, hogy éhesen és rongyosan nem tudja azt nyújtani egy sportoló, amire képes. Ezért feltétlenül meg fogjuk javítani ezt az állapotot is. Azt akarjuk, hogy a dolgozó sportolók gondtalanul űzhessék kedvenc sportágukat.

Végül: egyetlen sportoló sem tölti be a hivatását, ha nem forr össze a munkásság százezeivel. A Vasasnak szolgálni kell nemcsak a minőségi sportot, kenem a tömegsportot is. Ezenkívül még egyet szeretnénk: a Vasas-versenyzőnek komoly szervezeti életet kell élnie. Ne csak a versenyeken legyünk együtt, hanem a mindennapi életben is.

Ha a megjelölt úton haladunk, a Vasas nevét ismerni fogják Európa minden országában. Mi minden téren azon leszünk, hogy célkitűzéseinket megvalósítsuk!”

(Népsport, 1946. szeptember 13.)

A VASAS PÁRTFOGÓJA

„Azt akarjuk, hogy a Vasas legyen a legnagyobb, legerősebb egyesület az országban!” – jelentette ki Kádár János a Vasas székházának nagy tanácsstermében 1946. szeptember 12-én, miután a Vas- és Fémmunkások Sport Clubja rendkívüli közgyűlésén az egyesület elnökének választotta. A Magyar Kommunista Párt Politikai Bizottságának tagja a szót a közgyűlés elnökétől,

Hegy Gyulától vette át, aki felvezető beszédében a munkásgyökerek és a világháborús nehézségek felelevenítése után hangsúlyozta: „Ebben a lerongyolódott, szegény állapotunkban nyújtja felénk segítő kezét a Magyar Kommunista Párt és magáénak vallja a Vasast! Boldog örömmel fogadtuk az MKP szándékát. Az elmúlt szombaton pedig kint a pályán Rákosi Mátyás személyesen megjelent a fiúk között. Ezt a jeletet sokáig nem lehet elfelejteni. Ezért

Kisházi Ödönt és Pintér Jánost (a sorrend a korabeli sajtócikkben vélhetően egyfajta rangsort is jelentett), fővédnökké Vas Zoltánt és Farkas Mihályt, ügyvezető elnökké Hegyi Gyulát, társelnökké Péter Gábort, Apró Antalt, Hidas Ferencet, Szirmai Istvánt, Ratkó Annát, Horváth Mihályt, Bartha Bertalant, Kiss Hugót, Szebenyi Endrét és Kreiszl Lászlót.

A listán szereplők többségéről utóbb kiderült, szerepük csupán jelképes, olyannyira, hogy a későbbi években egy-egy befolyásos politikus több sportegyesület vezetéséhez is adta a nevét. *„Aki azt mondja, hogy ne vigyünk politikát a sportba, az vagy tudatlan, vagy megbízhatatlan elem. A sportba csak azért nem kell politikát vinni, mert benne van!”* – nyilatkozta Münnich Ferenc, Budapest rendőrfőkapitánya 1948 márciusában, miután a Ferencváros elnökévé választották, Gerő Ernő közlekedési miniszter pedig 1948 májusában az Újpesti Torna Egyesület elnöki tisztségét fogadta a következőképpen: *„A piramis csak akkor lehet magas, ha megfelelően széles az alapja.”* Az újpestiek Gerő Ernő megbízásával együtt Dinnyés Lajos miniszterelnököt és Rákosi Máttyás minisz-

Kádár János, 1950

terelnök-helyettest díszelnökké kiáltották ki. Az MTK első embere 1945 és 1949 között Vas Zoltán, a Gazdasági Főtanács kommunista főtitkára volt, díszelnöke egy időben Farkas Mihály és Marosán György. A labdarúgás a politika játszótérré lett, a klubok színeze, aktuális erőpozíciója a pártviszonyokat képezte le, szövetségi szinten érzékeltette a folyamatot a *Népsport* 1948. május 16-i cikkének címe

a kommunista és szociáldemokrata bizottságok összeolvadásáról: *„Megtörtént a két munkáspárt egyesülése az MLSZ-ben is.”*

A DÓZSA NÉVADÓJA

Ha szerepet játszott is egy-egy pártvezető csapatválasztásában az érzelmi kötődés, legfeljebb másodlagos szempontként érvényesült, fontosabb volt az aktuálpolitikai igény. Vagy éppen az egyéni politikai ambíció, miként Kutas István sportvezető érzékeltette Malonyai Péter *Aranykór* című könyvében az Államvédelmi Hatóság és az MTK-ból lett Bástya egymásra találásáról szólva. *„Volt már csapata a honvédelmi miniszternek, a belügyminiszternek, neki is kellett egy. Péter Gábor élet-halál ura volt akkor, s akart egy csapatot. A textil szakszervezet pedig ugyan miről vitatkozott volna az államvédellemmel?”*

A központosítással, egységesítéssel és az egyesületek állami szervekhez csatolásával a moszkvai mintát másolta a magyar sportirányítás, 1949-től módszeresen átrajzolva a klubok hagyományos világát: a Ferencvárosból például ÉDOSZ, majd – a zöld-fehér színeitől megfosztva – piros-fehér Kinizsi lett, a Kispesti AC Budapesti Honvéddá alakult, az MTK Textilessé, majd Vörös Lobogóvá vedlett át, az Újpestből Bu-

Nemzeti Parasztpárt–Magyar Kommunista Párt barátságos mérkőzés, 1946. június 19.

dapesti Dózsa csapatot csinálták, Dózsa György nevének kezdőbetűjével igazodva a címerükben is nagy „D”-t használó belüleges csapatok nemzetközi Dinamo-családjába.

Az újpesti egyesület új nevének előterjesztője maga Kádár János belügyminiszter volt, a klub alapításának 75. évfordulójára kiadott könyv szerint 1950. március 31-én az Egyesült Izzó kultúrtermében személyesen fordult a közgyűlés felé, és kérte az egybegyűlteket, szavazzák meg az egyesület új nevét: „Mi a Dózsa SE nevet választottuk, mert Dózsa nagyszerű példakép. A magyar nép szabadságküzdelmének hajnalán Dózsa György a hősiesség, a bátorság, a hazaszeretet példaképe volt. S ha egyesületünkben jól dolgozunk, úgy a sportközvéleményben a Dózsa név tisztelettel emlegetett név lesz. Az új egyesület színe továbbra is a lila-fehér marad, tekintettel arra, hogy az UTE-sportolók hat évtized alatt megszerették ezt a két színt.”

Kádár János labdarúgáshoz fűződő viszonyát sportolói és sportvezetői tekintetben is segít értelmezni az Üllői úti stadionban 1946. június 19-én játszott Nemzeti Parasztpárt–Magyar Kommunista Párt barátságos mérkőzés, amelynek tudósítója a 3:0-s parasztpárti győzelem dacára a jók között emelte ki a – mások mellett Gallowich Tibor akkori és Sebes Gusztáv későbbi szövetségi kapitánnyal felálló – kommunista csapat hátvédjét, mérkőzés utáni nyilatkozataként pedig a pártvezetőség tagjának tömör és áthallásos

megjegyzését idézte: „Nincs jobbszárnyunk...”

Éppen a kínos júniusi vereség kapcsán elevenítette fel gyermekkori futballemlékeit a *Szabad Nép* 1946. karácsonyi számában az MKP káderosztályának akkor mindössze 34 éves vezetője. „Régi sportember vagyok. A húszas években mint Vasas-ifi a Hársfa utcai fiúkkal együtt rúgtam a futballt a Népliget bokáig érő homokjában. Jó háromórás meccseket játszottunk, rendszerint 15:11-es eredménnyel. Az idén nyáron azonban baleset ért. Valakinek eszébe jutott, hogy rendezzünk MKP–Parasztpárt futballmeccset. Az Üllői úton történt a »nagy« összecsapás. Én is szerelésbe bújtam. Befutásunk a pályára, libasorban, nagyszerűen sikerült. Senki sem esett el közben. A meglepetések után következtek. Az első legmélyebb benyomást Kőből vagy Apró elvtársam fejezte ki, mikor azt mondta: »Te, ez a pálya így lentről nézve mennyivel hosszabb, mint egyébként. Hogyan fogunk mi ezen végigfutkosni?« Nem akarom hosszúra nyújtani a dolgot, mert akkor elmondhatnám, hogy a Parasztpárt »rászedett« bennünket, mert azzal a csatakiáltással, hogy ők »fiatal párt«, beállítottak a csapatba kilenc darab jó lábú főiskolai hallgatót. A mi veteránjaink térde ezzel szemben a meccs közben úgy csikorgott, mint egy rozsdás kulcs a zárban. Nem részletezem, de tény, hogy 0:3-ra veszítettünk. (Kérem a szedő elvtársat, hogy az előbbi mondatot nagyon apró betűvel szedje, hátha elkerüli Rákosi elvtárs figyelmét.) Szóval

Az MKP–NPP meccs nézői a tribünön (középen Keresztury Dezső, Veres Péter és Nagy Imre)

ezen a mérkőzésen változott meg a szurkolói gőg, mert láttuk, hogy futballozni nehéz, de a hús tribünről kiabálni és kritizálni könnyű. A meccs után néhány napig járni sem tudtunk. Nekem éppen csak annyi erőm volt, hogy le szállhattam arról a magas lóról, amelyen mint mindentudó szurkoló ültem tizenhat évig.”

JEGYZŐKÖNYV

Nemzeti Parasztpárt–
Magyar Kommunista Párt 3:0 (1:0)
1946. június 19.
Üllői út, 2000 néző

NPP: Matics – Horváth, Kerek – Tamássy, Király, Dékány – Kertész, Borsos (Énekes), Szabó, Szűcs (Farkasinszky), Nánássy (Erdei)

MKP: Gallowich – Szirmai, Kádár – Apró, Sebes I, Széll B. – Széll J., Kőből, Hidas, Sebes II, Czecei
Góllövő: Szabó, Borsos, Énekes
Jók: Tamássy, Kertész, Szabó, Farkasinszky és Dékány, ill. Gallowich, Kádár, Sebes I és Széll B.

(Forrás: Népsport)

A BIZALMATLANSÁG ÉVEI

Kádár, ha tehette, később is szívesen lépett pályára hasonló futballeseményeken, a Vasassal kapcsolatos, utóbb való-

ságos futball mítoszként emlegetett rokonszenvét azonban a politika keretein belül élte meg, ritka lelátói felbukkanásait nem kísérte különösebb felhajtás. Miként Takács Tibor állambiztonsági

anyagokra épülő, *Szoros emberfogás* című könyve rávilágít, a diktatúra kiépülésével megszűnt a Vasas kivételezett helyzete, hiszen a teljes futballpáletta kommunista színezetet kapott, ráadásul a Rákosi-rendszer inkább az erőszakszervezetek csapatait kegyelte.

Az ötvenes évek első felében az angyalfüldi klubbal kapcsolatban tapasztalt távolságtartásra az egyesület szak szervezeti gyökerei és szociáldemokratákhoz fűződő kötelekei is magyarázattal szolgálhatnak. Moldova György író *A szent labda* című könyvében azonban személyes bizalmatlanságot gyanít a háttérben a politikailag kegyvesztett, 1951-ben letartóztatott, majd börtönbüntetésre ítélt Kádár Jánossal szemben: „A moszkovita vezetőklikk gyanakvása mindenre kiterjedt, még a Kádár által patronált Vasasra is, megpróbálták korlátozni a tevékenységében. Fel nem oszlathatták azt az egyesületet, mely az antifasiszta ellenállás jelképének számított, de igyekeztek a jelentéktelenség szintjére süllyeszteni.”

Árnyaltabban közelít a „Kádár-csapat” korabeli megítéléséhez Hadas Miklós és Karády Viktor *Futball és társadalmi identitás* című tanulmányában (Replika 17–18.). „Külön említésre méltó a Vasas csapata, mellyel kapcsolatban a kommunisták viselkedését bizonyos ambivalencia jellemzi. A korábbi rezsim baloldali ellenzékiességét megtestesítő angyalfüldi együttes neve – kivételként – változatlan maradhat: ebben az értelemben kétségkívül egyfajta lokálisan jól behatárolható, baloldali folytonosság képviselőjének számít. A szociáldemokratákhoz fűződő kapcsolata miatt azonban a hatalom bizalmatlan-

A VASAS EREDMÉNYEI 1945 ÉS 1990 KÖZÖTT

SZEZON	BAJNOKI HELYEZÉS	SZEZON	BAJNOKI HELYEZÉS
1945–1946	2.	1967	4.
1946–1947	3.	1968	3.
1947–1948	2.	1969	4.
1948–1949	7.	1970 (tavasz)	3.
1949–1950	6.	1970–1971	3.
1950 őszi	6.	1971–1972	6.
1951	4.	1972–1973	3.
1952	4.	1973–1974	8.
1953	3.	1974–1975	6.
1954	4.	1975–1976	5.
1955	4.	1976–1977	1.
1956 (félbeszakadt) (állás október 23-án)	8.	1977–1978	5.
1957 (tavasz)	1.	1978–1979	4.
1957–1958	5.	1979–1980	3.
1958–1959	4.	1980–1981	3.
1959–1960	3.	1981–1982	12.
1960–1961	1.	1982–1983	7.
1961–1962	1.	1983–1984	6.
1962–1963	9.	1984–1985	5.
1963 (ősz)	5.	1985–1986	9.
1964	6.	1986–1987	6.
1965	1.	1987–1988	9.
1966	1.	1988–1989	14.
		1989–1990	8.

A Vasas 1945 és 1990 között 30 alkalommal végzett az NB I legjobb öt csapata között, az átlagos helyezése 4,8. volt. Az 1990 és 2018 közötti időszakban hatszor ért a táblázat első öt helyének valamelyikére, az átlagos helyezése a vizsgált periódusban 8,78.

Dísztribün. A kép bal szélén Kádár János a Vasas elnökeként. Középen Ries István, az MLSZ akkori elnöke, tőle jobbra Farkas Mihály és Marosán György, az MTK vezetői

nul szemléli. (Ne feledjük: a demokratikus baloldali munkáspártot a kommunisták a fordulat évében egyszerűen bekebelezik.) Fölösztatására ugyan nem vállalkoznak, ám az erőforrásokat úgy adagolják számára, hogy az előnyhelyzetbe juttatott Honvéd, Bástya és Dózsa előtt lehetőleg ne végezhesen a bajnokságban.”

BARÓTI LAJOS LEVELE

Szimbolikus jelentőséggel bírt, hogy az 1956-os forradalmat követő első – 1957. tavaszi – bajnokságot az 1954-ben rehabilitált, a Magyar Szocialista Munkáspárt főtítkárává és Magyarország miniszterelnökévé előlépő Kádár János egyesülete, a Vasas nyerte meg, története során először. A bajnokcsapat vezetőedzője Baróti Lajos volt, a magyar válogatott későbbi szövetségi kapitányának – Tóth-Szenesi Attila tollából 2004-ben megjelent – életrajzában is szerepel az anekdota, amely szerint a játékosok egy-egy Moszkvicot (vagy annak részletfizetési lehetősé-

gét) kaptak prémium gyanánt, a tréner viszont szokatlan kívánsággal fordult Kádár Jánoshoz: jutalmul börtönben ülő bátyja kiszabadítását kérte.

Baróti Dezső, a neves irodalomtörténész 1955-től a szegedi egyetem rektora volt 1957. áprilisi letartóztatásáig. A hatalom az 1956-os forradalomban betöltött szerepét és a történetekkel kapcsolatos későbbi megnyilvánulásait róttta fel neki. Bár az ismert változat szerint Baróti Lajos személyesen állt elő bátor óhajával, ennek valószínűségét csökkenti, hogy a Vasas 1957. június 8-án tartott hivatalos bajnoki vascsoráján nem vett részt a pártvezető (öt nappal később levélben exkuzálta magát a távolmaradásért), az 1957 végén történt találkozás verzióját pedig éppen Baróti Dezső sorsának alakulása gyengíti. Fennmaradt azonban az 1957. május 5-én kelt levél, amelyet Baróti Lajos írt a pártfőtítkárnak.

„Tisztelt Kádár Elvtárs!

Elnézését kérem, hogy családi problémámmal zavarom Önt, tudom és tisztában vagyok azzal, hogy ilyen kéressel foglalkozni nincs ideje, ilyen ügyek elintézésére megvannak az illetékes szervek. Mégis meg kellett e levelet írnom, mert tudom, hogy csak Ön segíthet.

Nem hiszem, hogy emlékszik rám. A Vasas vezetőségi ülésén találkoztam Önnel, amikor ott labdarúgócsapatunk működéséről és terveiről számoltam be. Ön is mondott kritikát és útmutatást a jövőre nézve. Ez a találkozás bátorított fel levelem megírására. Ne haragudjék érte.

Nevem Baróti Lajos. A Vasas labdarúgócsapatának vagyok az edzője. Büszkén, de szerényen jelenthetem: a Népköztársasági és Közép-európai Kupa elnyerése után idén a csapat megnyerte a magyar bajnokságot is. Remélem, ezzel mint angyalföldi szurkolónak örömet is szerezünk Önnek.

A kérés, amellyel Önhöz fordulok, családi vonatkozású. Fivéremről, dr. Baróti Dezsőről van szó, aki a szegedi egyetem rektora és jelenleg a szegedi rendőrség foglya. Kérem Öntől, engedélyezze, hogy fivéremet szabadlábra helyezze, hogy visszajuthasson két kis gyermekéhez, feleségéhez, szívbeteg édesanyjához, családjához.”

A hosszú levél folytatásában az edző igyekszik bátyja baloldali kötődését

Klubelnökök. Kádár János (Vasas) belügyminiszter és Münnich Ferenc (Ferencváros) budapesti rendőrfőkapitány, 1948

A VESZEDELMES FERENCVÁROSI „B” KÖZÉP KÁDÁR JÁNOS FELSZÓLALÁSA A POLITIKAI BIZOTTSÁG 1957. OKTÓBER 9-I ÜLÉSÉN

„Megmondom őszintén, hogy ezekkel is harcoltunk mi a múlt évben, a diákok egy részével, a hulgánokkal, meg a »B« középpel. Ez egy fasiszta gyülekezet – ami persze nem azt jelenti, hogy mindenki, aki idetartozik, az fasiszta –, de a lényege az, és az sem véletlen, hogy a Ferencváros a fő bázis. Tavasszal nagy nyilvános ülést tartott az újjáalakult »B« közép. Ez egy veszélyes intézmény, ehhez a sportnak nagyon minimális köze van. Azok, akik ezt kifundálták, nem a sport iránti szeretetből tették, azok, akik részt vesznek benne, lehet, hogy a sport végett vesznek részt benne.

Én például ezt az ideai tavaszi helyzetet felhasználtam volna arra, hogy örökre megszüntessem a »B« középet úgy, hogy legalább nyolcvan vezetőt letartóztattam volna és börtönbe csukattam volna legalább tíz esztendőre. Saját szememmel láttam – nemcsak futball-, hanem vízipóló-mérkőzésen is –, hogy a mérkőzéssel háttal állva dolgoztak a dirigensek. Csűrhe, szervezett fasiszta banda ez. Meg kell végre ezt érteni, és le kell velük számolni. Ezekkel megint úgy találkozunk majd, hogy puska lesz az ő, de remélem a mi kezünkben is.

Nem lehet szentimentálisnak lenni, mi még kibírjuk, ha a »B« közép miatt hangoskodni fognak. Nem lehet túrni, amit csinálnak. Ha az elvtársak nem ügyelnek, akkor a sportmérkőzések lesznek

az egyetlen legális területei a szovjetellenes, kommunistaellenes, antiszemita hangulatkeltésnek, és 70 000 emberre lövetni nem tréfadolog. Ha még megszökik vagy hetven ember, azt is kibírjuk, minthogy mi intézményesítsük az ellenség legális törekvéseit. Ehhez már kevés az, hogy a Hegyi haragszik a Terényire, vagy viszont. Ki fogjuk bírni, ha nem lesz világbajnok a magyar futballcsapat, akkor sem fogunk a faszizmusnak legális fedezéket nyújtani. Ez még a sporteredményeknél is fontosabb.

Itt van a Grosics, tényleg egy világklasszis, én nagyon szeretem nézni, ahogyan a pályán mozog, de azért egy mindenki által ismert csempész. Mint mondják, díszmenetben ment vissza a magyar sportéletbe. Ez nem egészséges és tisztességes. Ami Puskást illeti, visszajöhet, de csak mint magyar állampolgár és nem mint Puskás, a csapatkapitány. Míg él, nem lesz több csapatkapitány. Mint állampolgár, ha vissza akar jönni, tessék. De hogy ilyen embereket diadalmenetben vigyünk vissza a sportéletbe, nem lehet. Saját magunkat köpjük szembe az egész világ előtt. Olyan, mint a Grosics, nincs több nekünk, de közel olyan van legalább tíz. Miért kell nekünk a Grosics? Nem azért mondom, hogy dobják ki, nem szól ebbe bele a Politikai Bizottság, de általában, mint közfelfogást felvetem, hogy a magyar törvényeket lábbal taposó embereket mi nem ajánljuk.”

Kádár János a dunaujvárosi
futballpálya nézőterén, 1961

hangsúlyozni, Radnóti Miklóssal, Hont Ferencel, Ortutay Gyulával ápolta barátságát emlegetve, hivatkozik hibás tájékozódási képességére („Nem rendelkezett azzal a politikai látókörrrel, melynek birtokában az ellenforradalom idején határozott és – most látva – helyes álláspontot tudott volna foglalni el az események okozta változó helyzetekben”), előrevetíti lojalitását („Egy olyan embert, aki kormányzatunkhoz, szocialista államrendszerünkhöz hű, könynyebb megtartani, mint ártatlanul félredobni”), végül az állami és a családi szempontok viszonyát tisztázza („Bármenyire nehéz is írni, ha testvérem bűnös, bűnhődjön”), és arra kéri Kádárt, hallgassa meg Hont Ferencet, Ortutay Gyulát és őt. Hogy az edzőnek nyílt-e módja a személyes közbenjárásra, hatással lehetett-e testvére ügyének alakulására, nem igazolható, azonban Ortutay Gyula – alábbiakban részleteiben idézett – *Naplójából* bizonyítható, a néprajztudós és korábbi kultuszminiszter valóban beszélt Kádár Jánossal Baróti Dezső helyzetéről:

„1957. máj. 28.: Fél 12: Münnich ígéri, h. segít Baróti ügyében.

1957. júl. 13.: Münnichnél voltam hétfőn: kedélyesen elbeszélgettünk, ígérte Dezső ügyében a segítségét, utasította Tömpét, hogy vizsgálja felül az ügyet.

1957. aug. 25.: Baróti Deske ügyében voltam tegnap reggel Szalaynál, a legfőbb államügyész helyettesénél, aztán Kádár Jánosnál. Holnap megyek Nezválhoz, akit Kádár a jelenlétemben utasított, hogy milyen értelemben tárgyaljon velem; Tömpével is beszélt, aki, úgy látom, egyik akadályozója volt Dezső ügye igazságos megoldásának. Fél eredményt érhettem el, de ma már szegény Dezső idegállapota miatt ez is jelentős: gyorsan s csöndben bíróság elé állítják, büntetést kap (a felmentés alig lehetséges), s ha a pör adatai szerint valami büntetést kellene kapnia, felfüggesztik vagy kegyelmi úton törlik, s nyomban szabadlábra helyezik.

1957. aug. 29.: Dezső ügyében a legfőbb államügyész utasítására felhívott egy Avar nevű ügyészt, aki referált az ügy elindításáról, s jelentette, hogy az ítélet felfüggesztése, a szabadlábra helyezési indítvány ellen a szegedi ügyész nem fog tiltakozni. Már meg is kapta az utasítást.”

A kedvező előjelek ellenére az 1957 októberében született elsőfokú ítélet két és fél év börtönbüntetést szabott ki Baróti Dezsőre a népi demokratikus államrend elleni izgatás miatt. Szokatlanul hamar megnyílt azonban előtte a szabadulás útja, a szegedi megyei bíróság büntetőperes iratai alapján még 1957 novemberében megszületett a másodfokú ítélet, amely egy év – három évre felfüggesztett – szabadságvesztésre mérsékelte büntetését. Noha egyes források 1958 őszére datálják kiengedését, a Baróti Dezső életéről néhány éve kiállítást rendező szegedi egyetem és a Magyar Politikai Foglyok Szövetsége (POFOSZ) adatai megerősítik a korábbi verziót. Ráadásul Ilia Mihály Széchenyi-díjas irodalomtörténész, Baróti Dezső egykori tanítványa a *Nemzeti Sport*nak 2016-ban elmondta, még 1957 végén meglátogatta lakásán a kiszabadult professzort, aki következő munkahelye, a Petőfi Irodalmi Múzeum nyilvántartása szerint az 1958-as év folyamán elfoglalta állását Budapesten.

HOSSZABB PÓRÁZON

Baróti Lajos magyar szövetségi kapitányi kinevezése miatt még 1957-ben otthagyta a Vasas edzői tisztségét, Kádár János személyes szimpátiája azonban továbbra is előnyt jelentett az angyalföldi munkáscsapat számára. „Tagadhatatlan, hogy a hatalom számára a Kádár-érában jóval kedvezőbb volt a Vasas, mint a Rákosi-rezsim idején, már csak azért is, mert Kádár János 1946 szeptemberétől rövid ideig a Vasas klubelnöke volt – írja a klub hivatalos honlapja. – Az is bizonyos viszont, hogy az angyalföldi egyesületet – a piros-kékekért szorító Kádár, Biszku, Gáspár »belső hármas« ellenére – nem dédelgették jobban, mint a Honvédot, az Újpestet vagy a megannyi munkás- és bányászcsapatot.” Noha a Vasas rendszerváltás előtti és utáni eredményeit összevetve nem kétséges a politikai hátszél kedvező hatása, a futballviszonyok ötvenes években jellemző, szigorú felügyelete idővel lazult valamelyest. Nem véletlen, hogy miután 1963-ban, tizennégy év szünet után újra bajnoki címet nyert a rendszer által gyanakvással figyelt Ferencváros, visszaemlékezések szerint az ironikus Fradi-szurkolók a következő rigmussal köszönték meg a hosszabb pórázot: „Bajnok lett a Ferencváros, fasza gyerek Kádár János!” ♦

MIÉRT SZORULT KI A LELÁTÓI NYELVBŐL A „HUJ, HUJ, HAJRÁ!” BIZTATÁS?

A sajtó utalásából következtethetünk arra, hogy a negyvenes évek végétől az állam tudatosan igyekezett kiszorítani a stadionokból a magyar szurkolói nyelv hagyományos „huj, huj, hajrá!” biztatását, mivel politikai szempontból kellemetlennek bizonyult a Szovjetunióból érkező pártemberek fülét sértő kifejezés, a „huj” ugyanis a többi szláv nyelvhez hasonlóan az oroszban is a himtag vulgáris megnevezése.

A sportnyelvben a két világháború közötti nyelvmagyaritó szándék ültette be az addigi „Tempó!” buzdítás helyére a honfoglalás kori – Liutprand püspök feljegyzése szerint már a 933-as merseburgi csatában használt – „hui, hui” csatakiáltás lelátói módját, a második világháború után azonban indokoltá vált az újabb csere. A politikailag korrekt verzió terjedését igyekezett elősegíteni a *Népsport* is 1949 nyarán, a budapesti főiskolai világbajnokság előtt: „Harsogjon is a magyar biztatás! Válasszuk azt a magyaros biztatást, amely már tavaly, a londoni olimpián olyan népszerű lett. Jól hangzik, erőteljes, magyaros, »Rá, rá, hajrá! Hajrá, magyarok!«”

Nem sikerült teljesen megszüntetni a „huj, huj”-ozást; Barcs Sándor, a Magyar Labdarúgó Szövetség elnöke a Vörös Lobogó [MTK] egyik 1956-os nemzetközi mérkőzése kapcsán jegyezte meg, „időnként ütemesen feltört ajkunkról a huj-huj-hajrá, ámbár erre semmi szükség nem volt”, és személyes visszaemlékezések szerint a szófordulat a hatvanas években is felhangzott a tribünökön, sőt egy 1976-os *Népszava*-cikk alapján még akkor sem vesztett ki teljesen.

„Annak, hogy a sajtó e helyett a kiáltás helyett olykor a rá, rá, hajrá buzdító kiáltást közli, talán az az oka, hogy a szláv nyelvekben is él egy huj szó, amely teljesen független a hasonló hangzású magyar szótól, és amelynek eredeti trágár jelentéséből megveztést kifejező értelme is fejlődött” – magyarázta O. Nagy Gábor a *Magyar Nyelvőr* 1960/3. számában a gyakorlatot, hogy a tudósítások hajlamosak egyes csalással elhallgatni a valós rigmust, és csak a szelídebb változatot rögzítik.

Marinov Iván az urbanlegends.hu oldalon 2010-ben közzétett cikkében hivatkozik Thuróczy Gergely családi emlékére: a Petőfi Irodalmi Múzeum tudományos munkatársa állítja, hogy szülei a moszkvai egyetem hallgatóiként 1962-ben vagy 1963-ban fültnúúi voltak Kádár János helyszíni előadásának, amelynek során a pártfőtítkárt tréfásan megjegyezte, „bánjunk csinján a huj, huj-zással, mert a szovjetek félreérthetik”.

DÉNES TAMÁS

VERESÉG „MUSSOLINI FIAITÓL”

AZ OLASZ-MAGYAR VILÁGBAJNOKI DÖNTŐ POLITIKAI HÁTTERE

Az 1938-ban elért hatalmas magyar labdarúgósikerre méltatlanul kevés figyelem irányul. Pedig Zsengellérék vb-döntős eredményét azóta sem múlta felül egyetlen nemzeti tizenegyünk sem. Az „Aranycsapat” 1954-ben hasonlóképp ezüstérmet szerzett a svájci világbajnokságon, így az alig 16 évvel korábban döntőző válogatottunkat is méltán tekinthetjük aranycsapatnak. A '38-as gárda azonban ugyanúgy

vert seregként élte meg a ma már elérhetetlen meszeségben lévő 2. helyet, mint az '54-es, és ugyanúgy nem játszott soha többé ugyanabban az összeállításban. A legenda szerint Mussolini fiainak politikai okokból kellett győzniük, miként majd a '66-os angliai világbajnokságon is – a néphit szerint – politikai okokból kellett átengedni a győzelmet a szövetséges Szovjetunióknak.

A franciák rengeteget adtak a futballvilágnak. Jules Rimet, a FIFA akkori elnöke oroszlánszerepet vállalt a húszas-harmincas évek fordulóján az első világbajnokság kiírásában, az ő nevét kapta később a trófea. Régi harcostársát, Henry Delaunay-t tartják az Európa-bajnokság szülőatyjának, noha az első selejtezőt csak három évvel a halála után játszotta a magyar és a szovjet válogatott. Gabriel Hanot és a *L'Équipe* szerkesztősége hozta létre a Bajnokcsapatok Európa-kupáját, majd alapította meg a mindmáig legnagyobb tekintéllyel bíró egyéni díjat, az Aranylabdát.

HOGYAN RENDEZHETETT PÁRIZS VILÁGBAJNOKSÁGOT?

Jules Rimet, a FIFA akkori elnöke szerette volna, ha Franciaország labdarúgóvilágbajnokságot rendez 1938-ban, de nem titkolta, azért is „vinné haza” a tornát, hogy a nagy sportrendezvények kikerüljenek a politika árnyékából. Az 1930-as világbajnokságot elvitte a legjobb feltételeket kínáló, a résztvevőknek jelentős költségtérítést fizető – a vb-n indulni hajlandó válogatottak közül a legerősebb csapattal rendelkező – Uruguay, amely a világbajnokság megrendezését alkotmányának centenárium ünnepségeivel kapcsolta össze.

A második világbajnokság Olaszországgé lett, miután a másik kandidáló, Svédország – éppen a stockholmi FIFA-kongresszuson – talán esélytelenségét is látva visszalépett. Az olaszok nagyszabású terveket vázoltak fel, nagy-szerű Mondialét álmodtak. Benito Mussolini, a Duce igen jelentős állami támogatással garantálta a világbajnokság rendezésének sikerét – a többi pedig már Vittorio Pozzón és futballistáin múlott. A látványos külsőségekhez – monumentális stadionok, zászlós bevonulások, lelkes ünneplő közönség – gazdasági haszon is társult, egyebek mellett a filmforgatási, a rádióközveti-

A magyar válogatott és Dietz Károly szövetségi kapitány a jugoszlávok elleni meccs előtt, 1937

tési, illetve az egyéb publikációs jogok értékesítésének és a jegyárbevételnek köszönhetően 1 427 393 líra haszonnal zárult a Mondiale. Akkoriban ez tekintélyes összegnek számított.

Tíz ország tizenhat rádiótársasága közvetített, 29 nemzet 270 újságjának munkatársai tudósítottak a helyszínekről. Magyarországról a rádió (az akkreditációs lista szerint *Magyar Rádió Telefon*), valamint *Az Est*, a *Budapesti Hírlap*, az *Esti Kurír*, a *Friss Újság*, a *Függetlenség*, a *Hétfői Napló*, a *Magyarország*, a *Nemzeti Sport*, a *8 Órai Újság*, a *Pesti Napló*, a *Sporthírlap* és *Neues Politisches Volksblatt* kért és kapott tudósítási lehetőséget. Mindez már jelzi, hogy szemben az 1930-as uruguayi Mundiallal az 1934-es torna – részben az erősödő olasz–magyar kapcsolatokra tekintettel is – kiemelt figyelmet kapott itthon.

Két évvel később a berlini olimpiát még nagyobb médiaérdeklődés kísérte, itthon és külföldön egyaránt. Az akkreditációt kért orgánumok száma nagyjából a hatszorosa volt az 1934-es labdarúgó-világ bajnokságról tudósítóknak. Csak a *Nemzeti Sport* tizenkét munkatársat küldött ki, számukra Vadas Gyula főszerkesztő és laptulajdonos nyolcszobás, két fürdőszobás villát bérelt – megfelelő személyzettel és háziasszonnyal – Charlottenburgban. Ők aztán ugyanarról számoltak be, amiről a helyszínen lévő teljes újságírói kar is tudósított: rendkívül jól megszervezett, látványos versenyekről, tökéletes szervezésről, ahol minden kulissza a németek és a náci párt dicsőségét hirdette.

Ezért is akart Jules Rimet a következő, 1938. évi futball-világ bajnokság helyszínének olyan országot, amely a rendezést nem saját nagysága igazolására kívánja felhasználni. A dél-amerikaiak, élükön az argentinokkal, tiltakoztak, ők úgy gondolták, az előzetes megállapodások alapján a rendezés nekik járt volna. A szubkontinens spanyol anyanyelvű része annyira megsértődött, hogy egyetlen csapatot sem küldött a Mondialra. Pedig a FIFA az eredeti bojkott ellenére adott második lehetőséget, felajánlotta, hogy az argentinok játsszanak pótszelejtezőt a közép-amerikai zónából továbbjutó kubaiak ellen. Sőt vállalta volna azt is, hogy a kiemelték közé sorolja az Albi-cestést, hogy könnyebb sorsolása le-

JEGYZŐKÖNYV

VB-döntő

OLASZORSZÁG–MAGYARORSZÁG

4:2 (3:1)

1938. június 19., Párizs, 45

124 néző. Játékvezető:

Capdeville (francia)

OLASZORSZÁG: Aldo Olivieri (Lucchese) – Alfredo Foni (Juventus), Pietro Rava (Juventus) – Pietro Serantoni (AS Roma), Michele Andreolo (Bologna), Ugo Locatelli (Ambrosiana-Inter) – Amedeo Biavati (Bologna), Giuseppe Meazza (Ambrosiana-Inter), Silvio Piola (Lazio), Giovanni Ferrari (Ambrosiana-Inter), Gino Colaussi (Triestina)

Szövetségi kapitány: Vittorio Pozzo

MAGYARORSZÁG: Szabó Antal (Hungária) – Polgár Gyula (Ferencváros), Bíró Sándor (Hungária) – Szalay Antal (Újpest), Szűcs György (Újpest), Lázár Gyula (Ferencváros) – Sas Ferenc (Hungária), Vincze Jenő (Újpest), Sárosi György dr. (Ferencváros), Zsengellér Gyula (Újpest), Titkos Pál (Hungária)

Szövetségi kapitány: dr. Dietz Károly

Gólszerzők: Colaussi (6.), Titkos (8.), Piola (17.), Colaussi (35.), Sárosi (70.), Piola (83.)

gyen. Az argentin csapat mégsem indult a világbajnokságon.

Rimet nem akarta újra Dél-Amerikába vinni a tornát, az 1936-os berlini olimpia előtti napokban, a német fővárosban tartott kongresszus előtt kaotikusnak és kiszámíthatatlannak tartotta az argentinai és a brazilai belpolitikai viszonyokat. Ma már kevésbé ismert, hogy a harmadik labdarúgó-világbajnokságot, mivel akkor még nem volt kőbe vésva a négyévenkénti rendezés elve, eredetileg a franciák szívesen összekötötték volna az 1937-es párizsi vilákiállítás eseményeivel. Függetlenül attól, hogy 1937-ből végül 1938 lett, Rimet és a többi francia futballvezér rendezési álma valóra vált. Az már kevésbé, hogy politikamentes legyen a torna.

AZ ANSCHLUSS ÉS A NÉMET CSAPAT

Elsősorban annak a két válogatottnak a szereplését kísérte zajos ellenszenv, amelynek országa az 1934-es világbajnokságot és az 1936-os nyári olimpiát rendezte: az olaszét és a németét.

Sepp Herbergernek, a német szövetségi edzőnek világos elképzelése volt már bő fél évvel a torna előtt, hogy kikre építi világbajnoki csapatát. A válogatottja 1937 márciusától kezdődően tíz mérkőzést nyert meg sorozatban, s bár a következő év első harmadában a svájciakkal, a magyarokkal és a portugálokkal is csak döntetlent játszott, az európai sajtó mindenképpen a legjobb nyolc közé várta. A papírforma azt ígérte, hogy majd a magyarok elleni mérkőzése dönt arról, hogy megismételve 1934-es teljesítményét, bejut-e az elődöntőbe. Ám Herberger nem mehetett a világbajnokságra a megálmódott-felépített tizenegyével. „Felülről” rászóltak.

A Harmadik Birodalom 1938 márciusában elfoglalta Ausztriát, megtörtént az Anschluss. Miközben csapatai az osztrák lakosság jelentős részének hangos éljenzése közepette bevonultak Bécsbe, hét évre megszünt az osztrák válogatott. Pedig március elején a mit sem sejtő Osztrák Labdarúgó-szövetség még az addig Olaszországban a milánói Ambrosianánál (ma Internazionale) megfigyelőként dolgozó, amúgy a Balkánon nagy sikereket elért ír edzővel, Jim Donnellyvel is megerősítette a stábját. Bő egy hétre...

A Papírembernek becézett Matthias Sindelar köré épített legénység áprilisban lejátszotta a hagyományos és korábban lekötött tavaszi találkozóját a magyarokkal, de már városok közötti, Bécs–Budapest mérkőzésként. Addigra Herberger már tervezgette, kiket épít be a birodalmi válogatottba. A német csapatot 1936 és 1962 között 167 mérkőzéssel dirigáló, önmagát még a felesége által is Főnöknek hívató edző kétségtelenül értett a futballhoz. Pontosan tisztában volt azzal, hogy a játékosok technikai tudására építő bécsi iskola képviselői, illetve az inkább az erőre alapozó, nagyon határozott, pragmatikus futballt játszó németek nem mixelhetők két hónap alatt egységes csapattá. De azt is tudta, hogy nincs apellata.

Herberger mindig is szem előtt tartotta a karrierjét, mindent megtett annak érdekében, hogy a német válogatott élére kerüljön, majd ott is ma-

radhasson. Mint a háború után fejtegette, ezért lépett be – már 1931-ben – az NSDAP-ba, a nemzetiszocialista pártba is. A torna előtt „nagyon magas helyről” (minden bizonnyal a birodalmi sportvezértől, Hans von Tschammer und Ostentől) kapott utasítást arra vonatkozóan, hogy a német és az osztrák játékosok aránya a tizenegyben 6:5 legyen. Ennek aztán eleget is tett, függetlenül szakmai meggyőződésétől vagy éppen attól, hogy tudta, a német és az Ostmarkból meghívott futballisták nemcsak csendben rivalizálnak, de leplezetlenül utálják egymást.

A titkosszolgálati anyagok alapján Herbergerék tudomására jutott, hogy Franciaországban várhatóan a nézők tüntetni fognak a német csapat ellen. Ezért a kapitány úgy döntött, hogy a Nationalelf, ameddig csak lehet, maradjon hazai környezetben, Duisburgban, s csak közvetlenül a svájciak elleni első meccse előtt utazzon a torna színhelyére. Ráadásul végül a lehető legszűkebb stábbal utazott, amelyet tizenöt játékos, egy vezető, egy gyúró és a szövetségi edző alkotott. Párizsban a németek az első mérkőzés döntetlenjét követő ismétlésen kiestek a svájciak ellen, de ezt a vezetők közül igazán csak Herberger bánta. Von Tschammer leginkább a kiállított bécsi balszélsőre, Hans

Pesserre volt mérges, akit az első meccs után azonnal hazaküldtek és eltiltottak. Pesser ugyanis keresztülhúzta a németek azon reményét, hogy a pályán szimpatikus csapat benyomását keltsék.

A SQUADRA AZZURRA FEKETÉBEN

Az olaszok nem törekedtek erre. A címvédő Squadra Azzurra az első mérkőzésén – a marseille-i publikum mély ellenszenvétől kísérvé – csak hosszabbításban jutott túl a két évvel korábban a berlini olimpián elődöntős norvégokkal szemben. S még a pályán támadtak a legkisebb nehézségei... Az olasz játékosok fasiszta karlendítéssel üdvözölték – vagy ebben az esetben helyesebb úgy fogalmazni, hogy hergelték – a közönséget. Amikor Vittorio Pozzo szövetségi kapitány meghallotta a tüntető pfujolást, újabb karlendítést vezényelt. Mint utóbb elmondta, azt akarta „üzenni” a nézőknek és talán a norvégoknak, hogy nem ijedtek meg, nem félnek. Az északi futballisták – miként edzőjük, a korábban tizenkét éven keresztül Németországban futballozó Asbjørn Halvorsen is – higgadtan és semleges viselkedtek. Miután Norvégia 1940. tavaszi elfoglalását követően a németek szinte minden addigi szervezett sport-

tevékenységet betiltottak, az Assinak becézett Halvorsen az ellenállás egyik vezéralakjává és szimbólumává vált, majd miután a Gestapo letartóztatta, 1942-től koncentrációs táborban töltött több mint két és fél évet.

Az olasz csapat a norvégok kiejtése után a negyedöntőben a házigazda franciákkal találkozott. A Squadra Azzurából Squadra Nera lett, az olaszok, miután nem játszhattak hagyományos égszínké mezükben, nem a szokásos második számú mezhez, a fehérhez nyúltak, hanem fekete mezben és fekete nadrágban léptek pályára. A franciák, nem teljesen ok nélkül, provokációnak vélték, hogy Pozzo – nyilvánvalóan a futballszövetség vezetői, elsősorban az elnök, Giorgio Vaccaro tábornok beleegyezésével – a fasiszták fekete egyenruhájára utaló szerelést választotta. Története során az olasz válogatott soha máskor nem játszott tiszta feketében.

A Franciaországban élő olasz antifasiszták tüntetést szerveztek a mérkőzésre. Ennek külön apropót adott, hogy a Cagoule nevű francia szélsőjobb oldali csoport tagjai éppen egy évvel korábban gyilkolták meg – a gyanú szerint Mussolini és veje, a külügyminiszter Ciano gróf kívánságára – a Párizsban alapított Giustizia e Libertà (Igazság és Szabadság) nevű emigráns antifasiszta szervezet vezéralakját, Carlo Rossellit és öccsét, Nellót egy normandiai fürdőhelyen. Vittorio Pozzo szövetségi kapitány katonai alakzatban masírozott a stadionba a játékosait, akik ismét karlendítéssel bősztették a közönséget.

A szövetségi kapitányt sokan fasiszta érzelműnek tartották, fia viszont egy későbbi visszaemlékezésében ezt hevesen cáfolta, azt állítva, hogy az apja számára sokkal vonzóbb volt Winston Churchill liberális monarchista eszmevilága, mint a fasisztáké. Ettől függetlenül igyekezett jónak lenni a „rendszerrel”, amelynek félkatonai reguláival s elsősorban a hazafiság erősítésére irányuló törekvéseivel a legmesszebb menően egyetértett. A mérkőzések előtti motivációs beszédekben gyakran merített példákat az első világháború olasz csatáiból.

A II. világháború után tanúk igazolták, hogy Pozzo a Biella környéki hegyekben ételt csempészett a partizánoknak, és segédkezett hadifogságba

Meazza és Sárosi, a két csapatkapitány a mérkőzés előtt Capdeville-ben

esett szövetséges katonák kiszabadításában. Ettől függetlenül az ötvenes-hatvanas években bélyeget viselt magán a múltja miatt, sőt állítólag még 1990-ben is emiatt nem róla nevezték el az új torinói stadiont.

Pozzo mindenekelőtt mélyen olasz érzelmű futballszakember volt, aki aszkétaéletet élt. Tizenkilenc éven keresztül vezette a Squadra Azzurrát, de soha, még a világbajnoki címek után sem fogadott el egyetlen lírát sem a munkájáért. Ugyanakkor a franciák elleni, 3:1-re megnyert vb-negyeddöntő előtt az összeállítás csak azután hirdette ki, miután Vaccaro tábornok rábólintott a veterán védő, Eraldo Monzeglio kihagyására. A norvégok ellen gyengén futballozó jobb hátvéd volt a keret egyetlen ízig-vérig fasiszta érzelmű tagja, aki gyakori vendégnek számított a Mussolini család római rezidenciáján, a Villa Torlonián is.

Az olaszok nem titkolták, hogy irigylük a másik ágon lévő magyarokat, akik az elődöntőben a svédekkel játszhattak, miközben nekik a közönségfavorit brazilokkal kellett szembenézniük. Ráadásul utazhattak vissza Marseille-be, ahol már a norvégok elleni meccsük előtt is tüntetett ellenük a publikum. Most sem rokonszenvezett, de békésebb volt a hangulat. A „nép” leginkább azon értetlenkedett, hogyan hagyhatta ki Adhemar Pimenta két kulcsjátékosát, Leónidast és Hérculest. Leónidas – akit Fekete Gyémántnak neveztek – a torna gólkirálya lett, a brazilok minden meccsén lőtt gólt, csak éppen az olaszok ellen nem. Nem is lőhetett, hisz nem állította be Adhemar Pimenta. Később azt mondták, sérült volt, de az is elterjedt, hogy a brazilok egy-két olaszbarát vezetője nem szorgalmazta, hogy a csehszlovákok ellen nagy rúgást kapott középcsatár felépüljön a mérkőzésre.

MAGYAR-OLASZ FINÁLÉ

Utóbbi szál azért érdekes, mert hasonlót felgombolyítottak a magyarok is a világbajnoki döntő után. A magyarok ellen akkor már tizenkét és fél éve veretlen Squadra Azzurra 4:2-re megnyerte a Párizsi Colombes-ban rendezett döntőt, s ezzel megvédte világbajnoki címét. A nemzetközi sajtó egybehangzó véleménye szerint a torna legerősebb csapata vehette át a Rimet Kupát, játékát egy francia lap a *Giovinezza*, a fasiszták indulója pattogó ritmusához hasonlította, szemben a méltóságteljes, de lassú *Himnuszuk* tempó-

A világbajnoki győztes olasz csapat, Párizs, 1938

jában futballozó magyarokéval. Egyetlen magyar résztvevő sem mondta a meccs végén, hogy az 1938. június 19-én rendezett fináléban az ellenfél nem érdemelte meg a győzelmet.

Ám többen – habitusuktól, vérmérsékletüktől függően hol szolidabban, hol hevesebben – azt állították, hogy a legerősebb tizeneggyel legyőzhetők volna az olasz csapatot. Mégsem játszhatott a legjobbnak vélt legénység, mert dr. Dietz Károly szövetségi kapitány nem állította be a végjátékra Korányi Lajost, Turay Józsefet és Toldi Gézát.

Dietznél különösebb életpályájú szövetségi kapitánya nem akadt a magyar futballnak. Az őszirózsás forradalom alatt Budapest rendőrfőkapitánya volt, aki letartóztatta Kun Bélát, de a két világháború alatt kegyvesztetté vált, leserelték, ügyvédként dolgozott. 1944-ben a nyilasok letartóztatták, internálták, koncentrációs táborba küldték. Túlélte, de az új hatalomnak sem volt jó, 1951-ben kitelepítették, két évet Bodrogkeresztúron töltött. Sztálin halála után itthon is enyhült a rendszer, de azt nem engedte meg neki, hogy Budapestre költözzön. Piliscsabán lakhatott, segédmunkásként, éjjeliőrként mormolta maga elé a latin idézeteket. Csak nagybetegen, sérülten költözhetett vissza Budapestre, ahol 1969-ben hunyt el.

Dietz olasz- és németbarátnak számított a harmincas évek végén, de soha senkinek nem vallotta be, hogy nem szakmai szempontok alapján állította össze csapatát. Feleki László, a legendás újságíró, a *Nemzeti Sport* akkori tudósítója a döntő ötvenedik fordulóján hibáztatta Dietzet Toldi kihagyásáért, de cáfolta, hogy politikai

okok miatt mellőzte volna a kapitány. Ugyanakkor a játékosok közül (éppen akkoriban) Sas Ferenc, a jobbszélső azt mondta, „Mussolini labdarúgóit nem volt szabad megverni”, Balog István, azaz Bonzó úgy emlékezett: egy, a csapatot meglátogató politikus mondta ki, hogy „Toldi nem játszhat”.

Toldi Géza, a Ferencváros erős fizikumú, angol típusú belsőcsatára azt mesélte, hogy jó barátjától, Sárosi Györgytől, a csapatkapitánytól tudta meg, hogy nem játszhat. A „Doktor” erre ugyancsak le akarta mondani a játékot, de Dietz Károly a magyarságára apellálva meggyőzte, hogy ne tegyen ilyet. Turay ellenben nem volt hajlandó játszani. Idézzük ismét Feleki László emlékeit: „Mint egykori szem- és fül-tanú azt is tudom, hogy Turaynak semmi baja nem volt, Toldi kihagyása okozott neki akkora szív- és lábfájdalmat, hogy felháborodásában nem vállalta a játékot.”

Zsengellér Gyula, aki a döntőig a magyarok mindhárom mérkőzésén szerzett gólt, soha nem tudta feldolgozni, hogy elszalasztották a lehetőséget. Azt állította, saját szemével látta, ahogy Dietz bezárkózva tárgyal az olasz vezérkarral, majd meghozza a döntést. A hazatérő magyar szövetségi kapitányt, akinél nagyobb sikert azóta sem ért el egyetlen utóda sem, a felháborodott tömeg meg akarta lincselni a Keleti pályaudvaron. Vittorio Pozzót a Duce a Sportérdemérem csillagával tüntette ki. ♦

SZÖLLŐSI GYÖRGY

MIÉRT VESZTETTÜNK?

A FUTBALLTÖRTÉNELEM LEGNAGYOBB
MEGLEPETÉSÉNEK VALÓDI OKAI

Győzelem esetére minden játékosnak Nyugaton beszerezhető személygépkocsit és régóta halogatott dél-amerikai, pénzes túrát ígért a hatalom (a kommunizmus előtt vagyontokat kerestek a minden télen Latin-Amerikába utazó magyar profi csapatok), de a kilátásba helyezett jutalmakból nem lett semmi. Végképp valósággá vált, amit addig csak üres szavaknak hittünk: a német profik a magyar amatőrökkel találkoztak és nagy meglepetésre felülkerekedtek, hogy aztán a nyugati profi sport és futball gyorsvonatként száguldjon el a keleti, versenyképtelen sportstruktúra mellett.

Az '56-ban hatalomra kerülő Kádár Jánosnak aztán – főleg Puskás, Kocsis, Czibor disszidálásának fényében – nem volt szüksége többé az addig halhatlanul népszerű Aranycsapat mítoszára, pláne nem a futballmeccseken hazafias élményeket megélő tömegek kiszámíthatatlan reakcióira. „Hetvenezer ember közé lövetni nem tréfadolog” – mondta a rá jellemző cinizmussal egy KB-ülésen a hatvanas években arról, mit gondol a meccsre járó, nehezen kontrollálható tömegekről. Így lett az elveszített világbajnoki döntő sok szomorú folyamat, de talán a forradalomban testet öltő végső elkeseredés elindítója is. A magyar futball fejlődését mindenestre évtizedekkel vetette vissza a döntő, illetve az a tendencia, amely, mint láttuk, óhatatlanul egy ilyen bukáshoz kellett hogy vezessen.

Pedig 1954 nyarán tényleg majdnem világbajnokok lettünk.

Az újjáépített Wankdorf Stadion melletti sétányon az emlékművé lett egykori eredményjelző immár az örökkévalóságnak mutatja, hogy Ungarn–Deutschland 3:2. A körülményeket és a következményeket ismerve túlzás nélkül nemzeti sokknak mondható eredmény – sok más, a magyarság által elszenvedett csapással ellentétben – az egész világ figyelmétől kísérvé alakult ki és hatása is globálisan értelmezhető.

ÖSSZEOMLÁS A KORONÁZÁS KÜSZÖBÉN

Ma már közhelynek számít, hogy a német gazdasági csoda, a háború utáni talpra állás emblemikus állomása, egyben katalizátora volt ez a finálé – a berni csoda (*Das Wunder von Bern*, ahogy az ötvenedik évfordulóra készült német kultuszfilm címe is mondja) –, de a mérkőzésnek a magyar futball és Magyarország történelmére gyakorolt hatását is érdemes vizsgálni. Grosics Gyula fogalmazta meg először nyilvánosan, hogy „*ha nem ve-*

← Puskás Ferenc köszöntése
75. válogatottsága alkalmából

Sebes Gusztáv szövetségi kapitány

← szítjuk el a döntőt, akkor lehet, hogy nincs ötvenhat”, legutóbb pedig a brit *FourFourTwo* futballmagazin írt arról, hogy a Budapesten a berni döntő után kitört zavargások az 1956-os forradalom főpróbájának tekinthetők.

Az összefüggés nyilván nem ennyire közvetlen, és nem is szabad elfogadnunk a leegyszerűsítő kijelentéseket, de tény, hogy az addig megállíthatatlan Aranycsapat összeomlása a legfontosabb pillanatban, a megkoronázás küszöbén, a világbajnoki döntőben a kommunista diktatúra által sanyargatott magyarok utolsó örömét is elvette, büszkeségének utolsó morzsáit is porrá zúzta. A drámai és az egész nemzetet letargiába döntő végkifejlet elképesztő, egy futballvereség normális következményeit persze túlnövő hatása persze abból is következett, hogy a korábbi győzelmeket propagandacélokra használó rezsim maga emelte az egekig a tétet, srófolta a legmagasabbra a várakozást.

Kétmillió példány, a világbajnokokat köszöntő bélyeg várt volna a borítékokra hétfő reggel a postahivatalokban, és a Hősök terén éppen az emelvényt ácsolták a csapat ünnepélyes köszöntésére (az 52-es olimpia után száz ezer, egy év múlva, a 6:3 után egyes becslések szerint már egymillió ünneplő ember várta haza a csapatot), miközben a rádióban Szepesi György elcsukló hangon közvetítette a döbbenetes vereséget, és mondta, sulykolta, hogy „*Ne legyen elkeseredés, hallgatóim, odahaza*”, amivel persze éppen az ellenkezőjét érte el annak, amit kért.

Hiszen mindenki érezte, hallotta, hogy maga is a végsőkig el van keseredve.

És itt szoktak következni a fájdalmas megjegyzések és fejtegetések a balsorsról, a végzetről, jóllehet a tények ismeretében én inkább balfácánságról és vezetői hibák elképesztő sorozatáról beszélnék. Ha már feltétlenül általános érvényű következtetéseket akarunk levonni mindabból, ami a döntő előtt és magán a mérkőzésen történt, akkor azt állapíthatjuk meg, hogy kilenc évvel az egyaránt elveszített világháború után a „nyugati” NSZK-ban annyival profibb menedzsment és szemlélet jellemezte a futballválogatottat, mint a „kommunista” Magyarországon, ami éppen elég volt ahhoz, hogy a mindenki által elismerten sokkal jobb képességű játékosokból álló Aranycsapatot legyőzze Sepp Herberger szövetségi kapitány és Fritz Walter csapatkapitány német együttese. Ezt a kijelentésemet alább tények és jelenségek egész sorával támasztom alá.

A SZÖVETSÉGI KAPITÁNY SZEMÉLYE

Amíg a németeknél olyannyira szakmai és nem politikai szempontok döntöttek, hogy a náci Németország szövetségi kapitánya folytathatta a munkát az NSZK válogatottjának szakvezetőjeként, addig nálunk a kommunista átrendeződés nélkül elképzelhetetlen lett volna, hogy Sebes Gusztáv legyen a válogatott edzője, sőt korlátlan ura, hiszen – és ez hatalmas problémákhoz vezetett, mint később látni fogjuk – sem csapatmenedzser, sem szövetségi elnök, sem senki nem befolyásolhatta az így a teljes felelősséget viselő és a legnehezebb döntésekkel is egyedül maradó Sebest.

A korábbi egyszeres válogatott MTK-játékost még a magyar futballszakemberek második vonalához sorolni is csak jóindulattal lehetett, amikor Gutmann Béla, Orth György, Toldi Géza mellett még egy sor nagy tudású magyar edző dolgozott Európa különféle csapatainál, s a '38-as döntősök, Zsengellér Gyula és Sárosi György éppen csak visszavonultak a futballtól. Idehaza pedig Kalmár Jenő vagy Bukovi Márton jelenthette volna a megoldást a szövetségi kapitányi posztra, ha a kommunista párt nem Sebest jelöli ki erre a kulcsfontosságú pozícióra. Kétségtelen, hogy találhattak volna rosszabb megoldást is, és az is, hogy Sebest elfogadta a csapat hangadó zsenije, Puskás Öcsi, az edző pedig jó érzékkel a fiatal kis-

Puskás Ferenc a játékosfeleségek karéjában

pesti balösszekötő köré építette csapatát, hiába futkosott rajta kívül is világklasszisok sora a magyar pályákon. De Sebes eszközrendszere, intelligenciája, taktikai érzéke éppen akkor bizonyult végesnek és kevésnek, amikor a legnagyobb szüksége lett volna az edzői érelyekre és a tekintélyre.

A CSUKÁK

De folytassuk a mieinket a kommunista rendszer következményeként vagy velejárujaként hátráltató tényezők felsorolását! Közismert és meghatározó mese az Adidas stoplik legendája, vagyis hogy az NSZK játékosainak Adi Dassler, a világceg alapítója személyesen készítette a futballcipőket, amelyek ekkor először lehetett ki- és becsavarozással egyszerűen kicserélni a stoplikat, ha eső lévén hosszabb, a csúszós talajon mélyebben megkapaszkodó tűskékre volt szükség (amint ez a döntőn be is következett). Ez rendben is van, de miért tekintjük szenzációnak, hogy az ellenfélnek volt világszínvonalú felszerelése? És miért fogadjuk el fenntartás nélkül, hogy a mieinket, a négy és fél éve veretlen világsztárjainkat nem

segítették a legjobb hazai cipőkészítők, akik akár több garnitúra, különféle talajra készült focicsukával szerelhetők fel a csapatot? Ja, hogy az NSZK-ban akkor ez már természetes volt, míg nálunk a kommunizmusra általánosan jellemző „bénázás”, a rossz anyagból készült, gyenge minőségű és sokszor így is nehezen hozzáférhető termékek világa köszöntött be?

DOPPINGVÁD

Sokszor halljuk a németekkel kapcsolatban a doppingvadászt, ami azt jelentené, hogy tiltott teljesítményfokozó szerekkel éltek a vb-n. Nos, ez bizonyára hamis vád, hiszen semmit sem tiltottak akkoriban, nem létezett sem doppingvizsgálat, sem doppinglista. Az pedig, hogy többen is láttak injekciós tűket,

Puskás, Kocsis, Garamvölgyi Ágoston és a válogatott segédedzője, Kalmár Jenő ultizik

← Puskás üdvözlí a világbajnok német csapat kapitányát, a Rimet-kupát kezében tartó Fritz Waltert

←
fecskeidőket a németek öltözőjében, majd szemeteskukájában, csak annyit jelent, hogy az orvosi stábjuk is lényegesen többet tudott segíteni a németeken, mint a magyarok csapatorvosa, aki a rossz nyelvek szerint fogorvos volt, de kiválasztásában ekkor már a politikai szempontok nyilván fontosabb szerepet játszottak a szakmaiaknál.

Az NSZK orvosi stábjá egyenesen följánlotta a segítségét a két csapat 8:3-as magyar győzelemmel végződő csoportmeccse után a sérült Puskás gyógykezeléséhez – Werner Liebrich sportszerültlenségéért cserébe akartak talán törleszteni valamit –, amit a mieink természetesen kommunista öntudattal (vagy csak kötelező bizalmatlanságból) visszautasítottak, de már ez az abszurd helyzet is önmagában jelzi, hogy mekkora különbség volt felkészültségben, felszereltségben a két orvosi stáb között.

Teljesítményfokozók – talán éppen egy háborús recept alapján – pedig va-

lószerűleg léteztek, szokatlanul sok német játékos kapott gyanúsán egyszerre hasonló májbetegséget a döntő utáni hónapokban, amikor a csapat teljesítménye jelentősen vissza is esett (a mieink a következő 18 meccsükből egyet sem veszítettek el, a németek 12-t!). Szerintük csak vitamininjekciókról volt szó, de be kell vallanunk, nálunk még ilyesmi sem volt akkoriban, vagyis a vádaskodásunk ebben az esetben is csak ránk hullik vissza, a magyar stáb felkészületlenségét bizonyítja.

ROSSZ DÖNTÉSEK

Sebes Gusztáv is listázta a magyar csapatot hátráltató körülményeket önéletrajzi (de nyilvánvalóan nem közvetlenül általa írt) könyvében, az *Örömök és csalódásokban*, de mindannyiszor a balszerencsét okolta vagy valaki más – a magyar szakvezetés és technikai stáb felelősségét nemigen állapította meg sehol. A csapat-összeállításnál sem, amellyel kapcsolatban a mai napig sokan a szemére vetik, hogy a jobbszélső Sándor Károlyt nem nevezte a vb-re, s hiába volt kint a csapattal Svájcban,

hogy a csatársor átlagához képest szerényebb képességű Tóth Mihályt a kezdőcsapatba tette, hogy a balszélső Czibor Zoltán szokatlan módon jobbszélsőként kezdett a meccsen, s hogy Puskás nem teljesen egészségesen tért vissza a kezdőcsapatba.

Nos, ezek is érdekes kérdések, s a kapitány jobbára válaszolt is rájuk visszaemlékezéseiben, arra a következtetésre jutva, hogy megfelelően döntött minden esetben. A legfontosabb kérdést, hogy miért nem a csapat standard jobbszélsője, a vb gólkirályának, Kocsis Sándornak addig is nagyszerű gólpasszokat adó, vele különleges harmóniában játszó Budai II László kezdett, elintézi annyival, hogy Budai „rossz formában volt” volt, ami egyszerűen nem igaz.

Az pedig példátlanul rossz, végzetes pszichológiai és pedagógiai következményekkel járó, utólag szinte megmagyarázhatatlan döntés volt, hogy Sándor úgy lehetett ott a kerettel a vb-n, hogy tudvalévő volt, nevezés hiányában egy percet sem játszhat. Mert azt ugye nem fogadjuk el magyarázatnak, amit Czibor Zoltán mondott nekem alig leplezett megvetéssel a hangjában: *„Szó sem volt arról, hogy a Csikar játszani fog, csak azért vittük magunkkal, hogy az ulticsapathoz meglegyen a negyedik ember”* (mármint Puskás, Kocsis és Czibor mellé...).

A SZÁLLÁSHELY

De még messze nincs vége a rossz vezetői döntéseknek a magyar válogatott háza táján. Nos, igen, a házunk tája, vagyis a válogatott szálláshelye. Sokféle szempont érvényesülhetett a solothurni főtéren álló szálloda kiválasztásakor, de megint csak nem a szakmai szempontok lehettek túlsúlyban. A magyar csapat szállása valóságos átjáróház volt, boldog-boldogtalan bejárt és próbált a sztárok közelébe kerülni, Puskás sérülésekor például még egy helyi paraszt, egy csontkovács is bejelentkezett, hogy személyesen ígérjen azonnali gyógyulást a világ legjobb játékosának, amennyiben az igénybe veszi a szolgáltatásait.

De ennél is nagyobb volt a baj, amikor elkövetkezett a döntő előestéje, és ahogyan az már évtizedek óta szokás volt, felsorakoztak a téren a környék fűvósenekarai, amelyek mindig július első szombatján szoktak összejönni, hogy megtartsák vidám, de hangos fesztiváljukat Solothurn főtéren. Tekinthejük ezt is a balsors jelének, de ha hoz-

zátesszük, hogy Herberger parancsára a nyugatnémet csapatmenedzser egy holland szurkolók által már korábban lefoglalt szállodát vásárolt ki teljes egészében a német válogatott számára az erdő közepén, teljes nyugalomban, akkor láthatjuk, megint nem balszerencsés, hanem balfék döntésről van szó.

És nemcsak a döntő előtti éjszaka nem tudtak aludni a magyar játékosok, hanem három nappal korábban, a hatalmas erőpróbát jelentő, sikerrel megvívott, Uruguay elleni elődöntő után sem. Mégis ki számított volna a mieink stábjában arra, hogy esetleg hosszabbítás is lehet a mérkőzésen? Pedig a hosszabbításban döntötte el Kocsis két fejes gólja a meccset (Juan Alberto Schiaffino két kapufája után). Sokan ezt a találkozót tartják minden idők legnagyobb világbajnoki összecsapásának, a címvédőnek a trónkövetelő általi látványos letaszítását a trónról, ám akár így van, akár nem, az tény, hogy elment az utolsó vonat a lausanne-i pályaudvarról, mire a mieink végeztek a zuhanyzással (a vonat amúgy ma is óránként jár, és alig másfél óra az út Solothurnig). Pánikszerű kapkodás kezdődött, aminek a végén, különleges engedéllyel az ész- és pártszerűtlenül sok svájci frank felhasználására vonatkozóan, taxikkal jutottak haza a világbajnoki cím magyar várományosai. Már pirkadt, amikor ágyba kerültek egy el-

képesztő mérkőzés után (manapság a meccsek utáni regeneráció a szakmai és orvosi munka egyik legfontosabb része a profi futballcsapatoknál).

FELESÉGEK

S ha már regeneráció... Nos, megint csak a fura és át nem gondolt vezetői döntések okozták a legnagyobb zavart a csapat – a korábban felsorolt anomáliák ellenére is a megszokott medréből nehezen kilendíthető – életében. A jó szándékot nem vitatom, de minden a feje tetejére állt azzal, hogy a nagy döntő előtt megjelentek Svájcban a feleségek. Akiket korábban soha, egyetlen meccsre sem engedett ki az országból a kommunista diktatúra.

Az engedmény annak volt köszönhető, hogy a csapatot Budapesten búcsúztató banketten, a vb előtt Puskás Ferencné – ezt tőle tudom – a többiek unszolására összeszedte a bátorságát, és felszólalt a vezető elvtársak (köztük Farkas Mihály honvédelmi miniszter) jelenlétében, hogy elmondja, végre a feleségek is szeretnének ott lenni az Aranycsapat sikereinek helyszínén, hiszen még egyszer sem utazhattak el a válogatottal (persze a nyugati világ vonzó fényei, áruházai s a nyugati világ akkori elképzelhetetlen luxusának minden velejárója is csábította a hölgyeket).

A bátor felszólalás eredménye az lett, hogy a nejek ígéretet kaptak: ha a

csapat bejut a döntőbe, utazhatnak ők is Svájcba. Bár ne tették volna! Akihez megérkezett a felesége a döntő előtt, az értelemszerűen a megszokottól mindenben különböző módon készült a meccsre, akihez pedig nem (mert bártnőket, menyasszonyokat nem utaztatott a sporthivatal), azt éppen ezért zökkentette ki a furcsa jelenség.

Mindehhez kapcsolódott a mára szerteágazó legendáriummá terebélyesedett pletyka, hogy egyes játékosok a szálloda hölgy alkalmazottaival töltötték a döntő előtti éjszakát, amely pletykát részben éppen Czibor Zoltán táplálta egyik, Zakariás Józsefet hírbéhozó nyilatkozatával, de a másik gyanúba kevert játékos, Kocsis Sándor sem cáfolta, amikor Kő András újságíró a hetvenes években megkérdezte tőle, hogy növel töltötte-e az idejét a finálé előtti éjszakán. Kocsis válasza ez volt: „Ha minden játékos így tett volna, annak a csapatnak akkor is meg kellett volna nyernie a világbajnokságot.”

ELVESZTETT JÓZANSÁG

Nos, igen, egy-egy hiba, egy-egy szakmai tévedés még simán belefért volna, de ennyi szerencsétlenkedés és hozzá nem értés a valóban, törvénytörően

→
Puskás (jobbra) feleségével és Bozsikkal Bernben
→

bekövetkező balszerencse (eső, játékevezetői tévedések) mellett már nem fért bele. Hiába volt korábban szobaelenőrzés és nagy szigor minden este az egyre növekvő önbizalmú játékosok szállásán, éppen a döntő előtt borult föl teljesen a rend, nem kis részben a feleségek már említett megérkezése miatt és azért is, mert az igazán veszélyesnek tartott ellenfelek, a brazilok és az uruguayiak legyőzése után már mindenki csak a nagy győzelemre készült. A győzelmi bankettre, a prémiumra, az imperialisták felett aratandó végső és főlényes győzelem megünneplésére. A csapat körül egyre több volt a karrierrista konjunktúralovag, a politikai alapon utazó kísérő, és egyre kevesebb a józan, tapasztalt szakember.

Önmagában felfoghatatlan, hogy például maga az MLSZ elnöke, az angolul kiválóan beszélő s egyébként megbízható (kisgazdából lett) kommunistának is számító Barcs Sándor valamilyen politikai okból (vacsorázni vitte Budapesten a BBC tudósítóját) egyszerűen nem lehetett ott a vb-n, letiltották a kiutazók listájáról. Jelentkező bizonyára akadt helyette más, feltehetően nyelvtudás nélkül, pedig nem ártott volna például, ha Barcs kommunikál a később sokszor elátkozott brit játékevezetőkkel és főnökeikkel, hogy szimpátiát keltsen bennük.

A megfelelő háttéremberek hiányára bizonyíték az is, hogy a magyar csapat alig tudott bejutni a döntőre. Késve, a szurkolókkal együtt érkezett meg a mieink busza a Wankdorf Stadionba, és a biztonságiaknak bizonygatni kellett, hogy a tömegben magukat átpréselő fiatal emberek a döntő egyik résztvevőjének, a világhírű magyar csapatnak a játékosai, hogy Puskásékat egyáltalán beengedjék a meccsre, a magyar sport történetének legfontosabb, egyben legszomorúbb 90 percére. A többi pedig történelem. Történelem, amely megváltoztatta a futballt és talán nem csak a futballt.

MEGTORLÁS

Nálunk a párton belül felülkerekedtek a futballörületet már addig is gyanakodva figyelő kommunisták a magát mindaddig legyőzhetetlen hadvezérnek képzelő Farkas Mihállyal szemben, az előző évben félkészben átadott Népstadion építését nem fejezték be többé, politikai bizottsági döntés születt a pártban a futballisták kiváltságainak megszüntetéséről, a sztáralőrök viszsaszorításáról, a szerény, szocialista

JEGYZŐKÖNYV

NSZK-Magyarország 3:2

1954. július 4., világbajnoki döntő
Bern, Wankdorf Stadion,

65 000 néző

Játékevezető: Ling William (Anglia)

Német Szövetségi Köztársaság: Toni Turek – Josef Posipal, Werner Liebrich, Werner Kohlmeyer, Horst Eckel, Karl Mai, Helmut Rahn, Max Morlock, Ottmar Walter, Fritz Walter, Hans Schäfer
Szövetségi kapitány: Sepp Herberger

Magyarország: Grosics Gyula – Buzánszky Jenő, Lóránt Gyula, Lantos Mihály – Bozsik József, Zakariás József – Tóth Mihály, Kocsis Sándor, Hidegkuti Nándor, Puskás Ferenc, Czibor Zoltán
Szövetségi kapitány: Sebes Gusztáv

Góllövők: Puskás Ferenc (7'), Czibor Zoltán (9'), Max Morlock (11'), Helmut Rahn (19' és 84')

sportemberek nevelésének szükségességéről. Csempészésre hivatkozva tartóztatták Grosics Gyulát, kocsmairandalizás miatt Czibor Zoltánt, s nekiláttak a futballrajongást és a foci állam általi támogatását kifigurázó *Cso-dacsatár* című film elkészítésének.

PUSKÁS LÁTÓSZÖGE

Igen érdekes természetesen, hogy miként élte meg a világbajnokságot Puskás Ferenc, a magyar csapat kapitánya, akit annak ellenére a vb legjobb játékosaként nevezett meg a FIFA hivatalos szakmai jelentése, hogy a második csoportmeccsen megsérült és teljes egészében ki kellett hagynia a magyarok két világraszóló győzelmével végződő negyed- és elődöntőt Brazília (4:2) és Uruguay (4:2) ellen. Sokan ráadásul azzal vádolták Puskást, hogy sérülten vállalta a játékot a döntőben, csak azért, hogy csapatkapitányként aztán ő vehesse át a Rimet-kupát.

Nos, először is létezik-e szövetségi kapitány, aki kihagyja a csapatából Puskást, amikor ő maga és az orvosok is azt mondják, hogy a lába játékra alkalmas?

Másodszor, minden szurkoló aláírná annak a sérült játékosnak a szerepeltetését, aki aztán lő egy gólt, előkészít egy másikat, és a végén megint betalál – igaz, ezt a gólt a játékevezetők érvénytelenítették les miatt, bár aligha állt lesen Öcsi. Amikor később gyakran megkérdezték Puskástól, hogy miért vesztettünk, sokszor elütötte a kérdést egy elegáns tréfával: azért, mert a németek három gólt lőttek, mi meg csak kettőt... Illetve csak annyit adott meg a játékevezető, tette még hozzá néha pikírtan.

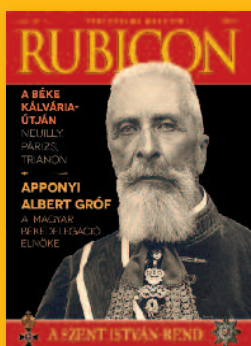
Nagyobb lélegzetű, komolyabb interjúkban azonban többször is beszélt arról, hogy a játékosok, őt magát is beleértve, csak önmagukat okolhatják a vereségért, hiszen az előzmények és a gyors, 2:0-s vezetés után végképp elbiztákos magukat, azt hitték, zsebben a meccs, elkezdtek szórakozni, könnyelműsködni, ami bizony végzetesnek bizonyult a rendkívül szervezett, erős és becsúgyó nyugatnémetekkel szemben.

Puskás okolhatta volna az őt harcképtelenné tevő Werner Liebrichet is a nyilván a végeredményre is kiható tetteért, de sok évvel később egy televíziós show-műsorban nyilvánosan is megbocsátott neki, átölelte, és kijelentette, nem hiszi, hogy szándékosan okozott sérülést a német. Sokáig Puskásnak tulajdonítottak viszont egy olyan nyilatkozatot, amely szerint ő doppingolással vádolta volna a németeket, ám ő tagadta, hogy ilyet mondott, s ezt a félreértést is tisztázta Sepp Herberger kapitánnyal. Pedig olyan hírek is napvilágot láttak, hogy 1959-ben Puskás azért nem játszott a Real Madrid színeiben a stuttgarti BEK-döntőn (Real–Stade de Reims 2:0), mert nyilatkozataért „kitiltották” Németországból, vagy az edző féltette a német szurkolók haragjától. Valójában pikkelt rá az argentin edző, akit aztán Santiago Bernabéu elnök, nem kis részben Puskás mellőzéséért, el is küldött a döntő után.

Puskásnak azonban megadatott egyfajta reváns a németek ellen elveszített vb-döntőért, amikor a futballtörténelem legkülönlegesebb kupadöntőjén, 1960-ban Glasgow-ban 135 ezer néző előtt tagja lehetett a Real zsinórban ötödször Európa-kupa-győztes csapatának, mi több, máig megdönthetetlen rekordként négy gólt szerzett a fináléban a német Eintracht Frankfurt ellen. Ahogyan korábban a 6:3-at világszerte, úgy néhány német és angol nyelvű szövegben ezt a találkozót nevezték el az „évszázad mérkőzésének”. ♦

2016/10-11.

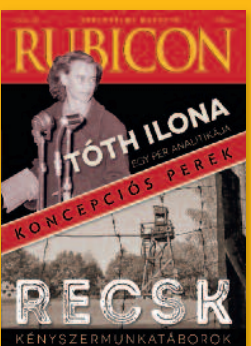
2014/6.

2017/7-8.

2012/9-10.

2015/10.

Sikerszámaink!

2016/10-11.

2016/9.

2013/8.

2017/9.

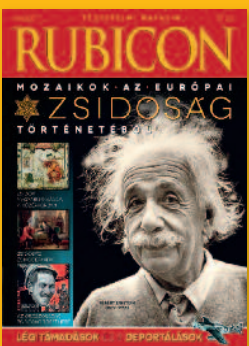
2016/7.

2014/1.

2015/1.

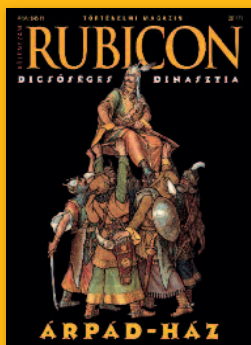
2013/4.

2016/3.

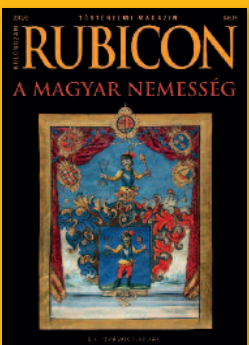
2012/3.

2011/1. különszám

2011/3. különszám

2012/2. különszám

2017/1. különszám

2012/1. különszám

FTC SPORTTELEPE

ÜLLŐI-ÚT 129.

Május 1-én (áldozó-csütörtök)
délután 3 és 5 órakor

2 BAJNOKI FOOTBALL-MATCH

BTC-TTC
és
FTC-MAC
között.

Rendes helyárak.

1913 május 4-én vasárnap
NEMZETKÖZI FOOTBALL-MÉRKÖZÉS

SUNDERLAND vs **Blackburn Rovers**

Anglia bajnoksapata, az I. oszt. professzionista-liga győztese és a
Anglia 1911-12. évi bajnoksapata és a

FERENCVÁROSI TORNA CLUB

Magyarország bajnoksapata között.

Helyárak
az angol mérkőzésekre

	Üllői úti	Karona
Tribün-páholy . . .	5.-	6.-
Korzó-páholy . . .	4.-	5.-
Számosított ülőhely . . .	4.-	5.-
Korzó-ülőhely . . .	3-50	4.-
Sportjegy . . .	1.50	2.-
Kis tribün . . .	-80	1.-

Jegyek a szokott elővételi helyeken kaphatók.

Pünkösdvasárnap

Rumbold Gy. 1913

RUBICON MEGRENDELÉS:

www.rubicon.hu